

Jenijija

Enena jurra ngarraku-makinama
 alawudawarra ni-ngekburaka-mulangwa
 Neningikarrawara, nibina Yaweya nenimikirra,
 ababurna-langwa angalya iya akwalya-
 murriya iya amarda-murriya akwa
 ngawa warnumamalya. Akwa ngarraku-
 makinama ngarningka wurrukwalangwa
 warnumamalya akwa aburra-langwa-langwa
 warnumamalya, Eduma-murriya-langwa, iya
 Nawa-murriya-langwa, iya Aburiyama-murriya-
 langwa, iya Ajika-murriya-langwa akwa ngawa
 Jekaba-murriya-langwa. Ngarraku-makinama
 ngarningka warnumamalya-langwa na-
 werrikambilyu-mulangwa Neningikarrawara-
 manja, akwa Neningikarrawara nenu-
 mamurikajuwa-mulangwa arrkala aburruwa-
 manja, akwa ngawa nen-embirrajuwa-
 mulangwa wurrakina-manja kajungwa arrkala
 ka-werrikambilyi-yada angwurra enuwa-manja
 wurrakina-da.

Neningikarrawara Nenikingebungekburaka-
 langwa.

¹ Adinu...ba-wiya arakburakba-kiya-wiya
 nakine-ka Neningikarrawara ni-ngekburakama
 amurndakenena angalya arrawa iya
 amurndakangaba angalya karrawara. Umba
 adinuba-wiya n-aburradadangu-wiya nakina,
 ni-ngekburaka-manja enena angalya, ² akini-
 yada ngawa akungwa-wiye-ka nuw-ambilyuma.

Akina akungwa na-wurumbijuwamurra umba nara ebina akwala yakwujina kuw-ambilya. Nara ambaka ebina ariba umba akungwa-wiya yimbukwa akina nuw-ambilyuma akwa na-larrumur•dinume-ka akina ngawa. Wuburra laka numu-ngwurrumur•dinama mibina medirra alyarrngwalyilya arrawa, neyamama akina. Umba ngalaja amawurrina Neningikarrawara-langwa na-lyikbinuma akina karrawara-langwiya akungwa-manja-da.

³ Eneja nakina Neningikarrawara ni-yengbinuma arakba ayakwa. “Aki-larradiya,” ni-yama nakina. Ngalaja kembirra alarradada na-jadinga arakba akina-da. ⁴ Biya nakina Neningikarrawara n-andeya akena ni-rringka akina alarradada akwulyubene-ka. Biya kembirra n-eyebijebaka arakba nakina alakina-kiya alarradada akwa ngawa alarrumur•da. ⁵ Biya kembirra nakina ni-yengbija alarradada “Meningilida” umba ngalaja alarrumur•da “Alyarrngwalyilya”. Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya meningadinuba-wiya marringa numi-jerrida arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ⁶ Biya ngarningka nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Aki-yebijebakaja akungwa ngala amungukungwa, ekuwarra karrawaru-wa, umba ngalaja ekuwarra arrawa-manja,” ni-yama nakina. ⁷ Biya kembirra n-eyebijebaka ebina akungwa eningarrawa-langwa iya eningikarrawara-langwa kajungwa aringbirra angalya kuw-ambilyi-yada wilyarra. ⁸ Biya ni-yengbijuwa

nakina Neningikarrawara akina aringbirra angalya “Angubina.” Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya mambilyuma marringa numi-jerrida arakba malakina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ⁹ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Akungwa aku-murndukwuna awurrakawura-murra,” ni-yama, “kajungwa kuw-abilyerrikajungwuni-yada ajiringka,” ni-yama nakina. Kembirra na-murndukwunuma arakba akina akungwa. Umba ngalaja ajiringka nuw-abilyerrikajungwunuma akina. ¹⁰ Biya nakina Neningikarrawara ni-yengbijuwa akina ajiringka “Ariba.” Umba akina akungwa ebina nawurra-murndukwunuma numa-yengbijuwa “Makarda” nakina. Biya kembirra n-andeya nakina akena ni-rringka ariba akwa ngawa makarda alirrakukwulyubena-kiye-ka alakina-da.

¹¹ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Ariba ak-arrangbina eka eminiminingka akwa ngawa amarda eminiminingka,” ni-yama nakina. “Akina amarda kuw-arrangbinama amadidira amaninga umba ngalajukwaba eka eminiminingka kuw-arrangbinama amamamuwa amaninga,” ni-yama nakina. ¹² Ngalaja kembirra akina ariba nuw-arrangbama arakba eka-murriya akwa ngawa amarda-murriya. Biya nakina Neningikarrawara n-andeya akena ni-rringke-ka amurndakakina eka-murriya akwa ngawa

amarda-murriya awurrakukwulyubene-ka.
 13 Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina.
 Bi...ya mabiyakarbiya marringa numi-jerrida
 arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-
 wiya akina. 14-15 Biya ngarningka kembirra
 nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa.
 “Aki-jadiya aki-larradiya angubina-manja
 alarradada,” ni-yama. “Aki-larrkabarrakajiya
 enena-manja angalya, kajungwa meyebijebi-
 yada malakina-kiya meningilida akwa
 ngawa meningalyarrngwalyilya akwa
 kajungwa meyebijebi-yada meningilida
 mababurna-langwa. Kumi-yuweyinama
 malakina-kiya meningilida akwa ngawa
 meningalyarrngwalyilya muwilyuwilyaba-
 wiya mamurndakakina. Akwa ngarningka
 aki-larrkabarrakajiya enena-manja angalya,
 kajungwa eyebijebi-yada akilarrkumamarika
 akwa ngawa akilarrkinungkwura. Ke-
 yuweyinama alakina-kiya akilarrkumamarika
 akwa akilarrkinungkwura awilyuwilyaba-wiya
 ngawa amurndakakina ngalajukwaba,” ni-yama
 nakina Neningikarrawara.

16-18 Biya kembirra nakine-ka Neningikar-
 rawara nilirraki-ngekburakama ambilyuma-
 kiya alarradada adirrungwarna-kiya. Numa-
 ngekburakama mamawura akwa num-
 akumarnuma makina karrawara angubina-
 manja, kajungwa kumu-larrkabarrirrakini-
 yada makina enena-manja angalya akwa
 kumu-bungkawadini-yada meningilida-
 manja makina. Biya kembirra nakina ni-

ngekburakama yakina yimawura akwa n-akumarnuma ngalajukwaba yakina angubina-manja kajungwa kinu-bungkawadini-yada yakina meningalyarrngwalyilya-manja. Biya ngarningka nanga-ngekburakama duwurrakwulyumide-ka dakilyingajanga nakina. Nilirraki-ngekburakama nakina alakina-kiya alarradada adirrungrwarna-kiya kajungwa eyebijebi-yada alarradada-langwa iya alarrumur•da-langwa. Biya kembirra n-andeya nakina akena numa-rringka mamawura iya yimawura iya dakilyingajanga-murriya awurrakukwulyubene-ka akina. ¹⁹ Biya nalyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya mabiyarbuwa marringa numi-jerrida arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ²⁰ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Akwalya ababurna eminiminingka aki-lyangburrukwajiya makarda,” ni-yama. “Umba ngalaja abalkaya angubina-manja wurrajija ab-angkirreyina,” ni-yama nakina. ²¹ Kembirra ni-ngekburakama nakina adidirrungrwarna akwurrangina iya dinungkwulangwa iya alyakilya-murriya, akwa ngarningka akwala engka iya engka akwalya ebina nalyangburrukwajuwama makarda. Akwa ngarningka wurrajija-murriya aburrajukwaba neni-ngekburakama nakina. Biya n-andeya nakina Neningikarrawara akena ni-rringka amurndakakina awurrakukwulyubene-ka akina. ²² Biya ni-yengbinuma ayakwa eningaba

nakina Neningikarrawara akwalya-murriya-manja akwa wurrajija-murriya-manja. Ni-yama akwalyu-wa, “Wurr-arrangbijeyina akwa wurruma-lyangburrukwajiya makarda,” ni-yama. Umba ni-yama wurrajija-wa, “Nungkwurrajukwaba wurr-ababurnadina,” ni-yama nakina. ²³ Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya mamangbala marringa numi-jerrida arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ²⁴ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Aki-jadijiya ajiringka yiminiminingka yinungungwangba iya yingarna-murriya, yadidirrungwarna akwa ngawa ngalajukwaba yiyukwayuwa,” ni-yama nakina. ²⁵ Kembirra ni-ngekburakama nakina yiminiminingka yinungungwangba iya yingarna-murriya, yukwala yadidirrungwarna umba yukwala yiyukwayuwa. Biya kembirra n-andeya nakina akena ni-rringka yimurndakakina yinungungwangba-murriya yukukwulyubene-ka yakina-da.

²⁶ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Ngakwurruwe-ka ngarna aka-ngekburakinama warnumamalya,” ni-yama. “Umba ngak-wurruwa wuburra ke-yaminama wurrakina. Akwa ka-bungkawadinama wurrakina akwalya-murriya-manja iya wurrajija-murriya-manja iya yinungungwangba-murriya-manja akwa yingarna-murriya-manja wurrakina

warnumamalya,” ni-yama Neningikarrawara nakina-da.

²⁷ Biya kembirra arakba neni-ngekburakama nakina warnumamalya. Neni-ngekburakama wurrakina warnumamalya wuburra enuwa Neningikarrawara. Nenungkarba akwa didarringka nenilirraki-ngekburakama nakina.

²⁸ Biya kembirra ni-yengbinuma nakina akwala ayakwa eningaba. Ni-yama aburruwa-wa, “Wurr-arrangbina wurriyukwayuwa, akwa kembirra ambaka-murra aburrajukwaba kuw-arrangbijeyina, kajungwa kuw-ambilyi-yada angalya-manja akwa ka-bungkawadini-yada ebina-manja angalya wurrakina,” ni-yama nakina. “Yiku-bungkawadinama kirrakina akwalya-manja iya wurrajija-manja akwa yinungungwangba-manja kirrakina.

²⁹ “Ngarramini-ngekburakama ngayuwa engka iya engka aninga-murriya, ebina amadidira nuw-arrangbinama amarda, akwa ngarningka ebina amaninga nuw-arrangbinama eka yik-alyubarini-yada kirrakina. ³⁰ Umba ngayuwa ningenu-kwama amarda yinungungwangba-murriya akwa ngarningka wurrajija-murriya aburra-langwi-yada aninga,” ni-yama Neningikarrawara.

³¹ Biya n-andeya nakina Neningikarrawara akena ni-rringka amurndakakina ni-ngekburakama nakina eninginingaba akukwulyubene-ka akina. Biya nalyarrngwalyiyada arakba akina-da. Bi...ya mamangbala muwilyaba marringa numi-jerrida

arakba makina-da. Biya ngarningka ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina-da.

2

¹ Ebina-langwiya Neningikarrawara ni-ngekburakama nakina enena angalya iya angubina iya angkwulyumida-langwa amurndakibina enena-manja angalya iya angubina-manja akwa makarda-manja nuw-ambilyama akina. Akwa kembirra ni-jerrukwama arakba nakina ena-langwa warka. ² Mamangbala muwilyaba mamawura nu-war•danguma warka ena-langwa n-aburradadangu-mulangwiya yanda-langwa ni-jerrukwama amurndakakina n-andabukwama. Biya kembirra nu-ngwanjuma nakina warka-langwa arakba-da.

³ Kembirra ni-yama nakina, “Memema mamangbala-manja mambilyuma mamawura ningu-ngwanjinama arakba ningena. Meminingka kembirra mamawura memema, akwa meyebijeba mukwala-langwa mamawura kum-ambilyama makina, ningu-ngwanjumu-baba ngayuwa aduwaba warka-langwa. Mukwurdukwurda memema mamawura nganyangwa arakba-da,” ni-yama Neningikarrawara nakina-da. ⁴ Ebina-langwiya nakina Neningikarrawara ni-ngekburakama ababurna-langwa angalya-da.

Yidina-langwa angalya

Adinuba-wiya ni-ngekburaka-manja Yaweya Neningikarrawara ababurna-langwa angalya,

⁵ nara ambaka ebina amarda ariba-manja akwa nara ambaka amadidira ka-lingbijangina. Akwa nara ambaka kini-ngekburaka nakina yelyukwa yiniki-larri-yada ajiringka-wa. Akwa ngarningka nara wurribina warnumamalya warniki-lungkuwabiji-yada eka iya amarda. ⁶ Umba ngalaja akungwa na-jijadanguma ajiringka-langwa na-warumajungwunuma akwa na-ngambajuwamurra ababurna-langwa angalya akina-da.

⁷ Bi...ya kembirra Yaweya Neningikarrawara nu-manga arakba nakina akwala ajiringka akwa neni-ngekburaka nakina nuwilyaba nenungkwarba ebina-langwa ngawa ajiringka. Kembirra nenuminu-bukwa ena-langwa arrirra emindu-wa nakina-langwu-wa nenungkwarba, kajungwa nenik-enibudi-yada nakina. Kembirra eneja nakina nenungkwarba n-enibuduma arakba-da.

⁸ Eneja kembirra nakina Yaweya Neningikarrawara ni-lungkuwabijuwama eka iya amarda awilyaba-manja angalya emikirra Yidina. Alyengmilyengma-langwa nuwambilyumurra akina angalya. Biya kembirra Yaweya Neningikarrawara nen-akumarna nakina yakwujina nibina nenungkwarba neni-ngekburakama. ⁹ Akwulyubene-ka akina angalya mena nakina Neningikarrawara ni-lungkuwabijuwame-ka eminiminingka iya eminiminingka eka eninginingabe-ka akirringkangena-langwa akina, akwa nawurrak-arrangbeyinuma aninga eningaba enikalyubara. Umba awurruwurrakuwilyarra

amurndakakina eka eninganinga iya amarda, ni-lungkuwabijuwama nakina Neningikarrawara awilyaba eka akwanenibika-langwa akwa ngarningka awilyaba eka akwaneningmika-langwa ebina narraku-kwunama akwaneningmika eningaba-langwa akwa awurrariya-langwa warnumamalya-manja akina-da.

¹⁰ Umba ngalaja awilyabe-ka adalyuma na-kwularrinuma akina Yidina-manja akwa na-ngambajuwamurra ajiringka yakwujina. Kemba na-kwularrinuma akina erribaja angwurra biya nuw-eyebijebakajungwunuma arngkabiyaibuwa-ma.

¹¹ Awilyaba Bijena emikirra akina adalyuma ebina na-kwularrinumurra akina-langwiya angalya emikirra Yebila. ¹² Umba akina-manja ngawa angalya Yebila akukwulyubene-ka angwarnda akawulda-murra nuw-ambilyumurra akina yakwujina ajiringka-manja arrawa, akwa ngawa eminiminingke-ka angwarnda alarrngekburna-wiya akwa ngalajukwaba bungabungwa akwulyubena ebina ne-kirruwanjuma eningaba nuw-ambilyumurra yakwujina akina.

¹³ Umba ngalaja awilyaba engka adalyuma emikirra Kiyena ebina na-kwularrinuma akina-langwiya angalya emikirra Kwuja.

¹⁴ Akwa ngarningka awilyaba engka adalyuma emikirra Dakirija ebina na-kwularrinuma alyengmilyengmu-wa akina-langwiya angalya emikirra Ajiriya akwa erribaja angwurra. Akwa ngarningka awilyaba engka adalyuma emikirra akina Yiburadija. Abiyarbuwa adalyuma

amurndakakina.

¹⁵ Nakine-ka Yaweya Neningikarrawara nen-akumarnuma nibina nenungkarba yakwujina ebina-manja ngawa angalya Yidina, kajungwa neniki-lungkuwabiji-yada aninga akwa nenik-akwurraji-yada akina angalya nakina.

¹⁶ Biya kembirra ni-yama nakina enuwa-wa, “K-alyubariname-ka ningkakina aninga eningerribirra-langwa eka,” ni-yama.

¹⁷ “Akena awilyaba-langwa wulkwa eka nare-ka alyubaruma ngala-langwa aninga. Enena eka narraku-kwunama akwaneningmika eningaba-langwa akwa awurrariya-langwa warnumamalya-manja, akwa nare-ka alyubaruma angala-langwa aninga. Umba k-alyubarina-manja nungkuwa akina aninga kembirra ki-jungwunama ningkakina akini-yada ngawa-da,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara enuwa-wa-da.

¹⁸ Biya kembirra ni-yama ngarningka nakina Yaweya Neningikarrawara, “Awurrariye-ka akina nenik-ambilyinga-langwa naka nenungkarba nakwukawura,” ni-yama. “Ngayuwa kinumini-ngekburakinamurra kembirra wurruwilyaba warnikumamurikaja ena-langwi-yada, kajungwa warniki-yakaji-yada wurrakina,” ni-yama nakina.

¹⁹ Biya kembirra nu-manga Yaweya Neningikarrawara akwala ajiringka akwa ni-ngekburaka nakina yinungungwangba-murriya akwa wurrajija-murriya ebina-langwa ajiringka. Biya nu-wilyaka yakina yinungungwangba-murriya akwa ngawa wurrajija-murriya nibinu-

wa nenungkwarba, kajungwa kinumurndaki-yengbijuwi-yada nakina yinungungwangba yinimikirra akwa wurrajija. ²⁰ Kemberra eneja nakina nenungkwarba nu-kwama yimurndakakina yinungungwangba yinimikirra akwa wurrajija warnimikirra, akena nara wurribina warningaba warnikumamurikaja ena-langwa.

²¹ Eneja kemberra Yaweya Neningikarrawara nenu-mungkwulija nakina nenungkwarba akwa n-ar•de-ka marringa nakina nu-mungkwulinga. Umba nu-mungkwulu-wiya ngawa nakina, eneja Yaweya Neningikarrawara numa-manga muwilyaba memirrkwura ena-langwa akwa neni-dida nenumadangkwa. ²² Biya nanga-ngekburaka didarringka memirrkwura-langwa akwa nanga-lyilyanga dakina enuwa-wa.

²³ Eneja nenungkwarba ni-yama, “Wa! Warne-ka warnumamalya arakba wuburra ngayuwa-da. Nganyangwa adidira ngaluwa-manja arakba akina, akwa nganyangwa amadangkwa ngaluwa-manja kajukwaba ngawa-da. Nakine-ka Yaweya Neningikarrawara nanga-ngekburakama daka dadumamalya memirrkwura-langwa ningenungkwarba-langwa aduwaba, kemberra dadimikirra ‘Didarringka nganyangwa’ dakina-da,” ni-yama nakina nenungkwarba-da. ²⁴ Kemberra akina-langwa-bina neningerribirra nenungkwarba kenilirraki-lalikinama nakina nungwenikba akwa ngawa dirndenikba kajungwa keni-yakeyini-yada dadingiyenikba-manja,

akwa kembirra wunuwilyaba-ma ngawa wunenumadangkwa-kiya wunalakina-da.

²⁵ Umba nakine-ka nenungkwarba akwa dakina didarringka wuneyebirra-kiya wunalakina-da, akena nara keni-yeliyanga-da.

3

Eduma-kiya nenumini-yarrkuwurru-mulangwa ayakwa Neningikarrawara-langwa

¹ Ni-ngekburaka-manja Yaweya Neningikarrawara yababurna-langwa yinungungwangbamurriya, kembirra yuwilyaba yingarna yakina yakakirume-ka yiniki-kadiki-yada warnumamalyu-wa. Yakine-ka yakakiruma angwurra yababurna-manja yukwala yinungungwangbamurriya. Biya ni-likena yakina yingarna dibinu-wa didarringka akwa ni-yengbina ayakwa ngaluwa-wa. “Kada, Neningikarrawara ni-yamama nungkwurnuwa-wa nakina, ‘Nara alyubaruma amaninga amamamuwa amurndakenena-langwa eka,’ ni-yamama nakina? Jerriya amandangwa ni-yengbinuma nakina akina ayakwa?” ni-yama yakina yingarna ngaluwa-wa.

² “Nara,” ngalaja yingi-yama dakina didarringka. “Yikin-alyubarinama yinalakena amaninga amamamuwa amurndakenena-langwa eka. ³ Akena nara alyubaruma yinalakena wulkwa amaninga awilyablangwa ememeka ebina nuw-arndurrkwarjiya-murrilangwa akina awurruwurrakuwilyarra.

Umba yirrenu-makama nakina Neningikarrawara yinuwa-wa, ‘Nare-ka alyubaruma a-lyingama amamamuwa angaba-langwa eka,’ ni-yamama nakina. Yikini-lyingina-manja akina yinalakena, kembirra yikini-jungwunamada,” yingi-yama dakina didarringka yakinu-wa yingarna-da.

⁴ Eneja ni-yama yakina yingarna, “Nare-ka. Ekalya akina ayakwa. Nara kinalakina a-jungwuma,” ni-yama yakina. ⁵ “Eneja nakina Neningikarrawara ni-yengbinuma akina ayakwa nungkwurnuwa-wa mena neningma-baba nakina yikin-alyubarina-manja kinalakina akina amaninga, kembirra Neningikarrawara wuburra yikini-yaminame-ka kinalakina-da, akwa yikin-eningmidinama ebina eningaba akwa awurrariya arakba-da,” ni-yama yakina yingarna-da.

⁶ Umba ngalaja didarringka ying-andeya akena yingi-rringka akina eka akwulyubena. Kembirra yingi-lyangkiyama dakina, “Eningabe-ka k-alyubarina-mulangwa ngayuwa enena amaninga. Akwa ngarningka eningaba akina aringkawi-yada ngayuwa-da,” yingi-lyangkiyama dakina. Biya kembirra yingirndirrka, ying-alyubarina akwa yinginu-kwa ekuwarra neningiyadikba-wa-da. Enejukwaba kembirra n-alyubarina nakina-da.

⁷ Biya nen-eyijinu-mulangwa wunalakina akina amaninga kembirra warenja-bawiya numu-ngwur•dangma menba iya mangma aburna-langwa. Akwa neni-lyandarrkena arakba wuneyebirra-kiya wunalakina-da. Biya

kembirra nenuma-warrka arakba mukwala mamawarruwalya manyungwunya akwa nen-awiyebeyina makina wunalakina-da.

⁸ Bi...ya num-awiyebu-manja mamawura nen-engkirrika wunalakina Yaweya Neningikarrawara nubukwaya ni-likenuma nakina akinu-wa angalya, akwa nen-abuwarrakajungwa arakba wunalakina neni-didirrakajungwuma eka-manja nakina-langwa. ⁹ Umba eneja nakina Yaweya Neningikarrawara n-ardanga nakina nibinu-wa nenungkwarba. “Ningkangamba?” ni-yama.

¹⁰ Eneja ni-yama nakina nenungkwarba, “Ning-engkirrikama ngayuwa nungkwa-langwa ayakwa akwa ning-akbar•duma, kembirra ning-abuwarrakajungwuma, mena ningeyebirra-baba ningena,” ni-yama nakina.

¹¹ Eneja ni-yama Neningikarrawara enuwa-wa, “Angkaburra bu-makama ningkakina nungkuwa ningkeyebirra?” ni-yama. “Ningk-alyubarinuma ebina amaninga yirra-makamurrada ngayuwa nara alyubaruma nungkuwana?” ni-yama.

¹² Eneja ni-yama nakina nenungkwarba, “Daka didarringka yu-kwama ngayuwa-manja, ngaluwe-ka ngu-kwama ebina aninga akwa ning-alyubarinuma akina.”

¹³ Kembirra eneja nakina Yaweya Neningikarrawara ni-yama dibinu-wa didarringka, “Miyambena-burra ningki-yamama ningkakina akina?” ni-yama.

Ngalaja yingi-yama, “Yibina yingarna nginukwudirrkame-ka ngini-kadikama yakina akwa

kembirra ning-alyubarinuma ngayuwa,” yingiyama dakina-da.

Yaweya Neningikarrawara nenilirraki-lekbenu-mulangwa wunalakina

¹⁴ Eneja nakina Yaweya Neningikarrawara niyama yibinu-wa yingarna, “Akine-ka ningkiyama-mulangwa ningkakina aduwaba, kembirra ki-lyandiname-ka angwurra ningkakina,” ni-yama. “Nara ngayuwa e-kbajuma yukwala yinungungwangba, umba yirre-kbajinama aduwaba ningkakina ningkuwilyaba ngayuwa-da. Kembirra aduwaba-langwa nungkwaja ki-rrekburruwarnama mulkwa-murra, akwa kalyubarinama ajiringka-da, yanda-langwa kijungwunama ningkakina-da.

¹⁵ “Nungkuwa akwa ngawa daka didarringka yikingu-wirrikbeyiname-ka kirringalakina. Nganja ningena k-akumurnama nungkwurrunguwa-manja akuwurruwirrikbaja. Aburraja kembirra ngala-langwa wurriyukwayuwa akwa ngawa nungkwa-langwa ka-wirrikbeyinama warningangkawura ngawa wurrakina-da. Ngala-langwa wurriyukwayuwa karriyangburrenama aringka nungkwa-langwa-da, umba nungkwaja nungkuwa k-anginama amulurrngwa alika aburra-langwa-da,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara yakinu-wa yingarna.

¹⁶ Biya kembirra Yaweya Neningikarrawara ni-yengbina nakina akwala ayakwa engbuda dibinu-wa didarringka ngalajukwaba. Ni-yama nakina, “Ku-mambakina-manja

nungkuwa wurrangariya, kembirra k-arrkwujeyinama ningkakina. Umba ngayuwe-ka k-arumurrkwunama akwulyandilyanda nungkwa-langwa akwa ngarningka k-arrkwujeyinama nungkuwa akini-yada ngawa k-arrangbina-manja ningkakina wurrangariya nungkwa-langwa. Mame-ka ningkakina k-arrkwujeyinama umba kini-ngayindenama ngawa ningkakina nenungkwarba nungkwa-langwa. Umba eneja nakine-ka nenungkwarba nungkwa-langwa kinu-bungkawadinama nungkuwa-manja-da,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara dakinu-wa didarringka nakina-da.

¹⁷ Biya kembirra ni-yengbina Yaweya Neningikarrawara akwala ayakwa nibinu-wa nenungkwarba enejukwaba. “Nungkuwa ningkingamin-engkirrikenuma ayakwa dadingiyena-langwa akwa ningk-alyubarinuma ebina aninga ngarra-maka-murrada ngayuwa nungkwurrunguwa nara alyubaruma akina,” ni-yama nakina. “Akina-murrada-bina ningi-kbajinama ngayuwa ajiringka aduwaba. Kuw-arriyadiname-ka akina. Umba ku-war•denama ngawa nungkuwa ningkeningangkawura, kajungwa ka-lungkuwarrini-yada aninga nungkwa-langwa. ¹⁸ Kuw-arrangbiname-ka ngalaja ajiringka amarda amurndakibina awurruwurrariya akwa akwurrirra-murriya. Nungkwaja kembirra eningerriberriba amaninga k-aburangkinama engku-wa iya engku-wa angalya ningkakina-da. ¹⁹ Aruma warka ku-war•denama nungkuwa yanda-langwa

kumi-jadena-manja mukwena nungkwa-langwa-langwa ningkenumadangkwa. Arume-ka warka ku-war•denama ningkakina kajungwa kuw-arrangbini-yada ajiringka aninga nungkwa-langwa-da. Ki-yaminjaminama ngawa ningkakina yanda-langwa ki-jungwunama ningkakina-da akwa ki-lawurradinama ajiringka-wa-da. Umba kabu-rungkwabiname-ka ningkakina ningkenumadangkwa ajiringka-wa. Ajiringka-langwa yirra-ngekburakama ngayuwa ningkakina, kembirra nungkuwa k-ajiringkadinama ngarningka ningkakina-da,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara enuwa-wa-da.

²⁰ Eneja nakina nenungkwarba nenimikirra Eduma nakina, akwa nanga-yengbija arakba dadingiyenikba dadimikirra Yiba, mena dirndarringba-baba dakina wurrababurna-langwa warnumamalya. Akina ekirra ne-yaminama “warniba.” ²¹ Eneja kembirra Yaweya Neningikarrawara nenumini-ngekburaka dumbala yinungungwangba-langwa yinumakwulya Eduma-langwa akwa ngawa dadingiyenikba-langwa, akwa nenilirraku-kwa dakina dumbala wunenik-awiyebi-yada wunalakina-kiya nakina-da.

Neningikarrawara neni-jadijuwa-mulangwa Eduma akwa Yiba Yidina-langwa

²² Biya kembirra Yaweya Neningikarrawara ni-lyangkiyama nakina, “Naka arakba nenungkwarba ngakwuruwa wuburra kini-yaminame-ka nakina-da. Akwa ngarningka

neningma arakba nakina ebina eningaba akwa awurrariya. Nara kembirra alyubaruma nakina amaninga ebina-langwa eka akwanenibika, nari-yada neningangkawura ambilyuma neniba nakina-da,” ni-lyangkiyama Yaweya Neningikarrawara nakina-da.

²³ Biya kembirra nakina Yaweya Neningikarrawara nenilirraki-larrka arakba nibina nenungwarba akwa ngawa dibina didarringka nenilirraki-jadijuwa wunalakina ebina-langwa angalya emikirra Yidina. Biya ni-yama nakina Edumu-wa, “Ningu-manguma ngayuwa akwala ajiringka akwa yirra-ngekburakama nungkuwa akina-langwa,” ni-yama. “Kembirra aduwaba-langwa kuwar•denama ningkakina warka ajiringka-manja nungkuwa,” ni-yama nakina nakinu-wa nenungwarba. ²⁴ Biya kembirra nenilirraki-jadijuwa-mulangwa wunalakina, nen-akumarnuma Yaweya Neningikarrawara ena-langwa warnikumamurikaja warnimikirra jerubima Yidina-manja alyengmilyengma-langwa nakina akwa n-akumarnuma ngarningka yakwujina kaliwanga angwura-murra ebina ne-ngengkilyuwakenuma angerriba iya yenjerra. N-akumarnuma Yaweya Neningikarrawara akina kajungwa nari-yada warningerribirra warnumamalya a-likama yenjerrikina nuw-arndurrkwarjeyu-murruwa ebina eka akwanenibika. Kembirra n-anjimangwukwama arakba akine-ka angalya nakina-da.

4

*Eduma-langwa-langwa warnumamalya -
Keyina-langwa akwa Ebula-langwa*

¹ Nakine-ka Eduma akwa ena-langwa dadingiyenikba Yiba neni-yakeyinumurra nenu-mungkwulumurra arakba wunalakina. Bi...ya arakba dakina kembirra dadingiyenikba yingu-mambakinuma. Biya kembirra arakba Yiba yinginum-in-arrangba nangariya Eduma-langwa dakina. Biya yingi-yama, “Nakine-ka Yaweya nginu-mamurikajuwame-ka ngayuwa, kembirra arakba ningen-arrangbama naka nangariya-da,” yingi-yama dakina. Biya nakina neningadinuba-wiya niyukwujiya ngala-langwa yingini-yengbijuwama dakina nenimikirra Keyina. Umba akina ekirra ne-yaminama “ningenu-manguma.”

² Bi...ya kembirra ambaka-murra ngarningka nuwilyaba yingin-arrangba, akwa yingini-yengbijuwa nakina Ebula. Aburnaja kembirra arakba wunalakina wunambilyuma. Narumidinu-manja nakina Ebula kembirra nuwurrak-embirrajuwama arakba jiba-manja. Umba eneja Keyina ni-lungkuwabijuwama nakina eka iya amarda eninganinga. ³ Biya kembirra nenu-kwama akwala aninga ni-lungkuwabijuwa-mulangwa angerriba Yaweyu-wa.

⁴ Umba eneja nakina neningarija-langwa nenikumarnjenikba Ebula ebina nuw-arrangbama eningadinuba-wiya angariya

jiba nu-wardanga akina. Biya eningaba-dangwa amalya nenu-kwama nakina Yaweyu-wa. Kembirra eneja nakina Yaweya nenu-werrungwur•danguma nakina-manja Ebula, akwa akina-manja ngarningka amalya. ⁵ Umba nu-waranguma nakina Keyina-manja akwa ngawa ena-langwa aninga nenu-kwa-mulangwa enuwa-wa.

Kembirra eneja nakina Keyina n-awinyambade-ka akwa n-arrirriyada nenumukwurra. ⁶ Eneja ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Miyambena-burra nungkuwa ningk-awinyambadinama? Akwa ningk-arrirriyadinama ningkenumukwurra?” ni-yama. ⁷ “Nungkuwa ki-yamina-manja eningaba, kembirra ku-marngkinama ningkakina. Akena nara-manja ningkakina e-yamama eningaba kembirra akine-ka wuburra laka wurruwilyaba wurruwurrariya wurramukwa na-rarrkajungwunama wurrakina kab-adawarrkini-yada nungkuwa aduwaba. Bu-ngayindenama wurrakina ka-bungkawadinama nungkuwa-manja, akena nungkuwe-ka arrkala ku-bungkawadinama wurrakina-manja wurramukwa ningkakina-da,” ni-yama Yaweya Keyinu-wa-da.

⁸ Eneja ni-yama nakina Keyina nenikumarnjenikba-wa, “Kwa, yi-likaja angerriba erriberriba-wa,” ni-yama. Biya neni-likena arakba wunalakina erriberriba-wa. Biya yakwujina ngawa Keyina nakina nenu-wardanga arakba nakina-manja nenikumarnjenikba. Nenu-wardanga arakba

nakina akwa ni-jungwa arakba-da.

⁹ Kembirra eneja Yaweya ni-yama nakinu-wa Keyina, “Nangamba nenikumarnjena?”

Eneja ni-yama, “Kada! Ningeningbala. Mena kin-akukwurrajina ngayuwa nakina nenikumarnjarrka-manja-baba ngawa?” ni-yama.

¹⁰ Umba ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Miyambena-burra nakina ningkenu-wardanga? Awurrariye-ka akina. Nganja ningena ningeningma nungkuwa ningkenu-wardanguma, ninguma-rringkina-mubaba ngayuwa ena-langwa merra ajiringka-manja. Ningkenu-wardangu-mulangwa nakina akine-ka wuburra laka n-ardirdenama nakina ngayuwa-wa kajungwa yibamini-lawurrakajini-yada ngayuwa nungkuwa-wa akwa ka-ngajini-yada ningkakina nungkwamba-langwa. ¹¹ Kembirra ngayuwa aduwaba yirre-kbajinama ningkakina. Nungkwaja kembirra ningkakina nara a-lungkuwabijuma ngarningka aninga, mena akina ajiringka ne-bekinuma arakba makina merra. ¹² Umba ki-lungkuwabijina-manja kembirra ngarningka ningkakina eningerribirra amarda, nara kembirra arrangbama aninga, nuw-arriyadinu-mubaba ajiringka. Biya kembirre-ka ningkakina ki-likajama arakba yada-da, angerriba iya angerriba arakba ku-marrawarnama. Biya arakba kembirra ningkakina ningkeningangalya-ma ningkakina-da,” ni-yama Yaweya Keyinu-wa-da.

¹³⁻¹⁴ Eneja ni-yama Keyina, “Awurrariye-ka akina ningku-minangkirreyinama ngayuwa

enena-langwa angalya akwa nungkuwa-langwa. Ningki-yama-mulangwa akina ayakwa, kembirra ngayuwe-ka k-arrkwujeyinama angwurra. Kembirra ku-marrawarnama ningena aduwablangwa ningeningangalya-ma. Umba aburraja wurribina warningerribirra kembirra kabakburrangina-manja ngayuwa kabu-ngajinama-da,” ni-yama Keyina Yaweyu-wa-da.

¹⁵ Akena eneja Yaweya ni-yama, “Nara. Kemba kabu-ngajina-manja wurrakina wurruwilyuwilyaba nungkuwa-manja, ngayuwa-dangwa kembirra ki-yaminameka kajungwa wurrukwala warnumamalya kabumini-lawurrakajini-yada nungkuwa-langwa akwa karra-ngajini-yada wurrumangbala wurrambilyuma,” ni-yama. Biya nakina Yaweya ni-jirrkumarnuma nakina-manja Keyina nariyada warnumamalya a-ngajuma Keyina-manja. Kembirra nenu-madumurrukwama nakina wurra kinu-wa warnumamalya nakina-langwa Keyina.

¹⁶ Umba Keyina nakina neni-lalika arakba Yaweya akwa ni-likenuma. Akwa n-ambilyuma eminingka-manja angalya emikirra “Akumarrawarna” angalya. Alyengmilyengma-langwa akina angalya Yidina-langwa-da.

Keyina-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa

¹⁷ Bi...ya Keyina akwa ena-langwa dadingiyenikba nen-arrangba arakba niyukwujiya nakina nenimikirra Yinakwa. Biya nakina Keyina ni-likirakama arakba ababurneka alikira. Biya ni-yengbijuwama nakina akina

angalya emikirra wuburra ena-langwa-langwa
nenikuwenikba-langwa ekirra akina.

¹⁸ Bi...ya Keyina-langwa nenikuwenikba Yi-
nakwa enamba-langwa n-akumajungwunuma
nenikuwenikba biya neni-yengbijuwama nakina
nangariya nenimikirra Yirada. Bi...ya enamba-
langwa Yirada n-akumajungwunuma nakina
nenikuwenikba. Biya nenimikirra nakina Miyi-
jeyela. Bi...ya enamba-langwa nakina Miyijeyela
n-akumajungwunuma nenikuwenikba. Biya
nenimikirra nakina Midijeyela. Bi...ya enamba-
langwa Midijeyela n-akumajungwunuma nakina
nenikuwenikba. Biya nenimikirra nakina
Lameka.

¹⁹ Bi...ya nakine-ka Lameka
wurringambilyuma-kiya wurradingabulena,
duwilyaba Ada umba duwilyaba Jila.
²⁰ Ngalaja Ada dakina arakba yingin-
arrangbama nangariya akwa yingini-
yengbijuwama nenimikirra Jabala. Umba
akina ekirra Jabala ne-yaminama “nenik-
arrikuwaraki-yada.” Umba nu-wilyarridinu-
manja eneja nakina Jabala neningadinuba-
wiya nakina numirarringba warnumamalya-
langwa wurribina narr-akukwurrājuwa-
mulangwa narr-arrikukuwaraka-mulangwa
wurrakina jiba-manja iya bulukwa-murriya-
manja. Akwa ngarningka enuwa akwa ena-
langwa warnumamalya nuw-ambilyumurra
wurrakina warningadinuba-wiya akalikwa-
murra-manja alikira ebina narri-likiraka-
murrumanja. ²¹ Umba eneja nenikumarnjenikba
nenimikirra Jubala nakina mena akina ekirra

Jubala ne-yaminama “akumalyumalyangka eningemeba.” Neningadinuba-wiwa numirarringba nakina warnumamalya-langwa wurribina na-malyangkenu-mulangwa narru-warrijuwa-mulangwa wurrakina ebina akumalyumalyangka eningemeba.

²² Umba ngalaja Jila, dibina dadingarija-langwa dadingiyenikba Lameka-langwa, yingin-arrangbama nangariya nenimikirra Dubala Keyina. Umba eneja n-arumidinu-manja Dubala Keyina nu-war•dangumurra nakina numurndaki-ngekburakamurra ababurna angandingandinga bangkilya-murriya, amurndakibina ekikingkarrnga-langwa akwa ngawa akumungkumungkada-langwa akwa ngarningka akadabaja-langwa. Nuwurraki-ngekburakama akina didija-langwa. Umba ena-langwe-ka dadiyamarnjenikba dakina dadimikirra Neyama.

²³ Eneja Lameka ni-yama nakina wurringalakina-kiya-wa wurringidarringka-kiya,
“Wayi! Wurring-engkirrikiya-langwa, Ada akwa Jila.

Ngayuwe-ka ningena ningenu-wardangumurra nuwilyaba nenungkwarba mena adinuba-wiwa enuwa ngini-ngaja-mubaba.

²⁴ Kenu-wardangu-manja warningerribirra warnumamalya Keyina-manja, kembirra ka-jungwunuma wurrumangbala wurrambil-yuma warnumamalya.

Umba kabu-wardena-manja wurrukwala ngayuwa-manja, kembirra aburraja 77

warnumamalya aburramba-langwa ka-
jungweyinama wurrakina-da,”
ni-yama Lameka arakba-da.

Jeda-langwa akwa Yinaja-langwa

²⁵ Nakine-ka Eduma akwa dadingiyenikba Yiba nen-arrangbama ngarningka nuwilyaba nangariya. Ni-rukwlarrinu-mulangwa nakina, dirndenikba Yiba yingi-yama, “Neningikarrawara ngarningka ngingu-kwama naka niyukwujiya. Nuwilyaba naburra ni-jungwuma nakina mena nenu-wardangumubaba nakina Keyina. Kembangbirra nenaka kinuma-menama ena-langwa mamurukwa,” yingi-yama. Biya kembangbirra yingini-yengbijuwama Jeda, mena akina ekirra Jeda ne-yaminama “nginu-kwama.”

²⁶ Kembangbirra n-arumidinu-manja nakina Jeda, n-akumajungwuma nakina nenikuwenikba. Biya nenimikirra nakina Yinaja. Uмба akini-yada wurrumurndakakine-ka warnumamalya narr-aburradadangumurra warningadinubawiya narri-yengbijuwama Yaweya-langwa ekirra akwurdukwurda neni-yangmarngkwajuwamanja nakina.

5

Wurumirumirena warnikinikaduwa Edumalangwa-langwa

¹⁻² Eneja neni-ngekburaka-manja Neningikarrawara warnumamalya, neni-ngekburakama wurrakina wuburra enuwa Neningikarrawara.

Nenungkarba akwa didarringka nenilirrakin-gekburakama nakina. Biya kembirra ni-yengbinuma nakina eningaba ayakwa aburnuwa-wa akwa ni-yama, “Yikini-yengbijjungwunama ‘kinenumamalya-kiya’ kinalakina.” Kembirra amurndakenena ekirra Eduma-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa-langwa.

³ Nakine-ka Eduma 130 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina, biya nenikuwenikba enuwa wuburra n-akumajungwunuma nakina. Neni-yengbijuwama nakina Jeda. ⁴ Bi...ya ngarningka 800 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwalala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ⁵ Biya n-ambilyumanja nakina 930 mamarika iya yinungkwura kembirra ni-jungwuma arakba-da.

⁶ Eneja kembirra n-ambilyumanja nakina Jeda 105 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Yinaja. ⁷ Bi...ya ngarningka 807 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwalala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ⁸ Biya n-ambilyumanja nakina 912 mamarika iya yinungkwura kembirra ni-jungwuma arakba-da.

⁹ Eneja kembirra n-ambilyumanja nakina Yinaja 90 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Kenena. ¹⁰ Bi...ya ngarningka 815 mamarika iya yinungkwura

n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ¹¹ Biya n-ambilyu-manja nakina 905 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

¹² Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Kenena 70 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Meyilelela. ¹³ Bi...ya ngarningka 840 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ¹⁴ Biya n-ambilyu-manja nakina 910 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

¹⁵ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Meyilelela 65 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Jereda. ¹⁶ Bi...ya ngarningka 830 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ¹⁷ Biya n-ambilyu-manja nakina 895 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

¹⁸ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Jereda 162 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Yinakwa. ¹⁹ Bi...ya ngarningka 800 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-

akumajungwunuma. ²⁰ Biya n-ambilyu-manja nakina 962 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

²¹ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Yinakwa 65 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Midijela. ²²⁻²⁴ Biya kembirra Yinakwa akwa ngawa Neningikarrawara wunalakina neni-yakeyinumurra arakba wunalakina-da. Bi...ya wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa n-akumajungwunuma nakina Yinakwa. Biya n-ambilyu-manja nakina 365 mamarika iya yinungkwura, kembirra ni-lyumaduma nakina. Eneja Neningikarrawara nenu-manguma kembirra-da.

²⁵ Eneja kembirra n-ambilyu-manja Yinakwa-langwa nenikuwenikba nakina Midijela 187 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Lameka. ²⁶ Bi...ya ngarningka 782 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ²⁷ Biya n-ambilyu-manja nakina 969 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

²⁸ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Lameka 182 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba. ²⁹ Biya ni-yama, “Yaweya nakina ni-kbajame-ka akina ajiringka. Kembirra ngalaja nuw-arriyaduma akina. Umba

naka niyukwujiya kin-arumidina-manja akenu-werringekburakinama akwa kini-yukwujiyakinama nakina ebina aruma warka ngarrababurna-langwa ngarnumamalya,” niyama Lameka nakina-da. Kemberra neni-yengbijuwama nakina niyukwujiya ena-langwa nenimikirra Nawa, mena akina ekirra Nawa ne-yaminama “akenu-werringekburakinama.”³⁰ Bi...ya ngarningka 595 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma Lameka akwa wurrukwalala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma nakina.³¹ Biya n-ambilyu-manja nakina 777 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

³² Eneja kemberra n-ambilyu-manja nakina Nawa 500 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba wurriyukwayuwa ena-langwa. Neningadinuba-wiya nenimikirra Jema, neninguwilyarra nenimikirra Jebeda, umba neningarija-langwa nenimikirra Yema.

6

Warniniyerriya-langwa warnumamalya

¹⁻² Wurrumurndakakine-ka warnumamalya nuw-ababurnadinuma arakba wurrakina akwa nuw-errbalinuma eminingka-manja iya eminingka-manja angalya. Kemberra aburraja wurrukwalala warninikuwena Neningikarrawara-langwa na-likenuma nuw-ambilyu-murruwa wurrakina warnumamalya. Biya narrawurrakirringka-manja wurrumurndakakina warnumamalya, narra-ringkama wurradidiyara wurrukukwulyubene-ka wurrakina. Biya

kembirra narra-manguma aburra-langwi-
yada wurridarringka. ³⁻⁴ Aburraja kembirra
wurradidirrungwana warnumamalya
wurrumumirajirrire-ka namurndak-
ambilyuma arakba. Wurriyukwayuwa akwa
wurrumirumirarrngwa wurrumurndakakina-
langwa warninikuwena Neningikarrawara-
langwa akwa ngawa wurradidingiyarrngwa-
langwa wurrakina-da. Wurrarrubude-ka
wurrakina, kembirra aburraja wurruminukwala
narra-yarrumurnduwarnuma wurrakina-
langwa-da.

Eneja nakina Yaweya ni-yama, “Nara ngayuwa
a-ngayinduma aduwaba warningerribirra
warnumamalya ambilyuma warningangkawura.
Umba kuw-eniyuwangkwudinama wurrakina
biya ka-jungweyinama, warnumamalya-baba
wurrakina-da. Kembirra aduwaba-langwa kuw-
ambilyamurra wurrakina 120 mamarika iya
yinungkwura akwa akina-bina ngawa-da.”

⁵ Kembirra nenumurndaki-rringka-manja
Yaweya warningerribirre-ka warnumamalya,
nare-ka, aburraja wurruwurruwurrariya-wiye-
ka wurrilyengma wurrakina wurrababurna-
langwa. Nuw-engkingkirrikenume-ka
wurrumurndakakina awurruwurrariya-
we-ka ngawa. ⁶ Eneja ni-yama nakina

Yaweya, “Karukwa, nara-maka warna ka-
ngekburaka, nara-maka enena-manja angalya
k-akumarna,” ni-yama. ⁷ Biya ngarningka
ni-yama nakina, “Wurrumurndakenene-ka
warnumamalya warna ka-ngajinama ka-
jungweyinama. Ningarra-ngekburakama akena

amandangwa ka-jungwajinama wurrakina ka-jungweyina ningenada. Akwa ngarningka yinungungwangba-murriya iya wurrajija-murriya aburrajukwaba ka-jungwajinama ngayuwa-da. Karukwa, nara-maka kangekburaka,” ni-yama Yaweya nakina-da. ⁸ Akena nenu-werrungwur•dangume-ka Nawa-manja nakina-da.

Nawa-langwa-langwa warnumamalya - Nawa numa-ngekburaka-mulangwa mijiyanga

⁹⁻¹⁰ Enene-ka arakba alawudawarra Nawa-langwa. Eneja nakina wurrabiyakarbiya warninikuwena, umba warnimikirra Jema iya Yema akwa Jebeda. Neningabe-ka nakina neningkwarba n-ambambilyumurra. Nikikamarra awurrariya. Nare-ka wurrubina warningaba umba enuwa yimbukwa. Biya nakina Nawa neni-yakeyinema Neningikarrawara-manja-da. ¹¹ Aburraja wurrukwa-ka warnumamalya wurruwurrariya-wiye-ka wurrababurna-langwa. Biya wurrumurndakakina nangajingajeyinume-ka arngkababurna-langwa wurrumurndakakina warnumamalya. ¹² Eneja Neningikarrawara angaluba n-andeyuma akena nenuwurraki-rringkama wurrumurndakakina warnumamalya. Wurruwurrariya-wiye-ka ngawa wurrilyengma wurrakina-da.

¹³ Biya ni-yama Neningikarrawara Nawu-wa, “Ngayuwa ningenar akba wurrumurndakeyina warnumamalya kawurraki-jungwajinama

wurrababurna-langwa mena namurndak-arriyakajungwunuma ababurna-langwa awurruwurrariya. ¹⁴ Kembirra yirra-ngayindenama nungkuwa kuma-ngekburakinama mijiyanga. Mini-ngekburakajungwuna makina yininginingaba-murra yimundungwa. Biya kuma-ngekburakina-manja makina, ababurna angalya ki-ngekburakinamura makina-manja mijiyanga. Biya kum-akumurneka minyadirra eka-manja arrawa-langwiya akwa ngawa ngarningka errekba-langwiya nari-yada awiyebuma akungwa mijiyanguwa. ¹⁵ Kuma-ngekburakinama makina milingajirrire-ka, angaluba amarralangwa akwa ngawa ngarningka angerriba mamudakbu-wa 133 metres. Akwa kuma-ngekburakiname-ka makina mamakwulyumideka angalya, ningkekalyarra-langwa akwa ningkekbuda-wa 22 metres. Akwa ajiringka-langwa akwa angerriba karrawaru-wa ngarningka 13 metres kuma-ngekburakinama makina. ¹⁶ Akwa meningikarrawara ngarningka kuma-ngekburakinama. Akwa meningikarrawara-manja arrawa-langwiya eyukwuiya ki-lalikinama angwurn•dikirra 44 centimetres. Akwa ki-ngekburakinama angalya angwurrkabiya karbiya akwa ke-yuweyinama karrawaru-wa. Akwa akawiyuwiyeba akididijungwa ngarningka k-akumurna.

¹⁷ “Nganja ningena ki-larrkajama akungwa enenu-wa ajiringka, kajungwa awurrakibina yelakwa kuw-ambilya-murumurra kamurndaku-wurrileni-yada. Kembirra akwala

awurrakakina kawurraki-jungweyinama
 umba nungkwaja ningkena ningkeniba k-
 ambilyama. ¹⁸ Nganja ki-yarrkakumurnama
 ngayuwa ayakwa eningarumuruma nungkwa-
 langwi-yada akwa nara ngayuwa a-
 yarrkuwarrukwajuma. Nungkwaja kembirra
 ku-menama nungkwamba-langwa enena
 ayakwa nungkwa-langwi-yada akina.

“Biya kembirra yik-awiyebenama nungkuwa
 iya nungkwa-langwa dadingiyena mijiyangu-wa
 akwa nungkwa-langwa nenikuwena-murriya
 iya wurradidingiyarrngwa. ¹⁹⁻²⁰ Kinuwurraku-
 warakinama nungkwa-langwu-wa mijiyanga
 yiminiminingka yinungungwangba akwa
 ngawa wurriminiminingka wurrajija. Biya
 yuwurrakibina-langwa yinungungwangba-
 murriya iya wurrajija-murriya yuwilyuwilyaba-
 wiya ngawa yinungkwarba akwa
 yuwilyuwilyaba-wiya ngawa yidarringka
 kinu-menama kin-arrikuwarakinama arrawu-
 wa kajungwa warniba kawurrak-ambilyi-
 yada. ²¹ Biya ku-wilyakiname-ka aninga,
 engka iya engka aninga nungkwurra-langwi-
 yada akwa ngawa yuwurrakakina-langwi-
 yada yinungungwangba-murriya akwa
 wurruwurrakakina-langwi-yada wurrajija-
 murriya,” ni-yama nakina Neningikarrawara
 Nawu-wa-da.

²² Eneja Nawa ni-yamame-ka yak-
 wujina makina-manja mijiyanga ebina-
 langwiya ayakwa nenu-maka-murrilangwiya
 Neningikarrawara amurndakibina-langwiya
 ni-ngayindangu-murrilangwiya-da.

7

Amakwilyumida-langwa akungwa

¹ Kembirra eneja nakina Yaweya ni-yama Nawu-wa, “Likajama arakba mijiyangu-wa nungkuwa akwa nungkwa-langwa warnumamalya. Ngayuwa ningeningma nungkuwa yimbukwa aduwaba ningkambilyame-ka amurndakeyina-manja angalya ningkuwerrikidirrbura ningkuwilyaba-ma.

² Kin-arrikawiyebajina yimurndakukwala yinungungwangba-murriya makinu-wa mijiyanga. Biya yimurndakukwala yik-alyubarina-murruwiya kirrakina karnumamalya kinumena, kin-arrikawiyebajina yimangbala yambilyuma yinungkwarba umba ngarningka yimangbala yambilyuma yidarringka kin-arrikawiyebajina. Akwa yuwurrakukwala yukwurdukwurda ngarningka kembirra kin-arrikawiyebajina yakina yibina nara alyubaruma nungkwurruwa. Yuwurrakakinalangwa yuwilyaba-ma yidarringka kinumena akwa yinungkwarba.

³ Akwa ngarningka warnungkwarba ka-mena wurrajija wurrumangbala wurrambilyuma akwa ngarningka wurridarringka ka-mena wurrumangbala wurrambilyuma. Biya yuwurrakakina kinuwurraku-warakina yinungungwangba-murriya akwa wurrajijamurriya kajungwa eniba kuw-ambilyiyada aduwaba, kajungwa ngarningka kuw-arrangbijeyini-yada enena-manja angalya ngarningka ambaka-murri-yada-da.

⁴ “Mamangbala-manja mambilyuma marringa nganja ningena kini-larrkajama yelyukwa. Ngalaja yakina ngawa yelyukwa kini-larrinama yanda-langwa arngkabiya-ruwa-ma arngkumemberrkwa marringa iya mamawura. Yakina ngawa kini-larrinama yelyukwa. Kembirra amurndakibina ngayuwa yelakwa ningi-ngekburakama enena-manja angalya, wurrajija-murriya, yinungungwangba-murriya akwa ngarningka warnumamalya, yakine-ka yelyukwa kawurraki-jungwajinama,” ni-yama Yaweya Nawu-wa-da. ⁵ Kembirra eneja Nawa ni-yamama ebina Yaweya nenu-makama, ni-yamama nakina ababurna-langwa-da.

⁶ Akini-yada ni-larrinu-manja yiningadinubawiya yelyukwa yakina, nakine-ka Nawa n-ambilyuma arakba 600 mamarika iya yinungkwura. ⁷ N-awiyebenuma nakina arrawa makinu-wa mijiyanga, Nawa iya dadingiyenikba iya warninikuwena akwa ngawa wurradidingiyarrngwa. Nuw-awiyebeyinuma wurrakina kajungwa warniba kuw-ambilyi-yada. ⁸ Yuwurrakakine-ka yababurna-langwa yinungungwangba-murriya yinungkinungkwarba akwa yididarringka akwa wurrajija-murriya warnungkinungkwarba akwa wurrididarringka aburrajukwaba nawurrak-awiyebeyinuma arakba arrawa makinu-wa mijiyanga. Amurndakibina enikalyelyubara iya ebina akwurdukwurda nawurrak-awiyebenuma-da. ⁹ Nuw-awiyebeyinume-

ka ebina-langwiya ayakwa nenu-makamurrilangwiya Neningikarrawara Nawa-manja.

10 Bi...ya nuw-embimbirrarina ngawa wurrakinu...wa, bi...ya arakba mamangbala mambilyuma marringa. Kembangra ngalaja yiningadinuba-wiya yelyukwa ni-larrina arakba ajiringka-manja yakina-da.

11 Umba eneja Nawa nenyuwangkwe-ka nakina. N-ambilyume-ka 600 mamarika iya yinungkwura arakba nakina. Ngalaja yuwilyaba yimawura nu-wurdanguma arakba yakina. Biya yirbulirra arakba yakina. Kembangra ngalaje-ka akungwa angaluba arrawa-langwa ajiringka-langwa amukwa-langwa nuw-aburrumbijanginuma adirrungrwarne-ka akungwa akina. Akwa ngarningka angaluba angubina na-ngwurrkbalijajungwunuma akina. Umba karrawara-langwa ni-larrinuma yelyukwa yadirrungrwarna yakina-da. 12 Yakine-ka ngawa ni-larrilarrinuma yakina yelyukwa umba nara kinu-ngwanjina. Arngkabiyaibuwa-me-ka arngkumemberrkwa marringa iya mamawura ni-larrilarrinuma yiningangkawura yakina-da.

13 Umba mibina-manja ngawa mamawura, yiningadinuba-wiya yelyukwa ni-larrinu-manja yakina, nuw-awiyebena aburraja Nawa iya dadingiyenikba iya warninikuwena, Jema, Yema iya Jebeda, akwa wurra-didingiyarrngwa. Nuw-awiyebeyinume-ka mibinu-wa mijiyanga narruma-ngekburakamurruwa. 14 Yuwurrakababurne-ka yakina yinungungwangba akwa wurrajija ebina erriberriba waka nuw-ambilyuma umba ebina waka warnumamalya narr-akwurrājuwa-murruwura namurndak-awiyebeyinuma

ngalajukwaba mijiyangu-wa waka yarumuruma akwa yiyukwayuwa. ¹⁵ Yinungwarba akwa yidarringka yambambilyuma-wiya yiningerribirra yibina ni-ngengkuwanginuma yakina nuwurraku-warakama makinu-wa mijiyanga Nawa. ¹⁶ Ebina nenu-makama Neningikarrawara Nawa-manja ni-yamama arakba nakina-da. Kembirra arakba makina mijiyanga Yaweya numa-didumurra-da. Ni-didumurra arakba akawiyuwiyeba akina-da. Aburraja Nawa-murriya arrawa arakba makina-manja mijiyanga.

¹⁷ Kembirra arakba ngalaja yakina yelyukwa ni-larrinuma angalube-ka karrawara-langwa arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa marringa iya mamawura. Akwa ngarningka akungwa wake-ka arrawa-langwa ajiringka-langwa na-bulbeyinuma akina. Na-wurumbijuwame-ka ebina angalya. Biya nuw-arumidinume-ka ngawa na-diduminuma akina akungwa yanda-langwa numi-yirrmanguma mijiyanga makina. ¹⁸ Akine-ka akungwa nuw-arumurumidinume-ka na-ngwujungwujiradinumurra akina, yanda-langwe-ka numu-warrinuma erribirra makina mijiyanga. Na-wilyakama akungwa angerriba iya angerriba makina. ¹⁹ Biya akine-ka akungwa nuw-arumurumidinumurre-ka yanda-langwa yilingajirrirra yinijirra akwa angakarjiyinga angalya adidirrungwarna mama amakwulyumide-ka akina na-wurumbijuwama akina akungwa. ²⁰ Akine-ka ngawa ne-yaminjamama nuw-arumurumidinumurre-ka

akina yanda-langwe-ka amakwulyumida nawurumbijuwama angakarjiyinga-manja angalya karrawara 7 metres arakba akina-da. Umba yakwujina na-ngwanjumurra akungwa arakba-da.

²¹ Awurrakibine-ka aburraja awurrakukwala, yinungungwangba-murriya, wurrajija-murriya akwa ngarningka warnumamalya, nawurraki-jungweyinumurra awurrakakineka ababurna-langwa.

²² Awurrakibina ariba-manja nuw-ambambilyu-murruwiya, awurrakibina na-ngengkuwanginu-murruwiya, nawurraki-jungweyinama ababurna-langwa-da.

²³ Nakine-ka eneja Yaweya nuwurraki-jungwajuwama awurrakakina ababurna-langwa-da. Umba eneja yimbukwa Nawa iya wurruwurrakibina ena-langwa dadingiyenikba iya warninikuwena iya wurradidingiyarrngwa akwa yinungungwangba-murriya yuwurrakibina nawurrak-awiyebeyinama mijiyangu-wa wurrakina yimbukwa warniba nuw-ambilyuma makina-manja mijiyanga.

²⁴ Bi...ya ngalaja ngawa akungwa amakwulyumida angalya nuw-ambilyumurra yanda-langwa yimangbala yimawura nu-wurduwurdanguma yakina-da.

8

Namurndaki-ngburingkadinu-mulangwa angalya

¹ Eneja Neningikarrawara nara nakina kini-yakuwabijuwa Nawa akwa yuwurrakibina yinungungwangba-murriya, wurrajija-murriya

mibina-manja mijiyanga. Biya arakba arrirra ni-larrkama nakina Neningikarrawara kajungwa ke-ngburingkadini-yada akungwa akwa ka-larrini-yada akina. ² Umba ngalaja ebina na-bulbeyinumurra angaluba ajiringka-langwa akina arakba na-didijungwuma akwa angubina ngarningka na-didijungwuma nari-yada kini-ngkilarrina arakba yelyukwa.

³ Bi...ya arakba akina akungwa kembirra na-larrilarrina, na-larrilarrina, na-larrilarrina akina, yanda-langwa yuwurrakibina yimangbala yimawura nu-wurduwurdanguma arakba. ⁴ Ngalaja kembirra yimawura arakba yirbulirra ngarningka. Kembirra angakarjiyinga-manje-ka ngalaja makina num-ambarringama arakba mijiyanga. Emikirra angalya Arareda. ⁵ Akine-ka ngawa kembirra akungwa na-larrilarrinuma ngawa na-larrilarrinuma akina.

Biya ngarningka yambilyuma yimawura nu-wurduwurdanguma arakba. Biya yinikaduwa yimawura arakba yakina. Ngalaja kembirra amurndakibine-ka alingilingajirrirra angalya nuw-ambijangeyinumurra arakba akungwa-langwa na-wurumbijuwa-murrada.

⁶ Ngalaja kembirra arngkabiyaibuwa-murra arakba arngkumemberrkwa marringa iya mamawura numu-rukwurukwulyuwakenuma. Eneja kembirra n-ambijangajuwama arakba nakina edirra Nawa makina-langwa mijiyanga. ⁷ Biya nakina ni-larrkama edirra-langwa yuwilyaba yingwa-da. Umba

yakina ngawa n-angkarrinume-ka ni-rukwurukwulyuwakenumurra. Nara kini-lawurradina umba ni-rukwulyuwakenumurra yakina yanda-langwa na-jerridinumurra akina akungwa eningangkawura-da.

⁸ Kembirra n-embirrarinu-manja yakinu-wa yingwa nakina Nawa, ngarningka arakba n-ambijangajuwa edirra biya ngalambalangwa darrawurukukwa dakina nanga-larrka arakba dakina, ka-jerridinu-murrikbe-ka akina akungwa. ⁹ Nanga-larrka dakina akena ngalaja yingu-marrawarne-ka. Angalya akungwa-wiye-ka ambaka akina. Kembirra yingirukwurukwulyuwakena biya yingi-lawurradina mijiyangu-wa, nara-baba ebina angalya ngalalangwa dadik-ambarri-yada dakina-da. Biya ni-lawulawaja ayarrka nakina Nawa akwa nanga-rndarrka edirra-langwa akwa nanga-lawurrakajuwa arakba dakina-da.

¹⁰ Bi...ya n-embirrarina ngarningka mamangbala mambilyuma marringa nakina Nawa-da. Biya kembirra arakba dibina-murrada darrawurukukwa nanga-larrka ngarningka-da.

¹¹ Kembirra num-awiyebu-manja arakba mamawura biya dubukwaya dakina, ngarningka yingi-lawurradina enuwa-wa. Biya yinguwilyakama amarda akina makinu-wa mijiyanga. Eningabe-ka engkalye-ka amangwurrajija akina. Eneja Nawa arakba kembirra neningma nakina-da akina arakba akungwa nare-ka ebina-da.

¹² Biya ngarningka ambaka n-embirrarinuma mamangbala mambilyuma marringa nakina yakwujina Nawa-da. Biya dakina-murrada

ngawa nanga-larrkama ngarningka. Nanga-larrkama dakina akena nara ngalaja kingi-lawurradina enuwa-wa-da.

¹³ Ebina-wiya makine-ka mijiyanga num-ambarringama makina. Kembirra yimangbaleka yimawura nu-wurduwurdanguma yakina. Kembirra na-jerridinumurra arakba akina akungwa. Biya yinikaduwe-ka arakba yimawura yakina. Umba eneja Nawa neniyuwangkwa arakba nakina. 601 mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra nakina arakba. Biya kembirra numa-ngwur•dangmajuwama arakba nakina mibina meningikarrawara mijiyanga-da. Biya n-andeyumurra yadikina angerriba akinu-wa angalya akena ne-ngburingkaduma arakba-da.

¹⁴ Ngalaja kembirra yambilyuma yimawura nu-wurduwurdanga yakina. Kembirra nara-wiya yinikaduwa yimawura akine-ka angalya namurndaki-ngburingkade-ka arakba.

¹⁵ Eneja kembirra arakba Neningikarrawara ni-yama nakina Nawu-wa, ¹⁶ “Likaja arakba makina-langwa mijiyanga,” ni-yama. “Jadena, nungkuwa iya dadingiyena iya nungkwalangwa nenikuwena-murriya akwa wurradidingiyarrngwa. ¹⁷ Akwa wurrumurndakakina wurrajija-murriya yinungungwangba-murriya abi-jadena arakba aburrajukwaba,” ni-yama Neningikarrawara. “Wunuwurraku-warakineka yada yimurndakeyina yinungungwangba-murriya akwa wurrajija-murriya, kajungwa kuw-arrikarrangbijeyini-yade-ka arakba ngarningka, akwa kuw-ambilyi-yada eminingka-manja iya eminingka-manja angalya,” ni-yama.

18 Eneja kembirra ni-jadinga arakba nakina Nawa-da akwa ena-langwa warnumamalya mibina-langwa mijiyanga-da. 19 Ngalajukwaba nuwurraki-jadangumurra arakba yimurn-dakibina yinungungwangba nuwurraki-darrbukwajungwunumurra, akwa wurrajija-murriya aburrajukwaba nawurraki-jadanguma nawurraki-darrbukwajungwunumurra-da.

Nenumini-daka-mulangwa Nawa yinungungwangba Yaweya-langwa

20 Kembirra Nawa nuwurra-murndukwamurra angwarnda akwa nuwurrak-arjiyajuwamurra akina akwa ni-ngekburaka alda kajungwa neniki-daki-yada yinungungwangba Yaweya-langwa. Biya yinungungwangba-murriya yuwilyuwilyaba-wiya nu-manguma, akwa wurrajija wurruwilyuwilyaba-wiya nenu-manguma ebina enikalyelyubara-murruwiya. Biya nara kini-ringandanga umba engkinyungwurra ngawa ni-dakama nakina amurndakakina akina-manja angwarnda. Nakina nuwurraki-dakama akina angerriba Yaweyu-wa akwa neni-yangmarngkwajuwame-ka nakina Yaweya. 21 Eneja Yaweya ni-kirruwanju-manja awurrakakina ni-daka-mulangwa nakina Nawa, ni-yangmarngkwune-ka nakina-da.

Biya ni-lyangkiyama arakba nakina Yaweya, “Akina-be-ka ngawa. Nara ngarningka ningena e-yamama e-kbajuma enena ajiringka kuw-arriyakajungwuna-mulangwa warnumamalya awurrariya-langwa.

Ningeningme-ka ningena wurrumurndakeyina warnumamalya wurriyukwayuwa-wiye-ka warne-ka ngawa wurruwurrariya. Ebina nuw-engkingirrikajamura, na-likajama aburra-langwu-wa mangma, awurrariye-ka akina. Akena nara arakba ningena a-jungwajuma ebina enena-manja angalya kamurndak-ambilyama. Nara arakba ngarningka e-yamama ningena.

²² “Enena-bina arakba kembirra-da. Aburraja warnumamalya karri-lungkuwabijini-yada aninga-murriya arakba ngarningka enena-manja angalya, akwa karruwurrak-arrangbini-yada ebina-murrada aninga. Ngalaja enena-bina akilarrkardidarra akwa ngawa akilarrkumurdada ke-yuweyinamura akina-da, yanda-langwa ka-jerridina-manja amurndakenena angalya akina-da. Enena-bina ngawa alyarrngwalyilya akwa meningilida ke-yuweyinamura ke-yaminjaminamura ngalajukwaba ngawa-da,” ni-yama Yaweya Nawu-wa-da.

9

Neningikarrawara-langwa ayakwa eningarumuruma ni-yarrkakumarnuma Nawa-langwa

¹ Biya kembirra Neningikarrawara ni-yengbinuma eningaba ayakwa nakinamanja Nawa akwa ena-langwa-manja warninikuwena, akwa ni-yama aburruwawa, “Wurrababurne-ka wurriyukwayuwa k-akumajungwunama ningkakina kajungwa

kuw-ambilyi-yada nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa ababurna-manja angalya wurrakina-da. ² Ngalaja yuwurrakeyine-ka yinungungwangba-murriya iya wurrajija-murriya akwa akwalya-murriya kamurndak-akbar•denama nungkwurruwalangwa. Umba nungkwurraja kirrakina yikubungkawadinama amurndakakina-manja. ³ Biya yik-alyubarinama arakba warna wurrajija akwa yinungungwangba-murriya akwa akwalya. Ebina-wiya ngarra-kwama nganja amarda-murriya aningi-yada yik-alyubarini-yada. Umba yimurndakenena yinungungwangba-murriya iya wurrajija-murriya akwa akwalya-murriya ngarra-kwunamurra ngayuwa aduwaba kajungwa yik-alyubarini-yada ababurna-langwa aninga iya akwalya. ⁴ Akena kum-ambilya-manja ambaka merra makina yakwujina yakina-manja yinungungwangba-murriya, kembirra nara nungkwurraja alyubaruma amadangkwa. Nare-ka kirrakina alyubaruma akina, mena akwanenibike-ka nuw-ambilya-mubaba merra-manja akina.

⁵ “Umba kirruwilyaba yiki-lamukwarridina-manja wurruwilyaba-manja warnumamalya, kembirra wurrukwala warnumamalya aburramba-langwa yikabu-banijumindenename-ka wurrakina. Umba ngarningka yiningerribirra yinungungwangba-murriya yibina yabarda awinyamba yikenu-wardena-manja karnumamalya-manja, ngayuwe-ka kamini-lawurrakajinama yakina nungkwurralangwa, akwa kini-jungwajinama ngayuwa

yakina yabubarda-da. ⁶ Ngayuwa ngarra-
ngekburakama karne-ka karnumamalya
wuburra ngayuwa Ningeningikarrawara.
Akina-langwa kirruwilyaba karnumamalya
yiki-lamukwarridina-manja wurruwilyaba-
manja warnumamalya biya ka-jungwuna-
manja wurrakina, kembirra aburraja wurrakina
warnumamalya yikabi-ngajinama kirrakina-
manja-da.

⁷ “Umba nungkwurraja wurrababurna
wurriyukwayuwa yik-akumajungwunama
kirrakina kajungwa nungkwurra-langwa
wurrumirumirenungwa warnikinikaduwa
kuw-ambilyi-yada eminingka-manja iya
eminingka-manja angalya wurrakina,” ni-yama
Neningikarrawara Nawu-wa akwa ena-langwu-
wa warninikuwena.

⁸ Biya ngarningka ni-yama Neningikarrawara
aburruwa-wa, ⁹ “Ngayuwa ningena aduwaba
ki-yarrkakumurnama arakba ayakwa
eningarumuruma nungkwurra-langwa.
Ngalaja akine-ka ayakwa nungkwurra-
langwi-yada iya nungkwurra-langwi-yada
wurrumirumirenungwa warnikinikaduwa-
langwi-yada. ¹⁰ Amandangwa nungkwurra-
langwi-yada kirrababurna-langwa akina
akwa ngarningka amurndakibina-langwa
yelakwa nawurrak-ambilya-murrilangwa
aduwaba ne-ngengkuwangina-murrilangwa,
amurndakibina-langwa kirruwurraki-
jadijuwa-mulangwa mijiyanga-langwa
nungkwurruwa. ¹¹ Amurndakeyina-bina
ayakwa eningarumuruma aduwaba ngarra-

makinama nganja. W-engkirrikiya! Aduwaba-langwa nara ngarningka amurndakibina ningiyamama enena-manja angalya nara arakba ningena e-yamama. Nara ningena a-larrkama arakba yamakwulyumida yelyukwa, akwa nara a-lyurkuma a-wurumbijuma amurndakenena angalya ababurna-langwa akungwa-murra akwa nara a-jungwajuma wurrababurna-langwa warnumamalya iya wurrajija iya akwalya akwa ngawa yinungungwangba-murriya.

12-13 “Ngayuwa kembirra ningena arakba kawilyakajinama kirrakina nganyangwa ayakwa eningarumuruma nara amurndakakina a-yarrkuwarrukwajuma. Akine-ka ngawa keyaminama eningangkawura nungkwurra-langwi-yada akwa amurndakibina-langwa ne-ngengkuwangina-murrilangwa ababurna-langwa. Ningena kembirra kaminakumurnama karnumamalya-langwa daka duwurruwilya angubina-manja. Nungkwurraja kembirra yikinga-rringkina-manja daka karna karnumamalya yiki-yakuwerribikajama nganyangwu-wa ayakwa eningarumuruma-wa. Kembirra ambaka-murra aburraja wurriyukwayuwa nungkwurra-langwa karringa-rringkinama dakina akwa ngawa aburra-langwa wurriyukwayuwa aburrajukwaba. Karringa-rringkina-manja dakina wurrakina ke-yakuwerribikajama nganyangwu-wa ayakwa eningarumuruma-wa. Ngalaja duwurruwilya kingi-jirrkumakajungwunama dakina. ¹⁴ Kembirra ku-wurumbijina-manja ngayuwa angubina, akwa king-akumurna-

manja dakina duwurruwilya angubina-manja,
¹⁵ kembirra ki-yakuwerribikajama ngayuwa
 nganjukwaba nganyangwu-wa ayakwa ngarra-
 makina-murruwa nungkwurruwa-wa aduwaba.
 Akwa nganyangwa ngarningka ayakwa
 enena yinungungwangba-murriya-langwa iya
 wurrajija-murriya-langwa amurndakibina
 nawurrak-ambilya-mulangwa enena-manja
 angalya aduwaba. Ngayuwa ningena ngarra-
 makinama aduwaba, nara ngarningka a-
 wurriluma amurndakakina-da.

¹⁶⁻¹⁷ “Kembirra yikinga-rringkina-manja
 nungkwurruwa dakina duwurruwilya angakuba
 angubina-manja, nganjukwaba kembirra
 kinga-rringkina-manja ki-yakuwerribikajama
 nganyangwu-wa ayakwa eningarumuruma-
 wa eningangkawura. Kembirra ngayuwa
 akina ki-yamina-manja, ngalaja duwurruwilya
 kingi-jirrkumakajungwunama dakina enena
 ayakwa eningarumuruma nganyangwa
 nara a-yarrkuwarrukwajuma akina. Nare-
 ka a-yarrkuwarrukwajuma akina umba
 eningangkawura kuw-ambilyamurra akina
 nungkwurra-langwi-yada aduwaba. Kuw-
 ambilyamurra akina nungkwurra-langwi-yada
 iya wurrababurna-langwi-yada warnumamalya
 iya ababurna-langwi-yada akwalya-murriya
 iya yababurna-langwi-yada yinungungwangba-
 murriya akwa ngawa wurrababurna-
 langwi-yada wurrajija-murriya,” ni-yama
 Neningikarrawara Nawu-wa akwa ena-langwu-
 wa warninikuwena nakina-da.

Nawa-langwa akwa warninikuwena-langwa

18 Aburrubukwurraja wurrabiyakarbiya warninikuwena Nawa-langwa nabuk-awiyebeyinuma mijiyangu-wa akwa nabukijadanguma wurrubukalakina makinalangwa mijiyanga. Biya warnimikirra Jema iya Yema akwa Jebeda. Yemeka nakina nungwenikba Keninalangwa.

19 Umba wurrumurndakeyine-ka Nawa-langwa warninikuwena nuwambilyumurra warningadinuba-wiya warnumamalya najerridu-manja ebina akungwa amakwulyumida.

20 Eneja Nawa ni-lungkuwabijuwama aningamurriya, akwa nakina-bina neningadinubawiya ni-lungkuwabijuwama nakina akwurena-da. 21 Biya kembirra ni-ngekburakama akina akwurena-langwa amalyirra. Biya Nawa akwa ena-langwa warnumamalya wurrakina nebekeyinuma akina amalyirra. Biya arngkawura ni-bekinume-ka nakina Nawa akina akwurena-langwa amalyirra ni-ngekburaka-mulangwa, biya nu-bungwurriride-ka nakina. Biya nakina Nawa nang-aburawaka dumbala ena-langwa akwa nu-mungkwulinga neyebirra ena-langwamanja nanga-likiraka-murrumanja kalikwa nakina-da.

22 Eneja nenikuwenikba Yema nibina nungwenikba Keninalangwa nubukwaya ni-likena nakinu-wa nungwenikba, biya neni-rringke-ka nabalmungkwur•da nakina. Biya ni-likena nakina akwa nenilirraku-maka ena-langwu-wa wunambilyuma nawenikba-kiya.

23 Umba aburnaja wunalakina Nawa-langwa wunaruma-murrikiya-dangwa

warnikuwabulena-kiya neninga-wilyakama wunalakina dumbala enuwa-wa. Biya nening-alyilyadijuwama mirirrba-langwiya akwa kembirra neni-likenuma mirirrba-ma nungwarringba-wa nibina nukukwunumurrkwulu-murruwa. Biya nenuwurumbijuwama dakina dumbala enuwanmanja nara-baba keni-ngayindanga keni-rringka nakina neyebirra-da. Biya nening-akumarnumulangwa kembirra dumbala nungwarringbanmanja neni-likena arakba wunalakina-da.

²⁴ Eneja kembirra Nawa n-eningabada arakba nakina. Akwa ni-likena akwa nareka, nu-werrikawinyambadinume-ka arrawa yukwudukwuda-manja nakina, n-engkirrikenu-mulangwa ni-yama-mulangwa ena-langwa niyukwujiya-da nenikuwenikba-da. ²⁵ Biya nakina Nawa arakba neni-kbajama Yemu-wada akwa ena-langwu-wa wurrumirumirena warnikinikaduwa-wa-da. Biya ni-yama nakina kembirra,

“Ningene-ka ningeni-kbajinama Keninu-wa.

Kembirra yadikina ena-langwa wurrarrkwurkuwena ka-bungkawadinama enuwanmanja.

²⁶ Umba nganja ningena ningeni-yangmarnqkwajinama Yaweya nibina Neningikarrawara Jema-langwa.

Eneja nakina Jema kinu-bungkawadinamurra Kenina-manja.

²⁷ Kembirra eneja nakina-manja Jebeda kenukwunamurra wurrababurna wurriyuk-

wayuwa Neningikarrawara, akwa kuw-ababurnadinama wurrakina.
 Akwa ngarningka wurrumirumirena Jebeda-langwa kawurrak-ambilyama wurrakina Jema-langwa-manja warnumamalya wurruwurrakawura-murra.
 Kembirra Jebeda kinu-bungkawadinama enejuk-waba Kenina-manja,”
 ni-yama Nawa. Umba akina ekirra Jebeda ne-yaminama “kuw-ababurnadinama.”

²⁸ Biya akina kembirra na-jerridu-manja ebina akungwa adirrunwarna-dangwa kembirra arakba nakina Nawa n-ambilyumurra 350 mamarika iya yinungkwura ngarningka.
²⁹ Biya n-ambilyu-manja 950 mamarika iya yinungkwura nakina ni-jungwuma arakba-da.

10

*Nawa-langwa-langwa wurrumirumirena
 warnikinikaduwa*

¹ Amurndakenena ekirra nuw-
 arrikarrijajungwunama akina Nawa-
 langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa-
 langwa. Nawa-langwa warninikuwena
 wurrabiyakarbiya nabuk-ambilyumurra
 wurrubukalakina Jema iya Yema akwa
 Jebeda. Biya kembirra na-jerridu-manja
 ebina akungwa amakwulyumida ababurna-
 langwa wurrubukalakina kembirra nabuk-
 akumajungwunuma arakba warninikuwar-
 rngwa.

² Aburraja kembirra warna Jebeda-langwa
 warninikuwena. Warnimikirra wurrakina

Kawuma iya Mekeka iya Madaya iya Jabana
iya Dubala iya Mejeka akwa ngawa Diraja.

³ Akwa warna ngarningka warninikuwena
naruma-langwa Kawuma-langwa. Warnimikirra
wurrakina Ajikeneja iya Ribada akwa ngawa
Dakarma.

⁴ Akwa warna ngarningka
warninikuwena nenikumarnjenikba-langwa
Jabana-langwa. Warnimikirra wurrakina Elija
iya Beyina iya Jaburija akwa ngawa Rawuda.

⁵ Kemberra aburraja wurrumirumirarrngwa
wurrakina-langwa Elija-murriya-langwa nuw-
errbalinuma arakba wurrumurndakakina
mijiyelyu-wa iya ayangkiyangkidarrbu-wa.

Umba kemberra wurreyebijeba arakba
nuw-ambilyuma wurrumurndakakina
wurrilyimberrkwulyumida, wurrilyimber-
rkuwarra awilyaba-manja angalya umba
wurrilyimberrkuwarra ngarningka awilyaba-
manja angalya. Wurrumineyebijeba ayakwa
ne-yengbeyinuma wurrakina. Wurreyebijeba
nawurrak-ambilyumurra wurrumurndakakina
akena nuwilyaba-me-ka ngawa neningadinuba-
wiya numirarringba Jebeda nakina-da.

⁶ Umba warna wurruwurrakuwarra
warninikuwena Yema-langwa. Nakine-ka Yema
nenikumarnjenikba Jebeda-langwa nakina.
Warnimikirra warninikuwena Yema-langwa
wurrakina Kwuja iya Yijiba iya Libiya akwa
ngawa Kenina. ⁷ Akwa warna warninikuwena
naruma-langwa Kwuja. Warnimikirra
wurrakina Juba iya Yebila iya Jabuda iya Rama
akwa ngawa Jabudeka. Umba Rama-langwa
warnikuwabulena-kiya wunenimikirra Juba

akwa Didena wunalakina.

⁸ Umba nuwilyaba ngarningka nenikuwenikba Kwuja-langwa n-ambilyumurra nakina enejukwaba. Nenimikirra nakina Nimurada. Nakine-ka Nimurada neningadinubawiya nu-bungkawadinuma wurrukwalamanja warnumamalya wurrimininingkamanja. Nara ena-langwa-manja wulkwa warnumamalya kinu-bungkawadina nakina umba wurrimininingka-manja ngarningka warnumamalya nu-bungkawadinuma nakina.

⁹ Eneja Yaweya nenu-mamurikajuwama nakina Nimurada-manja. Kembirra nakina Nimurada nabarde-ka nenungkwarba nenik-aburangka wurrajija iya yinungungwangba-murriya. Aminakina-langwa aburraja wurrukwala warnumamalya na-makijeyinama aduwaba wurrakina, “Yaweya kenu-mamurikajinama nungkuwa nungkwajukwaba, kajungwa ningkabarda k-ambilyi-yada nungkuwa ningkakina, wuburra laka arakba-wiya nabarda yinungungwangba-murriya n-ambilyuma Nimurada nakina-da,” ne-yaminama namakijeyinamura ayakwa warningaduwaba warnumamalya wurrakina-da.

¹⁰ Nakine-ka Nimurada ni-lyingama adinubawiya abukalakina angalya emikirra Babulena iya Ereka akwa Akada. Abukalakina angalya nuw-ambilyuma aringbirra-manja angalya emikirra Babuleniya. ¹¹ Biya kembirra akina-langwa angalya Babuleniya-langwa ni-likenuma nakina Nimurada eminingku-wa angalya emikirra Ajiriya. Umba yakwu-

jina ngawa aburraja ena-langwa warnikumin-uwar•duwar•da narri-likirakama ababurne-ka alikira. Narri-likilikirakamurra amurndakakina yanda-langwa abiyarbuwa angalya aminababurna alikira nuw-arjeyuma abukalakina, emikirra Niniba iya Riyabadira iya Kela ¹² akwa Rejena. Awilyaba angalya Niniba nuw-ambilyuma alalubaja umba awilyaba angalya Kela adadibina. Ngalaja Rejena wilyarra. Umba akina angalya Kela amakwulumide-ka angalya akina.

¹³ Umba eneja Yema-langwa nenikuwenikba Yijiba nenu-wilyakama nakina wurrumangbala wurrambilyuma warninikuwena. Warnimikirra wurrakina Lidiya iya Anama iya Liyaba iya Nabuda ¹⁴ iya Badirija iya Kajila akwa ngawa Kabudawa wurrakina. Nakine-ka Kabudawa, nibina niyukwujiya-dangwa nenikuwenikba Yijiba-langwa, neningadinuba-wiya numiraringba nakina WarninguBilijiya-langwa warnumamalya. Aburraja wurrumirumirena warnikinikaduwa Yijiba-langwa narra-wilyakama wurrakina warnimikirra Lidiya-langwa akwa ena-langwa-langwa wurrarrkwurrkuwena.

¹⁵ Eneja Yema-langwa nenikuwenikba Kenina nenu-wilyakama nakina wunambilyuma warnikuwabulena wunenimikirra Jayidina, nibina naruma-dangwa, akwa Yeda. ¹⁶ Umba aburraja wurrukwala ngarningka warninikuwena Kenina-langwa nuw-ambilyumurra wurrakina. Kembirra nakine-ka Kenina neningadinuba-wiya numiraringba

wurrababurna-langwa warnumamalya nakina. Wurrumurndakenena warnimikirra: WarningiJebija iya WarningAmawa iya WarningiKikaja ¹⁷ iya WarningiYiba iya WarningArika iya WarningiJeyina ¹⁸ iya WarningArbada iya WarningiJemara akwa ngawa WarningiYamada. Wurrumurndakeneneka warnumamalya nawurrak-errbalinuma, yanda-langwa wurreyebijeba arakba nuw-ambilyuma wurrumurndakakina wurrilyimber-rkwulyumida, wurrilyimberrkuwarra awilyabamanja angalya akwa wurrilyimberrkuwarra ngarningka awilyabamanja angalya.

¹⁹ Uмба aburra-langwe-ka angalya awilyabamurra ngawa aruma ekirra Kenina amurndakakina ababurna-langwa. Kembangirra akina angalya emikirra Kenina amakwulyumida angalya aringbirra akina. Biya amurndakakina ngawa angalya amurndakibina Keninamanja ngawa nuw-ambilyumurra akina nalikenuma nuw-errbalinuma amurndakakina Jayidinalangwa akwa engku-wa angerriba nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada yandalangwa Kera, ebina nuw-ambilyuma angalya akwudangwa Kajaya. Akwa nalikenuma ngarningka amurndakakina angalya aburralangwa angerriba engku-wa alyengmilyengmuwa yandalangwa Jaduma iya Kamara iya Aduma akwa ngawa Jebawuma, ebina nuw-ambilyuma akwudangwa Leja akina.

²⁰ Uмба wurrumurndakibina warnumamalya wurreyebijeba arakba nuw-ambilyuma wurrilyimberrkwulyumida, wurrilyimber-

rkuwarra awilyaba-manja angalya umba wurrilyimberrkuwarra ngarningka awilyaba-manja angalya. Wurrumineyebijeba ayakwa ne-yengbeyinuma wurrakina. Wurreyebijebe-ka nawurrak-ambilyumurra wurrumurndakakina warnumamalya akena nuwilyaba-murra ngawa neningadinuba-wiya numirarringba Yema nakina-da.

²¹ Umba eneja nakina Jema, nibina Nawa-langwa nenikuwenikba narumadangwa, n-ambilyumurra neningadinuba-wiya nenumamalya WurriYiburuwa-langwa warnumamalya nakina. ²² Warne-ka Jemalangwa wurruwurrakuwarra warninikuwena. Warnimikirra wurrakina Elama iya Ajura iya Arbakijada iya Luda akwa ngawa Arama. ²³ Akwa ngarningka warna Arama-langwa warninikuwena. Warnimikirra wurrakina Wija iya Wula iya Keda akwa Mejeka. ²⁴ Umba Arbakijada-langwa nenikuwenikba Jela nakina. Akwa Jela-langwa nenikuwenikba Ebera nakina. ²⁵ Kembirra Ebera nenu-wilyakama nakina wunambilyuma warnikuwabulena. Nuwilyaba Beleka nakina. N-ambilyu-wiya nakina nenungkwarba aburraja wurrababurnalangwa warnumamalya nuw-errbalinumurra wurrakina. Kembirra aminakina-langwa nenyengbijuwama nakina Beleka nenimikirra, mena akina ekirra Beleka ne-yaminama “nuw-errbalinuma.” Umba narrkuwenikba Beleka-langwa Jakidena nakina. ²⁶ Akwa warna warninikuwena Jakidena-langwa. Warnimikirra Almadada iya Jeleba iya Yajarmabeda iya Jera

²⁷ iya Yadarama iya Wijala iya Dikila ²⁸ iya Abala iya Abimeyela iya Juba ²⁹ iya Abura iya Yebila akwa ngawa Jawubaba. Wurrumurndakenene-ka warninikuwena Jakidena-langwa-da.

³⁰ Umba amurndakakina angalya wurrumurndakakina-langwa warnumamalya na-likenuma Meja-langwa akwa angerriba Jubara-wa nuw-ambilyu-murruwa angalya angakarjiyinga alyengmilyengma-langwa.

³¹ Umba wurrumurndakakina warnumamalya wurreyebijeba arakba nuw-ambilyumurra wurrilyimberrkwulyumida, wurrilyimber-rkuwarra awilyaba-manja angalya umba wurrilyimberrkuwarra ngarningka awilyaba-manja angalya. Wurrumineyebijeba ayakwa ne-yengbeyinuma wurrakina. Wurreyebijeba nawurrak-ambilyumurra wurrakina akena nuwilyaba-murra ngawa neningadinuba-wiya numirarringba Jeme-ka nakina-da.

³² Wurrumurndakakine-ka wurruwurrakwulyumida warnumamalya Nawa-langwa wurru-mirumirena warnikinikaduwa wurrakina-da. Narruma-manguma wurrakina mamurukwa Nawa-langwa-langwa warninikuwena yanda-langwa wurrilyimberrkwulyumide-ka wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberkeyebijeba warnumamalya nuw-ambilyuma wurrakina arakba. Na-walyerre-ka ebina akungwa amakwulyumida, kembirra wurrumurndakakina ngawa warnumamalya wurrilyimberrkwulyumida nawurraki-yebijebakajungwunuma wurrilyimberrkuwarra iya wurrilyimberrkuwarra warnumamalya

ababurna-manja angalya wurrakina-da.

11

Alingajirrirra-langwa alikira Babulena-manja

¹ Biya adinuba-wiye-ka wurruwurrakakina warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murruhurra akini-yada nuw-ambilyumurra engka-manja iya engka-manja angalya, umba awilyaba-me-ka ngawa ayakwa ne-yengbeyinuma wurrakina.

² Umba alyengmilyengma-langwa ngawa nuw-ambilyumurra. Biya kembirra arakba na-marrawarnuma nawurraki-likenuma wurrakina. Biya arakba narruwurrak-akburrangarna angakbilyuwalya angalya emikirra Babuleniya. Biya yakwujina arakba kembirra nawurrak-ambilyuma wurrakina-da.

³ Biya arakba kembirra wurruwurrakakina warnumamalya na-lyelyimbukweyinuma warniki-ngekburaki-yade-ka alikira. Ne-yama, “Ngarri-ngekburakina alikira amilyumilyinja-murra,” ne-yama. Kembirra narri-ngambajuwama akina amilyumilyinja akungwama. Kembirra narri-ngekburakama akina akwa narr-akumarnuma mardidarra-manja mamawura, ka-dakini-yada akwurraki-yada yanda-langwa akina na-kwurrakidinume-ka. Akwa ngarningka minyadirra makina narruma-wilyakama wurrakina. Biya narr-akumarnuma amurndakakina amilyumilyinja awilyuwilyaba-wiya, akwa ngawa minyadirra ngarningka narrum-akumarnuma wilyarra,

kajungwa kuw-abalkayukwuni-yada arrubuda amurndakakina alikira. Biya kembirra narri-ngekburakama wurrakina alikira aburra-langwa amilyumilyinja-murra akina-da.

⁴ Biya nawurraki-yama wurrakina, “Kwa, ngarri-ngekburakina ababurna alikira. Umba awilyaba akina aki-ngekburakinama, akine-ka alingajirrirra aki-ngekburakinama. Nara amurndakeyina wuburra alikira e-yamama umba jujuje-ka alingajirrirra aki-ngekburakinama,” wurrakina nawurraki-yama. “Enene-ka ngarri-ngayindenama aki-ngekburakinama alingajirrire-ka, kajungwe-ka angubina-manja kuw-akburrangini-yada akina,” ne-yama. Biya nawurraki-yama wurrakina, “Ngarruwurrakeyine-ka aduwaba ngarri-ngayindenama ngarringbudi-yade-ka ngarna aku-wilyakijeyini-yada, akwa ngarningka aka-wilyakajini-yada ngakwurra-langwa-manja wurrumirumirarrka ngarna ngarrumirumirarrngwa ngarrabarda warka akwa aringkawa. Ngarri-yaminamurra enena aduwaba kajungwa nari-yada angerriba iya angerriba awurra-murrkwuluma ngarruwurrakeyina, umba akuwurrak-ambilyi-yada ngawa awilyaba-murra-manja angalya,” ne-yama.

⁵ Biya arakba wurrumurndakakina warnumamalya narri-ngekburakama ababurna eyukwayuwa alikira akwa ngawa akina awilyaba alingajirrirra-dangwa alikira. Eneja kembirra ni-dirrirnda angaluba nakina Yaweya kajungwa kenuwurraki-rringkini-

yada wurruwurrakakinu-wa. ⁶ “Warne-ka wurruwilyaba-ma warnumamalya,” ni-yama, “akwa awilyaba-me-ka ayakwa warna ne-yengbinama,” ni-yama. “Wurruurn-dakeyina adinuba-wiya enena alikira narri-ngekburakama. Akwa adinuba ngarningka awurrakibine-ka ngarningka akwala ke-yaminame-ka awurrakakina ngawa. Engka iya engke-ka ke-yaminama eningerribirra karri-ngayindena-manja,” ni-yama.

⁷ Biya nakina Yaweya ni-yama ngarningka, “Ngakwurruwa kembirra aki-likajamurra arakba ngarna aki-dirrirndama akaminu-kuwarrukwajini-yada ayakwa aburra-langwa, nari-yada kembirra amin-engkirrikajajuma wurruurndakakina,” ni-yama nakina Yaweya. ⁸ Biya nakina Yaweya arakbe-ka ni-dirrirnda akwa nenumini-kuwarrukwaja aburra-langwa ayakwa akwa angerriba iya angerribe-ka nenuwurraki-larrkena wurrakina akina-manja angalya. Biya na-ngwanja kembirra wurruurndakakina warnumamalya, nara karri-ngekburaka amurndakakina alikirada. ⁹ Akine-ka angalya narri-yengbijuwama Babulena, mena yakwujina Yaweya nenuminu-kuwarrukwajuwa-mubaba nakina ayakwa, akwa akina ekirra Babulena ne-yamina-mubaba “nu-kuwarrukwajuwama ayakwa.” Biya kembirra Yaweya nenuwurraki-larrkenumurra wurruurndakakina warnumamalya yadikina engku-wa iya engku-wa angalya nakina-da. Kembirra aburraja na-ngwarndirriyina arakba wurrakina-da.

*Jema-langwa-langwa
warnikinikaduwa*

wurumirumirena

¹⁰ Amurndakenena akwala ayakwa Jema-langwa-langwa wurumirumirena warnikinikaduwa. Na-jerridu-mulangwa ebina akungwa amakwulyumida, kembirra mambilyuma mamarika numungwingbijanguma iya yambilyuma yinungkwura nu-ngwingbijanguma. Kembirra arakba nakina Jema ¹⁰⁰ mamarika iya yinungkwura nambilyuma nakina, biya n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Arbakijada. ¹¹ Bi...ya ngarningka ⁵⁰⁰ mamarika iya yinungkwura nambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

¹² Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Arbakijada ³⁵ mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Jela. ¹³ Bi...ya ngarningka ⁴⁰³ mamarika iya yinungkwura nambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

¹⁴ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Jela ³⁰ mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Ebera. ¹⁵ Bi...ya ngarningka ⁴⁰³ mamarika iya yinungkwura nambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

16 Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Ebera 34 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Beleka. 17 Bi...ya ngarningka 430 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

18 Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Beleka 30 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Riyuwa. 19 Bi...ya ngarningka 209 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

20 Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Riyuwa 32 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Jerukwa. 21 Bi...ya ngarningka 207 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

22 Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Jerukwa 30 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Neyawa. 23 Bi...ya ngarningka 200 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

²⁴ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Neyawa ²⁹ mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Dera. ²⁵ Bi...ya ngarningka 119 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

²⁶ Eneja kembirra n-ambilyu-mulangwa 70 mamarika iya yinungkwura nakina Dera, n-akumajungwunuma arakba nakina wurrabiyakarbiya warninikuwena warnimikirra Aburema iya Neyawa akwa Yerena.

Dera-langwa-langwa wurrumirumirena

²⁷ Warna wurriyukwayuwa Dera-langwa. Wurrabiyakarbiya warninikuwena ena-langwa, warnimikirra Aburema iya Neyawa akwa Yerena. Akwa Yerena-langwa nenikuwenikba Lada. ²⁸ Bi...ya Yerena ni-jungwa nakina ena-langwa-manja angalya ni-rukwlarru-murrumanja, emikirra Wura. Akine-ka angalya Wura akina-manja aringbirra angalya emikirra Babuleniya. Kembirra yakwujina ngawa ni-jungwuma nakina Yerena n-ambilyu-wiya nungwenikba Dera neniba ambaka. ²⁹ Umba ngalaja Aburema-langwa dadingiyenikba Jeraya dakina, dibina dadiyamarnjenikba umba diminingka dirndadikba. Ne-yaminjamama wurrakina warnumamalya akina-manja angalya akini-yada. Umba Neyawa-langwa dadingiyenibka Milka

dakina, dibina dadiyawenikba Yerena-langwa. Eneja nuwilyaba ningka nenikuwenikba Yerena-langwa nakina nenimikirra Yijika. ³⁰ Akena dakine-ka Jeraya duburubura ngawa dadingarijira-ma dakina.

³¹ Bi...ya kembirra ni-likena arakba nenuwilyaka nakina Dera nenikuwenikba Aburema akwa numirenikba Lada, nibina ni-jungwumulangwa nungwenikba Yerena, akwa ngarningka darngkiyenikba Jeraya, dibina dadingiyenikba Aburema-langwa, akwa narri-lalika arakba akina angalya Wura warniki-likiyada wurrakina aringbirru-wa angalya emikirra Kenina. Biya na-likena arakba wurrakina-da.

Bi...ya narr-akburranga wurrakina akina angalya emikirra Yerena. Aruma angalya aminababurna alikira iya warnumamalya akina. Akwa nuw-ambilyuma yakwujina arakba-da.

³² Kembirra yakwujina ngawa akina-manja angalya ni-jungwa arakba Aburema-langwa nungwenikba, nibina nenyuwangkwa Dera. 205 mamarika iya yinungkwura nakina n-ambilyuma biya ni-jungwa akina-manja angalya-da.

12

*Aburiyama-langwa-langwa warnumamalya
- Neningikarrawara nen-ardijuwa-mulangwa
Aburemu-wa*

¹ Bi...ya eneja Yaweya ni-yama nakina Aburemu-wa, “Wu-lalikina arakba enena angalya nungkwa-langwa iya nungwena-langwa. Akwa wurrawurraki-lalikina arakba wurrumurndakenena warnumamalya

nungkwa-langwa enena-manja angalya. Biya ki-likaja arakba angabu-wa angalya eminingku-wa yiba-wilyakajina-murruwa ningkakina,” ni-yama Yaweya Aburemu-wa.

² Biya nenu-makama ngarningka enena ayakwa enuwa-wa akwa ni-yama,

“Yiba-kwunama ngayuwa wurrababurne-ka numirena-murriya warnikinikaduwa.

Wurrakine-ka kuw-ababurnadinama yanda-langwa wurrilyimberrkwulyumide-ka wurrilyimberrkuwilyaba warnumamalya kuw-ambilyamurra wurrakina.

Umba ngayuwa ki-yaminama eningaba nungkuwa-manja akwa kembirra ningkumikbiyiya ningkakina

yanda-langwa wurrababurna warnumamalya kuw-eningmidinama ningkenimikirra nungkwa-langwa.

Ngayuwa ki-yaminama akina kajungwa nungkwamba-langwa ki-yamini-yada ningkakina eningaba wurrukwala-manja warnumamalya.

³ “Aburraja wurrukwala warnumamalya ke-yengbinama eningaba ayakwa nungkwa-langwa-langwa.

Kembirra ngayamba-langwa arrkala eningaba ayakwa ki-yengbini-yada wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Umba aburraja warningerribirra warnumamalya kabi-kbajina-manja nungkuwa-wa, kembirra ngayamba-langwa ke-kbajinama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Biya ki-yaminama ngayuwa eningaba
 wurruwurrakwulyumida-manja
 warnumamalya engkalina-langwa iya
 engkalina-langwa angalya,
 wuburra laka ningi-yaminama eningaba
 aduwaba nungkuwa-manja,”
 ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa-da.

⁴ Bi...ya eneja Aburema nenyuwangkwa
 arakba, ⁷⁵ mamarika iya yinungkwura
 n-ambilyumurra nakina. Biya ni-lalika
 ebina angalya aminababurna alikira iya
 warnumamalya Yerena akwa ni-likena
 eminingku-wa angalya aringbirru-wa Kenina,
 mena-baba Yaweya adinuba-wiya nenu-
 makamurra neniki-lika-langwa yenjerrikina
 akinu-wa angalya nakina. Uмба eneja
 nenikuwenikba Lada ni-likenumurra
 nakina Aburema-manja. Nakine-ka Lada-
 langwa nungwenikba wunadiyerra-manja
 Aburema. ⁵ Biya nanga-wilyakama Aburema
 dadingiyenikba Jeraya akwa ngarningka
 nenikuwenikba Lada nenu-wilyakamurra.
 Akwa ngarningka wurrababurna-langwa
 warnungkwarba iya wurridarringka wurribina
 na-mungkwuluma ena-langwa-manja angalya
 akwa nenuminu-war•duwar•danguma
 ena-langwa warka aburrajukwaba nenu-
 wilyakamurra. Narri-larrngkajikamurra
 wurrakina ababurna-langwa amurndakijika
 iya angwarnda amurndakibina narru-manguma
 nuw-ambilyu-wiya wurrakina Yerena-manja,
 akwa namurndaki-likenuma arakba-da.

Namurndak-alilikenu...wa.

Ne-yar•da

arakba wurrakina ebina-manja angalya Kenina aringbirra-manja. ⁶ Akini-yada kembirra akina-manja ngawa angalya, aburraja wurrakina warnumamalya warnimikirra WarningiKenina nawurrak-ambilyuma ngawa wurrakina. Kembirra yakwujina ngawa Kenina-manja ngalaja akwurdukwurda eka aburra-langwa amalawudawarra nuw-alkayanguma engka-manja iya engka-manja angalya. Yakwujina ngawa wurrakina WarningiKenina warnumamalya ne-yengbinumurra ayakwa wurrakina aburra-langwu-wa amalawudawarra eka.

Aburraja kembirra Aburema-murriya namurndak-ambilyumurra wurrakina Kenina-manja. Biya namurndaki-likenuma engku-wa iya engku-wa angalya yakwujina ngawa yanda-langwa narr-akburrangama angakingakarjiyinga angalya. Akina-manja ngawa angalya ngalaja awilyaba-ma akina eka akwurdukwurda nuw-arndurkwarjeyumurra engemba-manja Mawura, akwudangwa angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Jekema.

⁷ Eneja kembirra Yaweya n-abilyerrikajungwunuma Aburema-manja ebina-manja akwurdukwurda eka akwa ni-yama enuwa-wa, “Enea-bina angalya aringbirra ngayuwa ka-kwunama nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa-wa,” ni-yama nakina nenu-maka Aburema-manja. Kembirra yakwujina ngawa numurndaku-manga eneja Aburema angwarnda arumuruma,

akwa nuwurrak-arjiyajuwa amurndakakina akwa ni-ngekburaka arakba alda Yaweyalangwa, kajungwa neniku-buriyami-yada nakina Yaweyu-wa yakwujina. Akwa neni-yangmarngkwajuwa nakina enuwa-wa arakba-da.

⁸ Yadikina kembirra namurndaki-likena arakba wurrakina Aburema-murriya nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada, akwa kembirra narri-ngekburakama angalya yakwujina angakingakarjiyinga-kba. Awilyaba angalya emikirra Bedela nuw-ambilyumurra akwaburrangarna umba ngalaja Aya alyengmilyengma-langwa akina. Alakina-kiya angalya aminababurna alikira iya warnumamalya. Biya yakwujina arakba wilyarra nakina Aburema ni-ngekburaka alda ebina wuburra ngawa. Numurndakumanga akwala angwarnda arumuruma akwa nuwurrak-arjiyajuwa akina yakwujina ngawa akwa ni-ngekburaka arakba alda kajungwa neniku-buriyami-yada nakina Yaweyu-wa. Akwa neni-yangmarngkwajuwa nakina enuwa-wa-da.

⁹ Kenina-manja ngawa nawurrak-ambilyumurra warnumangalya Aburema-murriya akena narru-makirukbijangajuwama wurrakina angalya angerriba iya angerriba nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada wurrakina-da.

Aburema akwa dadiyenikba nen-ambilyumulangwa Yijiba-manja

10 Akena akina-manja angalya Kenina ngalaja eyukwujiya aninga nuw-ambilyuma awurrariya-baba angalya. Kembirra Aburema-murriya narri-lalika wurrakina Kenina akwa namurndaki-likena angerriba Yijibu-wa, kajungwa kuw-ambilyi-yada yakwujina aduwaya, nara-wiya ebina aninga ambaka Kenina-manja. 11 Biya narr-akburranga-manja wurrakina akina angalya Yijiba, nara-wiya karri-jibukwa akina-manja angalya, ni-yengbina nakina Aburema ayakwa dadingiyenikba-manja Jeraya. Ni-yama nakina, “Ningkene-ka ningkukwulyubena ningkidarringka. 12 Kabur-ringkina-manja nungkuwa WarningiYijiba warnumamalya, ka-lyangkiyaminama wurrakina, ‘Aburema-langwa dadingiyenikba dakina-na?’ ke-yaminama wurrakina. Kembirra dukwa kabu-ngajina wurrakina ngayuwa-manja-da. Umba nungkwaja k-ambilya ningkeniba ningkakina. 13 Kembirra ningkena ka-makinama wurrumurndakakina-manja warnumamalya, ‘Ngayuwa ningena Aburema-langwa ningadiyamarnjenikba,’ ki-yaminama ningkakina ka-makinama. Kembirra aburraja kabu-lalikinama ningeniba k-ambilyi-yada. Kembirra ka-marngkirradinama ngayuwa-manja,” ni-yama nakina Aburema Jerayu-wa.

14 Kembirra narri-lalika-manja Kenina akwa nuw-awiyebeyinu-manja Yijibu-wa wurrakina, aburraja wurrumurndakakina WarningiYijiba warnumamalya narringa-rringkama dakina didarringka dukwulyubena amandangwa.

15 Umba akina-manja ngawa angalya Yijiba eneja

naruma nubungkawa n-ambilyumurra nakina. Ni-lyingame-ka ababurna-langwa angalya yakwujina Yijiba-manja. Aburraja wurrukwala warnungkwarba wurribina nenuminuwar•duwar•danguma warka ena-langwa-manja alikira nenu-makama wurrakina nakina-manja dakina-langwa dadingiyenikba dukwulyubena Aburema-langwa. Kemberra wurrakina warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa narringa-lyilyanguma Jeraya enuwa-wa ena-langwu-wa alikira. ¹⁶ Kemberra dukwulyubena-baba dakina, eneja nakina nubungkawa numarngkirradinuma Aburema-manja akwa nenukwama warnikuminuwar•duwar•da ena-langwi-yada akwa ngawa ababurna jiba iya nenukwuda iya bulukwa iya dangki akwa ngawa kamila.

¹⁷ Umba eneja nakina Yaweya nu-warangume-ka nakina Jeraya dadik-ambilyinga-langwa yakwujina nibina-manja nubungkawa ena-langwa-manja alikira, akwa ni-larrkenuma nakina angbilyuwa engbingbuda enuwa-wa akwa ngawa ena-langwu-wa warnumamalya nuw-ambilyu-murruwa ena-langwa-manja angalya.

¹⁸ Kemberra eneja nakina nubungkawa nendarjuwa Aburema enuwa-wa. Ni-yama nakina, “Ningki-yamarrkame-ka ningkakina ngayuwa-manja? Miyambena-burra nara yiku-maka daka dadingiyena nungkwa-langwa Jeraya? ¹⁹ Ningki-yama-mubaba ningkakina, ‘Dadiyamarnjarrka daka didarringka,’ kemberra aminakina-langwa ninginga-manguma dadingiyarrki-yada daka. Awurrariye-ka akina yi-kadika-mulangwa. Nga-

mena kembirra daka dadingiyena nungkwa-langwa akwa jeyi, wurringi-likaja arakba engku-wa ngayuwa-langwa,” ni-yama nakina nubungkawa Aburemu-wa.

²⁰ Kembirra nenu-maka nakina ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da, “Wurrawurraki-larrkiya arakba wunalakena wunenumamalya-kiya yadada,” ni-yama. Kembirra narra-manga arakba Aburema-murriya akwa narra-wilyakama Yijiba-langwa engku-wa-da, Aburema iya wurrababurna-langwa warnumamalya ena-langwa akwa ngawa ababurna amurndakijika amurndakibina aburra-langwa-da.

13

Aburema akwa Lada nen-errbalinu-mulangwa

¹ Bi..ya aburraja Aburema-murriya nawurraki-lawurradinuma arakba Yijiba-langwa wurrakina akwa nawurraki-likenumurra Keninu-wa nuw-angkarrinu-murruwa akina arrirra dirrumala. Nanga-wilyakama Aburema dadingiyenikba akwa nenu-wilyakama warnumamalya ena-langwa akwa ngarningka wurribina nenuminuwar•duwar•danguma warka ena-langwa aburrajukwaba wurrakina nenu-wilyakama. Akwa amurndakijika-murriya ebina aburra-langwa narruwurraku-wilyakama wurrakina. Akwa ni-likenuma enejukwaba Lada nakina aburruwa.

²⁻⁵ Nakina Aburema numinababurne-ka amurndakijika-murriya akwa ngawa

ababurna jiba iya nenukwuda iya bulukwa akwa awurrakwulyumide-ka angwarnda amamamuwa ajilba-murra akwa akawulda-murra nakina. Enejukwaba Lada numinababurne-ka amurndakijika-murriya nakina, ababurna jiba iya nenukwuda iya bulukwa ngalajukwaba. Kembirra nuwurraku-wilyakama Lada amurndakakina akwa ngawa warnumamalya ena-langwa nenu-wilyakama, akwa ngarningka wurribina nenuminu-war•duwar•danguma warka ena-langwa nenu-wilyakama nakina-da.

Kembirra nawurraki-likenuma arakba wurrakina Aburema-murriya akwa Ladamurriya engku-wa iya engku-wa angalya. Namurndaki-likenuma angerriba nuw-ambilyumurruwa Bedela akina, yanda-langwa namurndaki-yar•danguma wurrakina angalyamanja wilyarra Bedela akwa ebina Aya. Biya yakwujina ngawa na-mungkwuluma wurrakina, na-mungkwulu-murrumanja arakba-wiya wurrakina, akwa Aburema ni-ngekburakamurrumanja nakina arakba-wiya alda, ebina angwarnda-murra. Biya kembirra yakwujina ngawa Aburema neni-yangmarngkwajuwama Yaweyu-wa nakina-da.

6-7 Kembirra aburrajukwaba yakwujina wurrukwala warnumamalya wurruminakina angalya nuw-ambilyumurra ngawa wurrakina akina-manja angalya. WarningiKenina warnumamalya iya WarninguBerija warnumamalya wurrakina.

Kembirra yakwujina ngawa nuw-ambilyumurra aburraja Aburema-murriya. Nawurrak-ambilyumurre-ka bi...ya ne-yarrakeyinume-ka akina amarda-murriya akwa angalya wunalakina-kiya-langwa wunambilyuma-kiya-langwa, Aburema-langwa akwa Lada-langwa, mena awurrakwulyumida-babe-ka jiba-murriya aburna-langwa. Kembirra aburraja ne-beyinuma arakba awinyamba wurrakina Aburema-langwa warnungkwarba wurribina narr-akwurrājuwa-murrumurra jiba-murriya, akwa Lada-langwa, ne-beyinuma arakba wurrakina-da. Narri-ngirrajuwama akungwa iya aninga amarda. Ne-beyinuma wurrakina akina-manja angalya Kenina-da.

⁸ Eneja kembirra Aburema ni-yama nakina Ladu-wa, “Yalakene-ka yenukwa-manja ngarruwurrakawura-murre-ka ngarna. Nara aburraja e-bibanjuma awinyamba yakwa-langwa warnungkwarba, nganyangwa warnungkwarba akwa nungkwa-langwa, nara a-wirrikbajajuma warna. ⁹ Yakwaja kembirra arakba y-aburrakuwurriyina yalakena yilikajama. Nungkuwa wi-yengbijina ebina angalya arakba ningki-ngayindenama, kajungwa ki-likaji-yada nungkuwa, umba nganjukwaba kembirra ki-likaji-yada arakba eminingku-wa angalya, yeyebijeba yak-ambilyi-yada,” ni-yama nakina Aburema Ladu-wa-da.

¹⁰⁻¹³ Eneja Lada kembirra n-andeya angerriba nakina akena ni-rringka ekbilyuwalya angalya nuw-ambilyu-murrumanja adirrunwarna adalyuma emikirra Jardina. Eningabe-ka

angalya akina. Umba akina adalyuma nalikenumurra angerriba akinu-wa angalya emikirra Jawa. Ababurne-ka akina akungwa iya eka akwa amarda, wuburra laka ebina angalya Yaweya ni-ngekburakama nakina emikirra Yidina, akwa ngalajukwaba wuburra ne-yamama akina adalyuma Yijiba-manja. Kembirra Lada nakina ni-ngayindanguma akina angalya aringbirra emikirra Jardina ena-langwi-yada angalya. Akwa ni-likena arakba nakina yenjerrickina akinu-wa angalya alyengmu-wa. Kembirra nen-aburrakuwurriyina arakba wunalakina-da.

Umba eneja Aburema n-ambilyuma nakina yakwujina ngawa ebina-manja angalya Kenina. Eneja nakina Lada ni-ngekburakama angalya arakba engemba-manja Jaduma akwudangwa. Akine-ka angalya Jaduma aminababurna alikira iya warnumamalya. Umba aburraja wurrakina warnumamalya WarningiJaduma wurruwurrariye-ka wurruminakina angalya. Nara kenumini-yarrkuwaraka ayakwa Yaweyalangwa akwa nuw-arriyakajungwunuma awurruwurrariya-langwa wurrakina ngawada. Akena yakwujina ngawa nuw-ambilyuma aburraja Lada-murriya, nara-wiya nakina Yaweya kinu-burrijuwa alakina-kiya angalya aruma-murrikiya Jaduma akwa ngawa Kamarada.

Aburema ni-likenu-mulangwa Yebirenu-wa

¹⁴ Kembirra Lada nakina ni-likenu-mulangwa arakba, eneja kembirra Yaweya ni-yama

nakina Aburemu-wa, “Ningkakina ningk-
arjiya-mulangwa yadikina andiya angerriba
iya yenjerra. Ambaka-langwa ningkakina
k-andiyama, ¹⁵ mena ngayuwa ningena
yiba-kwunama enena angalya aringbirra
nungkuwa-wa akwa nungkwa-langwu-
wa wurriyukwayuwa. Amurndakenena
angalya ningki-rringkinama ababurna-langwa
kembirra nungkwa-langwa-wiya arakba akina
eningangkawura ngawa-da. ¹⁶ Akwa ngarningka
yiba-kwunama wurrababurna warnikinikaduwa
numirena-murriya nungkwa-langwa. Aburraja
ka-wurramur•dinama wurrakina wuburra
laka ajiringka. ¹⁷ Kembirra jeyi, likaja
akwa kumurndaki-rringkina akina angalya
angkwulyumida-langwa, mena ngayuwa-
baba ningena yiba-kwunama amurndakenena
angalya nungkuwa-wa,” ni-yama nakina Yaweya
Aburemu-wa.

¹⁸ Eneja kembirra nakina Aburema ni-likena
eminingku-wa angalya akwa ni-ngekburaka
angalya enikaduwa Yebirena-manja. Yakwujina
ngawa n-ambilyuma arakba akwudangwa
amurndakibina eka akwurdukwurda
nuwilyaba-langwa nenungkwarba nenimikirra
Mamura. Kembirra yakwujina ngawa
ni-ngekburakama alda nakina Aburema
angwarnda-murra kajungwa neniku-buriyami-
yada Yaweyu-wa. Akwa kembirra neni-
yangmarnngkwajuwa enuwa-wa nakina-da.

14

Aburema neni-lawurrakajuwa-mulangwa

Lada awinyamba-langwa

1-9 Eneja nuwilyaba nenungwarba
 nenimikirra Kedaleyuma ningbuda n-
 ambilyumurra nubungkawa ena-langwa-
 manja angalya engemba Elama. Biya nakina
 Kedaleyuma nu-bungkawadinuma ngarningka
 wurrukwala-manja wurrubungkawa
 wurrumangbala-manja. Warnimikirra
 wurrakina Bera iya Birija iya Jina iya Jemeba
 akwa ngawa nuwilyaba nubungkawa akina-
 manja angalya emikirra Bela. Akena akina
 angalya aminambilyuma-kiya ekirra, Bela akwa
 ngawa Jawa. Nakine-ka Bera nubungkawa
 ena-langwa-manja angalya Jaduma, umba
 eneja nakina Birija nubungkawa ena-langwa-
 manja angalya Kamara, umba eneja nakina Jina
 nubungkawa ena-langwa-manja angalya Aduma,
 umba eneja nakina Jemeba nubungkawa ena-
 langwa-manja angalya Jebawuma nakina.

Umba nibina Kedaleyuma nu-
 bungkawadinuma nakina nenungkwurakba
 wurrakina-manja wurrubungkawa
 wurrumangbala. Mememberrkwa-manja
 mambilyuma mamarika iya yinungkwura
 nu-bungkawadinuma nakina Kedaleyuma
 wurrakina-manja wurrubungkawa
 wurrumangbala akwa ngawa aburra-langwa-
 manja warnumamalya wurrababurna-manja.
 Kembirra mingka-manja mamarika wurrakine-
 ka wurrumangbala wurrubungkawa na-
 lyangkuwerribikajungwunuma nari-yada
 arakba amin-engkirrikuma Kedaleyuma-wa.

Kembirra mingka-manja mamarika eneja
 Kedaleyuma nakina nenu-wilyakama ena-
 langwa wurrawinyamba warnungkwarba
 engemba-wa Ajerada-Karneyimu-wa. Abur-
 rubukwurrajukwaba wurrubukabiyakarbiya
 wurrubukubungkawa narra-wilyakama
 aburrubukwurra-langwa wurrawinyamba
 warnungkwarba akinu-wa angalya kajungwa
 warniku-mamurikaji-yada wurrakina
 Kedaleyuma-manja. Wurrubukalakina
 wurrubukubungkawa wurrubukenimikirra
 Amirabela iya Ariyakwa akwa Didala. Nakine-
 ka Amirabela nubungkawa ena-langwa-manja
 angalya Babuleniya, umba eneja Ariyakwa
 nubungkawa nakina ena-langwa-manja angalya
 Elajara, umba eneja Didala nubungkawa nakina
 ena-langwa-manja angalya Kawiyima.

Aburraja wurrababurne-ka wurrawinyamba
 wurrakina-langwa wurrubukubungkawa
 wurrubukabiyarbuwa, Kedaleyuma-langwa
 iya Amirabela-langwa iya Ariyakwa-langwa
 akwa Didala-langwa. Na-mamurikeyinume-
 ka wurruwurrakakina akwa na-wardiyinuma
 wurrakinu-wa warnumamalya warnimikirra
 WarningiRebeyima engemba-manja Ajerada-
 Karneyima. Na-wardiyinuma wurrakinu-
 wa, biya yadikina kembirra nawurraki-
 likenuma ngawa engemba-wa Yemu-
 wa akwa na-wardiyinuma yakwujina
 wurrukwalu-wa warnumamalya warnimikirra
 WarningiJijima wurrakina. Biya kembirra
 yadikina nawurraki-likenuma ngawa
 ekburriyalkwu-wa emikirra Kiriyaheyuma akwa

ngarningka ngawa na-wardiyinuma yakwujina wurruwurrakukwalu-wa warnumamalya warnimikirra WarningEmima. Narrajungwajuwame-ka wurrakina wurrababurna warnumamalya, WarningiRebeyima-manja iya WarningiJijima-manja akwa WarningEmima-manja warnumamalya.

Biya kembirra yadikina nabuki-likenuma wurrubukalakina wurrubukabiyarbuwa wurrubukubungkawa iya aburrubukwurralangwa warnungkwarba ebinu-wa angalya emikirra Yiduma. Aminababurna angakingakarjiyinga akina angalya. Yakwujina ngawa kembirra na-ngajeyinuma wurrakina wurrukwalu-wa warnumamalya warnimikirra WarningiYari. Narrajungwajuwama wurrababurna warnumamalya akwa kembirra narra-larrmanguma wurrukwala. Naminangkirreyinuma wurrakina ngawa bi...ya yanda-langwa Elbarena angalya. Akine-ka angalya akilarrkbidjina alarrkingburingka-manja nuw-ambilyuma.

Biya kembirra yadikina nawurrakilyangkarrngajungwunuma wurrakina akwa ngarningka ngawa nawurraki-lawurradinuma engembu-wa angalya Kedeja. Akini-yada akina angalya Enumijibada emikirra adinubawiya, umba kembirra aduwaba Kedeja arakba akina emikirra. Wurringbingbude-ka ngawa namurndaki-likenume-ka. Biya narruwurrakumurrakajuwa ababurna-langwa angalya wurrumurndakibina-langwa warnumamalya WarningAmaleka. Biya kembirra ngarningka

ngawa na-ngajeyinuma wurrukwalu-wa warnumamalya WarningAmawu-wa wurribina nuw-ambilyu-murruwa engemba-manja angalya Yajijena-Damara akina. Na-wardiyinuma wurrakinu-wa akwa narra-jungwajuwama wurrababurna warnumamalya.

Aburraja kembirra wurrububungkawa wurrumangbala Jaduma-langwa iya Kamara-langwa iya Aduma-langwa iya Jebawumalangwa akwa Bela-langwa narrawurra-murndukwama arakba aburra-langwa wurrawinyamba warnungkwarba ekbilyuwalya-manja angalya emikirra Jidima. Narrawurra-murndukwama wurrakina kajungwa warniku-wardi-yada wurrubukalekbinu-wa wurrubukubungkawa wurrubukabiyarbuwa Elama-langwa iya Kawiyima-langwa iya Babuleniya-langwa akwa Elajara-langwa. Akini-yada ngawa nara ambaka makarda mibina yakwujina umba aduwaba-manjikba makarda makina. Memikirra makina “Menikijijungwa Makarda.”¹⁰ Umba akina-manja ngawa angalya ekbilyuwalya ngalaja ababurna edirra aminyadirra-murra wuburra amilyumilyinja nuw-ambilyumurra akina. Kembirra wunalakina wunambilyuma-langwa wunubungkawa-kiya, nuwilyaba nibina Jadumalangwa nubungkawa umba nuwilyaba nibina Kamara-langwa nubungkawa, kwureya nen-angkirreyinuma wunalakina wuneniki-lyumadiyada akina-langwa awinyamba. Akena neni-lyikarrkburrukunuma wunalakina angerriba memedirru-wa minyadirra akwa

nenu-kwulyanguma. Umba aburrubuk-
wurraja wurrubukabiyakarbiya-langwa
wurrubukubungkawa wurrubukalakina
nabuk-angkirreyinuma nabuki-lyumadinuma
angakarjiyinga-wa angalya-da.

11-12 Kembirra aburrubukwurraja
wurrubukalekbina wurrubukabiyarbuwa wur-
rubukubungkawa Elama-langwa iya Kawiyima-
langwa iya Babuleniya-langwa akwa Elajara-
langwa nabuki-likenuma wurrubukalakina
alakina-kiya-wa angalya Jaduma-wa iya
Kamaru-wa wurrakina. Nabuki-likenuma
wurrubukalakina iya aburrubukwurra-
langwa warnungkwarba aburruwa akwa
narra-manguma wurrakina wurrababurna-
langwa WarningiJaduma warnumamalya iya
WarningiKamara warnumamalya. Akwa
kembirra narruwurraku-manguma ebina aninga
iya akwala amurndakijika ababurna-langwa
alakina-kiya-langwa angalya. Eneja nakina
Lada, nibina nenikuwenikba Aburema-langwa,
n-ambilyuma ebina-manja ngawa angalya
Jaduma. Biya kembirra nenu-manguma nakina
akwa narru-manguma ngarningka ena-langwa
amurndakijika-murriya. Biya narruwurraki-
lalikama arakba alakina-kiya angalya.

13 Eneja nuwilyaba nenumamalya ni-
lyumadinuma nakina Kedaleyuma-murriya-
langwa akwa ni-likenuma Aburemu-wa,
nibinu-wa NiYiburuwa, mena nakine-ka
Aburema nungwenikba Lada-langwa. Nakina
Aburema n-ambilyumurra akwudangwa ebina-
manja angalya nuw-ambilyu-murrumanja

amurndakibina akwurdukwurda eka Mamura-langwa. Umba eneja Mamura NeningAmawa nenumamalya nakina. Enuwa akwa ngawa wunalakina ena-langwa narrkuwenikba-kiya Ejikala iya Anira aburrubukwurruwa-murra nabuki-yakiyakeyinuma wurrubukalakina aburrubukwurruwa nakina Aburema. Kembirra eneja ni-lyumadu-mudangwa nibina nenumamalya nen-akburrangama arakba nakina-manja Aburema akwa nenu-makama nakina enuwa-manja akina ayakwa nenu-mangu-mulangwa wurruwurrakibina warnumamalya nenikuwenikba Lada-da.

¹⁴ Eneja n-eningmidu-manja nakina Aburema nenu-mangu-mulangwa Kedaleyuma-murriya ena-langwa nenikuwenikba Lada, kembirra nenuwurrak-ardijuwa nakina wurrumurn-dakakina wurrawinyamba ena-langwa, 318 warnungkwarba. Kembirra Aburema akwa ngawa ena-langwa warnungkwarba ne-yuweyinuma wurrakina Kedaleyuma-murriya-manja akwa aburra-langwa-manja warnungkwarba engku-wa yanda-langwa akina-manja angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Dena. ¹⁵ Biya kembirra Aburema nenuwurrak-errbalijuwa wurrumurndakakina warnungkwarba ena-langwa wurrawinyamba, wurrukwala yadada umba wurrukwala angaluba. Kembirra nangajeyinuma Kedaleyuma-murriya-manja akwa aburra-langwa-manja warnungkwarba alyarrngwalyilya. Biya nakina Aburema akwa ena-langwa wurrawinyamba warnungkwarba

narra-jungwajuwama wurrababurna
 warnungwarba wurrawinyamba Kedaleyuma-
 murriya-langwa, umba narra-larmanguma
 wurrukwa yanda-langwa akina-manja
 angalya emikirra Yawuba. Akine-ka angalya
 Yawuba nuw-ambilyuma akina Damajija-manja
 alarrkuwarra-langwa. ¹⁶ Kemberra narruwurra-
 murrakajuwa wurrakina amurndakibina
 amurndakijika narruwurraku-manguma
 adinuba-wiya Kedaleyuma-murriya alakina-
 kiya-langwa angalya Jaduma akwa Kamara.
 Kemberra Aburema nakina neni-lawurrakajuwa
 angalyu-wa ena-langwa nenikuwenikba Lada
 akwa ngawa amurndakibina amurndakijika
 ena-langwa. Akwa ngarningka nenuwurraki-
 lawurrakajuwa wurrumurndakibina
 wurrididarringka akwa ngawa wurrukwa
 warnumamalya wurribina narra-manguma
 Kedaleyuma-murriya alakina-kiya-langwa
 angalya Jaduma akwa Kamara. Neni-
 lawurrakajuwama wurrakina ena-langwu-wa
 angalya-da.

Malkijideka-langwa akwa Aburema-langwa

¹⁷ Kemberra ni-lawurradinu-manja nakina
 Aburema ena-langwu-wa angalya na-ngajeyinu-
 mulangwa wurrumurndakibina Kedaleyuma-
 murriya, eneja nubungkawa Jaduma-langwa
 nenu-kwurukwa ni-likena nakinu-wa. Biya nen-
 akburranganja wunalakina ekbilyuwalya-manja
 angalya emikirra Jebeya. Aminambilyuma
 ekirra akina angalya, awilyaba Jebeya

umba awilyaba ngarningka “Nubungkawa-langwa Angalya” akina. ¹⁸ Enejukwaba nuwilyaba nenungkwarba Malkijideka nenimikirra ni-likenumurra nakina Aburemu-wa. Nakine-ka nenungkwarba nubungkawa Jalema-langwa akwa ngarningka NuMinida nenungkwarba n-ambilyumurra. NuMinida nakina Neningikarrawara-langwa umba eneja nakina Neningikarrawara naruma numikbiyiyadangwa. Eneja nu-wilyakame-ka nakina amalyirra akwurena-langwa akwa ngawa damba Aburemu-wa-da.

¹⁹ Kembirra ni-yengbina Malkijideka nakina ayakwa Neningikarrawaru-wa. Ni-yama, “Nungkuwa ningkakina Ningkeningikarrawara ningkibina ningkaruma ningkumikbiyiyadangwa.

Ningkakina-bina ningki-ngekburakama angubina iya ababurna-langwa angalya-da. Yamina eningaba Aburema-manja.

²⁰ Ningken-akwurrajuwama nakina-manja, ningkenu-mamurikajuwama akwa kembirra eneja neni-larrmanguma numinangkirrajuma nakina wurrumurndakibina wurrawinyamba warnungkwarba wurrababurna-langwa.

Kembirra aminakina-langwa yirruwa keyangmarngkwajinama nungkuwa-wa aduwaba,”

ni-yama nakina Malkijideka Neningikarrawaru-wa.

Eneja kembirra Aburema nenu-kwa ababurna eninginingaba amurndakijika

enuwa-wa. Ni-larrngkwaburranga
 Aburema ababurna-langwa eningerribirra
 amurndakibina nenu-murrakajuwama nakina
 ni-larrngkilawurrakajuwama Kedaleyuma-
 murriya-langwa akwa nu-murnduwarnuma
 akina kajungwa neniku-kwi-yada akwala
 Malkijideku-wa. Ni-larrmburranguma
 arngkumemberrkwa amurndakijika akwa
 kembirra nenu-kwama alarrngkuwilyaba
 Malkijideku-wa umba amangbala abiyarbuwa
 nu-minambilyuma. Umba ememberrkwa
 bulukwa nu-murnduwarnuma akwa nenu-
 kwama awilyaba. Biya ni-yaminjamama ngawa
 nenu-kukwame-ka amukwiyadakina ababurna-
 da.

²¹ Kembirra ni-yama eneja nakina
 nubungkawa Jaduma-langwa Aburemu-wa, “W-
 akwurrarina ababurna-langwa amurndakijika
 amurndakenena nungkwa-langwi-yada umba
 yimini-lawurrakajina wurrumurndakenena
 nganyangwa warnumamalya,” ni-yama.

²²⁻²³ Ni-yama eneja Aburema enuwa-wa,
 “Nara ningena akwurrarajuma nungkwa-
 langwa amurndakijika. Nara a-manguma
 duwilyuwilyaba dadumakirnda akwa
 awilyuwilyaba amakirnda eningalika. Enena
 ayakwa yirra-makinama nungkuwa-wa akwa
 ngawa ningi-yengbijinama ekirra Yaweya-
 langwa. Nakina-bina ni-ngekburakama
 angubina akwa ababurna-langwa angalya.
 Enena kembirra ayakwa yirra-makinama
 nungkuwa-wa kajungwa kin-engkirrikaji-
 yada Yaweya, nibina naruma numikbiyiya-

dangwa Neningikarrawara nakina, akwa nara ngayuwa a-yarrkuwarrukwajuma enena ayakwa nganyangwa. Kembirra nare-ka nungkwaja e-yamama, ‘Ngayuwe-ka ningena ningenu-mamurikajuwama Aburema. Kembirra aminakina-langwa numinababurna amurndakijika nakina-da,’ nara e-yamama ningkakina. ²⁴ Nganja ningena nara a-rndirrkama akwala amurndakijika nganyangwi-yada. Umba nganyangwa warnungkwarba nuw-alyubarinuma arakba wurrakina aninga, kembirra akine-ka yimbukwa yirra-langwa, nara akwala. Umba wurra-larrkiya warna warnungkwarba Anira iya Ejikala akwa Mamura, aburru-murnduwarna akina amurndakijika akwa karrubuku-wilyakina aburrubukwurra-langwi-yada-da,” ni-yama Aburema nakinu-wa nubungkawa NeningiJaduma-da.

15

Ni-yarrkakumarnu-mulangwa Neningikarrawara eningarumuruma ayakwa Aburema-langwa

¹ Bi...ya kembirra n-ambilyu-manja nakina Aburema arrawa ena-langwa-manja kalikwa, nenu-marngkirringkama nakina Yaweya akwa n-engkirrikenuma ayakwa ni-yengbinuma enuwa-wa. Eneja ni-yama Yaweya,

“Nara akbar•duma. Nganja ningena yiba-didirrakinama nungkuwa awurruwurrariyalangwa kajungwa ningkingkinyungwurra k-ambilyi-yada ningkakina, akwa ngawa yibakwunama ngayuwa eninginingaba-wiya,” ni-yama Yaweya enuwa-wa.

² Eneja ni-yama Aburema, “Ningkubungkawa Yaweya, miyambena-burra yiku-kwunama eninginingaba ngayuwa-wa? Nara wurribina wurriyukwayuwa nganyangwa. Nuwilyaba-ma wulkwa nenungkwarba nenimikirra Eliyeyija wuburra laka nenikuwarrka nganyangwa, mama nginguminu-war•denama warka nakina. Umba angalya ena-langwa Damajija akina. ³ Akena nungkwaja nara yiku-kwa wurriyukwayuwa ngayuwa-wa. Kembirra ki-jungwa-manja ngayuwa, nakine-ka Eliyeyija kinu-menama amurndakijika nganyangwa-da,” ni-yama Aburema-da.

⁴ Biya kembirra n-engkirrika nakina Aburema Yaweya ni-yengbinuma ayakwa ngarningka enuwa-wa. Ni-yama eneja Yaweya, “Kwuja! Nara nakina Eliyeyija amanguma amurndakijika nungkwa-langwa ki-jungwa-manja nungkuwa. Umba ambakamurra ningkakina k-akumajungwunama amandangwa nenikuwena. Kembirra nakina-bina nenikuwena kinu-menama amurndakijika nungkwa-langwa ki-jungwa-manja nungkuwa,” ni-yama Yaweya Aburemu-wa.

⁵ Kembirra Yaweya nenu-wilyaka Aburema errekbua akwa ni-yama enuwa-wa,

“Ngwundikadiya angubinu-wa karrawaru-wa, akwa yindukwureya nga-murnduwarna dumurndakangaba dakilyingajanga,” ni-yama. “Nungkwa-langwe-ka warnikinikaduwa numirena-murriya kuw-ababurnadinama wurrakina. Wurruwurrakwulyumide-ka wuburra dumurndakangaba dakilyingajanga duwurrakwulyumida ke-yaminama wurrakina aburrajukwaba-da,” ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa-da.

⁶ Nakine-ka nu-werrikambilyuma Aburema Yaweyu-wa. Kembirra akina-langwa arrkala nakina Yaweya nenu-werrungwur•danguma Aburemu-wa-da.

⁷ Kembirra ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa, “Ningene-ka ngayuwa Yaweya, ningibina yirra-wilyakama ningkakina engemba-langwa Wura-langwa ebina-langwa angalya aringbirra-langwa emikirra Babuleniya. Yirra-wilyakama nungkuwa yangkwurrangwa kajungwa ningeniku-kwi-yada enena angalya nungkwa-langwa,” ni-yama.

⁸ Eneja ni-yama Aburema, “Ningkubungkawa Yaweya, ki-yamarrkinama ngayuwa k-eningmidinama enena angalya nganyangwa?” ni-yama.

⁹ Eneja ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa, “Yi-yikaja awilyaba bulukwa iya nenukwuda adarringka-kiya akwa ngawa enungkwarba jiba, amurndakibina mabiyakarbiya mamarika iya yinungkwura nuw-ambilyuma. Akwa ngar-ningka yi-yikaja duwilyaba darrawurukukwa

akwa duwilyaba dakwurakburakba,” ni-yama Yaweya enuwa-wa.

¹⁰ Eneja Aburema ni-likena, numurndak-angkarna amurndakakina, biya neni-yikena kembirra Neningikarrawaru-wa arakba. Kembirra nu-wardanga, numurnda-ngkingkarrngarna amurndakakina wilyarra, akwa n-akumarna amurndakibina amadangkwa ajiringka-manja, akwala yada-langwa-langwa, umba akwala angalaluba. Ngalaja kembirra na-kwurukweyinema amurndakakina awurruwurrakidirrbura. Akena nara wurrajija keni-ngkarrngarna nakina.

¹¹ Kembirra aburraja wurriminingka wurrukwa wurracijja wurradidirrungwana wuburra yukwurrijija na-dirrirnda angaluba amurndakakinu-wa amadangkwa, akena eneja Aburema numinangkirraja nakina wurrakina wurrajija-da.

¹² Kembirra numa-merrkilarrinu-manja mamawura nakina Aburema nu-mungkwulinga arakba marringa madirrungwana. Kembirra nu-mungkwulu-wiya nakina Aburema numinjirrkakbar•de-ka angwurra nakina-da.

¹³⁻¹⁶ Eneja kembirra Yaweya ni-yama nakina enuwa-wa, “Nungkuwa ningkakina k-ambilyama yanda-langwa k-eniyuwangkwo dinama akwa nungkwabakiyaba ki-jungwunama ningkakina ningkumurndamurdirra. Kembirra ki-jungwa-manja nungkuwa, aburraja wurrukwa warnumamalya kabu-rungkwabinama ningkakina,” ni-yama Yaweya. “Ki-jungwa-manja nungkuwa, kembirra aburraja nungkwa-

langwa numirena-murriya warnikinikaduwa ka-likajama wurrakina eng...ku-we-ka angalya alarrkingku-wa. Akwa kuw-ambilyame-ka yakwujina wurruminjirrkingka wurrakina. Aburraja wurrububardijena warnumamalya wurruminakina angalya karra-menama nungkwa-langwa warnikinikaduwa numirena-murriya akwa karra-war•dikiname-ka aruma warka wurrakina-manja yakwujina-da,” ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa.

Biya ni-yama ngarningka, “Kuw-ambambilyama kembirra wurrakina nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa yakwujina akina-manja ngawa angalya yanda-langwa 400 mamarika iya yinungkwura kini-jerridina-manja yakina, mena nara-baba ambaka ningena a-minangkirrajuma wurrumurndakenena warningiyelakwa warnumamalya WarningAmawa. Wurruwurrariye-ka nuw-ambilyama aduwaba wurrumurndakenena warnumamalya WarningAmawa, akena kuw-arriyadinama ambaka-murruurra angwurre-ka wurrakina. Kembirra akini-yada ngawa kuw-arriyadina-mulangwa wurrakina, ngayuwe-ka ningena ka-banijumindenama, kuminangkirreyinama wurrakina-da. Kembirra ngayuwa ningena k-awinyambadinama wurrumurndakibinu-wa wurrububardijena warnumamalya ebina-manja angalya alarrkingka-manja. Umba aburraja numirena-murriya warnikinikaduwa karri-lalikinama akina angalya akwa ka-lawurradinama yangkwurrangwa. Umba ka-jadena-manja akina-

langwa angalya alarrkingka-langwa wurrakina numirena-murriya warnikinikaduwa, karri-larrngkuwarakinama ababurna amurndakijikamurriya iya yababurna yinungungwangbamurriya akwa ababurna angwarndamurriya awurrakwulyumida aburruwa-manja. Wurruminababurne-ka kembirra wurrakinda,” ni-yama Yaweya nakina Aburemu-wa-da.

¹⁷ Kembirra ngalaja arakba mamawura numamerrkawiyeba makina akwa na-larrumur•da arakba. Kembirra adirrariyaba ngalaja amarnina nuw-angmakwulalinga adingiramurra-manja bajikala nuw-abilyerrikajungwa akina, akwa nuw-angkarrkarjeya angwarra ngala-langwa. Akwa ngalaja na-jadinga akina angwura nuw-abarrirrakina wuburra yinumukwa yimundungwa. Nalirraki-likena alakina angwura-kiya wilyarra n-akumarnumurrumanja Aburema amurndakibina amadangkwa ajiringka-manja.

¹⁸ Kembirra akini-yada ngawa eneja nakina Yaweya ni-yarrkakumarnuma eningarumuruma ayakwa Aburema-langwi-yada. Umba Aburema enamba-langwa nu-manga akina ayakwa ena-langwi-yada. Ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Amurndakenena ayakwa nganyangwa, akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma ningena. Enene-ka angalya aringbirra amandangwa ka-kwunama nungkwa-langwu-wa numirenamurriya warnikinikaduwa-wa. Wurrakine-ka na-likajama enena angalya Yijiba-langwa akwa engku-wa angerriba angabu-wa adirrungwarna adalyuma emikirra Yiburadija. ¹⁹ Aduwaba

aburraja wurrumurdakenena warnumamalya nuw-ambilyama wurrabalija wurruminenena angalya. Akwala angalya WarningiKena-langwa warnumamalya, iya akwala angalya WarningiKenija-langwa warnumamalya, iya akwala angalya WarningiKadumana-langwa warnumamalya, ²⁰ iya akwala angalya WarningiYida-langwa warnumamalya, iya akwala angalya WarninguBerija-langwa warnumamalya, umba akwala angalya WarningiRebeyima-langwa angalya akina. ²¹ Akwa ngarningka amurdakenena akwala angalya WarningAmawa-langwa warnumamalya aduwaba, iya akwala angalya WarningiKeninalangwa, iya akwala WarningiKikaja-langwa umba akwala ngarningka WarningiJebijalangwa warnumamalya akina. Amurdakeneneka angalya aburra-langwa ababurnalangwa ka-kwunama ngayuwa amandangwa nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa-wa-da,” ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa-da.

16

Yeka-langwa akwa Yijumeyila-langwa

¹ Yakwujina ngawa eneja Aburema nambilyuma Kenina-manja angalya. Nambilyumurra nakina memberrkwa mamarika iya yinungkwura, akena ngalaja dadingiyenikba Jeraya duburubura ngawa dadingarijira-ma. Ebina-wiya dakina Jeraya nanga-mangumurra Yijiba-langwa

duwilyaba dadiyara dadimikirra Yeka. Eneja neningiyadikba nu-beyindanguma ngalalangwa-langwa warnumamalya dadikuminiwar•di-yada warka Jeraya-langwa.

² Ngalaja Jeraya kembirra yingi-yama neningiyadikba-wa, “Nakine-ka Yaweya nara kenu-kwa-langwa wurriyukwayuwa ngayuwa-wa, umba nungkwaja nga-mena daka dadiyara wurringi-yakeyina wurringu-mungkwula,” yingi-yama. “Nganyangwi-yada kembirra wurrangariya ka-rukwamalyeni-yada karringarrangbina-manja dakina,” yingi-yama Jeraya Aburemu-wa yinginu-makama.

Eneja kembirra Aburema ni-lyangkuwama nakina. ³ Biya kembirra Jeraya yinginu-kwa arakba dakina dadiyara neningiyadikba-wa-da ena-langwi-yada didarringka-da. ⁴ Biya kembirra arakba wunalakina neni-yakeyina dakina Yeka-da.

Bi...ya yinginumini-mambakinuma arakba dakina wurrangariya Aburema-langwa. Yingu-ngkweningabakajungwuna dakina Jerayu-wa-da. Biya yingi-yama Yeka dakinu-wa Jeraya, “Ningene-ka arakba ningeningaba गया,” yingi-yama, “ningenumini-mambakina-mubaba arakba ningena wurrangariya Aburema-langwa,” yingi-yama dakina Jerayu-wa-da.

⁵ Ngalaja yingi-yama Jeraya neningiyadikba-wa, “Nguminu-mambakina-mubaba wurrangariya nungkwa-langwa, kembirra yingu-ngkweningabakajungwunama dakina ngayuwa-wa,” yingi-yama. “Ngayabakiya-ba ningena yirra-makama nungkuwa ningkeniki-rndirra

dakina didarringka,” yingi-yama. “Akena yingu-ngkweningabakajungwunamurra daka yingu-mambakina-mulangwa wurrangariya. Yingi-yengbiyengbeyinamurra ngayuwa-wa ayakwa awurruwurrariya, akwa yingi-yaminjaminamurra ngawa daka arngkababurna-langwa,” yingi-yama dakina Jeraya. “Yimiyambena-kiya yeningaba-kiya, nungkuwa yinda ngayuwa? En-engkirrikaja kembirra Yaweya nakina-da,” yingi-yama Jeraya dakina Aburemu-wa-da.

⁶ Eneja Aburema ni-yama, “Nungkwa-langwa-bina daka didarringka-da, akwa nungkwa-langwa-bina warka nguminu-war•duwar•denama-da. Nungkuwa-bina ningkinga-war•dikinama ningkakina-da, kembirra ki-yaminama ningkakina nungkwabakiya-ba dakina-manja didarringka,” ni-yama Aburema ngaluwa-wa.

Kembirra akini-yada ngawa ngalaja dakina Jeraya dubardijene-ka nanga-rinjirinjarrkama dakinu-wa Yeka. Nanga-larrkbarjanguma eka-murra ebina ayakwa yingi-yengbeyinu-mulangwa awurrariya ngaluwa-wa. Ngalaja kembirra yingi-lyumada arakba Yeka dakina-da.

⁷ Kembirra yingi-lyumada arakba Yeka. Yingi-likenumurra engku-wa angalya engburingka-wa nara-murruwa warnumamalya kuw-ambambilya. Yinguma-yuwarnuma mamurukwa mibina numu-likenumurra angerriba akinu-wa angalya emikirra Jura. Ying-alilikena dakina ngawu...wa, yanda-langwa ying-akburranga arakba lukwakwa

emedirra akungwa. Akina-manja ngawa angalya eneja nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa nang-akburranga yakwujina-da. ⁸ Biya ni-yama nakina Yeka-wa, “Ningkena-bina ningkidarringka ningkibina ningkingaminu-war•duwar•danguma warka Jeraya-langwa-na?” ni-yama nakina. “Ningki-yaminjamarrkinama ningkena yelakwa? Ngamba-langwa ningkena ningki-likenuma akwa ngambu-wa ningki-likajama ningkena?” ni-yama.

Ngalaja Yeka yingi-yama enuwa-wa, “Ningene-ka ningi-lyumaduma Jeraya-langwa.”

⁹ Eneja ni-yama nakina ngaluwa-wa, “Jeyi! Lawurradina Jerayu-wa akwa kingaminu-war•dena warka ngala-langwa, mena ngumangu-murrada nungkuwa ngala-langwi-yada ningkakina.

¹⁰ Uмба ngayuwe-ka ningena yiba-kwunama wurrababurna warnikinikaduwa ambinya nungkwa-langwa.

Kembirra aburraja ka-wurramur•dinama wurrakina.

¹¹ Nungkwaja kin-arrangbinama nenungkwarba niyukwujiya nungkwa-langwa akwa kini-yengbijinama nenimikirra Yijumeyila, mena ngayuwa ning-engkirrikenu-mubaba aduwaba nungkwa-langwa angwada ningku-ngwadinuma ningkakina,”

ni-yama nakina Yeka-wa. Akine-ka ekirra Yi-jumeyila ne-yaminama “Neningikarrawara n-engkirrikajama.”

¹² Biya ni-yama ngarningka nakina nenikumamurikaja ngaluwa-wa,

“Nakine-ka naburrena nungkwa-langwa
warningerriberriba wuburra kini-
yaminama nakina.

Akwa ken-awinyambakinama nakina
awinyamba warningerribirra-manja
warnumamalya.

Aburrajukwaba kembirra arrkala ke-
yaminama enuwa-wa-da.

Kin-ambilyama nakina nakwukawura wurreye-
bijeba wurrumurndakakina-langwa war-
numamalya ena-langwa-langwa-da,”

ni-yama nakina nenikumamurikaja Yaweya-
langwa Yeka-wa-da.

¹³ “Wa!” yingi-lyangkiyama ngalaja
Yeka. “Nare-ka nakina Yaweya-langwa
nenikumamurikaja. Nakina-bina ningeni-
rringkama Yaweya yimbukwa umba nara
wurrukwala. Nganyangwa-murra menba
ningeni-rringkama akena ningena ngawa
ningeniba ning-ambilyama ngayuwa-da,” yingi-

yama. Biya kembirra ni-yengbinu-mulangwa
Yaweya ngaluwa-wa yingini-yengbijuwama
nakina “Neningikarrawara Nibina Ngini-
rringkinama Ngayuwa.” ¹⁴ Kembirra

duminakina-langwa-manja ayakwa aburarrka,
ebina emedirra akungwa aburraja wurrukwala
narri-yengbijuwama wurrakina aduwaba
“Numinakina Emedirra Akungwa Neniba Nakina
akwa Ngini-rringkinama Ngayuwa.” Umba
akine-ka emedirra akungwa nuw-ambilyumurra
akina wilyarra Kedeja-langwa akwa ngawa
Bereda-langwa.

¹⁵ Ngalaja kembirra dakina Yeka yingilawurradina arakba Jerayu-wa akwa yakwujina yinginumin-arrangba nangariya Aburema-langwa dakina-da. Eneja Aburema nenyengbijuwa nakina nangariya nenikuwenikba Yijumeyila-da. ¹⁶ Biya ni-rukwularru-manja nakina nangariya, nakine-ka Aburema n-ambilyuma 86 mamarika iya yinungkwura. Nenyuwangkwe-ka arakba n-ambilyumurra akina-manja angalya-da.

17

Nenu-mukaduwamurrika-mulangwa najirrkumakajungwunu-mulangwa eningarumuruma ayakwa ni-yarrkakumarnu-mulangwa Yaweya

¹ Aburema arakba nakina n-ambilyuma 99 mamarika iya yinungkwura. Kembirra arakba eneja nakina Yaweya n-abilyerrikajungwunuma enuwa-manja akwa ni-yama, “Ngayuwe-ka ningena Ningeningikarrawara ningarrubudadangwa, akwa nungkuwa yikumini-yarrkuwarakinama ngawa nganyangwa ayakwa,” ni-yama nakina. “Akwa ki-yaminjaminama ngawa eningaba-wiya arngkababurna-langwa,” ni-yama nakina. ² “Yalakena yi-yarrkakumurnama aduwaba eningarumuruma ayakwa yididirrbura, akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma ngarningka. Enena ngawa arakba ayakwa eningarumuruma ningi-yarrkakumurnama

ngayuwa nungkwa-langwa kajungwa kuw-ambilyi-yada akina eningangkawura-da. Yiba-kwunamurra wurrababurna numirena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwi-yada,” ni-yama Yaweya Aburemu-wa.

³ Eneja nakina Aburema n-abuluwendinga arakba akwa n-engmudirruwajungwa nenumukwurra angerriba ajiringka-wa kajungwa neniki-yangmarngkwaji-yada nakina Neningikarrawaru-wa.

Eneja ni-yama ngarningka Neningikarrawara Aburemu-wa, ⁴ “Enena ayakwa eningarumuruma yirra-wekbilyenama nungkwa-langwi-yada akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma ningena. Yirra-makinama amandangwa ningena ningkakina-bina ngawa ningkuwilyabama ningkeningadinuba-wiya ningkumiraringba wurrilyimberrkwulyumida-langwa warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba. ⁵ Biya aduwabawangwa arakba nara nungkwa-langwa ekirra Aburema umba arakba Aburiyama ningkakina ningkenimikirra. Enena ekirra enikaduwa yirra-kwunama nganja nungkuwa-wa menababa ningkumiraringba ningkeningadinuba-wiya ki-yengbijajungwunama nungkuwa wurrilyimberrkwulyumida-langwa warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba,” ni-yama Neningikarrawara Aburemu-wa. Akine-ka ayakwa ni-yengbinuma nakina, mena akina ekirra Aburema ne-yaminama “numiraringba numikbiyiya,” umba ngalaja ekirra Aburiyama

ne-yaminama “numirarringba wurrababurna-langwa warnumamalya.”

⁶ Biya kembirra ni-yama ngarningka Neningikarrawara Aburiyamu-wa, “Yibakwunama ngayuwa wurrababurne-ka warnikinikaduwa numirena-murriya nungkuwa-wa. Aburraja wurrukwala wurrububungkawa wurrakina kabungkawadinama aburra-langwa-manja angalya. Wurrakine-ka nungkwa-langwa kuwababurnadinama warnikinikaduwa numirena-murriya kawurrakwulyumidadinama yanda-langwa wurriylimberrkwulyumida warnumamalya wurriylimberrkeyebijeba iya wurriylimberrkeyebijeba kuw-ambilyama wurrumurndakakina arakba-da.

⁷ “Nare-ka nganja ningena ayarrkuwarrukwajuma enena eningarumuruma ayakwa ningi-yarrkakumurnama aduwaba. Umba eningangkawura ngawa kuwambilyama nungkwa-langwi-yada akwa ngawa nungkwa-langwi-yada numirena-murriya warnikinikaduwa aburrajukwaba. Ningene-ka nungkwa-langwa Ningeningikarrawara aduwaba akwa ngawa ningeningangkawura ngawa-da, akwa ngarningka nungkwa-langwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa-langwa-da.

⁸ Ningkakine-ka ningkambilyamurra enena-manja angalya aduwaba ningkuminjirringka ningkakina. Akena yibakwunama enena ngawa angalya nungkuwa-wa akwa ngawa nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa. Enene-ka angalya

wurrukwala-langwa aduwaba ena, umba nungkwurra-langwa kuw-ambilyamurra akina ambaka-murra. Enena ngawa aringbirra angalya Kenina nungkwa-langwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa-langwa eningangkawura-da. Kembirra ngayuwe-ka ningena aburra-langwa Ningeningikarrawara ningeningangkawura-da,” ni-yama nakina Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

⁹ Biya ngarningka ni-yama nakina Neningikarrawara enuwa-wa, “Nungkuwa ningkena ki-yarrkilyinginama ki-yarrkilalikinama enena eningarumuruma ayakwa ningi-yarrkakumarnuma ngayuwa nungkuwa-langwi-yada aduwaba. Akwa nare-ka a-yarrkuwarrukwajuma nungkuwa akwa numirena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwa aburrajukwaba. ¹⁰ Nungkwambalangwa ki-yarrkakumurnama nungkwa-langwa eningarumuruma ayakwa akwa ka-ringandenama ka-mukaduwamurrikinama ningkakina nungkwa-langwa warnungkwarba wurrababurna-langwa. Akwa ngarningka aburrajukwaba nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa ke-yaminama ngawa wurrakina, karra-mukaduwamurrikinama aburra-langwa warnungkwarba wurrababurna-langwa. Yikumurndaki-yarrkuwilyakinama enena eningarumuruma ayakwa kirrababurna-langwa. ¹¹⁻¹² Aduwaba-langwa yika-mukaduwamurrikinama wurriyukwayuwa warnungkwarba wurribina ka-rukwularrinamanja mamangbala mabiyakarbiya-manja

mamawura. Nara wulkwa nungkwa-langwa yimbukwa warnumamalya umba aburraja wurribina ningkarra-manguma ningku-beyindanguma warnumamalya kabuminu-war•deni-yada warka nungkwa-langwa, ke-yaminama aburrajukwaba wurrakina. Karra-mukaduwamurrikinama aburra-langwa warnungkwarba wurriyukwayuwa aburrajukwaba. Mama na-rukwularrinuma nungkwa-langwa-manja angalya akwa ngarningka eminingka-manja angalya, ke-yaminjaminama ngawa wurrakina akina. Kembirra ki-yamina-manja nungkuwa akina, aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya kuw-eningmidinama wurrakina yalakena nungkuwa akwa ngayuwa yi-yarrkakumarnuma enena eningarumuruma ayakwa yididirbura yalakena aduwaba-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

¹³ Biya ngarningka ni-yama nakina enuwa-wa, “Nara wurrukwala wulkwa a-mukaduwamurrikama nungkwa-langwa warnumamalya umba wurrababurna-langwa warnungkwarba ka-mukaduwamurrikinama ngawa ningkakina. Kembirra yiki-yamina-manja nungkwurruwa kirrakina akina, akine-ka ka-jirrkumakajungwunama enena ayakwa eningarumuruma yi-yarrkakumarnuma yalakena yakuwa yididirbura akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma akina umba eningangkawura kuw-ambilyamurra. ¹⁴ Aburraja kembirra wurribina warnungkwarba nara-murrumurra karra-

mukaduwamurrika, kembirra nare-ka arakba nganyangwa warnumamalya wurrakina, mena nara-baba ebina ayakwa eningarumuruma karri-yarrkilyinga wurrakina-da,” ni-yama nakina Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

¹⁵ Biya ngarningka ni-yengbinuma Neningikarrawara enena ayakwa Aburiyamu-wa. “Nara arakba ningkena e-yengbijuma dakina dadingiyena dadimikirra Jeraya, umba aduwaba-langwa arakba kinga-yengbijinama Jera. ¹⁶ Ningena nganja ki-yaminama eningaba ngaluwa-manja. Yiba-kwunamura kembirra nenikuwena ningkena, akwa naka nenikuwena nungkwa-langwa kembirra Jera-langwa naburradikba. Ngayuwe-ka ki-yaminama eningaba Jera-manja. Ngalaja dakina duminjarringba dadingadinuba-wiya king-ambilyama wurrilyimberrkwulyumida-langwa warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba. Kembirra aburraja wurrukwala warnikabijada warnikinikaduwa ngala-langwa wurrakina wurrububungkawa ka-bungkawadinama aburra-langwa-manja angalya-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa-da.

¹⁷ Eneja Aburiyama kembirra n-abuluwendinga n-engmudirruwajungwa angerriba nenumukwurra ajiringka-wa kajungwa neniki-yangmarngkwaji-yada Neningikarrawaru-wa. Akena ni-jungwa amarngka, mena-baba ni-lyangkiyama nakina, “Ki-yamarrkama k-akumajungwunama wurrangariya 100 mamarika-manja iya

yinungkwura-manja ningena? Akwa
 ngarningka kingi-yamarrkama daka Jera
 karring-arrangbama wurrangariya 90
 mamarika-manja iya yinungkwura-manja
 arakba? Dadiyuwangkwe-ka arakba daka!”
 ni-lyangkiyama Aburiyama. ¹⁸ Biya ni-
 yama arakba nakina Neningikarrawaru-wa,
 “Miyambena-burra nara Yijumeyila a-manguma
 amurndakijika-murriya nganyangwa ki-jungwa-
 manja?” ni-yama nakina.

¹⁹ Eneja Neningikarrawara ni-yama,
 “Ngarra! Dake-ka dadingiyena Jera kangumin-
 arrangbinama ningkena nangariya nungkwa-
 langwa-da! Akwa kembirra kini-yengbijnama
 ningkena nenimikirra Ajika,” ni-yama. Akine-
 ka ayakwa ni-yengbinuma Neningikarrawara
 mena akina ekirra Ajika ne-yaminama “nu-
 marngkinama.”

Biya kembirra ni-yama ngarningka
 Neningikarrawara, “Ngalaja ebina ayakwa
 eningarumuruma ningi-yarrkakumarnuma
 ngayuwa aduwaba kembirra ena-langwa
 enejukwaba akina, akwa nara kembirra
 akina a-yarrkuwarrukwajuma. Akina ngawa
 eningarumuruma ayakwa kuw-ambilyama
 eningangkawura, ena-langwi-yada akwa
 ngawa ena-langwa-langwa wurrumirumirena
 warnikinikaduwa eningangkawura. ²⁰ Uмба
 ebina ayakwa yi-yengkilabenuma Yijumeyila-
 langwa ning-engkirrikenuma. Akwa kembirra
 nganja ningena ki-yaminama eningaba
 enuwa-manja, akwa kembirra kinu-kwunama
 wurrababurna wurriyukwayuwa akwa

ngawa wurrababurna wurrumirumirena warnikinikaduwa ena-langwa. Aburraja kembirra ena-langwa warninikuwena wurrumemberrkwa wurrambilyuma wur-rububungkawa wurrakina ka-bungkawadinama aburra-langwa-manja angalya wurrakina. Ena-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa wurrababurna kuw-ambilyama wurrilyim-berrkwulyumida wurrilyimberrkuwilyaba warnumamalya wurrakina-da.

²¹ “Umba nakina Ajika ngalaja Jera kingin-arrangbinamurra nakina mingka-manja mamarika. Kembirra ebina ayakwa eningarumuruma yi-yarrkakumarnuma yalakena aduwaba, akina ki-yarrkilyinginama ngawa nganja enamba-langwi-yada Ajika yimbukwa-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa-da. ²² Biya ni-jerrukwa-manja ayakwa nakina Neningikarrawara neni-lalika arakba Aburiyama-da.

²³ Kembirra makini-yada ngawa mamawura eneja nakina Aburiyama nenumini-yarrkuwarakama ayakwa Neningikarrawara-langwa. Biya kembirra arakba neni-ringandanga nenu-mukaduwamurrika nakina nenikuwenikba Yijumeyila-manja, akwa ngawa wurrababurna-manja warnungkwarba wurribina nuw-ambilyu-murru-manja ena-langwa-manja angalya. Nenu-mukaduwamurrikama nakina ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da wurribina nu-beyindanguma nakina, akwa ngawa wurribina nawurraki-rukwularrinuma ena-langwa-manja angalya akwa ngawa

wurrababurna-langwa wurriyukwayuwa ena-langwa-langwa warnikuminuwar•duwar•da aburrajukwaba nakina-da.

²⁴ Biya Aburiyama arakba nakina 99 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma akini-yada ngawa nenu-mukaduwamurrika-manja wurrakina enuwa-manja, ²⁵ umba eneja nenikuwenikba Yijumeyila nakina mememberrkwa mabiyakarbiya mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma. ²⁶ Wunalakina ngawa narralirraku-mukaduwamurrikama muwilyaba-murra-manja mamawura wunididirrbura-da. ²⁷ Akwa ngarningka aburraja wurrumurndakibina warnungkwarba nuw-ambilyu-murrumurra Aburiyama-manja akwa nenuminu-war•duwar•danguma warka ena-langwa narra-mukaduwamurrikama aburrajukwaba makina-manja ngawa mamawura wurrididirrbura-da.

18

Yaweya ni-yarrkakumarnu-mulangwa ayakwa neniku-kwi-yada nenikuwenikba Aburiyamu-wa

¹ Nakina Aburiyama n-ambilyuma amurndakibina-manja eka akwurdukwurda nuw-arndurkwarjeyinu-murru-manja Mamuralangwa-manja angalya. Yakwujina ngawa eneja Yaweya nakina ngarningka ni-jadingama arakba enuwa-manja. Memerrkuwilyarra-manja mamawura nakina Aburiyama n-angmakwulaluma mamukwudidikajungwalangwa-manja kalikwa. ² Biya n-andiyinga akena

neni-rringka wurrabiyakarbiya warnungkwarba nabuk-alkilkayanguma yakwujina. Biya nuwarumajungwa nakina Aburiyama warenjabawiya akwa n-angkarra aburrubukwurruwawa nenu-wengmanga. Akwa n-abuluwendinga n-engmudirruwajungwa nenumukwurra ajiringka-wa, mena akini-yada ne-yaminjamama akina ne-yar•dangu-manja wurruminjirringka warnumamalya aburra-langwa-manja angalya.

³ Biya ni-yama Aburiyama wurrubukalakinuwa, “Yelakwa ambaka wurrubuk-ambilya, nara a-likama,” ni-yama nakina. “K-embirrajinama kirrubukalakina ngayuwa,” ni-yama. ⁴ “Ngakarrnga-langwa ambaka akungwa kajungwa yikubuk-ajirreni-yada alika. Ene-ka eningaba alungkuwarruwalya eka. Kwa, wurrubuk-angmakayiya-langwa yelakwa,” ni-yama nakina. “Wurrubuku-ngwanja-langwa aduwaya-wiya. ⁵ Nganja ke-yikajama aninga yangkwurrangwa yikubuk-alyubarini-yada kajungwa yikubukilikaja-manja ngarningka kirrarrubudi-yada nungkwurrubukwurruwa. Ningene-ka ningi-lyelyingminama kirri-likenu-mulangwa karna nganyangwu-wa angalya, kamba k-embirrajinama karna ambaka,” ni-yama Aburiyama.

“Yawa,” nabuki-yama. “Akine-ka eningaba ningkakina ningki-yaminama yirruwa-manja,” ne-yama.

⁶ Kembirra Aburiyama nakina n-enjirrikaja n-angkarra arrawu-wa Jera-wa akwa nanga-maka, “Warenja, wu-miya aruma aninga ebina

eningaba-dangwa, wu-ngwurrungkwa damba,” ni-yama ngaluwa-wa.

⁷ Biya ngarningka n-angkarra nakina errekuwa, akwa nuwurrak-erruwarna bulukwa eyukwayuwa engmurra-murrikba eningaba warnik-alyubari-yada, akwa nenu-kwa enalangwa-manja nenungkwarba nibina nenuminuwar•duwar•dangu-murrumanja. Eneja kembirra ni-ngaja nakina nenungkwarba akwa ni-daka akina-da.

Ngalaja kembirra na-dadina akina amadangkwa biya yanda-langwa na-walyuwada.

⁸ Biya kembirra nu-manga Aburiyama akina amadangkwa awalyuwa, akwa ngawa milka, akwa ngawa mamalya, akwa ngawa aninga, akwa neni-yikena wurrubukalekbinu-wa wurrubukenungkwarba-da. Ebina-manja eka awarruwalya enuwa nen-embirrajuwama enabakiya-ba wurrubukalakina nabuk-alyubarinu-wiya aninga yakwujina-da.

⁹ Biya nabuki-yama Aburiyamu-wa, “Dangamba nungkwa-langwa dadingiyena Jera?” ne-yama.

Ni-yama Aburiyama, “Dangaba arrawa.”

¹⁰ Umba nuwilyaba nenungkwarba Yaweya nakina. Biya ni-yama nakina Aburiyamu-wa, “Yimangbala yabiyarbuwa-manja yimawura yangkwurrangwa ki-lawurradinama ningena. Kembirra ngalaja dakina dadingiyena kingin-arrangbinama nangariya,” ni-yama.

Ngalaja dakina Jera ying-ambilyuma enuwa-manja akwaburrangarna. Kalikwa-manja

arrawa yingamu-didirrakama mamukwu-didikajungwa. Akena ying-engkirrikenuma dakina akinu-wa ayakwa na-lyelyimbukweyinu-murruwa Aburiyama iya wurrubukalakina wurrubukenungkwarba. ¹¹ Wunalakine-ka Aburiyama akwa dadingiyenikba neni-yuwangkwudiname-ka wunalakina-da. Neni-yuwangkwa arakba nakina. Ngalajukwaba Jera dadi-yuwangkwa arakba dakina, akwa numi-jerriduma arakba menikakbuburranga ngala-langwa-da.

¹² Biya kembirra dakina Jera yingu-marngka amurama-langwiya. Akwa yingilyangkiyama, “Ki-yamarrkamurra kembirra ningena k-arrangbama wurrangariya? Ningadi-yuwangkwa-manje-ka ningena ningumurdakayuwayida-manja arakbana! Ki-yamarrkama ningena?” yingiyama. “Nganyangwe-ka neningiyarrka neni-yuwangkwa arakba naka-da. Yikini-yamarrkama yik-arrangbama wurrangariya?” yingiyama.

¹³ Eneja ni-yama nakina Yaweya Aburiyamu-wa, “Miyambena-burra dadingiyena yingu-marngkinuma dakina amarngka? Miyambena-burra dakina yingi-yamama, ‘Ningena amandangwa k-arrangbiname-ka wurrangariya? Ningadi-yuwangkwa-manja?’ yingi-yamama dakina. ¹⁴ Ngayuwe-ka ningena Yaweya ningibina ki-yamina-mulangwa eningerribirra ababurna-langwa. Arakba ningi-yamama ningi-yengbinuma ngayuwa enena ayakwa, ‘Yimangbala yabiyarbuwa-

manja yimawura ki-lawurradinama ningena ngayuwa. Kemberra akini-yada ngawa ngalaja Jera kingin-arrangbinama nangariya,' ningiyamama ngayuwa-da," ni-yama nakina Yaweya Aburiyamu-wa-da.

¹⁵ Ngalaja Jera ying-engkirrika akina ayakwa arrawa-langwa ni-yengbinuma Yaweya. Biya ying-akbar•de-ka dakina, akwa yingi-yama, "Nara ngaya ku-marngkina-da," yingi-yama dakina-da.

Eneja Yaweya ni-yama nakina, "Yawe-ka. Amandangwe-ka ningku-marngkinuma ningkakina-da," ni-yama nakina Yaweya-da.

*Aburiyama neni-yendabenu-mulangwa
Yaweyu-wa Jaduma-langwa-langwa*

¹⁶ Kemberra aburrubukwurraja wur-rubukalakina wurrubukabiyakarbiya wurrubukenungkwarba nabuki-lalika arakba Aburiyama-langwa angalya. Umba enejukwaba Aburiyama ni-likenuma ngawa aburrubukwurruwa-manja neni-yakijajuwama. Biya nabuki-likena arakba wurrubukalakina akwa nabuku-wurdanga karrawaru-wa angakarjiyinga-wa angalya akwa narrubuki-rringkama angaluba karrawara-langwa angerriba arrawu-wa Jaduma-wa.

¹⁷ Biya kemberra nakine-ka Yaweya ni-lyangkiyama, "Kinu-makinama ngayuwa naka-manja nenungkwarba ki-yamina-mulangwa ngayuwa arija-langwa. Nare-ka ngayuwa a-yarrkabuwarrkuma enena ayakwa nganyangwa Aburiyama-langwa

umba k-abilyerrikinama ki-yengbinama akina enuwa-manja aduwaba. ¹⁸ Aburraja ena-langwa wurrumirimirena warnikinikaduwa wurrababurna kuw-ababurnadiname-ka yanda-langwa wurrilyimberrkuwilyaba wurrilyimber-rkwulyumida warnumamalya wurringbingbuda kuw-ambilyama wurrakina. Ngayuwe-ka ki-yaminama eningaba wurruwurrakwulyumida-manja warnumamalya engkalina-langwa iya engkalina-langwa angalya, wuburra laka ningi-yaminama ngayuwa eningaba enuwa-manja. ¹⁹ Naka Aburiyama ningu-wekbalynuma arakba ngayuwa kajungwa kenu-makini-yada nakina ena-langwu-wa warninikuwena akwa kajungwa aburramba-langwa kabumini-yarrkuwarakini-yada nganyangwa ayakwa aburrajukwaba. Kembangarra karra-makinama wurrakina aburramba-langwa aburra-langwa-manja warninikuwarrngwa kajungwa aburrajukwaba kabumini-yarrkuwarakini-yada nganyangwa ayakwa akwa ke-yamini-yada ebina eningaba akwa adirrngekburna. Kembangarra kabumini-yarrkuwarakina-manja wurrakina warnumamalya nganyangwa ayakwa ki-yaminame-ka ngayuwa eningaba aburruwa-manja amurndakibina-langwiya eningarumuruma ayakwa ababurna-langwiya ningi-yarrkakumarnu-murrilangwiya ngayuwa Aburiyama-manja aduwaba,” ni-yama ni-lyangkiyama Yaweya.

²⁰ Biya kembangarra nakina Yaweya ni-yengbina arakba ayakwa Aburiyamu-wa. Ni-yama, “Bumakama wurrumurndakangaba warnumamalya

WarningiJaduma akwa ngawa WarningiKamara wurruwurrariye-ka wurrilyengma wurrakina. Amandangwa awurruwurrariye-ka ne-yaminjamama warningangkawura. ²¹ Kemberra kwureya ngi-likajama ngi-dirrirndama ningena akwa ka-rringkinama wurrakina alyangmandukwuna-murrikbe-ka akina ayakwa ning-engkirrikenuma,” ni-yama nakina Yaweya Aburiyamu-wa.

²² Kemberra aburnaja wunambilyuma wunalakina neni-likena neni-dirrirnduma arakba angadingidirra-wa akwa neni-likena erribaja angwurra angerriba Jaduma-wa. Umba eneja Yaweya n-ambilyuma yakwujina akina-manja angakarjiyinga angalya Aburiyama-manja ngawa. ²³ Eneja kemberra nakina Aburiyama neni-yendabenuma Yaweyu-wa. Ni-yama, “Jerriya, ningkena amandangwa ka-ngajinama wurrumurndakangaba wurruwurrariya warnumamalya akwa ngawa warninginingaba aburrajukwaba?

²⁴ Dukwa warningaba kuw-ambilya akina-manja angalya arngkumangbala-ma arngkumemberrkwa warnumamalya dukwa-da. Jerriya ka-ngajinama wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna-langwa? Dukwa ki-lalikina akina angalya kajungwa kuw-ambilyi-yada wurringkinyungwurra wurrumurndakakina warninginingaba warnumamalya, dukwa-da. ²⁵ Nare-ka ningkakina a-ngajuma wurrababurna-langwa waka warninginingaba waka wurruwurrariya. Nare-ka. Nare-ka ningkakina-da. Nara

ningkakina a-larrkbarjuma warninginingaba warnumamalya. Ningkakina-bina ka-labajamulangwa warnumamalya wurrababurnalangwa-da. Kembirra nungkuwa ki-yaminama ebina adirrngekburna ningkakina-da,” ni-yama Aburiyama Yaweyu-wa.

²⁶ Eneja ni-yama Yaweya, “K-akburrangina-manja ngayuwa wurrakina arngkumangbala ma arngkumemberrkwa wurrumurndakakina warnumamalya warningaba Jaduma-manja aduwaba, kembirra kamini-lalikinama akina angalya aburra-langwa,” ni-yama.

²⁷ Enamba-langwa Aburiyama kembirra ni-yengbina ayakwa nakina. Ni-yama, “Ningumarngba ningena, Bungkawa, umba yimini-lalika-langwa ngi-yengba-langwa ngayuwa angwurra akwala ayakwa. Ningene-ka yande-ka ningiyukwujiya ningenumamalya. Ningeneningingaba-me-ka ningena ningeniki-yengba-langwa ayakwa nungkuwa-wa. ²⁸ Umba arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa warnumamalya akwa ngawa wurrumangbala yimbukwa warninginingaba dukwa wurrakina-da. Kembirra nara-manja ngarningka wurrumangbala warningaba aburrajukwaba, dukwa ningkakina ki-ngajinama ababurna angalya-da?” ni-yama.

Kembirra ni-lawurrakaja arakba Yaweya ayakwa Aburiyamu-wa. “Nara. Nara kembirra ningena a-ngajuma akina angalya aduwaba,” ni-yama.

²⁹ Ngarningka nakina ni-yengbina Aburiyama ayakwa. Ni-yama, “Dukwa arngkabiyaibuwa-

ma arngkumemberrkwa warnumamalya warninginingaba wulkwa wurrakina. Kembirra ki-yamarrkinama ningkakina?” ni-yama.

Eneja ni-yama Yaweya, “Nara kembirra ningena a-ngajuma akina angalya aduwaba,” ni-yama.

³⁰ Enamba-langwa Aburiyama ni-yama, “Marrakba. Nara awinyambaduma, Bungkawa, umba ngi-yengba-langwa ngayuwa ngawa angwurra ningena. Dukwa arngkabiyyakarbiyama arngkumemberrkwa warnumamalya warninginingaba wulkwa wurrakina. Kembirra ki-yamarrkinama ningkakina?” ni-yama.

Eneja ni-yama Yaweya, “Nara kembirra a-ngajuma ngayuwa akina angalya aduwaba,” ni-yama.

³¹ Enamba-langwa ni-yama Aburiyama, “Ningumarngba ningena ngawa ningi-yengbinama ayakwa nungkuwa-wa, Bungkawa, umba yimini-lalika-langwa ngi-yengba-langwa angwurra ngawa. Dukwa arngkambilyuma arngkumemberrkwa warnumamalya warninginingaba wulkwa wurrakina. Kembirra ki-yamarrkama ningkakina?” ni-yama.

Eneja ni-yama Yaweya, “Nara kembirra a-ngajuma ngayuwa akina angalya aduwaba.”

³² Enamba-langwa ni-yama Aburiyama, “Marrakba. Nara awinyambaduma, Bungkawa, umba ngi-yengbinama ngayuwa arngkawura ngawada. Dukwe-ka wurrumemberrkwa wulkwa warninginingaba warnumamalya wurrakina-da. Kembirra ki-yamarrkama ningkakina-da?” ni-yama Aburiyama Yaweyu-wa.

Eneja ni-yama Yaweya, “Wurumemberrkwa warnumamalya warninginingaba kuw-ambilya-manja, kema nara ningena a-ngajuma akina angalya-da.”³³ Kemberra ni-jerrukwa Yaweya ayakwa akwa ni-likena arakba neni-lalikama Aburiyama nakina-da. Eneja Aburiyama kembirra ni-lawurradina arakba angalyu-wa-da.

19

Lada n-ambilyu-mulangwa Jaduma-manja

¹ Aburnaja wunalakina-kiya wunenikuma-murikaja Yaweya-langwa neni-dirrirnduma ebina-langwa angalya na-ngakarjeyu-mulangwa akwa neni-likenuma ngawa wunalakina neni-dirrirnduma angerriba Jaduma-wa. Nen-alilikenuma ngawa wunalakina bi...ya yanda-langwa nume-merrkawiyebu-manja mamawura neni-yar•duma wunalakina yakwujina. Nakina eneja Lada ni-rrakirrakarjeyuma na-ngwur•dangminu-murrumanja akawiyuwiyeba. Biya neni-rringka-manja wunalakina wunambilyuma wunenungkwarba-kiya wunalabukwaya neni-likenuma, nu-warumajungwa nakina akwa ni-likena nenuminu-wengkarrngarnuma. Biya n-abuluwendinga nakina wunalakina-kiya-manja mena ne-yaminjamama ngawa warningakwujina warnumamalya akini-yada ngawa ne-yar•dangu-manja wurruminjirringka warnumamalya aburra-langwa-manja angalya.

² Ni-yama nakina wunalakina-kiya-wa, “Ngayuwa yelakwa ng-ambilyama kajungwa

kalirrak-akwurrajini-yada nungkwurnuwa. Kwa, wuni-likaja nganyangwu-wa angalya. Yikin-ajirrena nungkwurna-langwa alika akwa yikin-ambilya aduwaba muwilyaba marringa ngayuwa-manja. Kembirra wurdarriya-wiya yikinu-mirajangina akwa yikini-likaja kinalakina,” ni-yama.

Aburnaja neni-yama wunalakina, “Nara. Yinalakena ngawa yin-ambilyama yelakwa mamurukwa-manja.”

³ Eneja Lada neni-yendabenuma ngawa niyirrbiyirra. Kembirra arakba-langwa neni-lyangkuwama wunalakina akwa nabukilikena kembirra ena-langwu-wa angalya. Biya Lada nenu-maka ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da kajungwa warnikidaki-yada damba akwa warnikumin-akumi-yada akwala aninga wunalakina-langwa wunenungkwarba-kiya. Biya na-walyuwa-manja akina damba kembirra nen-alyubarina arakba wunalakina.

⁴ Akena nara-wiya kenu-mungkwula wunalakina wunenungkwarba-kiya, aburraja wurrababurna-langwa wurruminakina WarningiJaduma warnungkwarba namurndakilikenuma akinu-wa alikira Lada-langwu-wa. Narri-rukwulyuwakajuwama wurrumurndakakina ena-langwa alikira, waka wurrarumuruma warnungkwarba umba waka wurriyukwayuwa wurrakina.
⁵ Biya namurndak-ardanga wurrakina Ladu-wa. Ne-yama, “Wunalangamba

wunalekbina wunenungkwarba-kiya nen-ambilyuma nungkuwa-manja?” ne-yama. “Wurralirra-kiya-wilyakina yangkwurrangwa yirruwa-wa. Yirra-ngayindename-ka wunalakina yiku-mungkwulama,” ne-yama. Akena wurruminakina WarningiJaduma warnungkwarba narralirra-kiya-ngayindangume-ka wunalakina warniki-yami-yada awurrariya aburnuwa-manja.

⁶ Eneja ni-likena Lada erreku-wa ni-jadanga akwa ngawa ni-didanga akididijungwa. ⁷ Ni-yama nakina aburruwa-wa, “Nganyangwa karnumamalya kirrakina-da. Ngakwurruwa-murra, nare-ka nungkwurraja e-yamama akina awurrariya. ⁸ Wurringambilyuma dadiyawarra-kiya ningarralirra-kiya-wilyakinama nganyangwa. Akena wurringalakine-ka wurringadiyara-kiya wurringikikamarra-kiya ambaka karnungkwarba. Kembangra ngarralirra-kiya-wilyakinama nganja wurringalakena yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa. Kembangra yiki-yaminama kirrakina wurringalakina-kiya-manja ebina yiki-ngayindename erribirra akena nare-ka warna a-rndirrkama wunalakena wunenumamalya-kiya. Warne-ka nuw-ambilyama nganyangwa-manja angalya akwa kembangra ningarr-akwurrainama-da,” ni-yama Lada wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba-da.

⁹ Umba aburraja warnungkwarba ne-yama enuwa-wa, “Berra, yama yirruwa-langwa. Ningkakine-ka ningkuminjirrkanga,

nara ningkena a-makuma yirruwa-wa yirri-yamina-mulangwa. Yama yirruwa-langwa. Nara-manja, yiki-yaminama angwurra awurrariya nungkuwa-manja-da,” ne-yama. Biya neni-rndirrka nakina Lada akwa angerriba neni-jira alikira-wa. Nawurrakirnjirrkwuna wurrakina akwudangwu-wa kajungwa warniki-ngkarrngi-yada ebina akungwur•dungwur•dangma. ¹⁰ Akena aburnaja wunalakina wunambilyuma wunenungkwarba-kiya neni-lawulawaja ayarrka aburna-langwa, neni-rndirrka wunalakina Lada-manja akwa ngawa nen-arrka arrawu-wa alikira-wa akwa neni-dida akina akididijungwa-da. ¹¹ Akwa wurrumurndakibina errekba-manja nuw-alkayanguma warnungkwarba narra-mimbakama wunalakina kajungwa nari-yada kuw-andeya menba karri-rringka karr-akburrangarna akungwur•dungwur•dangma wurrakina-da.

Lada ni-lalika-mulangwa Jaduma

¹²⁻¹³ Biya kembirra neni-yama wunalakina Ladu-wa, “Nakine-ka Yaweya n-engkirrikenuma nakina ayakwa warningiyelakwa-langwa warnumamalya wurruwurrariya-langwa wurrilyengma. Kembirra yirreni-larrkama yinuwa yangkwurrangwa yineniki-ngaji-yada ena angalya. Ka-wilyakina-manja kembirra nungkwaja nungkwa-langwa warnumamalya enena-manja angalya, kembirra ka-mena wurrakina akwa ka-jadijina enena-langwa

angalya mena yinuwa amandangwa yikini-ngajinama enena angalya-da,” neni-yama Ladu-wa.

¹⁴ Eneja kembirra Lada ni-likena wunalekbina-kiya-wa wunenungkwarba-kiya wuneniki-yar•di-yada wurradiyawabulena ena-langwa. Ni-yama wunalakina-kiya-wa, “Wuni-jadiya warenja, wuni-lalika ena angalya mena Yaweya kini-ngajiname-ka ena angalya,” ni-yama. Akena awurramalya-bu wunalakina neni-yama akwa kembirra nara ken-engkirrikena akinu-wa ayakwa.

¹⁵ Bi...ya ne-kbada arakba. Aburnaja kembirra wunalekbina Yaweya-langwa wunenikumamurikaja nenu-maka wunalakina Ladu-wa kajungwa warenja-bawiyi-yada kini-jadanga. “Warenja!” neni-yama. “Wurramena dadingiyena akwa dadiyawena-kiya akwa yikubuki-jadena warenja, kajungwa yikini-ngajina-manja yinuwa ena angalya nari-yada a-jungwuma,” neni-yama. ¹⁶ Umba eneje-ka Lada n-ambudidinuma. Akena eneja nakina Yaweya n-errukwulina Ladu-wa. Umba aburnaja wunalakina wunenungkwarba-kiya nenumini-rndarrka ayarrka nakina-manja Lada akwa ngawa dadingiyenikba-manja akwa ngawa wurringalakina wurradiyawabulena akwa neni-jadijuwa arakba wurrakina Jaduma-langwa-da.

¹⁷ Kembirra nuwilyaba nenikumamurikaja Yaweya-langwa ni-yama nakina aburruwa-wa, “Warenje-ka! Wurr-angkirreyina akwa nara errikerruma. Nara kirrakina a-ngwanjuma enena-manja angalya ekbilyuwalya, umba

wurr-angkirreyina amurndakangaba-wa
angakarjiyinga angalya kajungwa nari-yada
a-jungwuma,” ni-yama.

¹⁸⁻¹⁹ Eneja ni-yama Lada, “Nare-ka. Engku-we-
ka amurndakangaba angakarjiyinga angalya.
Nara yarna akburranguma-da. Nungkwaja
ningk-errukwulume-ka ngayuwa-wa. Ningku-
marngkirradinuma arakba ngayuwa-manja
akwa y-enibikama. Umba nara yirraja akbur-
ranguma amurndakangaba angalya awilyikerra-
babe-ka, umba wilyarra ki-jungwunama
ningeningangkawura. ²⁰ Kwujukwuja! Andiya
angerriba amurndakangaba-wa ambawura
alikirra awarrngkakwudangwa. Yi-larrkaja
akinu-wa ngi-likaja. Andiya angerriba akwa wu-
rringkina akina angalya eyukwujiya. Ki-likaja-
manja ngayuwa akinu-wa ningingkinjungwurra
k-ambilyama yakwujina,” ni-yama nakina Lada.

²¹ Eneja ni-yama nakina nenikumamurikaja,
“Yawa. Nara a-ngajuma angaba angalya, umba
likaja kembirra akinu-wa. ²² Angkarrina
warenja. Nara ambaka nganja a-ngajuma
angaba angalya yanda-langwa ki-yar•diyama
nungkuwa yakwujina akina-manja angalya
eyukwujiya,” ni-yama. Kembirra aburraja narri-
yengbijuwama warnumamalya akina angalya
emikirra Jawa, mena akina ekirra Jawa ne-yama-
mubaba “eyukwujiya,” akwa Lada ni-yama-
mubaba nakina, “Eyukwujiya akina angalya.”

Jaduma-langwa akwa Kamara-langwa

²³ Aburrubukwurraja Lada nakina
akwa ngawa ena-langwa wurrambawura

warnumamalya nabuk-enjirrikeyinuma nabuki-likenuma ngawa akinu-wa angalya. Ngalaja makina mamawura nume-merrkuwurdanguma arngkidarrba. Kembirra Lada-murriya narrubuk-akburranga arakba akina angalya Jawa. ²⁴ Kembirra adirrariyaba eneja nakina Yaweya ni-larrija akina arakba angwura alingena-ma alekbina-kiya-wa angalya Jaduma akwa Kamara. ²⁵ Nilirrak-ingajama alakina angalya-kiya akwa ngarningka amurndakibina angalya ekbilyuwalya nuw-ambilyu-murruurra akwudangwa alakina-manja angalya. Aburrajukwaba warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murruurra alakina-kiya-manja angalya na-jungweyinuma wurrakina-da. Ebina ngarningka na-lungkuwarreyinuma eka iya eningerribirra amarda na-jungweyinuma ngalajukwaba akina. ²⁶ Ngalaja dadingiyenikba Lada-langwa ying-errikerra dakina akena yingi-jungwa arakba. Ngalaja ebina angwura alingena-ma yingaku-wurumbija yingaku-kwurrakika dakina-da yanda-langwa wuburra angwarnda yingi-yama arakba-da.

²⁷ Bi...ya mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura nu-mirajanga nakina eneja Aburiyama akwa ni-likena ebinu-wa angalya neni-lyelyimbukweyinu-murruwa ebina-wiya aburnuwa Yaweya. Ni-likenuma nakina n-enjirrikeyinuma angerriba angakarjiyingawa, nu-wurdanguma karrawaru-wa ²⁸ akwa kembirra n-andeyuma nakina angerriba arrawu-wa angadingidirra-wa. N-andeyuma

alakina-kiya-wa angalya Jaduma akwa ngawa Kamara akwa ababurna-langwu-wa angalya ekbilyuwalyu-wa, akena ni-rringkama nakina angwarra nuw-angkarrkayanguma akina. Angwarra-wiye-ka akina amakwulyumida angalya. Na-wurumbijuwame-ka angwarra akina-manja angalya angwura-wiya. ²⁹ Eneja Neningikarrawara ni-ngajama akina-manja angalya Jaduma n-ambilyu-murrumanja adinuba-wiya nakina Lada akwa ngawa Kamaramanja. Akena ni-yakuwerribikinuma nakina Aburiyamu-wa akwa neni-larrkama nakina Lada ni-lyumaduma ebinu-wa angalya Jawa ningkinyungwurri-yada nakina-da.

Lada-langwa akwa wurradiyawabulena-langwa

³⁰ Eneje-ka Lada n-akbar•danguma akwa nara kini-ngayindanga kin-ambilya yakwujina Jawa-manja. Kembangirra nenilirraku-wilyaka wurradiyawabulena engku-wa angakarjiyinga-wa angalya akwa yakwujina ngawa nabuki-yakeyinuma wurrubukalakina medirra-manja arrawa. ³¹ Kembangirra diyabadikba nanga-maka dadiyamarnjadikba-wa. “Nungwarrke-ka naka n-eniyuwangkidinama arakba,” yingi-yama. “Akwa nara wurribina warnungkwarba enenamanja angalya neningiyarrka-murriya yakuwalangwa-da kajungwa wurriyukwayuwa yenik-arrangbi-yada yakuwa yalakena-da. ³² Umba kwa, yeni-bekajina amalyirra akwurena-langwa naka nungwarrka kajungwa kinubungwurridini-yada akwa yaku-mungkwuli-

yada enuwa-manja yakuwa akwa yakeni-ngbadikini-yada,” yingi-yama dakina daruma-dangwa dadiyamarnjadikba-wa. ³³ Kemberra makini-yada ngawa meningalyarrngwalyilya marringa narringini-bekajuwama amalyirra akwurena-langwa. Eneja kemberra nibekinu...wa yanda-langwa nu-bungwurriduma nakina. Umba kemberra daruma-dangwa dadiyawenikba yingu-mungkwula arakba nungwadikba-manja dakina. Akena eneja nu-bungwurridinu-mubaba nakina kemberra nu-ngwarndirrijungwunuma nakina-da.

³⁴ Biya mingka-manja mamawura nanga-maka daruma-dangwa dadiyamarnjadikba-manja, “Yarrungkwa ngayuwe-ka ningu-mungkwuluma arakba nungwarrka-manja ningena. Kemberra yakinu-bungwurrukwunama ngarningka yalakena aduwaba naka-da. Umba nungkwambalangwa ningkena ku-mungkwuluma enuwa-manja memema-manja meningalyarrngwalyilya marringa-da,” yingi-yama. “Kemberra yakeni-ngbadikini-yada yalakena nungwarrka-da,” yingi-yama daruma-dangwa dadiyawenikba Lada-langwa dadiyamarnjadikba-wa-da.

³⁵ Biya kemberra makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa narringini-bekajuwama wurringalakina ngarningka amalyirra akwurena-langwa yanda-langwa nu-bungwurridinuma nakina. Kemberra diyukwujiya-dangwa dadiyawenikba Lada-langwa yingu-mungkwuluma nungwadikba-manja ngalamba-langwa. Akena eneja nubungwurra ngawa nakina akwa nu-

ngwarndirrijungwunuma.

³⁶ Bi...ya akina-langwa nenilirraki-ngbadikama Lada wurringalakina-kiya wurradiyawabulena nakina-da. ³⁷⁻³⁸ Bi...ya kembirra ngalaja darumadangwa yingin-arrangbama arakba nangariya akwa yingini-yengbijuwama nenimikirra Mawaba, mena akina ekirra Mawaba ne-yaminama “nungwarrka-langwa.” Umba ngalajukwaba dijira-dangwa yingin-arrangbama nangariya akwa yingini-yengbijuwama nenimikirra Benami, mena akina ekirra Benami ne-yaminama “nganyangwa-langwa warnumamalya.” Aburnaja nenu-wilyarridinu-manja wunalakina, Mawaba numirarrngba neningadinuba-wiya WarninguMawaba-langwa warnumamalya nakina, umba Benami numirarrngba neningadinuba-wiya WarningAmana-langwa warnumamalya nakina-da.

20

Aburiyama-langwa akwa Abimileka-langwa

¹ Aburraja wurrakina Aburiyama-murriya narri-lalikama arakba akina angalya emikirra Mamura akwa na-likenumurra eminingku-wa angalya nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dal-ada. Akwa nuw-ambilyuma wurrakina wilyarra nuw-ambilyu-murrumanja yalina iya yalina angalya umba Kenina-manja ngawa. Awilyaba angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Kedeja akina umba awilyaba alarrkingburingka angalya emikirra akina Jura.

Bi...ya ambaka-murra narri-lalikama wurrakina akina angalya Kenina umba nalikenuma angerriba nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dirrumala Bilijiya-wa. Biya engemamanja Kera-manja na-ngwanjinuma arakba wurrakina. ² Biya n-ambilyu-manja nakina Aburiyama yakwujina ngawa akina-manja angalya Kera-manja nenumurndaku-makama nakina wurrakina-manja warningakwujina warnumamalya, “Daka didarringka Jera dadiyumarnjarrka nganyangwa daka-da,” ni-yama nakina. Umba ngalaje-ka dadiyumarnjenikba-murrada adinuba-wiya Jera ena-langwa kembirra nang-adingamurrikama arakba dadingiyenikba dakina-da. Akina neyaminjamamura arakba-kiya akina-manja angalya.

Akina-manja ngawa angalya Kera eneja nubungkawe-ka nakina ni-lyingama akina angalya. Nenimikirra Abimileka. Biya neni-larrkama nakina Abimileka wurrukwala warnumamalya ena-langwa angerriba Jera-wa kajungwa karringa-wilyakini-yada dakina enuwa-wa ena-langwi-yada dadingiyenikba. ³ Biya muwilyaba-manja meningilyarrngwalyilya marringa nakina Abimileka ni-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Eneja nakina Neningikarrawara ni-jadingama akwa ni-yama enuwa-wa, “Nungkuwe-ka ningkena ki-jungwunama mena ningkinga-manguma daka didarringka akena dadingadinakba arakba dadinungkwarba-ma daka-da,” ni-yama nakina.

⁴ Akini-yada ngawa ngalaja ying-

ambilyumurra dakina Jera Abimileka-langwamanja alikira, akena eneja nara ngawa ambaka kini-yar•danga dakina-manja. Ni-yama nakina Abimileka Neningikarrawaru-wa, “Nara ningena ki-yama awurruwurrariya,” ni-yama. “Miyambena-burra kembirra yikingajinama ngayuwa akwa nganyangwa warnumamalya? ⁵ Aburiyama nakina enabakiya-ba ni-yamama, ‘Daka didarringka nganyangwa dadiyumarnjarrka dakina,’ ni-yamama nakina. Ngalajukwaba yingi-yamama ngawa, ‘Nganyangwa naka nawarrka nakina,’ yingi-yamama. Kembirra akine-ka ningiyamama ngayuwa eningabe-ka akina-da. Nareka ningena ki-yama awurruwurrariya-da,” ni-yama Abimileka Neningikarrawaru-wa.

⁶ Akina-manja ngawa akwulyangburarrka eneja ni-yama ngarningka Neningikarrawara enuwa-wa, “Yawa, ningeningme-ka akina,” ni-yama. “Nara akina nungkwa-langwa awurrariya. Kembirra akina-langwa nganja yirralyangmurukwama nungkuwa akwa nara ki-yama nungkuwa awurruwurrariya nganyangwa akwa ngala-langwa. Akwa nara kembirra ningkakina kinga-lyinga. ⁷ Umba kembirra nu-kwa daka didarringka neningiyadikbawa. NuBurabude-ka nakina akwa kembirra kenuminu-buriyaminama nungkwa-langwa nari-yada a-jungwuma nungkuwa. Umba yirra-madumurrukwnama ningkena, naramanja amini-lawurrakajuma ningkakina dakina didarringka neningiyadikbawa, kembirra ki-jungwunama ningkakina nungkuwa

akwa nungkwa-langwa warnumamalya wurrababurna-langwa aburrajukwaba-da,” ni-yama nakina Neningikarrawara Abimileku-wa-da.

⁸ Kembirra mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja nakina Abimileka nu-mirajanga akwa nenumurndak-ardijuwa nakina ena-langwa wurrarumuruma warnikuminuwar•duwar•da wurrababurna-langwa, akwa nenu-makama akina-langwa akwulyangburarrka. Aburraje-ka wurrakina na-minjirrkakbar•danguma angwurra akina-langwa. ⁹ Eneja kembirra arakba nakina Abimileka nen-ardijuwa Aburiyama enuwa-wa. Ni-yama nakina, “Ningki-yamarrkama yirruwa-manja ningkakina? Amiyambene-ka awurrariya nganja ningiyamama nungkuwa-manja-burra kembirra enena awurrariya yirrumini-larrkama nungkuwa ngayuwa-wa akwa nganyangwu-wa warnumamalya? Akine-ka awurrariya ningki-yamama amandangwa. Nara-make-ka warningerribirra warnumamalya eyamame-ka ngayuwa-manja amukwi-yadakina. ¹⁰ Miyambena-burra ningki-yamama akina?” ni-yama.

¹¹ Eneja ni-yama Aburiyama, “Ningilyangkiyama-bu, ‘Nara wurribina wurrukwala warningiyelakwa amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa.’ Ngaya-bu ningilyangkiyamama, ‘Warnumamalya warningiyelakwa kabu-wardanga-bu,’ ningiyamama, ‘kajungwa kabuminu-mangi-

yada dadingiyarrka.’ ¹² Dake-ka aman-
dangwa nganyangwe-ka dadiyumarnjarrka.
Dadiyawenikbe-ka nungwarrka-langwa,
akena nara daburradikba dakina dirndirrka-
langwa. Akwa kembirra ninginga-manguma
nganyangwi-yada dadingiyarrka. ¹³ Kembirra
ngini-larrka-manja Neningikarrawara
ngayuwa nungwarrka-langwa-langwa angalya
eminiminingku-wa angalya, ninginga-makama
ngayuwa ngaluwa-wa ena ayakwa. Ningi-
yamama ngayuwa ngaluwa-wa, ‘Ki-yamina
ningkakina warnumamalya-manja, Nawarrka
naka, ki-yamina. Kembirra k-eningmidinama
ngayuwa ki-lyelyingmina-mulangwa ningkakina
amandangwa ngayuwa-manja,’ nganja ningi-
yamama ngaluwa-wa-da,” ni-yama nakina
Aburiyama Abimileku-wa.

¹⁴ Kembirra eneja nakina Abimileka nenu-kwa
Aburiyamu-wa dakina Jera. Akwa ngarningka
nenu-kwa jiba iya bulukwa akwa ngarningka
wurrukwala warnikuminuwar•duwar•da. ¹⁵ Ni-
yama nakina Abimileka Aburiyamu-wa, “Enene-
ka nganyangwa angalya angkwulyumida k-
ambilya-mulangwa ningkena erribirra enena-
manja angalya,” ni-yama nakina Aburiyamu-wa.
¹⁶ Umba ngarningka ni-yama nakina Abimileka
Jera-wa, “Ningenu-kwunama ningena aduwaba
nawenu-wa ababurne-ka angwarnda ajilba-
murra 1,000. Kembirra aburraja nungkwa-
langwa warnumamalya kuw-eningmidiname-ka
wurrakina nara nungkuwa ki-yama awurrariya
ningkakina-da,” ni-yama nakina Abimileka Jera-
wa-da.

17-18 Amurndakibina-langwa na-
ngekburakajungwunu-mulangwa Jera-manja,
dadingiyenikba Aburiyama-langwa-manja,
kembirra aburraja wurrababurna-langwe-
ka wurridarringka Abimileka-langwa-manja
alikirra nara arakba ka-mambakina wurrakina
wurriyukwayuwa. Nare-ka ka-mambakina
wurriyukwayuwa mena Yaweya nenu-
ngwanjaju-mubaba wurrakina. Nenu-
ngwanjajume-ka nakina amurndakakina-
langwa na-ngekburakajungwunu-mulangwa
Jera-manja akina. Kembirra nu-buriyamina
eneja nakina Aburiyama Abimileka-
langwa Neningikarrawaru-wa. Eneja
kembirra Neningikarrawara nen-eningabaka
kembirra nakina-manja Abimileka akwa
ngawa dadingiyenikba-manja akwa
ngawa warnikuminuwar•duwar•da-manja
wurridarringka ngarningka, kajungwa karr-
arrangbini-yada ngarningka wurriyukwayuwa-
da.

21

Ni-rukwularru-mulangwa nangariya Ajika

¹ Biya nakine-ka Yaweya ni-yarrkilalikama
ena-langwa ayakwa ebina ni-yarrkakumarnuma
ebina-wiya Jera-wa akwa nu-marngkirradinuma
dakina-manja. ² Ngalaja arakba dakina
yingu-mambakinuma wurrangariya akwa
kembirra yinginumina-arrangbama nangariya
Aburiyama-langwa, mame-ka nakina n-
eniyuwangkwudinuma arakba. Kembirra

ebina ayakwa Neningikarrawara ni-yengbinuma adinuba-wiya Aburiyama-manja neniki-rukwularra-langwa Ajika nalyangmandukwunadinuma akina ayakwa-da.

³⁻⁵ Nakine-ka Aburiyama 100 mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra. Kembirra arakba nakina ni-rukwularruma nenikuwenikba. Biya nakina neniyuwangkwa neni-yengbijuwama nenimikirra Ajika. Biya kembirra n-ambilyumanja niyukwujiya mamangbala mabiyakarbiya mamawura arakba, nungwenikba neningandanga nenu-mukaduamurrika nakina mena-baba Neningikarrawara nenu-makama Aburiyama-manja.

⁶ Ngalaja yingi-yama dangariya-minjena, “Yiningabe-ka nganyangwa yukwudukwuda, mena nakina Neningikarrawara nginiyekirrerrika-mubaba, akwa ngawa nginingengmarngkajuwa-mubaba nakina,” yingiyama. “Kembirra aburraja wurrukwala kuw-engkirrikaja-manja warnumamalya enena ayakwa nganyangwa-langwa ningenarrangba-mulangwa nangariya, wurrakina ka-jungweyinama amarngka yirruwa yirrididirrbura-da. ⁷ Ebina-wiya, nara wurruwilyuwilyaba warnumamalya ke-yama enena ayakwa neningiyarrku-wa, ‘Dadingiyeneka kinginu-ngwunjikinama nangariya ngalalangwa,’ nara ke-yama wurrakina. Akena nganja ningenumin-arrangbame-ka nakina nangariya akini-yada ngawa n-eniyuwangkwwudinumanja arakba nakina-da,” yingi-yama Jera-da.

⁸ Eneja nakina niyukwujiya n-arumidinuma arakba, biya n-akakirumadinuma aninga nenik-alyubara. Kembirra eneja nakina nungwenikba ni-yama, “Naka arakba nenikuwarrka n-alyubarinama aninga, kembirra ngayuwa ningena ke-yengkilabajama wurrababurna warnumamalya kuw-alyubarinama aninga yelakwa nganyangwa-manja angalya,” ni-yama. Kembirra Aburiyama akwa ena-langwa warnumamalya nawurra-murndukwunuma wurrakina, ne-yebukeyinuma ababurna aninga wurruwurrakawura-ma wurrakina-da.

Aburiyama wunalakina nenilirraki-larrkenu-mulangwa Yeka akwa Yijumeyila

⁹ Arngkawura Jera-langwa naburradikba Ajika nenu-malyangkeyinuma abadakalya wunalakina Yijumeyila-manja. Umba ngalaja dakina Yijumeyila-langwa dirndenikba dibina Yeka DadingiYijiba nangaminu-war•duwar•danguma warka Jera-langwa. Nenu-malyangkeyinu-manja wunalakina, ngalaja dadiyuwangkwa Jera yingini-rringka Yijumeyila neni-rinjarrkama Ajika-wa.

¹⁰ Biya yingi-yama dakina dadiyuwangkwa neningiyadikba-wa, “Minangkirraja arakba daka didarringka dibina yingu-war•duwar•denama yakwa-langwa warka akwa ngawa ngala-langwa naburradikba, abuni-likaja yadada,” yingi-yama Aburiyamu-wa dadingiyenikba. “Kijungwuna-manja ningkakina, nara a-manguma awilyuwilyaba amurndakijika nungkwa-langwa nakina naburradikba daka-langwa, umba

nganyangwe-ka naburraka kinu-menama nakina ababurna-langwa amurndakakina amurndakijika nungkwa-langwa-da,” yingi-yama dakina-da.

¹¹ Eneja n-engkirrika-manja enena ayakwa nenyuwangkwa, nu-werrikawarriyade-ka nakina-da, mena-baba Yijumeyila nakina enejukwaba ena-langwa nenikuwenikba-da.

¹² Umba eneja nakina Neningikarrawara ni-yama Aburiyamu-wa, “Nara a-werrikawarriyaduma nakina-langwa nenjar-rngalyilya, akwa dakina-langwa didarringka dibina kirranguminu-war•duwar•dena-mulangwa warka nungkwurringa-langwa. Nakine-ka Ajika numirarringba kinambilyama nakina wurrumurndakibina-langwa warnumamalya yirra-maka-mulangwa ngayuwa nungkuwa-manja. Kembirra ebina ayakwa Jera ngu-makama nungkuwa-manja kalirrakilarrkaja-mulangwa nungkuwa wunalakina Yeka akwa ngawa Yijumeyila engku-wa angalya, kembirra kingamin-engkirrikajama ayakwa ngala-langwa ningkakina. ¹³ Umba ngarningka kinu-kwunama ngayuwa wurrababurne-ka wurriyukwayuwa enejukwaba nibina Yekalangwa naburradikba, kajungwa kembirra kuw-ababurnadini-yada wurriyukwayuwa ena-langwa akwa wurrilyimberrkwulyumidiyada wurrilyimberrkuwilyaba wurrakina warnumamalya. Nakina enejukwaba nungkwa-langwa nenikuwena-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

14 Kembirra mingka-manja
 meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja
 nakina Aburiyama nu-mirajanga akwa nanga-
 kwa aninga Yeka akwa akungwa. Akina-
 manja angalya aburraja narru-manguma
 wurrumurndakakina warnumamalya bulukwa-
 langwa amakwulya akwa ngawa narru-
 warrkama wuburra beka akungwi-yada.
 Kembirra amakwulya-murra akungwa ying-
 angbakuwurrinuma ngalaja Yeka amurn•da-
 manja lukwakwi-yada wuneniki-beki-yada
 wunalakina. Eneja kembirra Aburiyama
 neni-larrka Yijumeyila dirndenikba-wa akwa
 arakba neni-likena wunalakina kembirra-da.
 Neni-lirra-ki-larrka nenyuwangkwa wunalakina
 engku-wa akina-langwa angalya-da.

Nen-alilikenu...wa. Alarrkingburingka-manja
 angalya emikirra Biyajiba. Biya yakwujina
 ngawa wunalakina nenu-marrawarnumurra
 arakba. ¹⁵ Neni-bekeyina ebina akungwa nenu-
 wilyakama akwa neni-likena wunalakina ngawa
 bi...ya na-jerrida arakba akungwa akina-da.

Biya nu-kwunumurrkwulinga nenjarrngaly-
 ilya eyukwujiya-manja eka amawarruwalya
 umba ngalaja yingini-lalika yakwujina
 dirndenikba ¹⁶ akwa yingi-lika arngkidarrba.
 Biya ying-ambarringa, yingu-ngwadungwadina
 arakba dakina. Yingi-yama, “Nara ningena
 a-ngayinduma a-rringkama nganyangwa
 naburraka a-jungwuma,” yingi-yama.
 Enejukwaba nenjarrngalyilya nu-ngwadinuma
 nakina-da.

17 Eneja kembirra Neningikarrawara n-engkirrika nakina ena-langwa angwada. Eneja nuwilyaba nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ni-yengbinuma nakina ayakwa angubina-langwa dirndenikbawa. Biya ni-yama, “Miyambena-burra ningkakinu ningku-werrikawarriyadinama? Nare-ka akbar•duma. Nakine-ka Neningikarrawara n-engkirrikenuma angwada naburrena-langwa. 18 Warumajungwa, likaja akwa kini-rndarrkajiya ayarrka-manja akwa kinu-mirajangajiya akwa kini-yengminjaka kini-rungekburaka nariyada a-ngwaduma,” ni-yama nakina Yekawa. “Ambaka-murrumurra kinu-wilyarridina-manja nakina, ngayuwa kembirra kinu-kwunama wurrababurne-ka wurriyukwayuwa ena-langwa akwa ngawa wurrababurne-ka wurrumirumirena warnikinikaduwa. Kembirra wurriylimberrkuwilyaba wurriylimberrkwulyumida warnumamalya kuwambilyama wurrakina-da,” ni-yama nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa Yekawa-da.

19 Umba eneja arakba nakina Neningikarrawara nangaminu-ngwur•dangmaja menba dakina-langwa didarringka akwa ying-andiyinga akena yingi-rringka akina akungwa emedirra. Biya yingi-lika akwa yingi-lyangburrukwajuwa akungwa ebina bulukwa-langwa-manja amakwulya akwa kembirra yinginu-kwa akungwa ngala-langwa naburradikba. Kembirra ni-bekina-da.

20 Umba eneja nakina Neningikarrawara

n-ambilyuma akwudangwa nenjarrngalyilya-manja. Bi...ya n-arumidinuma nakina umba Neningikarrawara n-ambilyumurra ngawa enuwa-manja akwudangwa. Biya ni-likenuma arakba nakina Yijumeyila akinu-wa angalya emikirra Barena akwa n-ambilyumurra yakwujina. Umba akina angalya ngalajukwaba alarrkingburingka nuw-ambilyuma. Nabarde-ka nakina Yijumeyila nenik-aburangka wurrajija iya yinungungwangba-murriya. ²¹ Bi...ya ngalaja yinginumina-akburrangama dirndenikba duwilyaba dadiyara DadingiYijiba ena-langwi-yada dadingiyenikba. Kembirra neni-yakeyinuma arakba dakina didarringka-da.

Aburiyama akwa Abimileka neni-yarrkakumarnu-mulangwa ayakwa Biyajibamanja

²² Arngkawura eneja nakine-ka Abimileka, nibina nubungkawa Kera-langwa, ni-likena Aburiyamu-wa, aburnuwa Bikala. Nakine-ka Bikala nu-bungkawadinuma wurrawinyambamanja warnungkwarba Abimileka-langwamanja. Eneja ni-yama nakina Abimileka Aburiyamu-wa, “Neningikarraware-ka n-ambilyama nungkuwa-manja neningangkawura. ²³ Kembirra yirra-ngayindenama yak-ambilyama yakuwa-murra. Nungkwaja kembirra yimini-yarrkakumurna ayakwa nari-yada e-kadikama ngayuwa akwa ngawa nganyangwa wurriyukwayuwa akwa ngawa nganyangwamanja numirarrka-murriya warnikinikaduwa aburrajukwaba. Yi-maka kembirra enena-wiya

kajungwa Neningikarrawara kin-engkirrikajiyada ayakwa nungkwa-langwa, akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma akina. Ngayuwe-ka ningena ningi-yamama eningaba nungkuwamanja, umba yi-makina arrkala ki-yaminiyada nungkwajukwaba eningaba ngayuwamanja akwa ngawa wurrumurndakeyina-manja warnumamalya enena-manja angalya ningkambilya-murrumanja nungkuwa aduwaba,” ni-yama Abimileka.

²⁴ Eneja Aburiyama kembirra ni-lyangkuwama akwa ni-yama, “Yawa. Eningabe-ka akina, kembirra yakuwa yalakena yakuwa-murra aduwaba-langwa akwa arngkawura,” ni-yama. ²⁵ Biya kembirra Aburiyama ni-yama ngarningka Abimileku-wa, “Wurrukware-ka warnikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa buminu-manguma awilyaba emedirra akungwa nganyangwa,” ni-yama.

²⁶ Eneja ni-yama Abimileka, “Ningeningbala akina. Nara yiku-maka adinuba-wiya aminakina-langwa, umba aduwaba-manjikba ning-engkirrikajama ningena. Dukwa angkaburra narru-manguma?” ni-yama.

²⁷ Eneja kembirra arakba Aburiyama nenukwa akwala jiba akwa bulukwa Abimileku-wa, akwa akina-murra neni-yarrkakumarna ayakwa wunalakina. ²⁸ Biya kembirra Aburiyama nu-manga ngarningka amangbala ambilyuma eyukwayuwa jiba ena-langwa. ²⁹ Eneja ni-yama Abimileka, “Miyambena-burra ningki-yama akina?” ni-yama.

³⁰ Eneja ni-yama Aburiyama, “Wu-mena amurndakeyina amangbala ambilyuma eyukwayuwa jiba nungkwa-langwi-yada. Kembirra ku-mena-manja akina, ki-yaminama kembirra nungkuwa arija-langwa, ‘Aburiyama-bina nu-mungkadinuma enuwa akina emedirra akungwa,’ ki-yaminama ningkakina-da.” Yadikina kembirra eneja nakina Abimileka nu-manguma amurndakakina amangbala ambilyuma jiba eyukwayuwa ena-langwi-yada. ³¹ Kembirra aburraja narri-yengbijuwama warnumamalya akina angalya emikirra Biyajiba, mena yakwujina-baba wunalakina-kiya neni-yarrkakumarnu-mubaba akina ayakwa emedirra-langwa akungwa. Umba akina ekirra Biyajiba ne-yaminama “emedirra akungwa ebina-manja neni-yarrkakumarnu-murrumanja ayakwa.”

³² Kembirra aburnaja wunalakina Abimileka akwa ngawa Bikala neni-lawurradina arakba aburna-langwu-wa angalya Bilijiya-wa. ³³ Umba eneja nakina Aburiyama n-ambilyumurra aduwaya yakwujina ngawa Biyajiba-manja. Biya kembirra ni-lungkuwabijuwa nakina awilyaba eka yakwujina. Akina eka ni-lungkuwabijuwama emikirra damarija. Kembirra Aburiyama neni-yangmarngkwajuwa Yaweya nibina Neningikarrawara neningangkawura nakina. ³⁴ Biya kembirra ni-lungkuwabijuwa-mulangwa nakina Aburiyama ebina eka akwa neni-yangmarngkwajuwa-mulangwa Yaweyu-wa nakina, ni-lalika arakba akina angalya Biyajiba

umba ni-likena arija-langwa nakina enejukwaba Bilijiya-wa. Biya yakwujina ngawa n-ambilyuma nakina neningamiyerra Bilijiya-manja-da.

22

Aburiyama nenu-kwa-murrilangwa Ajika Neningikarrawaru-wa

¹ Bi...ya kembirra eneja Neningikarrawara neni-labenumurra nakina Aburiyama-manja, kenumini-yarrkuwaraka-murrikba ena-langwa ayakwa. Biya kembirra n-ardanga nakina, “Aburiyama...yi!”

Eneja nenyuwangkwa ni-yama, “Nin-gena...wu!”

² Enamba-langwa ni-yengbina Neningikarrawara ayakwa Aburiyamu-wa akwa ni-yama, “Nu-wilyakina nakina nenikuwena nuwilyabama nungkwa-langwa,” ni-yama, “nibina ningki-lyelyingminama angwurre-ka, akwa wuni-likaja akinu-wa angalya emikirra Maraya. Biya kembirra yikini-yar•diya-manja kinalakina yakwujina yiba-wilyakajinamurra ngayuwa ningkena yaruma yinijirra. Biya yakwujina ngawa yakina-manja yinijirra kinu-wardenama nenikuwena ningkakina, akwa kini-dakinamurra-da, akwa yiku-kwunamurra ngawa kembirra ngayuwa-wa-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa-da.

³ Kembirra mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja nakina nenyuwangkwa Aburiyama nimirajanga akwa ni-ridanga angwura akwa n-akumarna dangki-manja akwa nenilirrak-ardija

ena-langwu-wa wunenungkwarba-kiya, wu-nalekbina nenuminu-war•duwar•dangumurra warka, akwa nenikuwenikba ngarningka Ajika. Biya nabuki-likena arakba wurrubukalakina ebinu-wa angalya Neningikarrawara nenu-maka-murruwa Aburiyama-manja.

⁴ Nabuk-alilikenu...wa. Biya mabiyakarbiya-manja mamawura n-andeya nakina nenyuwangkwa akena ni-rringka arakba yakina yinijirra engku-wa ni-rribiyanguma ambaka awilyikerra. ⁵ Biya kembirra nenyuwangkwa ni-yama wunalakina-kiya-wa wunenungkwarba-kiya, “Yelakwa wun-ambilya adinakba akwa daka ngarningka dangki. Umba yinaja yinalakena yinuwa naka nenjarrngalyilya yini-likajama angerriba, kajungwa yikini-yangmarngkwajini-yada Neningikarrawara. Kembirra ngarningka yinalakena yikini-lawurradinama yangkwur-rangwa nungkwurnuwa-wa,” ni-yama.

⁶ Biya kembirra arakba nenyuwangkwa ni-rndirrka amabungwunyrira eka angwuri-yada akwa nenu-kwa akina nenikuwenikba-wa. Kembirra eneja ni-ngabukweyina nakina Ajika. Umba nenyuwangkwa nu-wilyakama lyelyinga akwa ngawa amukwa angwura eniba neniki-liraki-yada nakina, biya neni-likena arakba. Biya neni-likenu-manja ngawa lukwakwa wunalakina, ⁷ Ajika ni-yama nungwenikba-wa, “Ngangwa!”

Kembirra eneja nungwenikba ni-yama, “Miyambena?”

“Ena amabungwunyerira eka akwa amukwa angwura umba angamba kembirra jiba eyukwujiya ningkeniki-daki-yada nungkuwa?” ni-yama nakina nenjarrngalyilya.

⁸ Eneja ni-yama Aburiyama, “Neningikarrawara enabakiya-ba yikenu-kwunama jiba.”

Neni-likena wunalakina, ⁹ bi...ya angakuba nen-akburranga arakba angalya ebina-langwa nenu-maka-murrilangwa Neningikarrawara adinuba-wiya Aburiyama-manja. Kembirra nakina nenyuwangkwa nu-manga akwala arumuruma angwarnda akwa nuwurrakarjiyajuwa aldi-yada. Kembirra ni-lyakakumarna angwura karrawara. Akwa neni-rndarrka arakba nenikuwenikba, nen-ararika, akwa karrawara arakba angwura-manja nen-akumarna nakina-da. ¹⁰ Biya ni-rndarrka ebina lyelyinga nenyuwangkwa-da. Ni-ngkajika nakina nenik-ar•darriyada nenikuwenikba-manja, ¹¹ akena eneja nenikumamurikaja Yaweya-langwa n-ardanga angaluba angubina-langwa enuwa-wa-da. Ni-yama, “Aburiyama...yi!”

Eneja Aburiyama ni-yama, “Miyambena?”

¹² Enamba-langwa ni-yama nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa, “Nara ar•darruma nakina!” ni-yama. “Ningeningma arakba ningkakina ningki-yarrkuwarakinama Neningikarrawara-langwa ayakwa, mena nara-baba kinu-marrukwa nungkwa-langwa nenikuwena nuwilyaba-ma enuwa-langwa-da,” ni-yama nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa.

¹³ Eneja kembirra nakina Aburiyama n-errikerra n-andiyinga nakina akena ni-rringka akina enungkwamba jiba. Na-rndirrkama ak-wurrirra ngala-langwa-manja karndirra. Biya kembirra Aburiyama ni-lika akinu-wa, nu-manga akina akwa ngawa nu-wardanga akwa n-akumarna ebina-manja angwura karrawara. Akina kembirra ni-dakama nenu-kwamurra Neningikarrawaru-wa-da, umba nenikuwenikba nara kenu-kwa-da.

¹⁴ Biya nakina Aburiyama ni-yengbijuwa akina angalya “Yaweya Nginu-kukwuna-murrumanja Eningaba-wiya.” Kembirra aduwaba ngawa aburraja wurruminakina angalya warnumamalya ne-yaminjaminama, “Ena-langwa-manja yinijirra Yaweya nenu-kukwunama ena-langwa warnumamalya eninginingaba-wiya,” ne-yaminjaminama wurruminakina angalya warnumamalya aduwaba.

¹⁵ Eneja kembirra nibina nenikumamurikaja Yaweya-langwa n-ardanga ngarningka angaluba karrawara-langwa Aburiyamu-wa. ¹⁶ “W-engkirraja enenu-wa ayakwa Yaweya-langwu-wa,” ni-yama. “Ni-yame-ka nakina Yaweya, ‘Ningena ngayuwa ningi-yarrkakumurnama enena ayakwa akwa ningi-yengbijajungwunama ningenimikirra kajungwa engbudi-yada ayakwa akwa nara ngayuwa a-yarrkuwarrukwajuma akina. Ningena ngayuwa ki-yaminama eningaba nungkuwa-manja, mena nara-baba ningkakina kinu-marrukwa nungkuwa-langwa nenikuwena nuwilyaba-murra ngayuwa-

langwa. Yirra-makinama enena ayakwa ngayuwa nungkuwa-wa akwa nare-ka ngayuwa a-yarrkuwarrukwajuma akina. ¹⁷ Yiba-kwunamurra amandangwa wurrababurna numirena-murriya warnikinikaduwa. Wuburra dakilyingajanga duwurrakwulyumida karrawara ningkinga-rringkinama, ke-yaminama aburrajukwaba wurrakina wurruwurrakwulyumida. Akwa wuburra ajiringka ababurna mijiyelya-manja nuw-ambilyama, wurruwurrakwulyumide-ka ke-yaminama wurrakina-da. Uмба ka-wardiyiname-ka nungkwa-langwa numirena-murriya wurrumurndakakina-manja warnumamalya engka-manja iya engka-manja angalya akwa kembirra ka-bungkawadinama arakba wurrakina-manja-da.

¹⁸ “‘Aburraja wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya kembirra engkalinalangwa iya engkalinalangwa angalya kabi-yengkilabajama ngayuwa. Ke-yaminama wurrakina ngayuwa-wa, Yamina eningaba yirruwa-manja yirrajukwaba wuburra laka ningki-yamama Aburiyama-langwamanja wurrumirumirena warnikinikaduwamanja, ke-yaminama. Akina-bina kangekburakjungwunamurra-da, mena-baba yimini-yarrkuwarakama ayakwa nganyangwa aduwaba-da,’ ni-yama Yaweya nakina-da,” ni-yama nenu-makama nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa Aburiyamu-wa-da.

¹⁹ Aburnaja kembirra Aburiyama akwa Ajika neni-lawurradina wunalakina wunalekbina-

kiya-wa wunenungkwarba-kiya nenilirraki-lalika-murruwa adinakba. Biya yadikina kembirra nabuki-lawurradina arakba angalyu-wa-da Bilijiya-wa-da.

Bi...ya kembirra ambaka-murra narrumurdaki-lalikama Aburiyama-murriya akina angalya Bilijiya, umba narrumakirukbijangajuwama wurrakina angerriba Biyajiba-wa-da. Akwa yakwujina ngawa nawurrak-ambilyumurra wurrakina arakba-da.

Neyawa-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa

²⁰⁻²³ Biya ambaka-murra n-engkirrikenuma Aburiyama ayakwa Neyawa-langwa nenikumarnjenikba-langwa. Eneja nakina Neyawa n-ambilyuma ebina-manja angalya n-ambilyu-murrumanja Aburiyama adinubawiya nara-wiya kini-likena nakina Keninuwawa. Umba ngalaja Neyawa-langwa dadingiyenikba Milka dakina dadimikirra. Akwa kembirra wurrumangbala wurrabiyakarbiya wurriyukwayuwa wunalakina-kiya-langwa warnungkwarba-wiya nuw-ambilyumurra. Neningadinuba-wiya nenimikirra Wija akwa warnikumarnjena Baja iya Kemuwela, nibina nungwenikba Arama-langwa nakina, iya Kejeda iya Yajawa iya Bildaja iya Jidilaba akwa ngawa Beduwela. Umba ngalaja duwilyaba dadiyawenikba Beduwela-langwa dadimikirra Ribeka dakina. ²⁴ Umba ngarningka duwilyaba dadikuminuwar•duwar•da Neyawa-langwa ngalajukwaba dadingiyenikba dadimikirra

Ruma. Akwa Neyawa-langwa akwa Ruma-langwa warninikuwena wunalakina-kiya-langwa nuw-ambilyumurra warnimikirra Deba iya Kayama iya Dayaja akwa ngawa Mayaka wurrubukalakina-da.

23

Medirra-langwa warninikijungwa-langwa

¹ Ngalaja dakina Jera ying-ambilyuma 127 mamarika iya yinungkwura arakba, ² biya yingi-jungwa dakina Kenina-manja ebina-manja angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Yebirena. Eneja kembirra nakina neningiyadikba nu-ngwadinuma akwa nu-werrikawarriyadinume-ka nakina dadingiyenikba-wa.

³ Kembirra arakba nakina Aburiyama nanga-lalika dakina dadingiyenikba dadumadangkwa akwa ni-likena arakba kajungwa warniki-lyelyimbukwaji-yada ayakwa wurrumurndakakina-manja WarningiYida-manja warnumamalya nakina yakwujina ngawa Yebirena-manja. Biya nen-akburranga wurrakina warnumamalya akina-manja angalya adaka ayakwi-yada, nuw-angmakayanguma akawiyuwiyeba-manja nawurruwurra-murndukwunu-murrumanja warnumamalya wurrakina.

Kembirra Aburiyama ni-yama nakina wurrakinu-wa warnumamalya, ⁴ “Ngayuwe-ka ningena ninguminjirrkingka,” ni-yama.

“Eminingka-langwa angalya ningena ningi-likenuma yangkwurrangwa akena ning-ambilyama erribirra ningena yelakwa nungkwurruwa-manja aduwaba. Yirru-kwuna kembirra angalya ku-beyindeni-yada ningena, kajungwa kinga-rungkwabini-yada ngayuwa dadingiyarrka nganyangwa,” ni-yama.

⁵ Aburraja ne-yama, ⁶ “Yirrumin-engkirrikaja enena ayakwa yirra-langwa. Wuburre-ka ngarra-rringkinama yarna nungkuwa ningkaruma ningkubungkawa. Kembirra jeyi, wu-rringkina amurndakenena angalya yirra-langwa. Biya ki-rringkina-manja eningaba angalya kamba yakwujina kinga-rungkwabinama dadingiyena,” ne-yama. “Yarne-ka yarningerribirra yarnumamalya nara yarna a-marrukwama yirra-langwa angalya,” ne-yama. “Mama, kinga-rungkwabinama nungkwalangwa dadingiyena erribirra,” ne-yama.

⁷ Eneja kembirra Aburiyama n-abuluwendinga mena ne-yaminjama-murrubaba warningak-wujina warnumamalya wurruminjirrkingka-manja warnumamalya wurruwurrakuwilyarra. ⁸ “Eningaba akina ayakwa nungkwurra-langwa,” ni-yama nakina, “kinga-rungkwabina-mulangwa ngayuwa nganyangwa dadingiyarrka yelakwa. Kembirra yikumini-yengkilabaja nangaba Ebirena, Jawura-langwa nenikuwenikba. ⁹ Yikini-yengkilabaja makina-langwa medirra ku-beyindeni-yada ngayuwa memikirra Makbela. Makine-ka medirra num-ambilyama ena-langwa-manja angalya akwudangwa aburrakadabuda. Yikini-yengkilabajama enuwa-

wa kajungwa ku-beyindeni-yada makina ngayuwa akwa kinu-kwuni-yada ngayuwa engkwulyumida angwarnda enuwa-manja. Nganja ku-beyindenama yelakwa ngayuwa yiki-rringkina-murrumanja kirrumurndakeyina karnumamalya. Kembirra nganyangwi-yada makina medirra kajungwa kamurndak-akumurni-yada nganyangwa warnumamalya warninikijungwa makina-manja,” ni-yama nakina Aburiyama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

¹⁰⁻¹¹ Eneja nakine-ka Ebirena n-angmakwulaluma yakwujina wurrumurndakakina-manja warnumamalya WarningiYida-manja. Ni-yama nakina, “Engkirraja ena ayakwa nganyangwa. Yiba-kwunama angaba angalya erribirra nganyangwa engkwulyumida nungkawa-wa, akwa ngarningka mibina medirra num-ambilyama akina-manja angalya. Yiba-kwunama angaba angalya aduwaba nuw-engkirrikaja-murrumanja nganyangwa warnumamalya, kajungwa kembirra king-akumurni-yada nungkwa-langwa dadingiyena ningkakina-da,” ni-yama nakina Ebirena. Umba aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya warningakwujina nuw-engkirrikenuma ena-langwa ayakwa.

¹² Akena Aburiyama eneja n-abuluwendinga ngarningka wurrumurndakakinu-wa warnumamalya WarningiYidu-wa. ¹³ Kembirra ni-yengbina nakina ayakwa enamba-langwa Ebirenu-wa, kajungwa wurrababurna-langwa

warnumamalya warnik-engkirriki-yada. Ni-yama nakina, “Erriminja-langwa ambaka, umba engkirrikiya-langwa. Ena nungkwa-langwa angalya engkwulyumida ku-beyindenama nganja ningena. Ena wu-mena angwarnda yirra-kwunama, kembirra king-akumurni-yada dadingiyarrka nganyangwa yakwujina,” ni-yama Aburiyama.

¹⁴ Enamba-langwa Ebirena ni-lawurrakaja ayakwa enuwa-wa. Ni-yama, ¹⁵ “Adirngekburne-ka ena angwarnda akinalangwa angalya 400 angwarnda yimbukwa. Kembirra yakuwa yalakena nara arakba alyelyimbukwajuma ngarningka akinalangwa umba king-akumurna yakwujina dakina dadingiyena nungkwa-langwa,” ni-yama nakina Ebirena-da.

¹⁶ Eneja kembirra Aburiyama ni-lyangkuwama nakina akwa arakba nu-murnduwarna angwarnda neniku-kwi-yada, ebina angwarnda ni-yengbijuwama Ebirena, nuw-engkirrikenu-murrumanja wurrakina warnumamalya. Kembirra n-akumarna nakina Aburiyama 400 angwarnda adirngekburna. Ni-dirrburakama akina angwarnda kajungwa engkwulyumidi-yada ngawa akina-da.

¹⁷ Yadikina-bu Aburiyama ni-yamama nu-beyindanguma nakina akina angalya Ebirenalangwa Makbela-manja. Akina angalya akwudangwa Mamura-langwa angalya. Umba nu-beyindangumurra nakina Aburiyama akwa ngawa amarda-murriya akwa ngawa eka ababurna-langwa akwa ngawa ngarningka

medirra-da. ¹⁸ Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya yakwujina nuw-ambilyu-murumurra nuw-engkirrikenuma wurrakina akina ayakwa ni-yamama ni-yengbinuma Aburiyama. Kembirra wurrumurndakakina warnumamalya warningma arakba akina angalya Aburiyama-langwa akina-da. ¹⁹ Kembirra nakine-ka Aburiyama nang-akumarna arakba dadingiyenikba Jera makina-manja edirra akina-manja angalya Kenina. ²⁰ Akina angalya WarningiYida-langwa-langwa warnumamalya adinuba-wiya, kembirra Aburiyama-langwa arakba-da akwa edirra-da, kajungwa nenik-akumi-yada ena-langwa warnumamalya warninikijungwa yakwujina nakina-da.

24

Ajika-langwa-langwa dadingiyenikba

¹ Bi...ya nakine-ka Aburiyama neniyyerringke-ka arakba. Umba eneja nakina Yaweya ni-yamama arngkababurna-langwa eningaba nakina-manja. ² Kembirra ni-yengbina nakina ayakwa Aburiyama ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da naruma-wa nibina nuwurrak-akwurrajuwa-murruwa ena-langwa amurndakijika ababurna-langwa. “W-akuma nungkwa-langwa ayarrka yelakwa arrawa makarra-manja,” ni-yama. ³ “Ngayuwa yirra-ngayindenama ki-yarrkakumurnama enena ayakwa akwa nara nungkwaja a-yarrkuwarrukwajuma akina. Akwa ki-yengbijnama ngarningka ningkakina

ekirra Yaweya-langwa. Nakine-ka Yaweya Neningikarraware-ka nakina nibina-murrada ni-ngekburaka-murrada angubina akwa ngawa ababurna-langwa angalya. Yirra-ngayindenama ningkena nungkuwa ki-yarrkakumurnama ayakwa nari-yada aminu-manguma warningerribirra wurradidiyara Ajika-langwi-yada dadingiyenikba enen-langwa angalya Kenina. ⁴ Umba kinuminu-menama ningkakina duwilyaba dadiyara nganyangwa-langwa warnumamalya. Yirra-ngayindenama nungkuwa ki-lawurradinama angerriba ebinu-wa angalya ngayuwa ningi-rukwularrinu-murruwa. Akwa kembirra kinuminu-mename-ka nungkuwa duwilyaba dadiyara nenikuwarrka-langwa akina-langwa angalya,” ni-yama Aburiyama ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da.

⁵ Eneja ni-yama nakina nenungkwarba, “Dukwe-ka dakina kingu-wariyama nara a-likama yangkwurrangwa-da. Umba kini-larrkiya nungkwa-langwa nenikuwena akinu-wa angalya kin-ambilyi-yada yakwujina?” ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Aburiyamu-wa.

⁶ “Nare-ka!” eneja ni-yama Aburiyama. “Awurrariya akina. Nara a-larrkama ningkakina nenikuwarrka angerriba akinu-wa angalya. ⁷ Arakba-wiya eneja Yaweya nakina nginu-wilyakama ngayuwa yangkwurrangwa angaluba nungwarrka-langwa-langwa angalya akwa nganyangwa-langwa warnumamalya. Nakine-ka Yaweya Neningikarrawara nakina, nibina ni-ngekburaka-murrada ababurna-langwa

angalya angubina-manja. Akwa nakina-bina ni-yarrkakumarnuma ayakwa nganyangwa. Ni-yamama nakina ngayuwa-wa, 'Enena aringbirra angalya yiba-kwunama ngayuwa nungkuwa-wa akwa ngawa nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa-wa,' ni-yamama nakina Yaweya ngayuwa-wa. Akwa nakina-bina keni-larrkajama ena-langwa nenikumamurikaja adinakba kajungwa kenu-mamurikajini-yada nungkuwa kinuminu-meni-yada angaluba duwilyaba dadiyara nganyangwa-langwa nenikuwarrka. ⁸ Umba kingu-wariya-manja dakina dadiyara, akwa nara-manja a-likama dakina nungkuwa-manja, kembirra enena-langwa ayakwa yib-enjungwurrenama ngayuwa-da. Akena nare-ka a-larrkama naka nganyangwa nenikuwarrka akinu-wa angalya," ni-yama Aburiyama ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da. ⁹ Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da n-akuma ena-langwa ayarrka Aburiyama-langwa-manja makarra arrawa akwa ni-yarrkakumarna ebina ayakwa kini-yamina-mulangwa nakina ababurna-langwa ebina-langwiya ayakwa ni-yengbinu-mulangwiya Aburiyama-da.

¹⁰ Biya kembirra nakina nenikuminuwar•duwar•da nuwurra-murndukwa ememberrkwa kamila Aburiyama-langwa akwa nuwurraku-wurdijuwa ababurna eninginingaba amurndakijika Aburiyama-langwa. Kembirra ni-lalika akina angalya akwa ni-likena arakba nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dirrumala.

N-alilikenume-ka nakinu...wa yanda-

langwa ni-yar•da engemba-manja Mejubudamiya. Ni-likenuma nakina ngawu...wa, yanda-langwa n-akburrangama angalya aminuwurrakwulyumide-ka alikira iya warnumamalya ebina-manja n-ambilyumurrumanja adinuba-wiya nenikumarnjenikba Aburiyama-langwa nenimikirra Neyawa. ¹¹ Nara nakina kin-awiyebena ambaka arrawu-wa umba numurndaku-ngwanjajuma amurndakakina kamila errekba-manja ngawa emedirra-manja akungwa. Numurndak-ambarrija amurndakakina kembirra kamila akwa nu-ngwanja n-embirrarina ambaka. Biya nalarruwurada arakba. Akini-yada ngawa aburraja wurruminakina angalya wurradidiyara nawurrak-alilikenuma yenjerrikina akinu-wa emedirra akungwa.

¹² Kembirra nu-buriyamina arakba nakina nenikuminuwar•duwar•da Yaweyu-wa. Ni-yama, “Marrakba, ningkakine-ka Yaweya ningkibina-murrada Ningkeningikarrawara nganyangwa-langwa nubungkawa Aburiyama ningkakina, yi-mamurikajiya-langwa aduwaba akwa numini-yarrkilyingina ebina ayakwa ningki-yarrkakumarnuma ebina-wiya ningkakina nganyangwa-langwa nubungkawa. ¹³ Kwuja! Ningena ngayuwa enena-manja emedirra akungwa ning-abalkayukwunama. Umba aburraja wurrukwala wurradidiyara wurruminenena angalya adinuba ka-likajama yangkwurrangwa akungwa-wa. ¹⁴ Nganja kembirra ki-yengbinama ayakwa duwilyabamanja dadiyara ningena. Ki-yaminama ngayuwa

ngaluwa-wa, ‘Yimini-larrijiya-langwa nungkwa-langwa meningamilyumilyinja menarlamba akwa yi-bekajiya-langwa akungwa,’ ngayuwa ki-yaminama. Kingi-yamina-manja dakina ngayuwa-wa, ‘Yawa, bekina nungkuwa. Akwa ngarningka kembirra kumin-akarrnginama ngayuwa akungwa amurndakenena-langwa nungkwa-langwa-langwa kamila,’ kingi-yamina-manja dakina amurndakenena ayakwa ngayuwa-wa, kembirra dakina-bina ninginga-ngayindenama nungkuwa ningku-wekbalyinuma arakba adinakba Ajika-langwi-yada didarringka-da. Kembirra ningeningma ngayuwa ningkenumini-yarrkilalikama ngawa ebina ayakwa ningki-yarrkakumarnuma Aburiyama-langwa-da,” ni-yama nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa Yaweyu-wa-da.

¹⁵ Umba nu-buburiyaminu-wiya ngawa nakina yingi-yar•da ngalaja dakina dadiyara dadimikirra Ribeka. Yingi-ngabukweyinuma dakina meningamilyumilyinja menarlamba ngala-langwa-manja amurn•da. Dakine-ka dadiyawenikba Beduwela-langwa. Umba Beduwela-langwa nungwenikba nenimikirra Neyawa Aburiyama-langwa nenikumarnjenikba nakina. Umba ngalaja dirndenikba Beduwela-langwa dadimikirra Milka. ¹⁶ Dakine-ka Ribeka dukwulyubene-ka dadiyara. Dikikamarra ambaka warnungkwarba. Biya yingi-likena dakina angerriba angadingidirra-wa akungwa emedirra. Yingi-dirrirnda arrawu-wa, yingumalyangburrukwajuwa mibina menarlamba

akwa yingu-wurdinga karrawaru-wa. ¹⁷ Eneja nenikuminuwar•duwar•da n-angkarra nanga-wengma ngaluwa-wa. “Marrakba, yu-kwalangwa nganja akungwa,” ni-yama.

¹⁸ “Wiya, kembirra bekina,” yingi-yama ngalaja. Warenja-bawiya yinguma-larrija mibina menarlamba akwa yinginumini-rrakilyinga akwa ni-bekina-da. ¹⁹ Ni-jerrukwa-manja nakina akungwa yingi-yama enuwa-wa, “Akwa ngarningka kumin-akarrnginama akungwa amurndakangabalangwa kamila nungkwa-langwa-langwa, yanda-langwa kuw-abadinama.” ²⁰ Biya warenja-bawiya yinguma-jiraba yingumaradebirraka mibina menarlamba ebinu-wa angarumungkwa angwarnda nuw-ambilyumuruwa akwudangwa emedirra akungwa kajungwa warniki-bekaji-yada warningerribirra warnumamalya aburra-langwa bulukwamurriya iya kamila-murriya yakwujina. Akwa ngarningka ying-angkarra emedirra-wa akwa ying-akarrngarna ngarningka akungwa amurndakibina-langwi-yada kamila ena-langwi-yada. Yingi-yaminjama ngawa dakina yandalangwa nuw-abaduma amurndakakina kamila ababurna-langwa.

²¹ Eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa nanga-rringkama ngawa ngaluwa-wa akena nara kini-yengbina nakina eyukwayuwa ayakwa. N-embimbirrarinuma nakina ngawa kenuminu-wekbalyinu-murrikba Yaweya dakina dadiyara Ajika-langwi-yada dadingiyenikba. ²² Biya na-jerrukwa-

manja amurndakibina kamila akungwa, nakina nenungwarba kembirra nanga-kwama dakina-manja dadiyara akwala amurndakijika alarrngekburna. Adinubawiya nangamin-akumarna dakina ngalangwa-manja eminda akina errumungkwa nangekburakajungwunuma akawulda-ma. Akwa ngarningka nangamin-akumarna ambilyuma aruma-kiya ngala-langwa-manja ayarrka. ²³ Biya ni-yama nakina, “Numiyambena nungkwalangwa nungwena? Akina angalya nungwengalangwa-manja alikira ningenik-ambilyingi-yada ngayuwa mema-manja marringa akwa ngawa warna warnungwarba nganyangwa?” ni-yama dakinu-wa.

²⁴ “Nganyangwa nungwarrka nenimikirra Beduwela,” yingi-yama ngalaja. “Akwa nungwenikba ena-langwa Neyawa umba dirndenikba Milka. ²⁵ Ababurne-ka amarda nungkwalangwalangwa kamila akwa ngarningka ababurna angalya karnik-ambilyingi-yada nungkwurruwa,” yingi-yama.

²⁶ Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa n-abuluwendinga arakba n-engmidirruwajungwa nenumukwurra ajiringka-wa akwa neni-yangmarngkwajuwamurra Yaweyu-wa.

²⁷ Ni-yama nakina Yaweyu-wa, “Nungkuwe-ka Yaweya Ningkeningikarrawara ningkakina Aburiyama-langwa. Yirreyangmarngkwajinama nungkuwa-wa mena nungkwalangwe-ka ayakwa ningkiyarrkakumarnuma Aburiyama-langwa

adinakba ningkenumini-yarrkilalika-mubaba akina. Akwa kembirra yu-wilyakama ngayuwa aduwaba dirrbura Aburiyama-langwu-wa warnumamalya-da,” ni-yama nakina-da.

²⁸ Umba ngalaja ying-angkarra dakina dadiyara nungwadikba-langwu-wa angalya nanga-maka dirndadikba-manja ababurna ne-yama-mulangwa. ²⁹⁻³⁰ Eneja Ribeka-langwa narrkuwadikba Lebina ni-rringka ebina errumungkwa ngala-langwa-manja eminda akwa ayarrka akwa n-engkirrika ayakwa dakina yingi-yengbinuma dirndadikba-manja. Biya n-angkarra erreku-wa akwa ni-likena ebinu-wa emedirra akungwa n-ambilyu-murruwa nakina nenikuminuwar•duwar•da. Eneja nakina nukuarjeyuma ngawa akwudangwa emedirra-manja nuw-ambilyu-murrumanja ena-langwa kamila.

³¹ Kembirra eneja nakina Lebina ni-yama, “Kwa, likaja nganyangwu-wa angalya. Eneja Yaweya nakina nginu-werrungwur•denama nungkuwa-manja. Nare-ka ambilyuma yelakwa, umba kwa. Akine-ka angalya nungkwa-langwa akwa ngawa nungkwa-langwa-langwa warnungkwarba nganyangwa-manja alikira, akwa akina ngarningka angalya kamila-langwa ngalajukwaba,” ni-yama.

³² Biya kembirra Lebina akwa nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa akwa ngawa ena-langwa warnungkwarba nalikena arakba Lebina-langwu-wa angalya. Biya numurndaku-manga Lebina amurndakijika kamila-langwa akwa numurndaku-kwa amarda

enik-alyubari-yada amurndakakina. Biya kembirra nenumin-akarrngarna akungwa nakina-langwa nenikuminiuwar•duwar•da Aburiyama-langwa-langwa akwa ngawa wurrumurndakakina-langwa warnungkwarba ena-langwa-langwa kajungwa warnik-ajarriyada alika. ³³ Umba aburraja Lebina-langwa warnikuminiuwar•duwar•da narramini-dakama aninga akwa narre-yikenuma aburruwa-wa.

Eneja ni-yama Aburiyama-langwa nenikuminuwar•duwar•da Lebinu-wa, “Nara ngarna alyubaruma ambaka aninga. Umba adinubawiya ayakwa ki-yengbinama ngayuwa.”

Eneja ni-yama Lebina, “Yengbina kembirra.”

³⁴ Enamba-langwa kembirra nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa nenilirrakumakama Lebinu-wa akwa Beduwelu-wa ena-langwa-langwa nubungkawa. Ni-yama, “Ngayuwe-ka ningena Aburiyama-langwa ningenikuminuwar•duwar•da.

³⁵ Nakine-ka Yaweya ni-yamama eningaba nganyangwa-manja nubungkawa Aburiyama. Kembirra aduwaba nakina numinababurne-ka amurndakijika-murriya. Nenu-kwama Yaweya jiba iya nenukwuda iya bulukwa iya kamila akwa dangki. Akwa ngarningka nenu-kwama awurrakwulyumida angwarnda amamamuwa amurndakibina akawulda-murra iya ajilbamurra akina. Akwa ngarningka nenu-kwama warnikuminiuwar•duwar•da warnungkwarba iya wurridarringka kenuminu-war•deniyada ena-langwa. ³⁶ Umba nganyangwa-langwa nubungkawa dadingiyenikba Jera

ying-adiyuwangkwudinu-manja yinginumini-arrangbama nenikuwenikba arakba dakina. Nganyangwe-ka nubungkawa nenumurndaku-kwama ababurna-langwa ena-langwa ebina nu-wilyakama nenikuwenikba-manja,” ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Beduwela-kiya-wa.

³⁷ Biya ngarningka ni-yama, “Biya nginumakama nakina ningeniki-yarrkakumi-yada ayakwa kajungwa kinumin-engkirrikaji-yada ngayuwa ena-langwa ayakwa. Ni-yamama, ‘Nara aminu-manguma warningerribirra wurradidiyara enena-langwa angalya Kenina nenikuwarrka-langwi-yada dadingiyenikba,³⁸ umba ki-likaja nungwarrka-langwu-wa warnumamalya akwa kinuminu-mena duwilyaba dadingakwujina dadiyara nenikuwarrka-langwi-yada,’ ni-yamama nakina Aburiyama ngayuwa-wa. ³⁹ Nganja ningi-yamama, ‘Umba dakina dadiyara nara-manja ngi-likama ngayuwa-manja, kembirra ki-yamarrkinama ngayuwa?’ ningi-yamama. ⁴⁰ Enamba-langwa Aburiyama ni-yamama ngayuwa-wa, ‘Yaweya nakina-bina kenu-mamurikajinama, nibina ningenumini-yarrkuwarakinama ena-langwa ayakwa aduwaba ngawa wuburra arakba-wiya. Keni-larrkajama nakina nuwilyaba nenikumamurikaja ena-langwa nungkuwa-wa, kajungwa kenu-mamurikajini-yada nungkuwa-manja kenu-wilyakajini-yada nungkuwa ningkakina-da. Kinuminu-mename-ka dadiyara nenikuwarrka-langwi-yada nganyangwa-langwa warnumamalya. ⁴¹ Umba ki-likaja-manja ningkakina nganyangwu-wa warnumamalya

akwa ka-warena-manja wurrakina akwa ki-lyangkirerrmina-manja ningkakina, nganja kembirra ngayuwa yib-enjungwurrenama ebina-langwa ayakwa ki-lawurradina-mulangwa ningkakina ningkeningiyanda,' ni-yamama Aburiyama ngayuwa-wa," ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Beduwela-kiya-wa.

⁴² Biya ngarningka ni-yama, "Kembirra ningi-yar•du-manja nganja enena-manja angalya aduwaba akwa ning-embirrarinu-manja ebina-manja emedirra akungwa, kembirra ningu-buriyaminuma ngayuwa Yaweyu-wa. Ningi-yamama ngayuwa enuwa-wa, 'Yaweya, ningkibina Ningkeningikarrawara nganyangwa-langwa nubungkawa Aburiyama-langwa, yi-mamurikajiya-langwa ena-manja angalya, yu-wilyakajiya-langwa dibina dadiyara aduwaba. ⁴³ Kwuja! Ningena ngayuwa ning-abalkayukwunama yelakwa enena-manja ngawa emedirra akungwa. Uмба kingi-likaja-manja duwilyaba dadiyara yangkwurrangwa akungwa-wa, kembirra ki-yaminama ngayuwa ngaluwa-wa, Yi-bekajiya-langwa akungwa nungkwa-langwa-langwa menarlamba? ⁴⁴ Kembirra kingi-lyangkuwamina-manja dakina dadiyara akwa ngarningka kingi-yamina-manja dakina ngayuwa-wa, Kumin-akarrnginama akungwa nungkwa-langwa-langwa kamila, kembirra ninginga-ngayindenama dakina-bina ningku-wekbalyinuma ningkakina dadingiyenikba Aburiyama-langwa-langwa nenikuwenikba-da,' ningi-yamama ngayuwa Yaweyu-wa-da," ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Beduwela-

kiya-wa.

⁴⁵ Biya ngarningka ni-yama, “Umba ningakina ningu-buriyaminuma ngayuwa arrawa nganyangwa-murra mangma ningeningayakwa-ma. Kembirra akina-wiya ningu-buriyaminu-wiya ngawa, yingi-yar•da ngalaja Ribeka yingi-ngabukweyinuma dakina menarlamba ngalalangwa-manja amurn•da. Yingi-dirrirnda emedirra-wa akungwa-wa, umba ningiyamama ngayuwa ngaluwa-wa, ‘Yu-kwa-langwa akungwa.’ ⁴⁶ Warenja-bawiya yinguma-larrija menarlamba ngalalangwa-langwa amurn•da akwa yingi-yamama ngayuwa-wa, ‘Bekalangwa, umba kumin-akarrnginama ngarningka akungwa nungkwa-langwa-langwa kamila.’ Kembirra ningi-bekina arakba ngayuwa, umba yingumin-akarrngarna akungwa kamilalangwa. ⁴⁷ Umba ningiyamama ngayuwa, ‘Numiyambena nungwena?’ Ngalaja yingiyamama, ‘Nungwarrka nenimikirra Beduwela umba nungwenikba ena-langwa Neyawa nakina akwa dirndenikba dadimikirra Milka.’ Nganja kembirra ningingamin-akumarna errumungkwa ngalalangwa, awilyaba eyukwujiya eminda-manja umba ambilyuma aruma-kiya ngarningka ayarrka-manja. ⁴⁸ Biya ning-abuluwendinga arakba ngayuwa ningeni-yangmarnghkwajuwama Yaweyu-wa. Ngayuwa ningeni-yangmarnghkwajuwama Yaweya nibina Neningikarrawara nganyangwa-langwa nubungkawa Aburiyama. Nakina-bina Yaweya nginu-wilyakama ngayuwa dirrbura yangkwurrangwa. Nginu-wilyakama nungkuwa-

wa, Beduwela, ningkibina Aburiyama-langwa ningkenumamalya, akwa ngawa nungkwa-langwu-wa dadiyawena, kajungwa king-ambilyiyada dakina dadingiyenikba Aburiyama-langwa-langwa nenikuwenikba. ⁴⁹ Nungkwaja kembirra ki-yamina-manja adirrbura-wiya nganyangwamanja nubungkawa akwa eningaba ki-yamina-manja enuwa-manja, kembirra yi-makina. Umba nara-manja e-yamama ningkakina eningaba enuwa-manja, kembirra yi-makina ngarningka. Kembirra nganja ningeningma ngayuwa ki-yamina-mulangwa ngayuwa,” niyama nakina nenungkwarba Aburiyama-langwa Beduwela-kiya-wa-da.

⁵⁰ Kembirra aburnaja wunalakina Lebina akwa Beduwela neni-yama enuwa-wa, “Amurndakakina yirru-maka-mulangwa ningkakina aduwaba ni-yamama Yaweya enabakiya-ba akina ababurna-langwa. Kembirra nara yirraja a-lyangkuwamama akwa a-lyangkirerrmama. ⁵¹ Umba daka Ribeka. Nga-wilyakina akwa likaja, kajungwa nenikuwenikba nungkwa-langwa-langwa nubungkawa kininga-meni-yada daka, mena nakina Yaweya enabakiya-ba ni-lyangkuwerribikajungwunuma akinu-wa-da,” neni-yama wunalakina Lebina akwa Beduwela-da.

⁵² Eneja n-engkirrika-manja nenikumin-uwar•duwar•da Aburiyama-langwa amurndakakina ayakwa, kembirra n-abuluwendinga nakina akwa neni-yangmarngkwajuwama Yaweyu-wa. ⁵³ Kembirra nanga-larrngkuwaraka

dumbala-murriya akwa errumungkwa-murriya ebina na-ngekburakajungwunuma ajilba-ma akwa akawulda-ma akwa ngawa akwala ngarningka amurndakijika alarrngekburna akwa nangamurndaku-kwama Ribeka-wa. Akwa ngarningka nenu-kwama alarrngekburna amurndakijika aminarumuruma angwarnda narrkuwadikba-wa akwa dirndadikba-wa.

⁵⁴ Biya kembirra nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa akwa ena-langwa warnungkwarba nuw-alyubarinuma arakba ebina aninga akwa ne-bekinuma akubibeka. Biya na-mungkwuluma wurrakina yakwujina Beduwela-langwa-manja angalya muwilyaba marringa. Biya mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura kembirra nu-mirajanga nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa akwa ni-yama Ribekalangwu-wa warnumamalya, “Yirri-larrkiya arakba ngi-lawurradina nganyangwu-wa nubungkawa,” ni-yama.

⁵⁵ Aburnaja neni-yama Ribekalangwa nar-kuwadikba akwa dirndadikba wunalakina, “Ang-ambilya-langwa ambaka daka aduwaya, dukwa mamangbala mambilyuma marringa, dukwa mememberrkwa marringa. Kembirra yikinga-larrkiyama daka,” neni-yama wunalakina enuwa-wa.

⁵⁶ Eneja ni-yama nakina nenikuminuwar•duwar•da, “Nare-ka a-murndurkkwama ngayuwa. Eneja nakina Yaweya nginu-mamurikajuwama ningena, nginuwilyakajuwama daka dadiyara, kembirra yirri-

larrkaja arakba yirri-lawurradina yirra-langwu-wa nubungkawa,” ni-yama.

⁵⁷ Aburnaja neni-yama, “Ngarring-ardijiya-langwa kwureya kingi-yamina-murrikba dakina,” neni-yama. ⁵⁸ Kembirra narring-ardijuwa dakina Ribeka akwa neni-yama ngaluwa-wa, “Ningki-ngayindena ki-likaja nenaka-manja nenungkwarba?” neni-yama.

“Yawu,” yingi-yama ngalaja. ⁵⁹ Aburnaja kembirra wunalakina neninga-larrka Ribeka dadiki-liki-yada Aburiyama-langwa-manja nenikumin-uwar•duwar•da akwa ena-langwa-manja warnungkwarba. Akwa ngarningka neninga-larrka duwilyaba dadiyuwangkwa, dibina dadikumin-uwar•duwar•da Ribeka-langwa dakina, ngalajukwaba.

⁶⁰ Akwa neni-yengbinuma eningaba ayakwa Ribeka-wa lukwuniyawa. Neni-yama,

“Ningkakina ningkuminjarringba
ningkeningadinuba-wiya k-ambilya
wurruwurrakwulyumida-langwa
warnumamalya.

Aburraja nenikabijena-murriya
warnikinikaduwa nungkwa-langwa ab-
ambilya wurringbuda wurrakina.

Ka-wardiyina-manja wurrakina wurrukwalamanja warnumamalya, kembirra nungkwa-langwa nenikabijena-murriya warnikinikaduwa ka-bungkawadina wurrakina-manja warnumamalya-da,” neni-yama wunalakina Ribeka-wa-da.

⁶¹ Ngalaja kembirra Ribeka akwa ngarningka ngala-langwa warnikuminuwar•duwar•da wurradidiyara akwa dibina dadiyuwangkwa narri-larrngmurndukwa aburra-langwa amurndakijika akwa narringawurraku-wurdiyuwa kamilamanja. Kembirra na-likena arakba Aburiyama-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da-da.

⁶² Na-likenumeka wurrakinu...wa yandalangwa narr-akburranga ebina angalya Kenina. Kembirra nuw-alilikenuma ngawa wurrakina nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada.

Eneja nakine-ka Ajika n-ambilyumurra yakwujina Kenina-manja. Engburingka-manja angalya n-ambilyumurra nakina ebina-manja emedirra emikirra “Numinakina Emedirra Akungwa Neniba akwa Ngini-rringkinama Ngayuwa.” ⁶³ Biya num-awiyebu-manja mamawura ni-jadanguma nakina ena-langwalangwa kalikwa akwa nu-murndakilikenu-manja nakina n-andeya akena ni-rringka kamila abukwaya nawurraki-likenuma.

⁶⁴ Ngalaja dakina Ribeka yingini-rringka-manja nakina Ajika yingu-kuwabijanga ngala-langwa-langwa kamila ⁶⁵ akwa yingiyama Aburiyama-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da, “Numiyambena nangaba nenungkwarba ni-likajama yangkwurrangwa ngakwurrurwa-wa?” yingi-yama.

Eneja ni-yama, “Nganyangwe-ka nakina nubungkawa,” ni-yama. Kembirra nanga-rndirrka dumbala akwa yinguwurumbijajungwa ying-abuwarrkajungwa dadumukwurra.

⁶⁶ Biya kembirra nenu-maka nakina nenikuminuwar•duwar•da Ajiku-wa ababurnalangwa ngawa ni-yamama akina. ⁶⁷ Eneja Ajika nang-awiyebajuwa kembirra Ribeka enalangwa-manja kalikwa. Dakine-ka kalikwa dirndenikba-langwa Jera-langwa adinubawiya. Kembirra dadingiyenikba arakba Ribeka dakina-da. Ajike-ka nakina ni-lyelyingminuma dakina-manja umba ngalaja yinginu-werringekburakama nakina nara-manja dibina dirndenikba, yingi-jungwu-mubaba arakba dakina-da.

25

Wurumirumirena Aburiyama-langwa-langwa

¹ Eneja nakina Aburiyama nanga-wilyakama duwilyaba ngarningka dadingiyenikba. Dadimikirra Kedira. ² Warna kembirra warnimikirra wurriyukwayuwa wurribina Kedira yinginumina-arrangbama Aburiyama-langwa dakina. Warnimikirra Jimirena iya Jakijena iya Midena iya Midiyena iya Yijibeka akwa ngawa Juwa.

³ Nakine-ka Jakijena, nibina naburradikba Kedira-langwa, nungwenikba nakina wunalakina-kiya-langwa Juba akwa Diden. Aburraja Diden-langwa wurumirumirena warnikinikaduwa nuw-ababurnadinuma wurruwurrakwulyumida wurrakina yandalangwa wurriylimberkabiya warnumamalya arakba. Umba warnimikirra wurrakina WarningAjuruma warnumamalya

iya WarningiLidijima warnumamalya akwa ngawa WarningiLiyumima warnumamalya.

⁴ Umba eneja Midiyena, nibina Kedira-langwa enejukwaba naburradikba, n-akumajungwunuma nakina wurrumangbala warninikuwena. Warnimikirra wurrakina Ebaya iya Ebera iya Yenakwa iya Abuda akwa ngawa Eldaya.

Umba dakine-ka Kedira duminjarringba dadingadinuba-wiya wurrumurndakakinalangwa warnumamalya wurrababurna-langwa.

⁵⁻⁶ Neniba-wiya ngawa eneja nakina Aburiyama, nenu-kwama akwala amurndakijika-murriya ena-langwu-wa warninikuwena Yeka-langwu-wa akwa ngawa Kedira-langwu-wa wurrabuburarrngwa. Biya neni-larrkama nakina wurrumurndakakina warninikuwena wurrababurna-langwa engkuwa nuw-errbalinuma Ajika-langwa. Neni-larrkame-ka nakina alyengma-wa angalya kajungwa yakwujina ngawa kuw-ambilyi-yada wurrakina warningangkawura-da.

Biya kembirra ni-yama nakina Aburiyama, “Ki-jungwuna-manja ngayuwa kembirra ababurna-langwa bulukwa iya jiba iya nenukwuda iya kamila iya dangki iya ababurna-langwa amamamuwa ajilba-ma iya akawulda-ma akwa ngawa ababurna-langwa amurndakijika nganyangwa kuw-ambilyama Ajika-langwa amurndakakina-da,” ni-yama nakina-da.

Ni-jungwunu-mulangwa Aburiyama

⁷ Nakine-ka Aburiyama n-ambilyumurra 175 mamarika iya yinungkwura-da. ⁸ Meningabawiya mamarndakakina mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra. Biya ni-jungwa arakba nakina-da. ⁹ Kemberra aburnaja wunalakina ena-langwa warnikuwabulena Ajika akwa Yijumeyila nen-akumarnumurra nenumadangkwa nakina mibina-manja medirra memikirra Makbela. Num-ambilyuma makina Mamura-langwamanja angalya akwudangwa. Umba akineka angalya adinuba-wiya Ebirena-langwa akina. Umba eneja Ebirena-langwa nungwenikba nenimikirra Jawura NeningiYida nenumamalya nakina. ¹⁰ Makine-ka medirra nu-beyindanguma Aburiyama wurrumurndakibina-langwa war-numamalya WarningiYida-langwa. Aburraja aburna-langwa wunenumadangkwa-kiya narrakumarnuma wurrakina Aburiyama-langwa iya Jera-langwa makina-manja ngawa muwilyabama medirra arakba-da.

¹¹ Kemberra ni-jungwu-mulangwa nakina Aburiyama eneja Neningikarrawara nakina niyamama eningaba Ajika-manja nenikuwenikbamanja. Nakine-ka eneja Ajika n-ambilyumurra akwudangwa ebina-manja emedirra emikirra “Numinakina Emedirra Akungwa Neniba akwa Ngini-rringkinama Ngayuwa.” Biya yakwujina ngawa n-ambilyumurra Ajika nakina-da.

*Wurrumirumirena
Yijumeyila-langwa-langwa*

warnikinikaduwa

¹² Eneja nakina Yijumeyila neningadinubawiya nenikuwenikba Aburiyama-langwa.

Umba dirndenikba Yeka, dibina dadikumin-
 uwar•duwar•da Jera-langwa DadingiYijiba
 dakina. ¹³ Kembirra Yijumeyila n-
 akumajungwunuma nakina wurrumemberrkwa
 wurrambilyuma warninikuwena ena-langwa.
 Neningadinuba-wiya nenimikirra Nubeyada
 nakina. Umba ngarningka wurrukwala
 warnimikirra wurrakina Kedara iya Adubela
 iya Mibijama ¹⁴ iya Mijuma iya Duma iya
 Maja ¹⁵ iya Yadada iya Dema iya Jedira
 akwa ngawa Nabija. Umba neningarija-
 langwa nenimikirra Keduma nakina.
¹⁶ Wurrumurndakakine-ka warnungkwarba
 wurrumemberrkwa wurrambilyuma nuw-
 ambilyuma wurrumirimirena warningadinuba-
 wiya wurrilyimberrkeyebijeba-langwa
 iya wurrilyimberrkeyebijeba-langwa
 warnumamalya wurrakina. Umba aburra-
 langwa angalya waka aminambawura alikira
 waka eningerriberriba na-wilyakama ekirra
 aburra-langwa-da.

¹⁷ Bi...ya eneja nungwarringba Yijumeyila
 nenyuwangkwe-ka arakba. Umba n-ambilyu-
 manja 137 mamarika iya yinungkwura kembirra
 ni-jungwa arakba nakina-da.

¹⁸ Aburraja wurrumurndakibina wurru-
 mirumirena warnikinikaduwa Yijumeyila-
 langwa nuw-ambilyuma wurrakina akina-manja
 angalya wilyarra Yebila akwa ngawa Jura.
 Akine-ka angalya aburra-langwa. Umba na-
 likenu-manja aburraja warnumamalya Yijiba-
 langwa akwa engku-wa angerriba Ajiriya-wa
 wurrakina, kembirra narri-larrkuwarrukwama

aburra-langwa angalya wilyarra. Umba wurreyebijebe-ka wurrakina Yijumeyila-langwa warnumamalya nuw-ambilyumurra Ajika-langwa-langwa warnumamalya akwa ngawa wurrukwala-langwa-langwa wurrumirumirena Aburiyama-langwa wurrakina-da.

narri-larrkuwarrukwama aburra-langwa angalya wilyarra. Umba wurreyebijebe-ka wurrakina Yijumeyila-langwa warnumamalya nuw-ambilyumurra Ajika-langwa-langwa warnumamalya akwa ngawa wurrukwala-langwa-langwa wurrumirumirena Aburiyama-langwa wurrakina-da.

Ajika-langwa-langwa warnumamalya - Yijawa-langwa akwa Jekaba-langwa

¹⁹ Enea alawudawarra Aburiyama-langwa-langwa nenikuwenikba Ajika. ²⁰ Ajika nakina arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa mamarika iya yinungkwura, kembirra nanga-manga nakina Ribeka dadingiyenikbiyada. Umba ngalaja Ribeka dadiyawenikba Beduwela-langwa dakina. Umba NeningArama nakina Beduwela akwa ena-langwa angalya Mejubudamiya. Umba Ribeka-langwa narrkuwadikba nakina Lebina. ²¹ Eneja nakina Ajika nangaminu-buriyaminuma Yaweyu-wa wurrangariyi-yada nara-baba wurribina wurriyukwayuwa Ribeka-langwa. Kembirra eneja Yaweya n-engkirrikena nakina ena-langwa ayakwa. Ngalaja kembirra Ribeka yingu-mambakinuma arakba wurrangariya, ²² akwa dadingma dakina wurrambilyuma-kiya

wurrangariya ngala-langwa. Aburnaja kembirra nara-wiya keni-rukwularrina neni-jiriyinuma wunalakina arrawa.

Ngalaja yingi-yama Ribeka, “Karukwa, ningi-yamarrkama ningena-burra?” yingi-yama. Kembirra dakina yingini-yengkilabena Yaweyu-wa wurriyukwayuwa-langwa.

²³ Eneja nakina Yaweya ni-yama ngaluwa-wa, “Wunumilyengma-kiya nungkuwa-manja arrawa nen-ambilyama wunalakina wunenumamalya-kiya.

Kembirra wunambilyuma wurrumirumirarrngwa wunalakina ken-ambilyama wurriylimberrkambilyuma-langwa warnumamalya.

Kembirra aburraja wurrumurndakakina warnumamalya aburna-langwa kekuwurriyinama wurrakina akwa kuwerrbalinama.

Nuwilyaba ningbuda nakina nuwilyaba-manja.

Kembirra numangaruma-dangwa nawenikba kenumin-engkirrikajama nenikumarnjenikba-wa,”

ni-yama Yaweya Ribeka-wa.

²⁴ Biya neni-rukwularra wunalakina wuniyukwujiya-kiya arakba. ²⁵ Neningadinubawiya numilyingarradada nakina akwa ayama-wiya, akwa neni-yengbijuwama nakina nenimikirra Yijawa, mena akina ekirra Yijawa ne-yaminama “ayama-wiya.”

²⁶ Kembirra enamba-langwa neningarijlangwa ni-rukwularru-manja nakina ni-lyingama angwurra amulurrngwa-manja

alika neningadinuba-wiya-langwa. Kemberra neni-yengbijuwama nakina nenimikirra Jekaba, mena akina ekirra Jekaba ne-yaminama “ni-lyinginama amulurrngwa-manja alika.” Akena aburraja warnumamalya narra-yarrumurnduwarna-manja ayakwa warningerribirra-langwa akwa ne-yamina-manja, “Naka nenumamalya ni-lyinginama amulurrngwa-manja alika,” kemberra akina ayakwa aburra-langwa ne-yaminama, “Naka nenumamalya neni-kadikinama wurrukwalamanja.” Umba neni-rukwularrinu-manja wunalakina eneja nungwarringba Ajika n-ambilyumurra nakina arngkumemberrkwa-ma arngkumangbala arngkuwilyaba mamarika iya yinungkwura arakba.

²⁷ Bi...ya nen-arumidinuma aburnaja wunalakina. Kemberra Yijawa nabarda yinungungwangba-murriya neniku-ngurrkwalangwa akwa ni-lyelyingminuma erriberriba-wa nenik-alilika. Umba Jekaba ninyarrngwa nakina akwa ni-lyelyingminuma nenik-ambilyinga awilyaba-murra-manja angalya.

²⁸ Kemberra eneja nakina nungwenikba ni-lyelyingminuma Yijawa-manja angwurra mena ni-lyelyingminuma nenik-alyubari-yada yakina yinungungwangba nu-wardangu-mulangwa Yijawa. Ngajaja Ribeka yingi-lyelyingminuma dakina Jekaba-manja.

²⁹ Eneja kemberra arngkawura Jekaba ni-ngarngkwudakama nakina amalyirra amaninga amadidira-langwa. Umba eneja nakina Yijawa ni-lawurradinuma nakina nu-ngurrkwenu-

mulangwa. Biya nu-mureyanga nakina.
³⁰ Ni-yama Jekabu-wa nenikumarnjenikba-wa,
 “Ningu-mureyenama angwurra ningena. Yu-
 kwa-langwa nganja akwala aninga amalyirra
 amilyingarradada,” ni-yama. Kembirra
 aminakina-langwa Yijawa nu-wilyakama nakina
 ambilyuma ekirra. Awilyaba Yijawa akina umba
 awilyaba ngarningka Yiduma, mena akina ekirra
 Yiduma ne-yaminama “amilyingarradada.”

³¹ Eneja ni-yama, “Yawa, yiba-kwunama
 ningena,” ni-yama Jekaba, “umba yiku-
 makinama ngayuwa ningena ningumilyengma
 wuburra ningenungkwulyuba akwa nara arakba
 nungkuwa,” ni-yama.

³² Enamba-langwa ni-yama Yijawa, “Mama!
 Ki-jungwunama ningena ningu-mureyena-
 baba, kembirra ki-yamina-manja ngayuwa
 ningumilyengma-dangwa amiyambena
 eningaba nganyangwa?” ni-yama.

³³ Enamba-langwa Jekaba ni-yama,
 “Yirra-ngayindenama ningkakina ki-
 yarrkakumurnama enena ayakwa akwa nara
 a-yarrkuwarrukwajuma. Ki-yarrkakumurnama
 ayakwa kajungwa ngayuwa-bina ki-yamini-
 yada kembirra ningumilyengma wuburra
 ningenungkwulyuba arakba-da,” ni-yama.
 Kembirra eneja ni-lyangkuwama nakina Yijawa,
 ni-yarrkakumarna akina ayakwa nakina-da.

³⁴ Kembirra nakina Jekaba nenu-kwa damba
 akwa akwala amalyirra ni-ngarngkwudaka-
 mulangwa. Kembirra Yijawa n-alyubarina
 arakba akina damba akwa ni-bekina amalyirra
 akina, akwa nu-warumajungwa ni-likena.

Akwa ni-lyangkiyama, “Mama nakina-da! Numilyengma kembirra-da,” ni-lyangkiyama Yijawa nakina-da.

26

N-ambilyu-mulangwa Ajika engemba-manja Kera

¹ Arakburakba-kiya-wiya n-ambilyu-wiya Aburiyama Kenina-manja angalya nakina, ne-yukwujiyadinuma aninga, biya ni-likenuma nakina Aburiyama Yijibu-wa. Kembirra aduwaba ngarningka n-ambilyu-manja enambalangwa nenikuwenikba Ajika akina-manja ngawa angalya Kenina ne-yukwujiyadinuma ngarningka nuw-ambawuradinuma aninga wuburra ebina-wiya. Kembirra ni-likena nakina Ajika akwaburrangarnu-wa Kera-wa. Akine-ka angalya Kera WarninguBilijiya-langwa warnumamalya akina, akwa nubungkawa aburra-langwa Abimileka nakina. Kembirra ni-likena nakina eneja Ajika enuwa-wa.

² Eneja kembirra Yaweya ni-jadinga nakina Ajika-manja akwa ni-yama enuwa-wa, “Nara a-likama Yijibu-wa,” ni-yama, “umba engkirraja nganyangwu-wa ayakwa. Ambilya ngawa enena-manja angalya,” ni-yama. ³ “K-ambilya-manja ningkena yelakwa ngawa kembirra k-ambilyama ningena akwudangwa nungkuwa-manja akwa ki-yaminama eningaba ningena nungkuwa-manja,” ni-yama Yaweya Ajiku-wa. “Yiba-kwunama

ngayuwa amurndakenena angalya nungkwa-langwi-yada akwa ngawa warnikinikaduwa-langwi-yada numirena-murriya. Ngayuwa ki-yarrkilalikinama ngawa ayakwa ebina ningi-yarrkakumarnuma arakba-wiya nungwena-langwa Aburiyama-langwa. ⁴ Yiba-kwunama wurruwurrakwulyumida numirena-murriya warnikinikaduwa. Wuburra dakilyingajanga duwurrakwulyumida karrawara ningkingarringkinama, ke-yaminama aburrajukwaba wurrakina wurruwurrakwulyumida akwa kakwuname-ka ngayuwa amurndakenena angalya ababurna-langwa aburruwa-wa. Kemberra aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya wurriminiminingka kabi-yendabajama wurrakina ngayuwa-wa akwa ke-yaminama, ‘Wu-ngekburakina eningaba yirruwa-manja, wuburra laka ningki-yamamurra Ajika-langwamanja wurrumirumirena warnikinikaduwa,’ ke-yaminama wurrakina. ⁵ Ki-yaminameka ngayuwa eningaba nungkuwa-manja mena Aburiyama nakina nara-baba kini-yarrkuwurranga ayakwa nganyangwa umba nginumini-yarrkuwarakama ababurna-langwa ayakwa eningarumuruma nganyangwa,” ni-yama nakina Yaweya nenu-maka Ajiku-wa.

⁶ Kemberra yakwujina-wiya n-ambilyuma Ajika arakba Kera-manja. ⁷ Umba aburraja wurrukwala wurruminakina angalya warnungkwarba neni-yendabenuma Ajiku-wa Ribeka-langwa dadingiyenikba-langwa. Eneja ni-yama, “Dadiyamarnjarrka daka-da,” ni-yama aburruwa-wa. Nara nakina kini-ngayindanga

kininga-yengbijuwa dadingiyenikba, mena n-akbar•danguma warniku-warda-langwa nakina wurrumurdakakina warnungkwarba wurruminakina angalya, kajungwa Ribeka karringa-mangi-yada wurrakina. Dadingabe-ka dakina dadumukwurra akwa aminakina-langwa narringa-ngayindanguma.

⁸ Bi...ya ambaka-murra eneja nakina Nubungkawa Abimileka n-andirrarina ena-langwa-langwa alikira akena nenilirraki-rringkama wunalakina-kiya Ajika akwa ngawa Ribeka. Nenilirraki-rringka-manja Abimileka wunalakina wuburra wuneninga-manja neni-yamama wunalakina-da. ⁹ Biya nen-ardijuwa nakina Ajiku-wa neniki-liki-yada enuwa-wa. Ni-yama Nubungkawa Abimileka Ajiku-wa, “Nungkwa-langwa dadingiyena daka-na!” ni-yama. “Miyambena-burra ningkarra-makama warnumamalya-manja, ‘Dadiyamarnjarrka daka-da,’ ningki-yamama ningkakina?” ni-yama nakina Nubungkawa-da.

Ajika eneja ni-yama, “Ngaya-bu ningi-lyangkiyamama, ‘Warnumamalya warningiyelakwa kabu-wardanga-bu,’ ningi-yamama, ‘kajungwa kabu-mangi-yada dadingiyarrka,’ ningi-lyangkiyamama,” ni-yama nakina Ajika.

¹⁰ Ni-yama enamba-langwa nakina Abimileka, “Ningki-yamarrkama-burra? Yirri-kadika yirruwa-manja-na!” ni-yama. “Aburraja warningerribirra warnungkwarba nganyangwa ka-mungkwulama dadingiyena-manja. Akineka awurrariya nungkwa-langwa akina, nara yirra-langwa,” ni-yama. ¹¹ Biya

nakina Abimileka nenu-madumurrukwama wurrababurna-manja warnumamalya ena-langwa-manja akwa ni-yama aburruwa-wa, “Nungkwurraja karningerribirra karnumamalya yiki-yamina-manja awurrariya nenaka-manja nenungkwarba akwa ngawa dadingiyenikba-manja, yiki-jungwunama kirrakina-da. Nganja ka-makinama nganyangwa wurrawinyamba warnungkwarba kembirra yikabu-wardenama kirrakina aminakina-langwa awurrariya-da,” ni-yama nakina nubungkawa-da.

¹² Kembirra eneja Ajika nakina n-ambilyuma ngawa yakwujina akwa ni-lungkuwabijuwama amamamuwa aningiyada. Bi...ya kembirra mibina-manja ngawa mamarika nuwurra-murndukwama nakina awurrakwulyumide-ka aninga. Nu-manguma nakina awurrakwulyumida aninga mena nakina Yaweya ni-yama-mubaba eningaba enuwa-manja. ¹³ N-ambambilya yakwujina bi...ya yanda-langwa numin-ababurnadinuma arakba aninga-murriya iya amurndakijika-murriya nakina, mena Yaweya nenu-mamurikajuwa-mubaba nakina neningangkawura. ¹⁴ Ababurne-ka jiba iya bulukwa ena-langwa. Aburrajukwaba wurrababurna warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa. Kembirra arakba aburraja wurrumurndakibina WarninguBilijiya warnumamalya ne-yakwujaminuma wurrakina Ajika-langwa. ¹⁵ Kembirra narr-ekirrembama ajiringka ababurna-manja emedirra akungwa. Arakba-wiya neniba-wiya ngawa nungwenikba Aburiyama, aburraja Aburiyama-langwa

warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadinuma amurndakakina adinuba-wiya. Kembirra Ajika-langwa enamba-langwa arakba amurndakakina emedirra akungwa aduwaba-da.

¹⁶ Eneja kembirra ni-yama Abimileka Ajiku-wa, “Jeyi! Likaja arakba,” ni-yama. “Wu-lalika ena angalya yirra-langwa. Ningkakin-ka ningkingbuda ningkenumamalya yirruwa-manja angwurra aduwaba,” ni-yama. ¹⁷ Eneja kembirra Ajika nu-warumajungwa akwa nu-makilalika akina angalya akwa aburruwa ena-langwa warnumamalya. Namurndaki-likenuma ekbilyuwalyu-wa angalya akwudangwa Kera. Narri-ngekburakama arakba angalya, kembirra yakwujina ngawa nuw-ambilyumurra wurrakina-da.

¹⁸ Biya na-mungkadinuma ngarningka wurrakina Ajika akwa ena-langwa warnungkwarba emedirra akungwa amurndakibina-murrada nungwenikba-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadinu-murrada adinuba-wiya. Eneja nakina Aburiyama ni-yengbijuwama emikirra emedirra amurndakakina. Akena ni-jungwu-mulangwa nakina kembirra aburraja wurrumurndakibina WarninguBilijiya warnumamalya narr-ekirrembama ajiringka amurndakakina. Kembirra enamba-langwa nakina Ajika ni-yengbijuwama arija-langwa ebina-murrada emikirra emedirra nakina-da.

¹⁹ Kembirra arakba aburraja Ajika-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadinuma wurrakina ekbilyuwalya-manja angalya

edirra biya narr-akburranga kembirra akungwa. ²⁰ Akena aburraja wurruminakina angalya warnungkwarba wurribina narr-embibirrajuwama jiba aburra-langwa ne-beyinuma wurrakina awinyamba Ajika-langwamanja warnungkwarba narr-embibirrajuwamurrumanja jiba ena-langwa. Ne-yama, “Ene-ka akungwa yirra-langwa,” ne-yama. Kembirra eneja nakina Ajika ni-yengbijuwama akina emedirra akungwa “Nebeyinumurrumanja” emikirra akina.

²¹ Aburraja kembirra Ajika-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadina engka emedirra akungwa, akena aburraja wurruminakina angalya warnungkwarba akwa ngawa Ajika-langwa warnungkwarba ne-kuwurriyina ne-beyinuma awinyamba akinalangwa emedirra ngarningka-da. Kembirra Ajika “Nawirrikbeyinumurrumanja” emikirra ni-yengbijuwama emedirra akungwa akina-da.

²² Kembirra na-warumajungwa arakba Ajika-murriya akwa narru-makirukbijangajuwa angalya akwa na-mungkadina ngarningka emedirra akungwa akena nara arakba ke-beyina awinyamba. Ni-yama nakina Ajika, “Yaweya nakina ngarrenu-kwama enena angalya ngakwurra-langwi-yada akwa kembirra amurndangekburna arakba *ka-ngwur•denama *ka-wuldinama ke-yaminama yelakwa ngakwurra-langwa enena-manja angalya. Enene-ka emedirra akungwa emikirra ‘Ngarrenukwamurrumanja angalya’ akina-da,” ni-yama Ajika-da.

23 Biya kembirra Ajika-murriya narri-lalikama arakba akina angalya umba namurndaki-likena akinu-wa angalya angerriba Biyajibu-wa. 24 Kembirra makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya eneja nakina Yaweya ni-jadinga yakwujina Ajika-manja. Ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Ningene-ka Ningeningikarrawara nungwena-langwa Aburiyama-langwa,” ni-yama. “Nara akbar•duma mena k-ambilyama ngawa ningena akwudangwa nungkuwa-manja. Ki-yaminama eningaba nungkuwa-manja, yiba-kwunama numirena-murriya warnikinikaduwa wurrababurna, ebina-langwiya ayakwa ningi-yarrkakumarnu-mulangwiya arakba-wiyada Aburiyama-langwi-yada-da. Nakinabina Aburiyama nenikuminuwar•duwar•da nganyangwa akwa ningenu-kwama akina eningarumuruma ayakwa ngayuwa-da,” ni-yama Yaweya Ajiku-wa-da.

25 Eneja kembirra ni-ngekburakama nakina Ajika alda angwarnda-murra yakwujina ngawa akwa neni-yangmarngkwajuwama arakba nakina Yaweyu-wa. Kembirra ni-ngekburaka yakwujina angalya ena-langwa. Aburraja kembirra ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadina emedirra ngarningka akungwa yakwujina-da.

Ajika-langwa akwa Abimileka-langwa

26 N-ambilyu-wiya Ajika yakwujina Biyajiba-manja, eneja nibina Nubungkawa Abimileka ni-likena ena-langwa-langwa

angalya angaluba Kera-langwa yenjer-rikina Ajiku-wa. Akwa wunambilyuma wunenungkwarba-kiya nenilirraku-wilyakama nakina. Nuwilyaba Bikala, nibina nubungkawadinuma nakina ena-langwa-manja wurrawinyamba, umba nuwilyaba ena-langwa nenikuminuwar•duwar•da Ayijada, nibina nenu-mamurikajuwama Abimileka-manja kajungwa Abimileka kin-eningmidini-yada akwiyamangena-langwa nakina.
²⁷ Eneja ni-yama Ajika aburrubukwurruwa-wa, “Miyambena-burra kirrubuki-likena yangkwurrangwa ngayuwa-wa aduwaba?” ni-yama. “Yirr-awinyambaka-murrada kirrubukalakena ngayuwa-manja adinuba-wiya kirru-minangkirraja-murrada nungkwurra-langwa-langwa angalya ningena-da,” ni-yama Ajika.

²⁸ Aburrubukwurraja nabuki-yama, “Yarningma yarna aduwaba n-ambilyama Yaweya nungkuwa-manja. Ngarra-ngayindenama aki-yarrkakumurnama ngakwurruwa ayakwa akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma. Kembang nungkwaja nungkuwa k-akumurnama ayakwa ²⁹ kajungwa nari-yada e-yamama nungkuwa akwa ngawa nungkwa-langwa warnumamalya awurrariya yirruwa-manja. Yarna yirra nara yiki-yama awurrariya nungkwurruwa-manja ebina-wiya. Yirr-errukwulinuma nungkwurruwa-manja. Nara aku-wardiyina awinyamba umba wulkwa ngarra-larrkama nungkuwa akwa nungkwa-langwa warnumamalya engku-

wa yirra-langwa-langwa angalya. Kemberra nungkwurraja kirri-likenuma kirrakina yilyurkwa-murra yukwudukwuda. Yirraja yirrakakiruma yarna Yaweya ni-yamama nakina eningaba nungkwurruwa-manja,” nabuki-yama wurrubukalakina Ajiku-wa.

³⁰ Kemberra eneja nakina Ajika ni-larrngkwaburranga aninga ababurna aburrubukwurra-langwa biya nabuk-eyijina aninga akwa nabuki-bekeyina akubibeka.

³¹ Biya nabuku-mungkwula arakba.

Biya mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura wunalakina Abimileka akwa ngawa Ajika nenu-mirajanga akwa neni-lyelyimbukweyina ayakwa. Kemberra wunalakina-kiya neni-yarrkakumarna ayakwa nari-yada awinyambakajuma akwa nari-yada a-yarrkuwarrukwajuma akina ayakwa. Adinubawiya nuwilyaba n-akumarnuma ayakwa kemberra nuwilyaba enamba-langwa. Biya kemberra Ajika ni-yama, “Jeyi! Wurrubukilikaja arakba angalyu-wa.” Biya Ajika n-ambilya yakwujina ena-langwa-manja angalya umba aburrubukwurraja Abimileka akwa ena-langwa wunenikuminuwar•duwar•da-kiya nabuki-lawurradina arakba wurrubukalakina aburrubukwurra-langwu-wa angalya Kera-wa. Kemberra aburruwa-murra wurrakina arakba-da.

³² Kemberra makini-yada ngawa mamawura aburraja Ajika-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-lawurradina wurrakina angalyu-wa na-mungkadinu-mulangwa

emedirra-langwa akungwa. Ne-yama, “Akungwa yirr-akburrangama yarna.”

³³ Ni-yama eneja Ajika, “Aki-yengbijinama emikirra emedirra akungwa Biyajiba,” ni-yama. Akina ekirra Biyajiba ne-yaminama “emedirra akungwa ngarri-yarrkakumarnu-murrumanja ayakwa.” Kembirra akina angalya Biyajiba ebina-manja n-ambilyu-murrumanja Ajika namanguma ekirra ngala-langwa akina-langwa emedirra akungwa-da.

Yijawa-langwa-langwa wurradidingiyena

³⁴ Eneja Ajika-langwa nenikuwenikba Yijawa n-ambilyu-manja nakina arngkabiyaibuwa ma arngkumemberrkwa mamarika iya yinungkwura, kembirra nenu-manguma nakina wurringambilyuma-kiya wurringadiyara-kiya ena-langwi-yada wurradingabulena-kiya. WurringadingiYida-kiya wurringalakina. Duwilyaba dibina dadiyawenikba Biyeri-langwa dadimikirra Judida dakina, umba duwilyaba ngalaja dibina dadiyawenikba Elena-langwa dadimikirra Bajumada dakina. ³⁵ Akena wurringalakina-kiya wurringidarringka-kiya narraliraku-werrikawarriyakame-ka wunalakina Ajika akwa Ribeka-da.

27

Ni-yengbinu-mulangwa Ajika ayakwa eningilyamamba Jekabu-wa

¹ N-eniyerringkaduma eneja Ajika nakina akwa nimimbe-ka arakba. Biya nen-ardijuwa kembirra nenikuwenikba neningadinuba-wiya

Yijawa akwa ni-yama enuwa-wa, “Nenukwa-yi!” ni-yama.

Eneja ni-yama, “Miyambena?”

² Enamba-langwa ni-yama Ajika, “Yi-rringkina ningena ning-eniyerringkaduma arakba. Dukwa arakba ningena adinuba ki-jungwunama.

³ Kembirra wu-miya arakba enungkwa nungkwa-langwa akwa likaja erriberriba-wa yimin-aburangkina yinungungwangbu-wa. Kinu-wardena yuwilyaba, kini-lawurrakajina yangkwurrangwa

⁴ akwa kini-dakina yukwurara nganyangwa k-alyubarini-yada. Kwa, kinu-wilyakina yukwala yangkwurrangwa nganyangwi-yada. Kemba k-alyubarini-yada ngayuwa akwa ki-yengbininya yada kemba eningaba ayakwa eningilyamamba nungkuwa-wa. Ningi-ngayindenama ngayuwa ki-yengbinama akina ayakwa nganyangwa nungkuwa-wa nara-wiya a-jungwuma,” ni-yama Ajika Yijawu-wa.

⁵ Akena ngalaja Ribeka ying-engkirrikena akina ayakwa ni-yengbinuma Ajika Yijawamanja. Umba eneja ni-likena arakba naburradikba naruma-dangwa yinungungwangbu-wa n-aburangkama.

⁶ Ngalaja kembirra yingiyama Jekabu-wa, “Ning-engkirrikenuma ningena nungwena ni-yengbinuma ena ayakwa Yijawu-wa.

⁷ Ni-yamama nakina, ‘Yiki-yikaja yinungungwangba akwa yikumini-dakina kiji-yada ngayuwa. Kembirra ki-yengbinama eningaba ayakwa nganyangwa ebina eningilyamamba nara-wiya a-jungwuma ningena, kin-engkirrikaja-murrumanja Yaweya,’ ni-yamama

nungwena nenu-makama nawena-manja,” yingi-yama Ribeka Jekabu-wa. ⁸ Biya yingi-yama ngarningka enuwa-wa, “Kwuja, naburra, yimin-engkirrikaja ambaka-langwa nganyangwu-wa ayakwa. ⁹ Jeyi! Likaja ngakwurra-langwu-wa nenukwuda, aburangkina ambilyuma-kiya angariya engmurra-kiya. Ku-wilyakina yangkwurra-gwa ngayuwa-wa. Kemba nganja ningenana ki-dakinama. Eningaba ki-dakinama wuburra laka ni-lyelyingminama nungwena akwurra amadangkwa. ¹⁰ Kemba nungkwaja ku-wilyakinama nungkuwa akina amadangkwa nungwenu-wa. Kembirra kini-yengbinama nakina eningaba ayakwa ena-langwa ebina eningilyamarmba nungkuwa-wa nara-wiya a-jungwuma nakina,” yingi-yama Ribeka Jekabu-wa.

¹¹ Eneja Jekaba ni-yama dirndenikba-wa, “Ningkeningma nawarrka nu-wilyakinama ababurna ayama. Nara ebina ayama nganyangwa-manja ayarrka. Ayama-wiya nakina akena nara nganja ebina. ¹² Dukwa nungwarrka keni-lyinga-manja ngayuwa kembirra kin-eningmidinama ngayuwa nungwarrka-da. Kembirra neningma nakina nara Yijawa ningakina umba kini-kadikinama ngayuwa-da. Akina-langwa kembirra nara a-manguma ebina eningilyamarmba ayakwa umba ki-kbajajungwunama ngayuwa,” ni-yama Jekaba-da.

¹³ Ngalaja yingi-yama dirndenikba, “Ki-kbajajungwuna-manja nungkuwa ningkakina, kembirra nara nungkwa-langwa

awurrariya a-ngekburakajungwuma umba ki-kbajajungwunama ngayuwa akina-da. Yirra-makinama ngayuwa ningkakina, umba ku-wilyakina yangkwurrangwa nenukwuda ambilyuma-kiya,” yingi-yama.

¹⁴ Eneja kembirra ni-likena nakina Jekaba biya nu-manga ambilyuma nenukwuda akwa nu-wilyaka biya nanga-kwa dirndenikba-wa. Kembirra yingi-daka eningaba wuburra laka ni-lyelyingminuma neningiyadikba akwurara.

¹⁵ Biya yingi-likena nanga-manga dumbala dadingaba Yijawa-langwa yinginu-kwa Jekaba-manja akwa n-awiyebena.

¹⁶ Kembirra ying-akumarna amakwulya nenukwuda-langwa ebina nu-wardangu-mulangwa Jekaba ena-langwa-manja ayarrka akwa ngawa memirrama-manja ying-akumarna ngarningka. ¹⁷ Kembirra na-walyuwa-manja akina amadangkwa yinginu-kwa akina akwa ngawa aninga damba yingi-daka-mulangwa yinginu-kwa.

¹⁸ Kembirra enamba-langwa arakba Jekaba ni-likena nakina nungwenikba-wa nu-wilyakama alakina-kiya amadangkwa akwa aninga. Ni-yama nakina Jekaba, “Ngangwa!” ni-yama.

“Miyambena?” ni-yama eneja nungwenikba. “Ningkumiyambena ningkakina ningkenikuwar-rka?”

¹⁹ Eneja ni-yama Jekaba, “Ngayuwe-ka nin-gena ningenikuwena ningumilyengma ningengungkwulyuba Yijawa. Ebina yi-makama nungkuwa, ningi-yamama arakba. Mirajangalangwa alyubarina-langwa ena amadangkwa.

Ena ningu-wilyakama kajungwa ki-yengbini-yada nungkwa-langwa eningaba ayakwa ebina eningilyamarmba ngayuwa-wa,” ni-yama.

²⁰ Eneja ni-yama nenierringka, “Nenukwa, ningki-yamarrkama ningkena ningken-akburrangarnuma warenja-bawiya yaka yinungungwangba?” ni-yama.

Enamba-langwa ni-yama Jakaba, “Yaweya, nibina Neningikarrawara nungkwa-langwa, nginu-mamurikajuwama nakina kembirra ningen-akburrangarnuma yinungungwangba warenja-bawiya,” ni-yama.

²¹ Eneja ni-yama Ajika, “Kwa yangkwurrangwa-wiya akwudangwa. Kwureya ka-lyinga-langwa. Ningkakina jerriya amandangwa Yijawa?” ni-yama. ²² Jakaba n-akwudangwukajungwa ena-langwu-wa nungwenikba, kembirra eneja Ajika neni-lyinga. Ni-yama kembirra, “Ningki-yengbina-manja ningkakina ena ayakwa wuburra Jakaba ningki-yaminama akena wuburra Yijawa ne-yaminama ayarrka nungkwa-langwa,” ni-yama. ²³ Ajike-ka nakina nenu-ngwarndirranguma Jakaba mena-baba amakwulya-wiya nenukwuda-langwa ayarrka ena-langwa. Wuburra Yijawa-langwa akina ayarrka-da. Neniki-yengbi-yada nakina Ajika ebina ayakwa eningilyamarmba ena-langwa Jakabu-wa ²⁴ akena ngarningka ni-yama nakina enuwa-wa, “Amandangwa jerriya ningkakina Yijawa?” ni-yama.

“Yawa,” eneja ni-yama Jakaba.

²⁵ Enamba-langwa ni-yama Ajika, “Yu-kwa akina ningku-wilyakama amadangkwa. K-alyubarinama adinuba-wiya ningena kembirra ki-yengbinama nganyangwa eningaba ayakwa eningilyamarmba arija-langwa nungkuwa-wa,” ni-yama. Kembirra nenu-kwa Jekaba amadangkwa nungwenikba-wa akwa n-alyubarina. Biya n-angkarna nakina Jekaba akubibeka akwurena-langwa amalyirra akwa ni-bekina nungwenikba. ²⁶ Kembirra ni-yama nungwenikba, “Kwa yangkwurrangwa-wiya yiki-lawurangkini-yada, nenukwa,” ni-yama.

²⁷ Eneja Jekaba ni-rnjirrkwa akwudangwa neniki-lawurangki-yada nungwenikba-wa akena eneja nungwenikba nanga-kirruwanja dumbala Yijawa-langwa dibina n-awiyebenuma Jekaba.

Biya kembirra arakba ni-yengbina nakina ebina eningaba ayakwa eningilyamarmba. Ni-yama,

“Ningkeningabe-ka ningki-ngbajama
 ningkenikuwarrka,
 wuburra laka na-kirruwanjama eningaba
 akina ajiringka,
 ebina Yaweya ni-ngekburakama eningaba.

²⁸ Eneja Neningikarrawara kenu-kwuna
 nungkuwa-wa amidikbalya angubina-
 langwa.

Kembirra ngalaja ka-lungkuwarrina
 amarda-murriya nungkwa-langwa
 kajungwa ku-meni-yada aninga-murriya
 ababurna.

Kenu-kwuna ngarningka Neningikarrawara
 ababurna-langwa amadidira amaninga

akwa ngawa ababurna amalyirra
akwurena-langwa.

29 Umba aburraja wurruwurrakwulyumida
warnumamalya wurriminimingka
kabuminu-war•dena nungkwa-langwa
warka.

Akwa abi-yamina wurrakina nungkuwa-wa,
'Ningkaruma ningkenumamalya ningkak-
ina,' abi-yamina,

akwa ab-abuluwendiye-ka nungkuwa-manja
wurrakina.

Nungkwaje-ka ningkakina ku-bungkawadina
nungkwa-langwa-manja warnumamalya
kuw-ambilya-murrumanja nungkwa-
langwa-manja angalya.

Aburramba-langwa ab-abuluwendiya
nungkuwa-manja aburrajukwaba.

Umba aburraja warningerribirra warnuma-
malya kabi-kbajina-manja nungkuwa
kembirra abi-kbajajungwuna aburruwa
aburrajukwaba.

Umba ke-yengbina-manja wurrakina
eningaba ayakwa nungkuwa-
wa, kembirra eningaba abi-
ngekburakajungwuna aburra-langwa
aburrajukwaba-da,"

ni-yama Ajika Jekabu-wa-da. 30 Kembirra ni-
jerrukwama Ajika ena-langwa eningaba ayakwa
ebina eningilyamarmba. Eneja kembirra Jekaba
neni-lalika arakba nakina nungwenikba-da.

*Ni-ngayindangu-mulangwa Yijawa ayakwa
eningilyamarmba nungwenikba-langwa*

Akini-yada ngawa ni-lawurradina eneja Yijawa nawenikba Jekaba-langwa nu-wilyakama yinungungwangba ni-ngaja-mulangwa. ³¹ Biya ni-dakama enejukwaba yakina yukwurari-yada yinumadangkwa. Biya ni-lyilyanga arakba yukwala yinumadangkwa ni-daka-mulangwa nungwenikba-wa akwa ni-yama, “Ngangwa, yi-yengkilabenuma yinungungwangba akwalyana? Yaka arakba. Mirajanga-langwa alyubarinalangwa ena amadangkwa. Kembirra yikukuwuna eningaba ayakwa eningilyamarmba ngayuwa-wa nungkwa-langwa,” ni-yama.

³² Eneja Ajika ni-yama, “Ningkumiyambena ningkakina?”

Enamba-langwa kembirra Yijawa ni-yama, “Ngayuwe-ka ningena ningenikuwena-daningumilyengma ningenungkwulyuba ngayuwa Yijawa-da,” ni-yama.

³³ Kembirra ni-nyakawarriyade-ka eneja nenyuwangkwa Ajika akwa numurndumurndaburridanga nakina-da. Ni-yama, “Wurruwilyaba warnumamalya nenuwardanguma yinungungwangba akwa biyikenuma amadangkwa ngayuwa-wa adinubawiya nara-wiya ningkibina nungkwaja. Biya ning-alyubarinuma akwa ningarra-kwama akina ayakwa nganyangwa eningilyamarmba arakba-da. Nare-ka ngayuwa a-lawurrakajuma akina ayakwa, umba eningangkawura aburra-langwa ngawa akina-da. Wurrumiyambena wurribina warnumamalya dukwa-da?” ni-yama.

³⁴ Umba eneja nakina Yijawa n-engkirrika-manja akina arakba ayakwa nenak-ar•darra

awinyamba. Nu-warduwardemina akwa ni-yama, “Marrakba, ngangwa, yu-kwa-langwa nganjukwaba eningilyamarmba ayakwa eningaba,” ni-yama.

³⁵ Eneja ni-yama Ajika, “Nenikumarnjena ni-likenuma yangkwurrangwa biya ngini-kadikama. Kamba ningenu-kwama arakba nganyangwa ayakwa eningaba ebina eningilyamarmba enuwa-manja. Akina nungkwa-langwa-maka mena ningkumilyengma ningkenungkwulyuba ningkakina akena enuwa-manja arakba nenikumarnjena-manja akina-da,” ni-yama.

³⁶ Enamba-langwa ni-yama Yijawa, “Ningumilyengma ningenungkwulyube-ka ningenikuwena ngayuwe-ka ningena, akena ebina-wiya ngini-kadikama, kembirra wuburra numilyengma nenungkwulyuba nenikuwena enuwa nakina arakba-da. Akwa ena ngarningka aduwaba. Ngayuwa-maka yiku-kwa-maka ebina eningilyamarmba ayakwa eningaba nungkwa-langwa, akena nu-manguma nakina akina ayakwa. Karukwa, ena-langwa arakba akina ayakwa-da. Arngkambilyume-ka ngini-kadikama nakina-da. Amandangwa nenimikirra Jekaba. Marrakba, akina awilyaba ngarningka ayakwa eningaba nganyangwa?” ni-yama Yijawa. Umba akina ekirra Jekaba ne-yaminama “neni-kadikinama wurrukwala-manja.”

³⁷ Eneja ni-yama Ajika, “Ningenu-bungkawakama arakba nakina nungkuwa-manja ngayuwa-da,” ni-yama. “Ningenu-makama nakina ena-langwa warnumamalya

kenuminu-war•dena-mulangwa warka ena-langwa. Ningenu-makama ababurna amadidira eninganinga iya amalyirra akwurena-langwa kuw-ambilya-mulangwa ena-langwa. Nara arakba, nenukwa, na-jerriduma ayakwa-da, kembirra nara ebina nungkwa-langwa-da,” ni-yama nenyuwangkwa.

³⁸ Umba neni-yengkiyengkilabena ngawa eneja Yijawa niyirrbiyirrba nakina. “Awilyabama wulkwa akina ayakwa eningaba-na? Umba akina ngarningka eningaba ayakwa nganyangwi-yada? Yu-kwa-langwa marrakba eningaba ayakwa nganjukwaba,” ni-yama. Biya ni-nyakawarriyada akwa nu-ngwadinuma arakba Yijawa.

³⁹ Eneja ni-yama Ajika,
 “Nara a-larruma amidikbalya angubina-langwa nungkwa-langwu-wa ajiringka.
 Akwa eninginingaba-ma ajiringka nungkwa-langwa.

⁴⁰ Umba ningkumarngba awinyamba-langwa k-ambilyama.

Aduwaya-wiya kinuminu-war•denama ningkakina nenikumarnjena.

Kembirra arija-langwa ki-lyumadinama ningkakina kajungwa nari-yada a-bungkawaduma nakina nungkuwa-manja arakba-da,”

ni-yama Ajika nakina-da.

Jekaba ni-lalika-mulangwa angalya ena-langwa

⁴¹ Eneja kembirra nakina Yijawa nenu-wirrikbame-ka nenikumarnjenikba Jekabu-wa, mena nungwenikba nenu-kwa-mubaba eningilyamarmba ayakwa eningaba ena-langwa. Ni-yame-ka Yijawa, “Ambaka arngkidarrba nungwarrka kini-jungwunama. Kembirra kini-jungwuna-mulangwa nakina akini-yada ngawa kinu-wardenama nakina nenikumarnjarrka ngayuwa-da,” ni-yama.

⁴² Umba ngalaja Ribeka ying-engkirrika akina ayakwa. Biya yingin-ardija ngaluwa-wa Jekaba akwa yingi-yama, “Kwuja, naburra. Nawena ngini-ngayindenama kenumini-lawurrakajinama nakina awurrariya nungkwalangwa akwa kenu-wardenama nungkuwa akina-langwa ningki-yama-mulangwa ningkakina. ⁴³ Engkirraja! Jeyi, likaja Yerenu-wa nganyangwu-wa nawarrka Lebinu-wa, ⁴⁴⁻⁴⁵ akwa k-ambilya yakwujina enuwa-manja aduwaya-wiya. Eneja kembirra ambaka-murra arija-langwa kini-yakuwabijiyama nawena ebina ningki-yama-mulangwa nungkuwa akwa kinu-werrikuwarruwalyadinama arakba nakina. Akini-yada ngawa ka-larrkiyama ningena wurrukwala nungkuwa-wa biya kabu-lawurrakajinama yangkwurrangwa. Nara-manja a-likama nungkuwa engku-wa, dukwa kinalakina-kiya yikini-jungweyinama muwilyaba-manja ngawa marringa. Biya kembirra nara kinalekbina kinenungkwarba-kiya nganyangwa,” yingi-yama Ribeka Jekabu-wa.

⁴⁶ Kembirra yingi-likena dakina

neningiyadikba-wa Ajiku-wa. Yingi-yama, “Wururumurndakenena warningiyelakwa wurridarringka nenu-manguma Yijawa ena-langwi-yada wurradidingiyena nare-ka warna ngakwurra-langwa warnumamalya, umba WarningiYida wurridarringka wurrakina. Nganja ning-erriburandiname-ka wurrakina-langwa. Umba kenu-mena-manja enejukwaba Jekaba wurramukwiyadakena ngawa wurridarringka ena-langwi-yada, kembirra amiyambena eningaba nganyangwa?” yingi-yama dakina Ribeka Ajiku-wa-da.

28

¹ Eneja kembirra neni-yuwangkwa Ajika nen-ardijuwa Jekaba akwa ni-yama, “Ngeniyerriya, nara a-manguma DadingiKenina didarringka nungkwa-langwi-yada dadingiyena. ² Umba likaja kembirra akinu-wa emikirra angalya Mejubudamiya nungkwa-langwu-wa nanganjaminjena Beduwela. Biya kinga-mena duwilyaba dadiyara dadingakwujina, dibina Lebina-langwa dadiyawenikba nebena-langwa. ³ Eni-yamina eningaba nungkuwa-manja eneja Neningikarrawara nibina ningbudadangwa. Akwa eni-yamina eningaba nungkwa-langwa-manja dadingiyena ngalajukwaba. Akwa kembirra eni-yamina kenu-kwuna nungkuwa-wa wurrababurna wurriyukwayuwa, kajungwa ningkumirarringbiyada ningkakina wurriylimberrkwulyumida warnumamalya wurriylimberrkeyebijeba iya wurriylimberrkeyebijeba. ⁴ Eni-yamina

eningaba nungkuwa-manja akwa ngarningka numirena-murriya-manja warnikinikaduwa-manja wuburra laka adinuba-wiya ni-yamama nakina Aburiyama-manja. Umba ki-lyingina ningkakina enena angalya ebina nenu-kwamurra Neningikarrawara adinuba-wiya Aburiyama-manja. Ki-lyingina nungkwa-langwi-yada enena angalya ebina-manja ningk-arumidinu-murrumanja akwa ningk-ambilya-murrumanja aduwaba ningkakina-da,” ni-yama Ajika nakina Jekabu-wa-da.

⁵ Biya kembirra Ajika neni-larrka arakba nakina Jekaba engku-wa angerriba Mejubudamiya-wa n-ambilyu-murruwa nebenikba Lebina. Nakine-ka Lebina nenikuwenikba Beduwela-langwa. Umba eneja Beduwela NeningArama nenumamalya nakina. Umba Lebina ngarningka narrkuwadikba nakina Ribeka-langwa. Umba ngalaja Ribeka dirndarringba Jekaba-langwa iya Yijawa-langwa dakina-da.

Yijawa nanga-mangu-mulangwa ngarningka dadiyara dadingiyenikbi-yada

⁶ Eneja kembirra nakine-ka Yijawa n-engkirrika nakina ni-yengbinu-mulangwa Ajika ebina eningilyamarmba ayakwa eningaba Jekabu-wa akwa neni-larrka-mulangwa nakina Jekaba engku-wa Mejubudamiya-wa, kajungwa nenik-aburangki-yada yakwujina duwilyaba dadiyara ena-langwi-yada dadingiyenikba. Akwa neningma ngarningka Ajika-langwa

ayakwa ebina nenu-maka-mulangwa Jekabu-wa ni-yengbinu-mulangwa nakina ena-langwa eningaba ayakwa. Eneja ni-yamama nakina, “Nare-ka a-manguma DadingiKenina dadiyara nungkwa-langwi-yada dadingiyena,” ni-yamama nenyuwangkwa Ajika Jekabu-wada. ⁷ Akwa Yijawa neningma ngarningka nakina Jekaba nenumin-engkirrikenuma nungwenikba-wa akwa dirndenikba-wa akwa ni-likenuma arakba nakina engku-wa Mejubudamiya-wa. ⁸ Kembirra yadikina Yijawa ni-lyangkumakajungwunuma nungwenikba nara kenumini-ngayindanga wurridarringka WarningiKenina. ⁹ Kembirra ni-likenuma arakba Yijawa nakina Yijumeyilu-wa kajungwa kininga-meni-yada nakina duwilyaba dadiyara ena-langwa-langwa ngawa warnumamalya ena-langwi-yada dadingiyenikba. Umba eneja Yijumeyila nakina nenikuwenikba Aburiyama-langwa. Kembirra nanga-manguma Yijawa Yijumeyila-langwa dadiyawenikba ena-langwi-yada dadingiyenikba. Dadimikirra dakina Mayalada umba narrkuwadikba Nubeyada nenimikirra nakina.

Jekaba ni-lyangburarrkinu-mulangwa akwulyangburarrka Bedela-manja

¹⁰ Eneja kembirra nakina Jekaba ni-lalikama akina angalya Biyajiba kajungwa neniki-liki-yada nakina Yerenu-wa. Kembirra ni-likena arakba nakina. ¹¹ Ni-likena ngawa nakina bi...ya num-awiyebu-manja mamawura nu-ngwanja arakba akwa ni-ngekburaka ena-langwa

angalya meningalyarrngwalyilyi-yada marringa. Biya nu-kwunumurrkwulinga marringi-yada umba ni-lyangkilyangkirakajungwa angwarnda-murra. Biya nu-mungkwulinga.¹² Kemberra ni-lyangburarrkina arakba akwulyangburarrka. Enena kemberra akwulyangburarrka ena-langwa. Niringkama yakina yerrerra yilingajirra nu-wurdanguma ajiringka-langwa karrawaru-wa yanda-langwa Neningikarrawara-langwu-wa angalya. Kemberra aburraja wurrukwala warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa na-wurdanguma na-dirrirndumurra yakina-manja yerrerra.

¹³ Kemberra eneja Yaweya n-arjeyumurra akwudangwa Jakaba-manja. Biya ni-yama enuwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena Yaweya, Ningeningikarrawara Aburiyama-langwa akwa ngawa Ajika-langwa,” ni-yama. “Yibakwunama ngayuwa enena angalya ebina-manja ningku-kwunumurrkwulu-murrumanja ningkakina nungkwa-langwi-yada akwa numirena-murriya warnikinikaduwi-yada,” ni-yama Yaweya Jakabu-wa. ¹⁴ “Wurrakine-ka numirena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwa kuw-ababurnadinama wuburra laka ajiringka eyukwayuwa ababurna akina. Karri-lyinginama wurrakina enena angalya akwa karrarumurrkinama akina angerriba iya angerriba aburra-langwi-yada angalya. Ki-yaminame-ka ngayuwa eningaba wurruwurrakwulyumida-manja warnumamalya engkalina-langwa iya engkalina-langwa angalya wuburra laka ningi-

yaminama eningaba aduwaba nungkuwa-manja akwa ambaka numirena-murriya-manja.
 15 K-ambilyame-ka ngayuwa akwudangwa nungkuwa-manja akwa yiba-ngwurenama ningkakina ababurna-manja angalya k-ambilya-murrumanja nungkuwa. Kembirra arija-langwa yiba-lawurrakajinama ngayuwa ningkakina ambaka ngarningka enenu-wa angalya. Nare-ka ngayuwa a-lalikama nungkuwa umba ki-jerrukwunama ababurna-langwa yirra-makama arakba ngayuwa nungkuwa-manja,” ni-yama Yaweya Jekabu-wa-da.

16 Kembirra nu-mirajanga arakba eneja Jekaba akwa ni-lyelyimbukwajungwuna nakina. Ni-yama, “Yaweya naka yelakwa enena-manja angalya ningeningbala-na!” ni-yama. 17 Biya n-akbar•da akwa ni-yama, “Enene-ka angalya angkakbar•duwar•da amarngilyarra! Neningikarrawara-langwa-bina ena angalya dukwa-da. Enena-bina nangwurrkbalinama akawiyuwiyeba karrawaru-wa Neningikarrawara-langwu-wa angalya-da,” ni-yama nakina-da.

18 Biya kembirra mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura Jekaba nu-mirajanga nakina akwa nu-manga angwarnda ebina nu-mingekirakirakajungwunuma aringka-manja akwa n-arjiyajuwa akina yakwujina kajungwa wurrukwal warnumamalya warningmi-yada Yaweya n-abilyerrickajungwunuma nakina yakwujina. Kembirra ni-jiraba amalyirra aliba akina-manja angwarnda kajungwa

Neningikarrawara-langwi-yada akina arakba.
¹⁹ Biya ni-yengbijuwama angalya Bedela, mena akina ekirra Bedela ne-yaminama “alikirra Neningikarrawara-langwa.” Akena ngalaja angalya aminababurna alikirra iya warnumamalya ebina akwudangwa nuw-ambilyumurra akina emikirra adinuba-wiya Luja.

²⁰ Biya kembirra nakina Jekaba ni-yarrkakumarna ayakwa Yaweya-langwa. Ni-yama enuwa-wa, “K-ambilya-manja ningkakina ngayuwa-manja akwudangwa akwa yiku-ngwurena-manja lukwakwa ningkakina akwa yiku-kwuna-manja aninga-murriya akwa dumbala-murriya ngayuwa-wa, ²¹ biya ki-lawurradina-manja ngayuwa nungwarrka-langwu-wa angalya ningingkinjungwurra, kembirra nungkuwa Yaweya nganyangwa Ningkeningikarrawara ningkakina-da,” ni-yama Jekaba nakina Yaweyu-wa. ²² Biya ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Enene-ka angwarnda yelakwa ning-arjiyajuwama ngayuwa aduwaba kajungwa ki-yakuwerribikini-yada ngayuwa nungkuwa-wa. Kembirra enena-manja-bina angalya aburraja warnumamalya kabi-yangmarngkwajini-yada wurrakina nungkuwa-wa. Umba yiku-kwuna-manja ningkakina ememberrkwa bulukwa ngayuwa-wa kembirra ki-lawurrakajinama ngayuwa awilyaba nungkuwa-wa yiba-kwunama. Akwa yiku-kwuna-manja nungkuwa eningerribirra ememberrkwa ngayuwa-wa, kembirra ki-lawurrakajini-yada ngayuwa awilyaba-ma

ngawa nungkuwa-wa. Ki-yaminjaminama
ngawa arngkababurna-langwa ngayuwa-da,”
ni-yama Jekaba nakina Yaweyu-wa-da.

29

Ni-yar•dangu-mulangwa Jekaba Lebina- langwa-manja angalya

¹ Biya kembirra Jekaba nu-warumajungwa
akwa nu-makirukbijangajuwa angalya akwa
ni-likena alyengmu-wa. N-alilikenu...wa.
²⁻³ Biya akwudangwa arakba nebenikba-
langwa angalya. Biya neningbala-
wiya emedirra akungwa adirrariyaba
n-akburranga nakina erriberriba-manja
ngawa. Aburraja wurruminakina angalya
warnikakukwurrajungwa jiba warnumamalya
narru-wilyuwilyakama aburra-langwa jiba
yenjerrikina akungwa-wa. Mababurna-
langwa meningilarruwura mamawura narru-
wilyuwilyakama amurndakakina akinu-
wa emedirra akungwa akena namin-
akwurrajeyinuma wurrakina. Narruwurra-
murndukwama ababurna-langwa jiba
adinuba-wiya biya kembirra arija-langwa
narri-rnjirrkwajuwama adirrunwarna
angwarnda ebina na-didanguma edirra.
Biya narr-akarrngarnuma akungwa,
narri-lyangburrukwajuwama akungwa
amurndakakina angarumungkwa angwarnda
ebina nuw-ambilyuma akwudangwa akwa
narri-bekajuwama amurndakibina jiba.
Kembirra ne-bekeyinu-mulangwa jiba akungwa

narruwurraki-didanguma emedirra arakba ebina-murra angwarnda. Ne-yaminjamama wurruminakina angalya warnumamalya warningangkawura wurrakina.

Ni-yar•du-manja arakba nakina Jekaba yak-wujina emedirra-manja akungwa ngalaja jiba akwudangwa nuw-angmungmakayanguma akina. Awurrakabiyakarbiya jiba amurndakakina akena na-didijungwunuma ambaka emedirra akungwa. ⁴ Kemberra Jekaba ni-yama nakina wurrukwalu-wa warnikakukwurrajungwa jiba, “Ngamba-langwa karna?” ni-yama.

“Yerena-langwa,” aburraja ne-yama.

⁵ “Karningma Lebina numirenikba Neyawalangwa?” ni-yama eneja Jekaba.

Ne-yama aburraja, “Yawu.”

⁶ “Neningaba nakina?” ni-yama enambalangwa.

“Neningaba,” aburraja ne-yama. “Kwuja! Dubukwaya dadiyawenikba Rejila, dibina ying-akwurrajinama jiba ena-langwa. Yingu-wilyakinama jiba akungwa-wa,” ne-yama.

⁷ Ni-yama eneja Jekaba aburruwa-wa, “Maruma ambaka mamawura, kemberra nara ambaka karna awiyebajuma jiba nungkwurra-langwa arrawu-wa. Mena-burra nara e-bekajuma jiba akwa a-lawurrakajuma ngarningka amardu-wa?” ni-yama.

⁸ Aburraja ne-yama, “Nara. Yirr-ambilyama ambaka yirr-embirrarinama akwalu-wa jiba. Nara yarna a-rnjirrkawajuma angwarnda yandalangwa kamurndaki-yar•diyama ababurnalangwa jiba. Kamurndaki-yar•diya-manja

kembirra akina, yiki-rnjirrkwajinama yarna angaba angwarnda, akwa yiki-bekajinama jiba akungwa-da,” ne-yama.

⁹ Na-lyelyimbukweyinu-wiya ngawa Jekaba akwa wurrumurdakakina warnumamalya, ngalaja Rejila yingi-yar•da yakwujina yingu-wilyakama jiba nungwadikba-langwa. ¹⁰ Uмба nanga-rringka-manja eneja nakina Jekaba Rejila akwa nebenikba-langwa jiba, ni-likena nakina emedirra-wa akungwa. Ni-rnjirrkwaja ebina angwarnda akwa ni-bekajuwa akungwa amurdakakina jiba. ¹¹ Biya nanga-lawurangka Rejila akwa nu-ngwadina angwada niyekirrerra-baba nakina. ¹² Ni-yama ngaluwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena nungwena-langwa ningaburrenikba. Dirndirrkka Ribeka nganyangwa,” ni-yama.

Kembirra ngalaja Rejila ying-angkarra yingilawurrada angalyu-wa akwa yinginu-maka nungwadikba Lebinu-wa. ¹³ N-engkirrika-manja eneja nakina Lebina ayakwa naburrenikba-langwa Jekaba-langwa, n-angkarrina nakina akwa nenu-kwurukwa naburrenikba-wa. Nen-akburranga-manja nen-engkarrnga neni-lawurangka akwa nenu-wilyaka angalyu-wa, nen-awiyebajuwa alikira-wa. Kembirra eneja nakina Jekaba nenu-maka Lebinu-wa amurdakibina-langwa ne-yama-mulangwa akina.

¹⁴ Ni-yama eneja Lebina, “Yawe-ka, ningkena nganyangwa ningkenumamalya-da,” ni-yama. Kembirra eneja Jekaba n-ambilyuma nakina yakwujina yuwilyaba yimawura-da.

Jekaba nenilirraku-mangu-mulangwa Liya akwa Rejila

Bi...ya ni-jerridu-manja yimawura, ¹⁵ eneja nakina Lebina ni-yama Jekabu-wa, “Nare-ka aminu-war•duma ningkakina erribirra warka nganyangwa, nganyangwa-baba ningkaburraka. Amiyambena kembirra angwarnda yiba-kwunama?” ni-yama.

¹⁶ Umba Lebina-langwa wurringambilyuma wurradingabulena, duwilyaba daruma-dangwa dadimikirra Liya umba duwilyaba diyukwujiya dadimikirra Rejila dakina. ¹⁷ Dakine-ka Liya meningaba menba ngala-langwa umba ngalaja Rejila dadingaba dadumebinga. Dukwulyubene-ka dakina-da. ¹⁸ Eneja nakine-ka Jekaba ni-lyelyingminuma Rejila, nanga-ngayindanguma. Kembirra ni-yama Lebinu-wa, “Yibaminu-war•denama ngayuwa warka nungkwa-langwa mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura, kempa yiku-kwuna Rejila nganyangwi-yada dadingiyarrka,” ni-yama.

¹⁹ Eneja ni-yama Lebina, “Nara wurrukwala-manja a-ngayinduma a-kwama dakina umba nungkuwa-manja yiba-kwunama. Eningaba akina. Ambilya kembirra ngayuwa-manja,” ni-yama. ²⁰ Eneja kembirra Jekaba n-ambilyuma nakina nu-war•danguma warka yakwujina Lebina-manja.

N-ambambilyu...wa. Mamangbale-ka mambilyuma mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra nu-war•duwar•dangumurra nakina kajungwa kininga-meni-yada Rejila dadingiyenikbi-yada. Nu-war•duwar•danga

ngawu...wa, akena arngkidarrba ni-lyangkiyama nakina mena nanga-ngayindangu-mubabe-ka angwurra dakina Rejila-da.

²¹ Biya kembirra arakba Jekaba nenu-makama ayakwa Lebina-manja akwa ni-yama, “Mamang-bala mambilyuma mamarika iya yinungkwura numi-jerriduma akwa ni-jerriduma arakba,” ni-yama. “Yu-kwune-ka dadiyawena nungkwalangwa,” ni-yama.

²² Kembirra ababurna aninga ni-larrngkwaburranga eneja nakina Lebina akwa warnumamalya nenu-murndukwama warnik-alyubari-yada aninga enuwa-manja. Aburraja nawurraki-likena kembirra enuwa-wa aninga-wa wurrakina. ²³ Akena makini-yada ngawa meningalyarrngwalyilya marringa eneja Lebina nara kininga-lyilyanga Rejila Jekabu-wa umba nanga-lyilyanga nakina ena-langwa dadiyawenikba dumilyengma Liya-da. Kembirra aburnaja arakba Jekaba akwa Liya nenu-mungkwula wunalakina-da.

²⁴ Kembirra eneja nakina Lebina nanga-kwama dadikuminuwar•duwar•da didarringka ena-langwa dadimikirra Jilba dadiyawenikba-wa Liya-wa kajungwa kingingaminu-war•deni-yada warka ngala-langwa.

²⁵ Akena neningbale-ka Jekaba Liya-manja nungkwuluma alyarrngwalyilya umba mingka-manja kembirra neningma arakba. Kembirra ni-likena Lebinu-wa. Ni-yama, “Ningkiyamarrkamurra-burra ngayuwa-manja?” ni-yama. “Ningu-war•danguma aruma warka

kajungwa kinga-mangi-yada Rejila akena yikadikama ngayuwa ningkakina-da,” ni-yama nakina Jekaba.

²⁶ Eneja ni-yama Lebina, “Nara ambaka a-kwama ngayuwa diyukwujiya-dangwa Rejila umba daruma-dangwa adinuba-wiya Liya nungkwa-langwa arakba mena yirri-yaminjaminama yarna yarnumamalya yirra-langwa-manja angalya. ²⁷ Ambaka embirrarinalangwa. Mamangbala mambilyuma mamawura yikingi-yakeyinama Liya-manja kuw-ambilyamanja warna warnumamalya ngakwurralangwa yelakwa ngakwurruwa. Yikuminuwar•dena-manja ningkakina warka ambaka mamangbala mambilyuma ngarningka mamarika iya yinungkwura, kembirra arija-langwa yiba-kwunama daka Rejila nungkuwawa,” ni-yama Lebina. ²⁸ Eneja Jekaba ni-lyangkuwama nakina. Biya neni-yakeyina arakba ngarningka wunalakina Jekaba iya Liya mamangbala mambilyuma mamawura.

Bi...ya kembirra arija-langwa eneja nakina Lebina nenu-kwa arakba Rejila Jekabu-wa dadingiyenikbi-yada. ²⁹ Akwa nanga-kwama nakina dadikuminuwar•duwar•da didarringka ena-langwa dadimikirra Bilya dadiyawenikbawa Rejilu-wa kajungwa kingingaminu-war•deniyada warka ngala-langwa. ³⁰ Kembirra aburnaja arakba Jekaba akwa Rejila nenu-mungkwula wunalakina. Umba Jekaba ni-lyelyingminuma Liya-manja yandiyanda umba Rejila-manja ni-lyelyingminuma angwurre-ka nakina-da. Biya nenuminu-war•duwar•danguma

ngarningka Lebina-langwa warka mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura arakba-da.

Jekaba-langwa-langwa wurriyukwayuwa

³¹ Eneja nakina Yaweya neni-rringka nakineka Jekaba ni-lyelyingminuma Rejila angwurra, kembirra nanga-kwama wurriyukwayuwa Liya-manja umba ngalaja Rejila dadingarijira-ma ambaka duburubura ngawa ying-ambilyuma.

³² Umba ngalaja Liya yingu-mambakinuma wurrangariya ngala-langwi-yada. Biya kembirra yingin-arrangba niyukwujiya. Yingi-yama, “Yaweya ni-rringkama arakba awerrikawarriya nganyangwa. Kembirra neningiyarrka kini-lyelyingminama ngayuwa arakba-da,” yingi-yama. Aminakina-langwa Liya yingini-yengbijuwama Rubina nenimikirra, mena akina ekirra Rubina ne-yaminama “kwuja, naka nenungkwarba.”

³³ Biya yingu-mambakinuma Liya ngarningka wurrangariya. Kembirra yingin-arrangba niyukwujiya ngarningka naburradikba. Yingi-yama, “Yaweya nginu-kwama naka naburraka, mena n-engkirrikenu-mubaba nakina nara ngayuwa-manja a-lyelyingmama neningiyarrka,” yingi-yama. Biya aminakina-langwa Liya yingini-yengbijuwama Jimiyina nenimikirra, mena akina ekirra Jimiyina ne-yaminama “nibina n-engkirrikama.”

³⁴ Biya yingu-mambakinuma Liya ngarningka wurrangariya. Kembirra arakba ngarningka yingin-arrangba niyukwujiya naburradikba.

Yingi-yama, “Arakba wurrabiyakarbiya wurriyukwayuwa warnungkwarba ningenumin-arrangbama neningiyarrka,” yingi-yama. “Nara kembirra nakina a-larrkama ngayuwa engkuwa umba ngayuwa-manja ngawa angwurra kini-lyinginama,” yingi-yama Liya. Kembirra aminakina-langwa yingini-yengbijuwama Libaya nenimikirra, mena akina ekirra Libaya ne-yaminama “nanga-lyinginama.”

³⁵ Biya yingu-mambakinuma Liya ngarningka wurrangariya. Kembirra yingin-arrangba ngarningka niyukwujiya naburradikba. Yingi-yama, “Enena-manja arakba kini-yangmarngkwajinama ngayuwa Yaweyu-wa,” yingi-yama. Kembirra aminakina-langwa Liya yingini-yengbijuwama Juda nenimikirra, mena akina ekirra Juda ne-yaminama “kini-yangmarngkwajinama.” Biya kembirra nara arakba karring-arrangba wurriyukwayuwa Liya dakina-da.

30

¹ Nare-ka wurribina wurriyukwayuwa Rejila-langwa, umba duburubura ngawa ying-ambilyumurra dakina. Kembirra yingiyakwujaminuma dakina diyabadikba-wa Liya-wa. Biya kembirra yingi-yama dakina Jekabu-wa, “Nara-manja nungkuwa a-kwama wurriyukwayuwa ngayuwa-wa kembirra kijingwunama,” yingi-yama.

² Kembirra eneja Jekaba n-awinyambadeka nakina ngaluwa-wa. Ni-yama, “Neningikarraware-ka nakina-bina-baba-da

ngini-lyangmurukwuna-mubaba ningkakina,
kembirra nara ningkena arrangbama
wurrangariya-da. Nare-ka ngayuwa ningena
Ningeningikarrawara,” ni-yama Jekaba.

³ Ngalamba-langwa yingi-yama Rejila
dakina, “Daka Bilya dadikuminuwar•duwar•da
nganyangwa. Yikingu-mungkwula
kiringalakina, kajungwa wurriyukwayuwa
kangumin-arrangbini-yada nganyangwa.
Kemba wurrababurna wurriyukwayuwa
naburraka-murriya akwa nenikabijarrka-
murriya nganyangwa,” yingi-yama Rejila.

⁴ Kembirra yinginu-kwa Bilya Jekabu-wa ena-
langwi-yada dadingiyenikba. Eneja kembirra
nu-mungkwuluma ngaluwa-manja nakina
Jekaba.

⁵ Kembirra arakba ngalaja Bilya dakina
yingu-mambakinuma wurrangariya. Kembirra
yinginum-in-arrangba arakba dakina
nenikuwenikba Jekaba-langwa. ⁶ Ngalaja
yingi-yama Rejila, “Neningikarraware-ka
nakina ni-lyangkuwerribikajungwunuma
yalakena-kiya-langwa yenumamalya-kiya akwa
nginu-werrungwur•denama ningena-da. N-
engkirrikenume-ka nganyangwa ayakwa ebina
ningi-yengbinuma ningeni-yengkilabenuma,
biya nginu-kwama kembirra naburraka-
da,” yingi-yama dakina. Yadikina kembirra
nenimikirra yingini-yengbijuwama Dena,
mena akina ekirra Dena ne-yaminama “ni-
lyangkuwerribikajungwunuma.”

⁷ Kembirra ngalaja dakina Bilya yingu-
mambakinuma ngarningka wurrangariya.

Kembirra yinginumina-arrangba arakba dakina nenikuwenikba Jekaba-langwa. ⁸ Yingi-yama ngalaja Rejila, “Yirringuwa yirringikuwurriyina diyabarrka akena ngayuwa angwurra ningarrubuda.” Biya nenimikirra yingini-yengbijuwama Rejila Nabudali, mena akina ekirra Nabudali ne-yaminama “yirringikuwurriyina.”

⁹ Ngalaja Liya dadingma arakba nari-yada arrangbama wurrangariya biya yinginkwama Jilba dadikuminuwar•duwar•da ngala-langwa Jekabu-wa ena-langwi-yada didarringka. ¹⁰ Kembirra yinginumina-arrangba ngalaja Jilba nenikuwenikba Jekaba-langwa. ¹¹ Yingi-yama ngalaja Liya, “Eningaba na-ngekburakajungwuma nganyangwa,” yingi-yama. Yadikina yingini-yengbijuwama Keda nenimikirra, mena akina ekirra Keda ne-yaminama “eningaba na-ngekburakajungwuma.”

¹² Kembirra nuwilyaba ngarningka nenikuwenikba Jekaba-langwa yinginumina-arrangba ngalaja dakina Jilba. ¹³ Yingi-yama ngalaja Liya, “Ningu-werrikilyeyingminama ningena ngayuwa. Aburraja wurridarringka ke-yaminama wurrakina, ‘Diyekirrerra daka didarringka-da,’ ke-yaminama ngayuwalangwa-da.” Yadikina yingini-yengbijuwama Ajera nenimikirra, mena akina ekirra Ajera ne-yaminama “akwiyekirrerra.”

¹⁴ Kembirra narruwurra-murndukwamanja wurruminakina angalya warnumamalya amarda aninga-ma ebina narri-

lungkuwabijuwa-mulangwa wurrakina, akiniyada ngawa eneja nakina Rubina numakburranga nakina mamaninga memikirra mendireka yakwujina na-war•duwar•dangumurrumanja. Numa-manga mukwala biya numa-wilyaka makina dirndenikba-wa Liyawa. Akena ngalaja Rejila yingi-yama dakina Liyawa, “Yu-kwa-langwa nganja mukwala mendireka numakburrangarnuma naburrena,” yingi-yama.

¹⁵ Ngalaja yingi-yama Liya, “Yiminuwilyakama arakba nakina nganyangwa neningiyarrka-na! Umba dukwa yibaminuwilyakinama kema ngalajukwaba mendireka naburraka-langwa dukwa-da?” yingi-yama.

Umba ngalaja yingi-yama Rejila, “Yiku-kwamanja ngayuwa-wa mukwala mendireka, kembirra ningkakina yikinu-mungkwulama kinalakina yakwa-langwa neningiyarrka memema-manja marringa,” yingi-yama. Akina-manje-ka angalya na-lyangkiyamama wurruminakina angalya kuw-alyubarina-manja wurridarringka makina mamaninga mendireka kembirra ka-mambakinama wurrakina wurrangariya.

¹⁶ Num-awiyebu-manja mamawura, nilawurradu-manja angaluba Jekaba nalungkuwarrinu-mulangwa ebina amarda amaninga, ngalaja Liya yinginuminiwengkarrngarna yingi-likena. Kembirra yingi-yama enuwa-wa, “Yaku-mungkwulama yakuwa, yaki-yakeyinama aduwaba,” yingi-yama. “Ngayuwa ninginga-kwama mukwala

mendireka Rejilu-wa aduwaba. Kembirra mendireka-murra ningu-beyindanguma nungkuwa ningkakina-da,” yingi-yama Liya Jekabu-wa-da. Kembirra makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa nenu-mungkwula arakba aburnuwa Liya akwa Jekaba wunalakina-da.

¹⁷ Eneja nakine-ka Neningikarrawara nangamin-engkirrikenuma ayakwa Liya-langwa yingini-yengkilabenuma ebina. Biya kembirra arakba yingu-mambakinuma wurrangariya. Biya arakba Jekaba-langwa nenikuwenikba ngarningka yingin-arrangba dakina Liya. Wurrumangbala warnungwarba arakba ngala-langwa warijira. ¹⁸ Yingi-yama, “Ngayuwa-manje-ka Neningikarrawara nu-marngkirradinuma arakba mena dadikuminuwar•duwar•da nganyangwa ningenu-kwa-mubaba neningiyarrku-wa,” yingi-yama Liya. Kembirra nenimikirra yingini-yengbijuwama dakina Yijakara, mena akina ekirra Yijakara ne-yaminama “ningu-beyindanguma nakina.”

¹⁹ Biya kembirra arakba ngarningka yingu-mambakinuma Liya wurrangariya. Kembirra yinginum-in-arrangba niyukwujiya Jekaba-langwa. Wurrumangbala wurruwilyaba wurrabuburrada ngala-langwa arakba. ²⁰ Yingi-yama, “Neningikarraware-ka nginu-kwama naka niyukwujiya neningilarrngekburna. Kembirra kenu-werrungwur•denama ngayuwa neningiyarrka, mena wurrumangbala wurruwilyaba warninikuwena ningenumin-

arrangbama arakba ngayuwa,” yingi-yama. Kembirra nenimikirra yingini-yengbijuwama Jebulina, mena akina ekirra Jebulina ne-yaminama “nginu-werrungwur•danguma.”

²¹ Bi...ya ambaka-murra nang-arrangbama Liya daburradikba biya nanga-yengbijuwama Dayina dadimikirra.

²² Umba eneja nakine-ka Neningikarrawara nara kini-yakuwabija Rejila umba ni-yakuwerribikama ngaluwa-wa akwa ebinu-wa ayakwa yingu-buriyama-murruwa dakina, akwa nanga-kwama wurrangariya ngaluwa-wa.

²³ Ngalaja arakba Rejila yingu-mambakinuma ngalajukwaba wurrangariya. Kembirra yingin-arrangba naburradikba. Yingi-yama, “Ningi-yeliyangume-ka ningena akena nara arakba ngi-yeliyuma ngayuwa aduwaba mena Neningikarrawara-baba nginu-kwama naka nangariya nganyangwa.

²⁴ Dukwa Yaweya kenu-kwunama ngayuwa naburraka ngarningka nuwilyaba dukwa-da,” yingi-yama dakina Rejila. Kembirra nenimikirra yingini-yengbijuwama Jawijiba, mena akina ekirra Jawijiba ne-yaminama “nuwilyaba ngarningka kenu-kwunama.”

Jekaba-langwa-langwa jiba iya nenukwuda

²⁵ Ni-rukwullarru-mulangwa nangariya Jawijiba eneja kembirra nakina Jekaba ni-yama Lebinu-wa, “Ngi-likaja arakba yi-larrkiya,” ni-yama, “kajungwa ki-lawurradini-yada arakba ngayuwa nganyangwu-wa angalya. ²⁶ Ningu-war•danguma warka nungkwa-langwa, kamba

yiku-kwuna dadingiyarrka-murriya akwa nganyangwa wurriyukwayuwa yiki-likaji-yada yirrababurna-langwa. Arume-ka warka yirraminu-war•danguma ningkeningme-ka,” ni-yama.

²⁷ Eneja Lebina ni-yama, “Yirra-ngayindenama nungkuwa k-ambilyama. Ning-aburangkama ngayuwa, kembirra ning-eningmidinume-ka Yaweya ni-yamama eningaba ngayuwa-manja mena nungkuwa ningk-ambilyuma yelakwa ngayuwa-manja. ²⁸ Yiminu-war•dangumulangwa warka nganyangwa, kembirra wi-yengbijina arakba angwarnda kajungwa yibakwuni-yada. Ambarrngarna angwarnda ningki-ngayindena nungkuwa?” ni-yama.

²⁹ Eneja Jekaba ni-yama, “Ningkakakiruma ngayuwa alyangmandukwuna warka yirraminu-war•danguma nungkwa-langwa. Yirramin-akwurrājuwama jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa ambaka-langwa. ³⁰ Nara-wiya ki-likena ngayuwa yangkwurrangwa nungkuwa-wa ambawura jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa umba aduwaba ababurna arakba. Eneja Yaweya ni-yamama eningaba nungkuwa-manja ababurna-manja angalya nungkwa-langwa-manja ningi-likenu-murrumanja ngayuwa. Umba aduwaba-langwa ngayuwa ningi-ngayindenama ku-war•denama nganyangwa warka,” ni-yama Jekaba.

³¹⁻³³ “Kemba amiyambena ngayuwa yibakwunama nungkuwa-wa?” eneja ni-yama Lebina.

Ni-yama Jekaba, “Nare-ka ningena a-ngayinduma angwarnda. Ngi-likajama ningena ngayuwa biya ku-menama eyukwayuwa jiba amurndakibina amurrumurrijungwa akwa ngarningka ku-menama eyukwayuwa nenukwuda akuminjiminjidadijungwa. Amurndakakina ku-wilyakinama, umba nara akwala. Aduwaba-langwa k-eningmidinama ningkakina ningilyangmandukwuna-murrikba ngayuwa. K-andiya-manja ningkakina akwa ki-rringkina-manja nganyangwa nenukwuda eningakuminjiminjidadijungwa-ma akwa jiba eningumurrijungwa-ma, kembirra ningkeningma ningkakina k-angmadama amurndakakina. Ki-lyangkuwamina-manja ningkakina ki-yamina-manja, ‘Eningaba akina,’ kembirra ngayuwa k-akwurrainama ngawa jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa,” ni-yama Jekaba Lebinu-wa.

³⁴ “Yawa,” eneja ni-yama Lebina. “Akina-bina eningaba-da.”

³⁵ Akena makini-yada ngawa mamawura Lebina nu-manga enungkwarba nenukwuda akerririkarrngajungwa akwa akuminjiminjidadijungwa akwa ngawa adarringka amurndakibina akuminjiminjidadijungwa akwa ngawa awarrngkukwulyadada akwala. Ngajujukwaba amurrumurrijungwa jiba nu-manguma nakina. Kembirra nenu-kwa nakina warninikuwenu-wa kajungwa karr-embirrajini-yada amurndakakina. ³⁶ Biya Lebina-murriya neni-lalika arakba Jekaba wurrakina, narruwilyakama jiba iya nenukwuda Lebina-

langwa, biya engku-we-ka na-likenuma arakba. Bi..ya mabiyakarbiya-manja marringa narri-ngekburaka angalya aburra-langwa akwa yakwujina ngawa nuw-ambilyuma-da. Umba eneja akwala jiba iya nenukwuda n-embirrajuwama Jekaba nakina ngawa-da.

³⁷ Biya kembirra Jekaba n-arndurrkwarrngarna amawarruwalya eka engkalya biya n-alkuwayijuwa akwala amakwulya kajungwa kini-rringini-yada ebina arrawa-dangwa akwulyadada. Kembirra ni-rringka-manja nakina amurndakakina wuburra akerrikirrikarrngajungwa ne-yamama akina.
³⁸⁻⁴⁰ Biya nu-wilyakama nakina amurndakakina amawarruwalya eka emedirra-wa akungwa ni-bekajuwa-murruwa nakina amurndakibina jiba iya nenukwuda ena-langwa. Akwa n-arriyajuwama amurndakakina amawarruwalya eka amurndakibina-manja angarumungkwa angwarnda eningakungwa arrawa, kajungwa ka-likaja-manja amurndakakina akungwa-wa, kembirra kuw-arndurrkwarjiyi-yada akina arrangmarra-langwa jiba-langwa-langwa akwa ngawa nenukwuda-langwa-langwa. Yakwujina ngawa n-akumarnuma Jekaba mena amurndakakina enungkwarba akwa adarringka na-rndirrkeyinuma yakwujina akungwa-manja. Kembirra na-rndirrkeyinu-manja akina, ngalaja amawarruwalya eka nuw-arndurrkwarjeyuma arrangmarra-langwa amurndakakina-langwa-langwa. Kembirra ngarningka ngalaja nuw-andiyinga amurndakakina enungkwarba akwa adarringka angerriba Lebina-langwu-

wa jiba iya nenukwuda ebina amurrijungwu-wa akwa akerrikirrikarrngajungwu-wa, ebina nu-mangu-murruwa adinuba-wiya Lebina. Na-rndirrkeyinu-manja akina arrangmarra-langwa-langwa amawarruwalya eka, kembirra ambaka-murra angaringariya nuw-arrangbama akerrikirrikarrngajungwa akwa ngawa akuminjiminjidajungwa akina. Umba eneja eyukwayuwa angaringariya eyebijeba n-akumarnuma nakina. Akwa ena-langwa jiba iya nenukwuda ababurna-langwa n-akwurrājuwama nakina Jekaba awurrakawura-ma awilyaba-manja angalya, umba amurndakibina Lebina-langwa n-akwurrājuwama nakina eyebijeba ngawa engka-manja angalya-da.

⁴¹ Biya akini-yada ngawa na-rndirrkeyinu-manja jiba iya nenukwuda ebina engmurra-murruwiya, n-akumarnuma Jekaba ebina amawarruwalya eka arrangmarra-langwa amurndakakina-langwa-langwa jiba iya nenukwuda kajungwa ka-rndirrkeyini-yada yakwujina amawarruwalya-manja eka akina.

⁴² Akena nara kin-arndurrkwarjiyajuwa ebina amawarruwalya eka yakwujina angarumungkwa-manja angwarnda eningakungwa amurndakayuwaya-langwa ebina jiba iya nenukwuda. Yadikina adinuba ngalaja Lebina-langwa jiba iya nenukwuda amurndakayuwaya-wiya akina umba Jekaba-langwa engmingmurra-murruwiya akina-da. ⁴³ Yadikina eneja Jekaba nakina arakba numinababurne-ka jiba

iya nenukwuda iya kamila iya dangki iya
warnikuminuwar•duwar•da warnumamalya
nakina-da.

31

Jekaba ni-lyumadu-mulangwa Lebina-langwa

¹ Bi..ya kembirra n-engkirrikama Jekaba ayakwa Lebina-langwa warninikuwena nenumini-lyelyimbukweyinuma neni-yarrumurnduwarnuma ena-langwa-langwa wurrakina. Ne-yama, “Jekabe-ka nakina ni-larrngkuwilyakama ababurna-langwe-ka amurndakijika ngakwurra-langwa-langwa nungwanyungwa. Numinababurne-ka amurndakijika nakina aduwaba, umba nungwanyungwa-langwa adinuba-wiya ababurna-langwa akina-da,” ne-yama. ² Akwa ngarningka Jekaba neni-rringkama nakina Lebina nara kenu-werrikumarrngbijuwa nibina ni-yaminjama-murrada adinuba-wiya. ³ Kembirra ni-yama eneja Yaweya enuwa-wa, “Jeyi! Lawurradina nungwena-langwu-wa angalya akwa nungkuwa-langwu-wa warnumamalya. Nganja nungkuwa-manja ki-likajama ngayuwa,” ni-yama.

⁴ Eneja kembirra Jekaba ni-larrka ayakwa wurringalakina-kiya-wa wurringidarringka-kiya-wa Rejilu-wa akwa Liya-wa biya narringilikena akwa narringin-akburranga nakina ebina-manja angalya nuw-ambilyu-murrumanja ena-langwa jiba iya nenukwuda-murriya. ⁵ Ni-yama Jekaba wurringalakina-kiya-wa, “Ngayuwa

ningenu-mumiringkama nungkwurringa-
 langwa nungwenungwa nara kenu-
 werrikumarrngbijuwa wuburra adinuba-wiya
 nginu-werrikumarrngbijuwa nakina. Akena
 eneja nungwarrka-langwa Neningikarrawara
 ngayuwa-manja n-ambilyumurra nakina yanda-
 langwa aduwaba akwa ngayuwa-manja n-
 ambilyama nakina ngawa. ⁶ Ningenuminu-
 war•dangume-ka ngayuwa eningaba warka
 nungwenungwa-langwa nungkwurrunguwa
 kirringakakiruma-kiya, ⁷ akena eneja
 nginu-mungkwurrkabuwarrkama ngayuwa-
 manja. Kenu-beyindangi-yada akena
 arngkumemberrkwa-murra nu-warrukwama
 akina-da. Umba eneja Neningikarrawara neni-
 lyangmurukwama Lebina akwa nara kembirra
 ken-arriyaka ngayuwa nakina-da. ⁸ Akwali-
 yada ni-yamama Lebina, ‘Amurndakibina
 nenukwuda akuminjiminjidadjungwa yiba-
 kwunama nungkuwa-wa.’ Kembirra ngalaja
 ababurna-langwa nenukwuda nuw-arrangbama
 angaringariya akuminjiminjidadjungwa akina-
 da. Umba akwali-yada ni-yamama nakina,
 ‘Akerrikirrikarrngajungwa nungkwa-langwa
 akina.’ Kembirra ngalaja ababurna-langwa
 nenukwuda nuw-arrangbama angaringariya
 akerrikirrikarrngajungwa akina-da. ⁹ Eneja
 Neningikarrawara nenuminu-wilyakama
 nenukwuda-murriya nungkwurringa-langwa-
 langwa nungwenungwa biya nginu-kwama
 ngayuwa-wa,” ni-yama Jekaba.

¹⁰ Biya ngarningka ni-yama, “Namurndaki-
 rndarrkeyinu-manja nenukwuda nganja ningi-

lyangburarrkinuma ngayuwa akini-yada.
 Ningi-rringkama nenukwuda enungwarba
 ebina na-rndirrkeyinuma adarringka-manja
 akerrikirrikarrngajungwa akwa akuminjim-
 injidadijungwa amurndakakina. ¹¹ Eneja
 Neningikarrawara-langwa nenikumamurikaja
 ni-yengbinuma akwulyangburarrka-murra
 ngayuwa-wa. Ni-yama, 'Wayi, Jekaba...wa!
 Nganja, 'Miyambena?' ningi-yama. ¹² Eneja
 ni-yama, 'Engkirraja enenu-wa ayakwa
 Neningikarrawara-langwu-wa. Ni-yama
 nakina Neningikarrawara, Ababurna-
 langwa nenukwuda enungwarba ebina na-
 rndirrkeyinama akerrikirrikarrngajungwa akwa
 akuminjiminjidadijungwa amurndakakina.
 Ngayuwa ningi-ngekburakinama akina
 mena ningeni-rringka-mubaba Lebina ni-
 yaminjamama nakina awurruwurrariya
 nungkuwa-manja-da, ni-yama. ¹³ Ngayuwe-
 ka ningena Ningeningikarrawara ningibina
 ningi-jadanguma nungkuwa-manja ningk-
 ambilyu-wiya ningkakina Bedela-manja. Akina-
 manja angalya Bedela, nungkwaja ningk-
 arjiyajuwama awilyaba-ma angwarnda biya
 ningki-jirabama amalyirra aliba-langwa akina-
 manja angwarnda kajungwa akwurdukwurdi-
 yada akina akwa ningki-yarrkakumarnuma
 ayakwa nganyangwi-yada yakwujina. Kembirra
 lawurradina arakba nungkwa-langwu-wa
 angalya ningki-rukwullaru-murruwa, ni-
 yama Neningikarrawara nakina-da,' ni-
 yama nginu-makama ngayuwa-wa nakina
 nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa,"

ni-yama nakina Jekaba wurringalakina-kiya-wa Rejilu-wa akwa ngawa Liya-wa.

¹⁴ Aburringaja kembirra wurringalakina wurringidarringka-kiya narringi-yama Jekabu-wa, “Kini-jungwa-manja yirringa-langwa nungwarrka nara arakba ebina yirringa-langwa yiku-mangbilyerrma yelakwa ena-langwa-manja angalya. ¹⁵ Eneja nakina ni-yaminama yirringalakena-kiya-manja wuburra laka kini-yaminama nakina wurrukwalamanja warnumamalya wurruminjirrkingkamanja. Arakba-wiya nungkuwa yirru-mangu-manja yirringuwa, nu-manguma nakina nungkwa-langwa angwarnda. Umba ni-jerrukwama arakba akina angwarnda ningkenu-kwama nungkuwa, nara ebina ena-langwa-da. ¹⁶ Ngalaja ababurna-langwa amurndakibina Neningikarrawara nenuminunguma nungwarrka-langwa yirringa-langwa arakba akina-da akwa yirringa-langwa-langwa wurriyukwayuwa aburrajukwaba. Nungkwaja kembirra ki-yaminama ebina-langwiya Neningikarrawara nginu-maka-murrilangwiya-da,” narringi-yama wurringalakina.

¹⁷⁻¹⁸ Eneja kembirra arakba nuwurrakilarrngkwaburranga Jekaba ena-langwa amurndakijika kajungwa neniki-lawurradi-yada nakina nungwenikba-wa Keninu-wa. Neninjawudanguma nakina kamila-langwa-manja mirirrba wurriyukwayuwa ena-langwa akwa ngawa dadingiyenikba-kiya aburringajukwaba. Numurndaki-larrka jiba iya nenukwuda nawurraki-lyengmanguma arakba akwa

ngawa amurndakijika-murriya amurndakibina nu-manguma nakina akina-manja angalya Mejubudamiya. ¹⁹ Ebina-wiya eneja Lebina ni-likenuma ni-ngkarrngarnuma amangwurrarajija jiba-langwa nakina. Kembirra nara-wiya nibina, ngalaja Rejila ying-angmaduma nungwadikba-langwa akiringiringanda alawudawarramurra. ²⁰ Eneja Jekaba nara kenu-maka Lebina-manja neniki-lika-langwa umba nenu-mungkwurrkabuwarrkama nakina. ²¹ Numurndaku-manga ababurna-langwa ena-langwa-murruwiya biya warenja-bawiya na-likena arakba enuwa akwa ena-langwa warnumamalya wurrakina-da. Na-likena bi...ya narri-yakuwarrukwama adalyuma emikirra Yiburadija akwa na-likena engembu-wa Kiliyada angakarjiyinga-wa angalya.

Neni-larrmangu-mulangwa Lebina Jekabu-wa

²² Bi...ya mabiyakarbiya marringa numu-likenuma. Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya nenu-makama Lebina-manja ni-lyumadu-mulangwa arakba nakina Jekaba. ²³ Eneja nenu-wilyaka kembirra Lebina ena-langwa warnumamalya, biya neni-larrmanguma arija-langwa Jekabu-wa. Neni-larrmanga nakina mamangbala mambilyuma marringa yanda-langwa nen-akburranga nakina Kiliyada-manja angakarjiyinga-manja angalya ²⁴⁻²⁵ n-akumarnu-murrujanja Jekaba angalya adinakba. Biya n-akumarnuma Lebina angalya ena-langwa enejukwaba yakwujina enuwa akwa ena-langwa warnumamalya. Biya makina-manja ngawa

meningalyarrngwalyilya ni-lyangburarrkinuma
 Lebina akwulyangburarrka. Eneja ni-likena
 Neningikarrawara akwulyangburarrka-murra
 enuwa-wa akwa ni-yama, “Nara e-yengbuma
 awurruwurrariya ayakwa Jekabu-wa,” ni-yama
 Neningikarrawara enuwa-wa-da.

²⁶ Kembirra mingka-manja mamawura
 eneja nakina Lebina ni-likenuma Jekabu-
 wa. Ni-yama, “Miyambena-burra yi-
 mungkwurrkabuwarrkama ngayuwa
 akwa ningkarra-wilyakama dadiyawarrka-
 kiya, wuburra laka awinyamba-manja
 karra-wilyakinama warnumamalya
 wurridarringka wurrukwala-langwa
 wurrakina-da?

²⁷ Miyambena-burra yi-
 mungkwurrkabuwarrkama akwa ningki-
 lyumaduma? Nara yiku-maka ayakwa. Yiku-
 maka-manja, kembirra yiba-larrkenuma
 ningkakina ningkiyekirrerra emeba-murra
 akwa akumalyumalyangka-ma-da ningkakina-
 da.

²⁸ Nare-ka ningena ka-lawurangka-
 langwa niyarrungwarrka-murriya akwa
 dadiyawarrka-kiya lukwuniyawa-da, mena yi-
 lyangmurukwama ningkakina-da. Akine-ka
 enubuwakida nungkwa-langwa waka.

²⁹ Ki-
 ngayindena-manja ngayuwa ki-yamina-manja
 awurrariya nungkuwa-manja, amandangwa
 kembirra ki-yaminama-da. Akena alyarrng-
 walyilya eneja Neningikarrawara nungkwa-
 langwa-langwa nungwena ni-yengbinuma
 ngayuwa-manja ayakwa akwulyangburarrka-
 murra.

Nginu-madumurrukwama
 nakina. Nginu-makama nari-yada e-

yengbuma awurrariya ayakwa nungkuwa-manja. ³⁰ Ningeningma ngayuwa ningki-larrkuwerribikamurra ningkeningangkawura ningkeniki-lawurrada-langwa nungkwa-langwu-wa angalya. Aminakina-langwa ningki-lalikama nganyangwa angalya akena ningk-angmadumurra akiringiringanda amalawudawarra amurndakijika nganyangwana! Miyambena-burra yimin-angmaduma akina nganyangwa?" ni-yama Lebina Jekabu-wa.

³¹ Eneja ni-yama Jekaba, "Ning-akbar•duma, mena ning-engkirrikenuma ngayuwa yikumurrakajuwa-mubaba wurringalakena nungkwa-langwa dadiyawena-kiya. ³² Umba k-akburranga-manja nungkuwa amalawudawarra nungkwa-langwa yelakwa yarnumamalya-manja kemba wurrakina warnumamalya ka-jungwunama wurrakina-da. Andiya eningerribirra nungkwa-langwa biya ku-wilyakina kembirra, kajungwa yakwa-langwa warnumamalya kabu-rringkini-yada," ni-yama Jekaba. Akena neningbale-ka nakina dibina dadingiyenikba Rejila ying-angmaduma amurndakibina akiringiringanda amalawudawarra amurndakijika Lebina-langwa.

³³ Eneja Lebina ni-likenuma Jekaba-langwu-wa kalikwa n-aburangkeyinuma yakwujina adinuba-wiya nakina, biya Liya-langwa-manja, biya Bilya-kiya-langwa-manja kalikwa, akena nara kin-akburrangarna. Biya arija-langwa ni-likena Rejila-langwu-wa kalikwa.

³⁴ Ebina-wiya ngalaja Rejila yingu-manguma akwa ying-akumarnuma amurndakibina beka-manja mibina meningikamila-langwa-manja akwa ying-angmakwulaluma karrawara makina-manja beka ngala-langwa-manja kalikwa arrawa. Eneja kembirra Lebina n-aburangkama erribirra yakwujina akena nara kin-akburrangarna. ³⁵ Umba Rejila yingi-yama nungwadikba-wa, “Nara awinyambaduma ngayuwa-wa, mena nara a-mirajanguma ngayuwa, mena merra-baba aduwaba ningena,” yingi-yama. Eneja Lebina n-abuburangkama ngawa nakina-da akena nara amalawudawarra ena-langwa kin-akburrangarna-da.

³⁶ Eneja kembirra n-awinyambada arakba Jekaba. “Amiyambena-burra awurrariya ningi-yamama ngayuwa? Amiyambena-burra ayakwa arumuruma ningi-yarrkuwurranguma akwa yimin-aburangkama? ³⁷ Ningk-aburangkama arakba nganyangwa-manja amurndakijika ababurna-manja, kembirra amiyambena yelakwa ningk-akburrangarna amurndakijika nungkwa-langwa? Yelakwa w-akuma akina kajungwa nungkwa-langwa warnumamalya karri-rringkini-yada akina akwa nganyangwa warnumamalya karri-rringkini-yada aburrajukwaba. Kwureya yakabur-rringkinama yakuwa yalakena yimiyambena-murrikba yeningaba, akwa yimiyambena-murrikba yuwurrariya, nungkuwa yinda ngayuwa.

³⁸ “Ning-ambambilyuma ngayuwa nungkuwa-manja ningeningangkawura mememberrkwa

iya mememberrkwa mamarika iya yinungkwura. Yirramin-akwurrājuwama jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa akwa nara ka-milyirrkilarrina eyukwayuwa akina. Nare-ka ningena k-alyubarina awilyuwilyaba enungkwarba jiba nungkwa-langwa-da. ³⁹ Aba alyilyarra na-wardanguma amurndakibina jiba nungkwa-langwa kembirra ngayuwa yirra-kwama akwala nganyangwa akina-da. Nara ku-wilyaka akina nungkuwa-wa yiba-wilyakajuwa kajungwa ningkeningmi-yada nara ngayuwa-baba umba alyilyarra-baba akina, nara ki-yaminjama. Yi-makama ena ayakwa ngayuwa-manja. Ningki-yamama ningkakina, 'Kuw-angmada-manja wurrukwa jiba iya nenukwuda nganyangwa waka meningilida umba waka meningalyarrngwalyilya, kembirra yiku-kwunama ningkakina akwala nungkwa-langwa ngayuwa-wa-da,' ningki-yamama ningkakina-da. ⁴⁰ Kembirra arngkababurnalangwa nganja ning-ardadinume-ka mardidarra ngayuwa meningilida umba alyarrngwalyilya ningu-murndadinume-ka ngayuwa-da. Nara ku-mungkwula umba ningu-mirakwulaluma ngawa-da.

⁴¹ "Ningi-yaminjamama ningeningangkawura ngawa ning-ambilyu-wiya ngayuwa nungkuwa-manja. Mememberrkwa mabiyarbuwa mamarika iya yinungkwura yirraminu-war•danguma kajungwa yiku-kwi-yada dadiyawena-kiya. Kembirra arija-langwa mamangbala muwilyaba mamarika iya yinungkwura ngarningka yirraminu-

war•danguma kajungwa yiku-kwi-yada jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa. Akena nungkwaja yiminu-warrukwame-ka angwarnda nganyangwa arngkumemberrkwa-murra. ⁴² Nara-maka Neningikarrawara ngayuwa-manja kin-ambilya kembirra yiki-larrkenu-maka ningeningiyanda. Akena eneja Neningikarrawara nibina nungwarrka-murriya-langwa, nibina Aburiyama-langwa iya Ajika-langwa, ni-rringkama awerrikawarriya nganyangwa akwa ngawa ni-rringkama warka nganyangwa. Biya alyarrngwalyilya ni-lyangkuwerribikajungwunuma nakina yakuwa-langwa-da,” ni-yama Jekaba Lebinu-wa nakinda.

Jekaba akwa Lebina nen-akumarnu-mulangwa ayakwa aburna-langwa

⁴³ Eneja ni-yama Lebina Jekabu-wa, “Wurringalakena dadiyawarrka-kiya akwa aburringa-langwa wurriyukwayuwa aburra-jukwaba nganyangwa warna. Ngalajukwaba amurndakenena jiba iya nenukwuda nganyangwa akina. Eningerribirra ningki-rringkinama ababurna-langwa nganyangwa. Akena ningi-lyangmuridinama nganja ningena. Nare-ka embirrajuma ningena wurringalakena akwa aburringa-langwa wurriyukwayuwa, ⁴⁴ kembirra yaki-yarrkakumurnama ayakwa yakwa-langwa. Kembirra y-akumurna yakuwa angwarnda yu-murndukwuna yelakwa nari-yada e-yakuwabijuma ayakwa yakwa-langwa,” ni-yama.

45 Eneja kembirra Jekaba n-angkarna nakina awilyaba-ma ngawa angwarnda akwa n-arjiyajuwa yakwujina eningilyamarmbiyada angwarnda kajungwa nari-yada eyakuwabijuma ayakwa wunalakina-kiya. 46 Biya nenu-maka warnungkwarba ena-langwa-manja akwa narr-angkarna akwala aburrajukwaba akwa narr-arrngmurndukwa. Biya neyebukeyina aninga yakwujina angwarnda-manja. 47 Biya ni-yengbijuwama Jekaba emikirra angwarnda Kaleda umba eneja Lebina ni-yengbijuwama akina angwarnda emikirra Jeka Jeyadida, mena alakina-kiya ekirra ne-yaminama “angwarnda ngarnikiyakuwerribika-langwa.” 48 Ni-yama Lebina Jekabu-wa, “Amurndakenene-ka angwarnda aduwaba kajungwa yaki-yakuwerribikiniyada ayakwa yakwa-langwa ambaka-murra,” ni-yama. Yadikina akina angalya emikirra Kaleda. 49 Biya ni-yama ngarningka Lebina, “Yaweya yakenilirraki-rringkina yalakena mama yeyebijeba,” ni-yama. Kembirra aminakinalangwa ayakwa Lebina-langwa-langwa awilyaba emikirra ngarningka angalya-langwa Mijiba, mena akina ekirra Mijiba ne-yaminama “yakenilirraki-rringkina-murrumanja.”

50 Ni-yama ngarningka Lebina, “Ki-yamina-manja nungkuwa awurrariya wurringalakina-kiya-manja ningkakina akwa ka-mena-manja wurrukwa ngarningka wurridarringka dadingiyena-murriyi-yada, mama ningeningbala-wiya ngayuwa, ningkeningma nungkuwa Neningikarrawara

yakeni-rringkinama yalakena. ⁵¹⁻⁵² Kwuja!
 Yimini-rringka-langwa amurndakenena
 angwarnda nganyangwa ninguwurra-
 murndukwa-mulangwa yelakwa yakuwa-
 manja wilyarra akwa ngawa enena
 awilyaba-ma eningilyamarmba angwarnda
 ning-arjiyajuwa-mulangwa ngayuwa yaki-
 yakuwerribikaji-yada yakuwa. Ningena nara
 a-langarngkuwarrukwama amurndakenena
 angwarnda ningu-murndukwa-mulangwa
 ningena. Nara kembirra ngayuwa a-
 warduma nungkuwa-manja ningena-da.
 Nungkwajukwaba nara ningkakina a-
 langarngkuwarrukwama amurndakenena
 angwarnda ninguwurra-murndukwa-mulangwa
 ngayuwa aduwaba akwa ngarningka nara a-
 langarngkuwarrukwama enena awilyaba-ma
 angwarnda eningilyamarmba ngalajukwaba.
 Nara kembirra ningkakina a-warduma
 ngayuwa-manja-da. ⁵³ Eneja nakina
 Neningikarrawara Aburiyama-langwa nibina-
 murrada ngarningka Neyawa-langwa kini-
 lyangkuwerribikajungwunama nakina yakuwa-
 langwa-da,” ni-yama Lebina Jekabu-wa.

Eneja kembirra Jekaba ni-yarrkakumarna
 ayakwa nari-yada a-yarrkuwarrukwajuma
 amurndakakina ayakwa Lebina-langwa. Akina
 ayakwa ni-yarrkakumarnuma akwa neni-
 yengbijuwama nenimikirra Neningikarrawara,
 nibina-murrada nungwenikba Ajika neni-
 yangmarngkwajuwa-mulangwa nakina.
⁵⁴ Biya nu-wardanga bulukwa akwa ni-daka
 angwura-manja yakwujina alingajirrirra-

manja angakarjiyinga-manja angalya.
 Neningikarrawara-langwa ni-dakama akina.
 Biya nen-ardijuwa warnumamalya ena-langwa
 akwa ne-yebukeyinuma wurrakina. Biya nuw-
 eyijinu-mulangwa kembirra nuw-ambilyuma
 yakwujina meningalyarrngwalyilya marringa
 akina-manja ngawa angakarjiyinga-manja
 angalya.

⁵⁵ Kembirra mingka-manja
 meninguwurdarriya-wiya mamawura nu-
 mirajangu-manja eneja nakina Lebina,
 neni-lawurangka nakina lukwuniyawa
 wurriyarrngwiyyarrngwena akwa nenilirraki-
 lawurangka dadiyawenikba-kiya. Biya ni-likena
 arakba ni-lawurradina angalyu-wa nakina-da.

32

*Jekaba nenuminu-murnduwarnu-mulangwa
 nenukwuda-murriya neniku-kwi-yada nawenikba-
 wa*

¹ Enejukwaba Jekaba ni-lalika angalya
 ebina kajungwa neniki-lawurradi-yada
 nakina nungwenikba-wa. Biya ni-likena
 nakina lukwakwa ngawu...wa. Aburraja
 kembirra wurrukwa warnikumamurikaja
 Neningikarrawara-langwa nen-akburranga
 nakina. ² Umba neni-rringka-manja
 Jekaba wurrakina warnikumamurikaja
 Neningikarrawara-langwa, ni-yama nakina,
 “Neningikarrawara-langwa angalya ena-da,”
 ni-yama nakina. Biya yadikina ni-yengbijuwa
 angalya emikirra Meyeneyuma mena akina
 ekirra Meyeneyuma ne-yaminama “ambilyuma

angalya.” ³ Biya kembirra neni-larrka nakina arakba wurrukwa warnungkwarba nalyengmanguma narru-wilyakama ayakwa enalangwa nawenikba-wa Yijawa.

Aburraja nen-akburranga arakba nakina Yijawa wurrakina akina-manja aringbirra angalya Yiduma. ⁴ Akwa ne-yama enuwa-wa, “Nenikumarnjena Jekabe-ka nubukwaya arija-langwa nakina akwa kenumin-engkirrikaji-yada ayakwa nungkwa-langwa. N-ambambilyuma nebena-manja Lebina-manja ena-langwa-manja angalya nenungkwurakbe-ka. ⁵ Akwa nu-wilyakinama aduwaba bulukwa iya dangki iya jiba iya nenukwuda akwa ngarningka warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa. Ngini-ngayindenama nungkuwa ki-lyelyingminama ningkakina kini-rringkina-mulangwa nakina,” ne-yama wurrumurndakakina warnungkwarba Yijawu-wa.

⁶ Biya kembirra na-lawurradina wurrakina Jekabu-wa akwa ne-yama enuwa-wa, “Yirri-likenuma yarna nawenu-wa akena nubukwaya ni-likajama arakba nakina kajungwa yikin-akburrangeyini-yada. Wurrababurne-ka warnungkwarba enuwa-manja 400,” ne-yama wurrakina Jekabu-wa. ⁷ Eneja Jekaba n-akbar•de-ka akina-langwa ayakwa akwa nu-werrikawariyada arakba nakina. Kembirra nen-eyebijebakama warnumamalya enalangwa wurruwurrakambilyuma. Kembirra ngalajukwaba n-eyebijebakama jiba iya nenukwuda iya kamila akwa ngawa bulukwa ena-langwa awurrakambilyuma. ⁸ Ni-

lyangkiyama nakina, “Yijawa ka-wardiyina-manja awinyamba wurruwurrakuwilyabamanja kembirra wurrukwala ka-lyumadinama wurringkinyungwurra,” ni-lyangkiyama nakina Jekaba.

⁹ Biya nu-buriyamina Jekaba Neningikarrawaru-wa. Ni-yama, “Ningkakineka Ningkeningikarrawara numirarrka-langwa Aburiyama-langwa akwa ngawa nungwarrka-langwa Ajika-langwa. Engkirraja-langwa kembirra ngayuwa-wa. Ningi-lawurradinama ngayuwa aduwaba nungwarrka-langwu-wa angalya akwa ngawa nganyangwu-wa warnumamalya, mena yi-makamubaba nungkuwa, Yaweya. Yi-makameka eningaba ngayuwa-manja ki-yaminamulangwa nungkuwa. ¹⁰ Biya nara yikilalika ningkeningangkawura ning-ambilyu-wiya ngayuwa Mejubudamiya-manja umba ningkumarngkirradinuma ngayuwa-manje-ka. Akena nganja nara ki-yama eningerribirra eningaba nungkwa-langwa. Ningi-yakuwarrukwamanja EningiJardina Adalyuma adinubawiya, nara ebina nganyangwa umba wulkwa arnduwarra. Akena yu-kwama arakba ababurna eninginingaba nganyangwa. Kembirra aduwaba wurruwurrakambilyuma warna nganyangwa akwa ngawa awurrakambilyuma amurndakenena nganyangwa. ¹¹ Marrakba, yi-mamurikajina-langwa ngarningka aduwaba, nari-yada a-ngajuma nawarrka Yijawa ngayuwa-manja,” ni-yama Jekaba Neningikarrawaru-wa.

Biya ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Ning-

akbar•dename-ka ngayuwa angwurra. Ning-akbar•denama ngayuwa neniki-lika-langwa Yijawa nakina neniku-wardi-yada awinyamba yirruwa-manja akwa neniki-ngaji-yada yirruwa yirrababurna-langwa, yirrababurna-langwa yarnungkwarba akwa ngarningka wurridarringka akwa wurriyukwayuwa aburrajukwaba. ¹² Nungkwaja ningki-yarrkakumarnuma ayakwa kajungwa eningaba ngayuwa-manja ki-yamini-yada nungkuwa, akwa ngawa k-akumajungwuni-yada ngayuwa wurrababurna wurriyukwayuwa nganyangwa. Yi-makama kuw-arrangbijeyina-mulangwa aburra-langwa wurriyukwayuwa kuw-ababurnadina-murruwa wurrakina. Aburraja ka-wurramur•dinama wurrakina wuburra laka ajiringka ababurna mijiyelya-manja. Nara kembirra nungkwaja e-yakuwabijuma ebina ningki-yarrkakumarnumurra ayakwa-da,” ni-yama Jekaba Neningikarrawaru-wa.

¹³ Biya Jekaba n-ambilya akina-manja angalya alyarrngwalyilya. Wurdarriya-wiya kembirra nu-murndukwama akwa nu-murnduwarnuma nenukwuda-murriya ena-langwa neniku-kwi-yada nawenikba-wa Yijawa. ¹⁴ Ngalaja 200 nenukwuda adarringka-wiya akwa 20 enungkwarba-wiya, iya 200 jiba adarringka-wiya akwa 20 enungkwarba-wiya, ¹⁵ iya 30 kamila adarringka-wiya akwa eyukwayuwa ngala-langwa, iya 40 bulukwa adarringka-wiya akwa 10 enungkwarba-wiya, akwa ngawa 20 dangki didarringka-wiya akwa 10 dadinungkwarba-wiya. ¹⁶ N-eyebijebakame-ka

nakina amurndakakina awurrakumangbala, ngala waka nenukwuda-wiya, ngalajukwaba waka jiba-wiya, ngalajukwaba kamila-wiya, ngalajukwaba bulukwa-wiya akwa ngalajukwaba waka dangki-wiya. Biya nenu-makama warnikuminuwar•duwar•da wurrumangbala karr-akwurrajini-yada amurndakakina. Ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnikuminuwar•duwar•da ena-langwu-wa, “Yiki-likaja arakba yiki-lyengmena. Awurrakuwilyaba adinuba-wiya ka-likajama biya ambaka-murra awurrakuwilyaba ka-likajama ke-yuweyinama akina.”

¹⁷ Biya ni-yama nakina neningadinuba-wiyu-wa nenikuminuwar•duwar•da, “Yijawa nawarrka nganyangwa kin-akburrangamanja ningkakina, kini-yaminama nakina nungkuwa-wa, ‘Numiyambena nubungkawa nungkwa-langwa?’ kini-yaminama, ‘Akwa ngambu-wa ki-likajama? Akwa angkaburralangwa amurndakenena nenukwudamurriya?’ kini-yaminama nawarrka.

¹⁸ Kembirra nungkwamba-langwa ki-yaminama nungkuwa enuwa-wa, ‘Jekaba-langwa amurndakenena. Nakina kenumin-engkirrikajiyada ayakwa nungkwa-langwa akwa nilarrkama amurndakenena nungkwa-langwi-yada. Nakine-ka nubukwaya arija-langwa nilikajama,’ kinu-makinama nungkuwa kembirra Yijawu-wa,” ni-yama Jekaba ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da.

¹⁹ Biya nenu-makama nakina ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da

wurrababurna-manja narr-akwurrājuwa-murrumanja jiba-murriya, nenu-makama wurrididirrbura ngawa ebina-murrada ayakwa kajungwa warniki-yami-yada wurrakina aburrajukwaba Yijawu-wa. Ni-yama aburruwa-wa, “Yikin-akburrangina-manja Yijawa kembirra yiki-yaminama enuwa-wa enena ayakwa,²⁰ ‘Yawa, Jekabe-ka kenumin-engkirrikajiyada ayakwa nungkwa-langwa akwa nilikajama nubukwaya arija-langwa nakina,’ yiki-yaminama kirrakina,” ni-yama Jekaba aburruwa-wa. Uмба ni-lyangkiyamama nakina, “Adinuba-wiya kinu-menama nawarrka amurndakenena nenukwuda-murriya. Kembirra arija-langwa ken-akburranginama nakina ngayuwa. Dukwa akina-langwa ningenu-kwa-mulangwa amurndakakina kenumini-yakuwabijinama ngayuwa-da,” ni-lyangkiyamama Jekaba nakina.

²¹ Biya kembirra neni-larrkama arakba nakina Jekaba wurrumurndakibina warnikuminuwar•duwar•da, na-lyengmanguma narru-wilyakama nenukwuda-murriya. Uмба n-ambilyuma nakina yakwujina ngawa. Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina-da.

Jekaba-langwa ekirra enikaduwa

²²⁻²³ Biya makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya Jekaba nu-mirajanga nakina akwa nenilirraki-larrkama wurradingabulena Rejila akwa ngawa Liya narringiyakuwarrukwama adalyuma emikirra Jabakwa.

Akwa ngawa wurringambilyuma wurradingabulena wurringadikuminuwar•duwar•da-kiya wurringadimikirra-kiya Bilya akwa ngawa Jilba aburringajukwaba nenilirraki-larrkama narringi-yakuwarrukwama, akwa ngawa wurrababurna-langwa wurriyukwayuwa ena-langwa. Akwa ngawa ababurna-langwa amurndakijika ena-langwa ni-larrkenuma adinakba. ²⁴ Umba nakwukawura n-ambilyuma nakina.

Eneja nuwilyaba nenumamalya ni-likenuma alyarrngwalyilya ngawa Jekabu-wa akwa arakba nenu-kuwurriyina wunalakina ayarrka-murra. Neni-yaminjama wunalakina ngawa nenu-kuwurriyina ngawu...wa. Biya akwudangwa arakba ne-kbadanga. ²⁵ Biya neni-rringka-manja nakina nenumamalya nakina Jekaba nara kinu-murndakayuwayanga, kembirra nen-angkarrbaja arringka-manja. Umba ngalaja amanjenjinyirra arringka Jekablangwa na-lalikajuma arakba, nuw-arriyaduma akina-da.

²⁶ Biya ni-yama nakina nenumamalya Jekabu-wa, “Yi-larrkiya arakba! Adinuba ena ke-kbadiyama,” ni-yama.

Umba ni-yama Jekaba, “Ki-yengbina-manja ningkakina eningaba ayakwa ngayuwa-wa, kembirra yiba-larrkiyama ngayuwa ningkena-da,” ni-yama nakina Jekaba enuwa-wa-da.

²⁷ Eneja ni-yama nakina nenumamalya, “Ningkumiyambena ningkena ningkenimikirra?”

“Ngayuwa ningena Jekaba,” ni-yama eneja.

28 Eneja ni-yama nakina nenumamalya, “Nara arakba ngi-yengbijuma Jekaba ningkenimikirra, umba enikaduwa arakba ekirra Yijireyila nungkwa-langwa aduwaba. Ningkarra-wilyakajuwama warnumamalya-manja ningkarrubude-ka ningkakina Neningikarrawara-manja. Akwa ngarningka ningkarra-wilyakajuwama warnumamalya-manja ningkarrubude-ka ningkakina warnumamalya-manja ngarningka ngawa. Kembirra akina-langwa Yijireyila arakba ningkakina ningkenimikirra aduwaba-langwa,” ni-yama nakina. Ni-yengbinuma akina ayakwa mena akina ekirra Yijireyila ne-yaminama “nenu-kuwurriyinu-murrumanja nakina akwa Neningikarrawara.”

29 Eneja kembirra ni-yama Jekaba, “Yi-maka-langwa nungkwa-langwa ekirra.”

Umba ni-yama, “Miyambena-burra nungkuwa ningki-ngayindenama nganyangwa ekirra k-eningmidinama?” ni-yama. Kembirra nenu-maka Jekaba-manja eningaba ayakwa kajungwa eningaba ka-ngekburakajungwuni-yada arija-langwa ena-langwa.

30 Kembirra ni-likenu-mulangwa nakina nenumamalya engku-wa eneja nakina Jekaba ni-yakuwerribika arakba nakina. Ni-lyangkiyama, “Amandangwa. Nakina-bina Neningikarrawara enuwa-na!” ni-yama nakina. “Ningeni-rringkama nenumukwurra akena ningena ngawa ningeniba ngayuwa-da.” Kembirra ni-yengbijuwama angalya akina Buniyela

mena akina ekirra Buniyela ne-yaminamurra
 “Neningikarrawara-langwa nenumukwurra.”

³¹ Biya numa-merrkambijanginu-manja ngawa mamawura, kembirra Jekaba ni-lalika arakba nakina akina angalya biya ni-yakuwarrukwa arakba akina Adalyuma EningiJabakwa. Akena n-arnduwarrikinuma arakba nakina, mena n-angkarrkarrkwujeyinuma arringka-manja-baba.

³² Akwa aduwaba ngawa WarningiYijireyila warnumamalya kuw-alyubarina-manja amadangkwa wurrakina, nara alyubaruma yeyerra arringka-langwa bulukwa-murriya-langwa, mena-baba nibina nenumamalya neningaja-mubaba Jekaba arringka-manja-da.

33

Jekaba akwa Yijawa nen-akburranganjumulangwa

¹⁻² Akini-yada ngawa mibina-manja mamawura Jekaba neni-rringka nubukwaya Yijawa ni-likenuma enuwa-wa akwa ngarningka wurruwurrakwulyumida warnungkwarba 400 enuwa-manja. Kembirra nenilirraku-makama Jekaba wurringalakina-kiya Bilya akwa Jilba. Kembirra aburringaja narrawurra-murndukwama wurriyukwayuwa aburringa-langwa akwa nuw-alkayanguma na-lyengmanguma. Eneja kembirra nanga-makama Liya-manja. Kembirra ngalamba-langwa narringa-murndukwama wurriyukwayuwa ngala-langwa biya ngaluwa

akwa wurriyukwayuwa ngala-langwa nuw-alkayanguma akwaburrangarna. Ngarningka nanga-makama Rejila-manja. Kembirra aburnaja wunalakina Rejila akwa ngawa naburradikba Jawijiba arija-langwa nen-alkayanguma akwaburrangarna. ³ Eneja kembirra ni-likena Jekaba nakina Yijawu-wa akwudangwa akwa n-abuluwendinga ajiringka-manja kajungwa nawenikba nakakirumi-yada kenumin-engkirrikaji-yada nakina enuwa-wa. Arngkumangbala-murra akwa arngkambilyume-ka n-abuluwendingama nakina. ⁴ Akena eneja nakina Yijawa n-angkarra Jekabu-wa nenukwurukwa akwa nen-engkarrnga akwa neni-lawurangka. Biya nenu-ngwadijeyinuma ngawa wunalakina neni-kbarrngajeyinu-mubaba angwurra. ⁵ Biya Yijawa n-andeya akena neni-rringka wurrumurdakakina wurriyukwayuwa akwa wurrirndirndarrngwa. Ni-yama, “Wurrumiyambena warna warnumamalya?”

Eneja ni-yama Jekaba, “Neningikarraware-ka nu-marngkirradinuma ngayuwa-manja akwa nginu-kwama wurrumurdakenena wurriyukwayuwa-da.” ⁶ Kembirra aburringaja Bilya akwa Jilba narring-akwudangwukajungwa akwa ngawa wurriyukwayuwa aburringa-langwa, akwa nuw-abuluwendijeyinuma aburrajukwaba Yijawa-manja. ⁷ Kembirra ngalaja Liya ying-akwudangwukajungwa akwa ngawa wurriyukwayuwa ngala-langwa, akwa nuw-abuluwendijeyinuma aburrajukwaba. Kembirra aburnamba-langwa arija-langwa Jawijiba akwa Rejila nen-akwudangwukajungwa

wunalakina akwa nen-abuluwendijeyinuma Yijawa-manja aburnajukwaba wunalakina-da.

⁸ Eneja nakina Yijawa ni-yama, “Amurn-dakakina bulukwa-murriya ningi-rringkama lukwakwa ke-yamarrkinama akina?” ni-yama.

Enamba-langwa ni-yama Jakaba, “Ngeniy-erriya, kada akine-ka nungkwa-langwi-yada-da. Yirra-ngayindanguma ningkakina ki-yekirrerridini-yada.”

⁹ Eneja ni-yama Yijawa, “Ababurne-ka arakba ena gaya, nenikama. Umba minambilya akina nungkwaja nungkwa-langwi-yada,” ni-yama.

¹⁰⁻¹¹ Umba ni-yama ngarningka Jakaba, “Yirramini-ngayindenama amandangwa ku-wilyakini-yada nungkuwa, mena ningk-errukwulinu-mubaba ngayuwa-manja. Nare-ka ningkakina k-awinyambadina yiki-larrkena engku-wa. Umba ningkeningabe-ka ngawa ningenikumarnjena-manja. Yirra-rringkina-manja ningkenumukwurra ningkakina, akine-ka wuburra laka ningeni-rringkinama Neningikarrawara-langwa nenumukwurra arakba ngayuwa. Eneja Neningikarraware-ka nu-marnngkirradinuma nakina ngayuwa-manja akwa nginu-kwama ababurna-langwa eningerribirra ningi-ngayindanguma ebina,” ni-yama Jakaba. Kembirra arakba-langwa amurndakakina numurndaku-manguma eneja nakina Yijawa ena-langwi-yada arakba-da.

¹² Biya ni-yama Yijawa Jakabu-wa, “Kwa, arakba yi-likaja. Ngayuwa adinuba-wiya ngilyengmenama ningena,” ni-yama.

¹³ Eneja ni-yama Jekaba, “Ningkeningme-ka ningkakina nungkuwa wurriyukwayuwa nganyangwa warningingbuda-ma warna. Umba k-embirrajinama ngayuwa jiba iya bulukwa akwa eyukwayuwa. Ngayuwa k-enjirrikina-manja amurndakakina muwilyaba-manja ngawa marringa ngalaja kamurndaki-jungwunama ababurna-langwa akina-da. ¹⁴ Likaja arakba lyengmena. Nganja k-aburrakiyuwarnama arija-langwa. Ki-likajama ambaka-langwa k-embirrajinama bulukwa-murriya akwa wurriyukwayuwa nganyangwa yanda-langwa yik-akburranginama ningkakina Yiduma-manja,” ni-yama Jekaba.

¹⁵ Eneja ni-yama Yijawa, “Kembirra kamurndaki-lalikinama ngayuwa wurrukwala warnungkwarba yelakwa nungkuwa-manja.”

“Miyambena-burra?” ni-yama eneja Jekaba. “Yirra-ngayindenama ningkakina kiyekirrerridini-yada,” ni-yama.

¹⁶ Kembirra akini-yada ngawa ni-lalikama eneja Yijawa akina angalya neniki-lawurradi-yada Yidumu-wa. ¹⁷ Umba eneja Jekaba ni-likena nakina eminingku-wa angalya.

N-alilikenu...wa. Biya Jakida-manja ni-yar•da arakba. Biya ni-likirakama alikira ena-langwa yakwujina umba amiyerriya ni-ngekburakama bulukwa-langwa. Biya ni-yengbijuwama angalya emikirra Jakida, mena akina ekirra Jakida ne-yaminama “amiyerriya.”

¹⁸ Bi..ya ambaka-murra ni-lalika Jekaba akina angalya akwa ni-likena engku-wa angwurra Jekemu-wa. E...ngka-langwe-ka angalya

Mejubudamiya-langwa ni-likenuma nakina ningkinyungwurra ngawa yanda-langwa ni-yar•duma Kenina-manja. Biya Jekema-manja akwudangwa ni-ngekburakama angalya. Umba akine-ka angalya Jekema aminababurna alikira iya warnumamalya akina. ¹⁹ Biya Jekaba numanga nakina angalya ena-langwa angwarndamurra. Nenu-kwama 100 angwarnda amamuwa ajilba-murra WarningiYamawa warnumamalya. Umba nakine-ka Yamawa nungwenikba Jekema-langwa nakina. ²⁰ Kemberra nuwurrak-arjiyajuwa angwarnda aldi-yada n-ngekburakama akina Neningikarrawara-langwa. Biya ni-yengbijuwama akina alda emikirra “Neningikarrawara Nibina WarningiYijireyilangwa Warnumamalya” nakina-da.

34

Jekema nanga-rndirrka-mulangwa amangumangwa Dayina-manja

¹ Arngkawura ngalaja yingi-likena Dayina dakina, dibina dadiyawarringba daburrarringba Jekaba-langwa akwa ngawa Liya-langwa, narringa-ngarranguma wurrukwal wurriddarringka WarningiKenina dakina-da.

² Yakwujina eneja nuwilyaba nenungwarba nanga-rringkama dakina. Nenimikirra Jekema. Umba nungwenikba Yamawa NeningiYiba nakina. Nubungkawe-ka Yamawa akina-manja angalya. Umba nenikuwenikba Jekema nanga-rringka Dayina akwa nanga-manga, biya

nanga-wilyaka erriberriba-wa akwa nang-engkarrnga yakwujina. ³ Nanga-rringkama nakina dadingabe-ka akwa ni-lyelyingminuma dakina akwa eningaba ayakwa ni-yengbinuma ngaluwa-manja. ⁴ Biya kembirra nenu-makama nungwenikba-wa, “Yiminu-mena dakina dadiyara nganyangwi-yada dadingiyarrka,” ni-yama.

⁵ Kembirra eneja Jekaba n-engkirrika nakina ayakwa ebina-langwa ni-yama-mulangwa Jekema dadiyawenikba-manja akena nara kuw-ambilya yakwujina enuwa-manja warninikuwena. Nuw-ambilyuma angakubawiya bulukwa-murriya-manja wurrakina. Kembirra n-embirrarinuma Jekaba warnikilawurradi-yada wurrakina. Kaba ngawa n-ambilyuma nakina-da.

⁶⁻⁷ Na-lawurradinu-manja angalyu-wa warninikuwena Jekaba-langwa aburnaja Jekema akwa nungwenikba Yamawa neni-likena yenjerrickina ayakwi-yada wunalakina. Kembirra arakba aburraja Jekaba-langwa warninikuwena nuw-engkirrika-manja akina ayakwa narrak-ar•darre-ka awinyamba. Ne-yama, “Awurruwurrariye-ka ni-yamama nakina nenumamalya-da,” ne-yama. “Yirreni-yelijuma nakina yirrababurna-langwa yarnumamalya YarningiYijireyila nanga-mangu-mulangwa erribirra nakina Jekaba-langwa dadiyawenikba-da,” ne-yama wurrakina.

⁸ Uмба eneja Yamawa nungwenikba Jekema-langwa ni-yama Jekabu-wa, “Nenikuwarrke-ka ni-lyelyingminama dadiyawenu-wa,

kemba kinu-kwuna nakina?” ni-yama.
 9 “Yak-akumurnama ayakwa yalakena aduwaba. Yiku-kwunama kirrakina wurradidiyawenungwa nungkwurra-langwa, kembirra yirramba-langwa ka-kwunama yirra-langwa dadiyawarrka-murriya nungkwurruwawa. 10 Kembirra yik-ambilyama kirrakina yirra-langwa-manja angalya ngarruwurra kawurama. Yiki-ngayindena-manja, kembirra yik-ambilyama eningerribirra-manja angalya kirrakina. Eningerribirre-ka warka yik-akburranginama kirrakina kajungwa yikumeni-yada aninga-murriya. Akwa ngarningka nungkwurra-langwa angalya yiku-beyindenama akina,” ni-yama Yamawa.

11-12 Eneja Jekema ni-yengbinuma enamba-langwa ayakwa Dayina-langwu-wa nungwadikba akwa ngala-langwu-wa wurrawuwada. Ni-yama, “Marrakba, wurrerrukwuliya-langwa nganja ningena. Yirru-makina ayakwa. Eningerribirra amurndakijika kirri-ngayindenama kirrakina ka-kwunama akina. Yiki-lyangkuwamina-manja yikingi-yakeyina-manja yirringalakena kembirra ka-kwunama ningena ngayuwa angwarnda iya amurndakijika nungkwurruwawa-da,” ni-yama Jekema.

13 Akena aburraja Jekaba-langwa warninikuwena neni-kadikama Jekema-manja akwa nungwenikba-manja ni-yama-mulangwa Jekema nakina. 14 Ne-yama, “Nara-manja a-ringandijungwuma amukaduwamurrikajungwuma ningkakina kem-

birra nara a-kwama yarna dadiyamarnjarrka yirra-langwa nungkuwa-wa. Yiki-yeliyename-ka. ¹⁵ Umba yiku-mukaduwamurrikajungwunamanja nungkurnuwa akwa nungkwurnalangwa warnungkwarba wurrababurna-langwa kajungwa yirruwa wuburra yiki-yamini-yada kirrakina, kembirra yirruwa ka-kwunama daka dadiyamarnjarrka nungkuwa-wa-da. ¹⁶ Ka-kwunama yirra-langwa dadiyawarrkamurriya nungkwurruwa-wa, kembirra nungkwurramba-langwa yiku-kwunama nungkwurra-langwa wurradidiyawenungwa yirruwa-wa. Yik-ambilyame-ka yarna yelakwa kembirra ngarruwurrakawura-ma ngawa-da. ¹⁷ Akena nara-manja a-lyangkuwamama a-ringandijungwuma karna kirrababurna-langwa karningkwarba kembirra yiking-angkirnama arakba dadiyamarnjarrka akwa yiki-lalikinama yarna enena angalya nungkwurra-langwa-da,” ne-yama.

¹⁸ Eningabe-ka akina ayakwa ebina nen-engkirrikama Jekema akwa nungwenikba wunalakina. ¹⁹ Kembirra nara kin-ambudidina Jekema umba ni-yama nakina ebina-langwiya ayakwa ngawa-da mena ni-lyelyingminuma dakina Dayina-baba-da. Jekeme-ka nakina numikbiyiya-dangwa naruma ena-langwamanja warnumamalya.

²⁰ Biya kembirra neni-likena wunalakina Yamawa akwa nenikuwenikba Jekema akawiyuwiyebu-wa ebinu-wa adaku-wa angalya akwulyelyimbukwaju-wa ayakwi-yada wunalakina. Biya nenu-makama

wurruminakina angalya. ²¹ “Warne-ka warnungkwarba wurrumilyukwa na-werrikumarrngbijeyinama,” ne-yama. “Abambilya yelakwa ngakwurra-langwa-manja angalya ngakwurruwa akwa abu-likaja erribirra enena-manja angalya. Adirrungwarna ena angalya ngakwurra-langwa, kembirra aburra-langwa aburrajukwaba ena angalya-da. Ngarramena aburra-langwa wurradidiyawarrngwa umba ngarra-kwuna kembirra arrkala wurradidiyawarrka ngakwurra-langwa aburra-langwi-yada wurradidingiyarrngwa. ²² Umba aburraja wurrumurndakenena warnumamalya ngarrabu-ngayindenama ngakwurruwa akumukaduwamurrikajungwunama ngarnungkwarba, wuburra ne-yaminjaminama wurrakina. Nara-manja, kembirra nara a-lyangukwamama wurrakina akwa nara yelakwa ambilyuma ngakwurruwa ngarruwurrakawura-ma ngarnada. ²³ Yelakwa kuw-ambilya-manja wurrakina ngarruwurrakawura-ma, kembirra ngakwurra-langwi-yada arakba ababurna-langwa jibamurriya iya amurndakijika-murriya narri-larrngkuwilyakamura yangkwurrangwa akina-da. Kembirra aka-makina wurrakina kuw-ambilyama yelakwa-da,” neni-yama Jekema akwa nungwenikba.

²⁴ Aburraja wurrababurna-langwe-ka warnungkwarba wurruminakina angalya namurndaki-yama, “Eningabe-ka ayakwa akina,” na-makijeyinuma wurrakina. Biya kembirra na-mukaduwamurrikajeyina arakba wurrababurna-langwa warnungkwarba.

25-26 Bi...ya mabiyakarbiya-manja marringa nuw-arrkwujeyinu-wiya ambaka wurrakina warnungkwarba, aburnaja kembirra Jekablangwa wunambilyuma warnikuwabulena Jimiyina akwa Libaya, Dayina-langwa nawadikba-kiya, nenu-wilyaka kaliwanga, nen-ajabangwuna, kembirra nen-awiyebena arumu-wa angalya amurama-langwiya. Kembirra narra-wardanguma wunalakina Yamawa akwa nenikuwenikba Jekema akwa ngawa wurrababurna-langwa warnungkwarba. Kembirra narringa-jadijuwa wunalakina Dayina Jekema-langwalangwa alikira akwa nabuki-lyumada arakba-da. ²⁷ Kembirra narra-wardangumulangwa wunalakina wurrababurna-manja warnungkwarba, aburraja Jekablangwa wurrukwalala warninikuwena namurndakilikena narrumurndaku-manga eningerribirra amurndakijika-murriya akwa narru-wilyakama aburra-langwi-yada. Kembirra yadikina narramini-lawurrakajuwa awurrariya narringayeliju-mubaba dadiyamarnjarringba. ²⁸ Narrumanguma jiba iya nenukwuda iya bulukwa iya dangki akwa ngawa amurndakijika, ababurna-langwa amurndakibina nuwambilyu-murumurra angalya-manja arrawa, akwa ngawa amurndakibina nuwambilyu-murumurra erriberriba-manja. ²⁹ Ababurnalangwa alarrngekburna narru-mangume-ka. Akwa wurrababurna-langwa wurridarringka akwa ngawa wurriyukwayuwa aburralangwa narra-manguma. Akwa ngarningka

eningerribirra alikira-langwa narru-mangume-ka wurrakina-da.

³⁰ Uмба eneja Jekaba ni-yama nakina wunalakina-kiya-wa Jimiyina akwa Libayu-wa, “Nungkwurnuwa yirrumini-ngekburakama awurrariya nganyangwa. Aduwaba-langwa aburraja warna WarningiKenina warnumamalya kabu-wirrikbiname-ka ngayuwa-wa. Aburrajukwaba WarninguBereja warnumamalya akwa ngawa warningerribirra warnumamalya enena-manja angalya kabu-wirrikbiname-ka,” ni-yama. “Wurrambawura wulkwa warna warnungkwarba nganyangwa-da. Kembangirra wurruwurrakakina ke-yakeyina-manja kajungwa kab-awinyambakini-yada ngayuwa-manja, kamba akabu-jerrukwuname-ka ngakwurruwa-da,” ni-yama.

³¹ Aburnaja neni-yama wunalakina, “Nara amini-ngayinduma yinalakena dadiyamarnjarrka dakina e-yelijuma erribirra wurrakina-da, akwa aminakina-langwa yini-yamama yinalakina-da,” neni-yama Jekabu-wa nenu-maka-da.

35

Jekaba ni-lawurradinu-mulangwa Bedelu-wa

¹ Eneja nakina Neningikarrawara ni-yama Jekabu-wa, “Likaja arakba ena-wiya Bedelu-wa akwa k-ambilya yakwujina. Yakwujina ki-yar•diya-manja nungkuwa, kembangirra ki-ngekburakinama alda nganyangwi-yada. Ngayuwe-ka ningena Ningeningikarrawara ningibina ningi-jadanguma nungkuwa-manja

akini-yada ngawa ningki-lyumadu-manja nungkuwa nawena-langwa Yijawa-langwa,” ni-yama.

² Eneja kembirra Jekaba ni-yengbinuma amurndakenena ayakwa ena-langwa-manja warnumamalya akwa ngawa wurrukwala-manja warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murrumanja enuwa-manja wurrakina. Ni-yama, “Wurru-wurriya akina akiringiringanda amalawudawarra amurndakijika nungkwurra-langwa, ebina kirru-manguma wurrukwala-langwa warnumamalya. W-ajarrijungwuna arakba, kembirra yik-awiyebena dumungkwur•da dumbala. ³ Aki-lalikinama ena angalya aki-likaji-yada Bedelu-wa. Yakwujina ki-ngekburakinama ngayuwa alda Neningikarrawara-langwa. Nakina-bina-da ngingu-mamurikajuwama ngayuwa ningu-werrikawarriyadinu-manja ningibina. Ngayuwa-manja ngawa-da ni-likenuma Neningikarrawara-da amurndakibinu-wa angalya ngayuwa ningi-likenu-murruwa-da,” ni-yama Jekaba.

⁴ Kembirra aburraja nenu-kwa wurrakina Jekaba-manja amalawudawarra ababurnalangwa akwa ngawa amurndakijika eningumada-langwa amurndakibina nuw-awiyebeyinuma wurrakina mada-manja. Umba Jekaba nu-mungkadina edirra biya numurndaku-wurranga arrawu-wa ababurnalangwa biya ni-rungkwaba arakba arrawa akina. Ngalaja ebina edirra nu-mungkadinuma nakina Jekema-manja akwudangwa nuw-

ambilyuma akina, ebina-manja akwurdukwurda eka arrawa. ⁵ Kembirra arakba aburraja Jekaba akwa warninikuwena ena-langwa nawurraki-likena wurrakina. Umba aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya Jekema-manja iya akwala-manja angalya akwudangwa nawurrak-akbar•da wurrakina akwa nararanguma wurrakina nara karra-larrmangada.

⁶ Aburraja kembirra Jekaba-murriya nuwalilikenu...wa. Biya arakba Luja-manja nawurrak-ambarringa yakwujina. Akineka angalya Kenina-manja nuw-ambilyuma akena aduwaba ngarri-yengbijnama Bedela akina. ⁷ Biya ni-ngekburaka yakwujina alda angwarnda-murra. Biya ni-yengbijuwama angalya emikirra “Neningikarrawara NeninguBedela.” Nu-kwama akina emikirra mena arakba-wiya nakina Neningikarrawara nabilyerrikajungwu-mubaba yakwujina enuwa-manja akini-yada ngawa ni-lyumadu-manja nawenikba-langwa nakina.

⁸ Ngalaja yingi-jungwa arakba Ribekalangwa dadikuminuwar•duwar•da didarringka dadimikirra Debura. Aburraja kembirra narringa-wilyaka dadikijungwa adirringwarnuwa eka nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada biya narringa-yindirruwarna dakina akina-manja eka arrawa. Biya akina eka Bedela-manja akwudangwa narri-yengbijuwama “Eka Nangwadeyinumurrumanja” emikirra.

⁹ Yakwujina ngawa Bedela-manja, nilawurradinu-mulangwa nakina Jekaba

angaluba Mejubudamiya-langwa, eneja Neningikarrawara ni-jadinga nakina ngarningka enuwa-manja. Biya ni-yengbina eningaba ayakwa eningilyamarmba enuwa-wa. ¹⁰ Ni-yama Neningikarrawara nakina enuwa-wa, “Nungkuwa ningkena ningkenimikirra Jekaba umba aduwaba-langwa Yijireyila ngarningka ekirra nungkuwa-langwa akina-da,” ni-yama nakina. Nenu-kwame-ka nakina enena ekirra enikaduwa Jekaba-manja ¹¹ biya ni-yama enuwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena Ningeningikarrawara ningingbuda-dangwa. Nungkwaja ka-wilyakina ningkakina wurrababurna numirena-murriya warnikinikaduwa. Aburraja wurrakina kuw-ababurnadinama akwa kawurrakwulyumidadinama wurrilyimberrk-wulyumida warnumamalya wurrilyimber-rkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba kuw-ambilya-murruwa arakba wurrumurndakakina. Umba aburraja wurrukwalu wurrububungkawa wurrakina ka-bungkawadinama aburra-langwa-manja angalya. ¹² Umba nganja yiba-kwunama angalya ebina ningenu-kwama adinuba-wiya Aburiyama-manja biya kembirra enamba-langwa Ajika-manja. Nungkuwa-manja yiba-kwunama aduwaba akwa ngawa warnikinikaduwa-manja numirena-murriya aburramba-langwa,” ni-yama Neningikarrawara Jekaba-manja-da. ¹³ Biya neni-lalika arakba-da.

¹⁴ Eneja kembirra Jekaba n-arjiyajuwa awilyaba-ma angwarnda kajungwa neniki-yakuwerribiki-yada nakina Neningikarrawara-langwa ayakwa. N-arjiyajuwama akina ebina-

manja ngawa angalya Neningikarrawara ni-yengbinu-murrumanja enuwa-wa. Biya ni-jirabama amalyirra akwurena-langwa akwa ngawa aliba-langwa amalyirra yakwujina akina-manja angwarnda kajungwa akwurdukwurdi-yada ngawa akina-da. ¹⁵ Biya ni-yengbijuwama nakina akina angalya Bedela, mena akina ekirra Bedela ne-yaminama “alikirra Neningikarrawara-langwa.”

Yingi-jungwu-mulangwa Rejila

¹⁶ Biya kembirra Jekaba akwa ena-langwa warnumamalya narri-lalikama akina angalya Bedela warniki-liki-yada wurrakina nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada engembu-wa Eburadu-wa. Akena, nara-wiya karr-akburrangarna Eburada, ngalaja yingu-werribikajungwa arakba Rejila. Kembirra nuw-ambarringa arakba wurrakina wilyarra. Umba ying-arrkwujeyina angwurra dakina Rejila. ¹⁷ Ngalaja duwilyaba dadikuminuwar•duwar•da didarringka nanga-mamurikajuwa dakina. Akena ying-arrkwujeyina ngawa dakina Rejila angwurra. Kembirra dakina didarringka yingi-yama ngaluwa-wa, “Nara akbar•duma. Mungkwa-ba ngarningka naka niyukwujiya nenungkwarba,” yingi-yama. ¹⁸ Akena dadiki-jungwangeni-yada arakba dakina Rejila. Biya yingi-ngengkuwanginu-manja dakina eningilukwuniyawa arrirra yingini-yengbijuwama Benani nenimikirra, mena akina ekirra Benani ne-yaminama “naburraka nganyangwa-langwa awerrikawarriya.” Umba

eneja nakina Jekaba neni-yengbijuwama nenikuwenikba Benjimina, mena akina ekirra Benjimina ne-yaminama “eningaba kenak-akburranginama nenikuwarrka.”

¹⁹ Kembirra yingi-jungwu-mulangwa dakina Rejila aburraja narringa-yindirruwarna dakina mulikarrkbidjina mamurukwa mibina numulikajama angerriba Eburadu-wa. Adinubawiya Eburada narri-yengbijuwama emikirra angalya akina, umba narri-kuwarrukwajuwama emikirra, kembirra arakba Bediliyema akina emikirra angalya aduwaba. ²⁰ Umba dibina narringa-yindirruwarnu-murrumanja eneja nakina Jekaba n-arjiyajuwa awilyabama angwarnda yakwujina kajungwa kini-yakuwerribikaji-yada ngaluwa-wa. Kembirra akina ngawa aduwaba-da. ²¹ Biya kembirra Jekaba-murriya narru-makilalika akina angalya arakba umba na-likena engembu-wa Ederu-wa. Akina-manja angalya Edera ngalaja awilyabama alikira alingajirrirra nuw-arjeyuma yakwujina. Biya narruwurraki-ngekburakama arakba aburra-langwa angalya alalubaja wurrakina-da.

Warninikuwena Jekaba-langwa-langwa

²² Kembirra nuw-ambilyu-wiya Jekabamurriya yakwujina, eneja nenikuwenikba Rubina nanga-rndarrka dadikuminuwar•duwar•da didarringka nungwenikba-langwa dibina Bilya. Eneja kembirra n-engkirrika nungwenikba ayakwa akina-langwa biya n-awinyambade-kanakina-da.

Umba aburraja wurrumemberrkwa wurrambilyuma warninikuwena Jekaba-langwa wurrakina n-akumakajungwunuma nakina. ²³ Biya Liya-langwa wurrabuburrada warnimikirra Rubina, naruma-dangwa nenikuwenikba Jekaba-langwa, iya Jimiyina iya Libaya iya Juda iya Yijakara akwa ngawa Jebulina. ²⁴ Umba aburnaja Rejila-langwa wunenimikirra-kiya Jawijiba iya Benjimina. ²⁵ Umba aburnaja Rejila-langwa-langwa dadikuminuwar•duwar•da Bilya-langwa wunenimikirra-kiya Dena iya Nabudali. ²⁶ Akwa ngawa wunalekbina Liya-langwa-langwa dadikuminuwar•duwar•da Jilba-langwa wunenimikirra-kiya aburnajukwaba Keda iya Ajera. Na-rukwurukwularreyinuma wurrakina warninikuwena Jekaba-langwa Mejubudamiyamanja ngawa wurrababurna-langwa-da.

Ni-jungwu-langwa Ajika

²⁷ Biya Jekaba-murriya nawurraki-likena arakba Ajiku-wa ebinu-wa angalya n-ambilyumuruwa adinuba-wiya Aburiyama umba kembirra enamba-langwa nenikuwenikba Ajika. Emikirra angalya Mamura. Umba akwudangwa nuw-ambilyumuru engemba Yebirena. Biya yakwujina Ajika-manja ngawa nuw-ambilyuma arakba wurrakina. ²⁸⁻²⁹ Umba nakine-ka Ajika n-eniyerringkadinuma arakba. Biya n-ambilyu-manja nakina Ajika 180 mamarika iya yinungkwura kembirra ni-jungwa. Aburnaja kembirra wunalakina warnikuwabulena Yijawa akwa ngawa Jekaba neni-yindirruwarnuma nakina-da.

36

Wurrumirumirena Yijawa-langwa-langwa

¹ Amurndakenena ekirra nuw-
 arrikarrijajungwunama Yijawa-langwa-langwa
 warninikuwena. Ambilyuma ekirra ena-
 langwa, awilyaba Yijawa umba awilyaba
 engka Yiduma akina. ² Nenu-manguma nakina
 Yijawa wurridarringka WarningiKenina ena-
 langwi-yada wurradidingiyena. Duwilyaba
 dadingiyenikba ena-langwa dadimikirra
 Ada, dibina dadiyawenikba Elena-langwa.
 Nakine-ka Elena NeningiYida nenumamalya.
 Umba duwilyaba dingka dadingiyenikba
 Yijawa-langwa Awalibama dakina. Umba
 Awalibama dadiyawenikba Anaya-langwa
 dakina, umba numiradikba Jibiyena NeningiYiba
 nenumamalya nakina. ³ Umba ngalaja
 duwilyaba dingka dadingiyenikba Yijawa-
 langwa dadimikirra Bajumada. Umba dakina
 Bajumada dadiyawenikba Yijumeyila-langwa
 umba darrkuwenikba Nubeyada-langwa dakina.

⁴ Ngalaja Ada yinginum-in-arrangbama
 Yijawa-langwa nenikuwenikba nuwilyaba-ma
 Elibaja. Umba ngalaja Bajumada yinginum-in-
 arrangbama nenikuwenikba Yijawa-langwa
 nuwilyaba-ma nenimikirra Ruwela. ⁵ Umba
 ngalaja Awalibama yinginum-in-arrangbama
 wurrabiyakarbiya warninikuwena Yijawa-
 langwa. Wurrubukalakina warnimikirra
 Jeyija iya Jalama akwa ngawa Kawura.
 Wurrakine-ka warninikuwena Yijawa-langwa

na-rukwularreyinuma Kenina-manja angalya wurrakina-da.

⁶ Eneja kembirra Yijawa ni-likena arakba nakina eminingku-wa angalya. Nenu-wilyakama nakina wurradidingiyena ena-langwa iya warninikuwena iya wurradidiyawena ena-langwa akwa aburrajukwaba wurrumurndakibina warnumamalya nuw-ambilyu-murumurra enuwa-manja. Akwa nu-wilyakama ngarningka bulukwa-murriya iya amurndakijika-murriya amurndakibina nu-manguma nakina Kenina-manja. Ni-likenuma nakina engku-wa kajungwa wuneyebijebi-yada Jekaba-langwa kin-ambilyiyada nakina, ⁷ mena eyukwujiya-baba angalya wunalakina-kiya-langwa Yijawa-langwa iya Jekaba-langwa, akwa ababurna-baba bulukwa-murriya aburna-langwa-da. ⁸ Kembirra ni-likenuma nakina Yijawa Yidumu-wa, biya yakwujina angakingakarjiyinga-manja angalya n-ambilyuma-da ena-langwa warnumamalya aburruwa-da.

⁹ Nenungkwulyube-ka nakina Yijawa WarningiYiduma-langwa warnumamalya. Umba amurndakenena ekirra nuw-arrikarrijjungwunama ena-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa-langwa. ¹⁰⁻¹⁴ Wurrumurndakeyena warninikuwena wurrumangbala Yijawa-langwa. Nuwilyaba nenimikirra Elibaja naburradikba Adalangwa, umba nuwilyaba nenimikirra Ruwela naburradikba Bajumada-langwa, umba wurrabiyakarbiya wurrabuburrada Awalibamalangwa warnimikirra Jeyija iya Jalama akwa

Kawura. Umba eneja nungwadikba Awalibama-langwa nenimikirra Anaya, umba eneja numiradikba nenimikirra Jibiyena.

Umba wurrumurndakeyena warninikuwena wurrumangbala wurruwilyaba Elibaja-langwa warnimikirra Demena iya Awuma iya Jubawa iya Kadama iya Keneja akwa Amaleka. Umba Amaleka-langwa dirndenikba dadimikirra Dimina.

Umba wurrumurndakeyena warninikuwena wurrubukabiyarbuwa Ruwela-langwa warnimikirra Neyada iya Jera iya Jama akwa Mija.

¹⁵ Eneja Yijawa nakina nenungkwulyuba wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya. Eneja nenikuwenikba Elibaja nibina naruma-dangwa nungwarringbe-ka nakina warna-langwa wurrububungkawa. Warnimikirra wurrakina Demena iya Awuma iya Jubawa iya Keneja ¹⁶ iya Kadama akwa Amaleka wurrakina-da. Umba ngalaja duminjarringba aburra-langwa Ada, dibina dadingiyenikba Yijawa-langwa dakina-da.

¹⁷ Umba Yijawa-langwa nenikuwenikba Ruwela nungwarringba nakina warna-langwa wurrubukubungkawa. Warnimikirra wurrubukalakina Neyada iya Jera iya Jama akwa Mija. Umba ngalaja duminjarringba aburrubukwurra-langwa Bajumada, dibina dadingiyenikba Yijawa-langwa dakina-da.

¹⁸ Umba Yijawa-langwa warninikuwena Jeyija iya Jalama akwa Kawura wurrubukalakina wurrubukubungkawa aburrubukwurrajukwaba.

Umba ngalaja dirndarringba aburrubukwurra-langwa Awalibama, dibina dadingiyenikba Yijawa-langwa umba dadiyawenikba Anaya-langwa dakina-da.

¹⁹ Umba wurrumurndakakina kembirra warninikuwena akwa wurrumirumirena Yijawa-langwa wurrububungkawe-ka wurrakina wurrilyimberrkwulyumida-langwa warnumamalya, umba wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba wurrakina-da.

Wurrumirumirena Jeyira-langwa-langwa

²⁰ Eneja nakina Jeyira NeningiYari nakina. Umba ena-langwa warninikuwena nuwambilyumurra wurrakina angakingakarjiyingamanja angalya Yiduma. Warna warnimikirra aburra-langwa. Naruma-dangwa Ladena nakina iya Jawubala iya Jibiyena iya Anaya ²¹ iya Dijina iya Ejera umba neningarija-langwa nakina Dijena. Warne-ka warninikuwena Jeyira-langwa wurrububungkawa WarningiYari-langwa warnumamalya Yiduma-manja angalya wurrakina-da.

²² Umba wunalakena wunambilyuma warnikuwabulena Ladena-langwa wunenimikirra-kiya Yari akwa ngawa Yemena. Ngalaja Ladena-langwa darrkuwenikba dadimikirra Dimina dakina-da.

²³ Umba wurrumurndakeyena warninikuwena wurrumangbala Jawubala-langwa warnimikirra Albana iya Meniyada iya Ebela iya Jubawa akwa Awanama wurrakina-da.

24 Umba wunalakena wunambilyuma warnikuwabulena Jibiyena-langwa wunen-imikirra Ayiya akwa ngawa Anaya. Umba Anaye-ka nakina-bina nenungkwarba n-akburrangama amukwa akungwa ardidarra akina-manja angalya nara-murrumanja warnumamalya kuw-ambilya. N-akburrangama akina nangawurrak-embirrajuwa-murrumanja nakina dangki nungwenikba-langwa-da.

25 Umba naka nenikuwenikba Anaya-langwa nenimikirra Dijina umba dadiyawenikba dadimikirra Awalibama.

26 Umba wurrubukalakena wurrubuk-abiyarbuwa warninikuwena Dijina-langwa warnimikirra Yemidena iya Ejibena iya Yidirena akwa Kerena.

27 Umba warna warninikuwena wurrubuk-abiyakarbiya Ejera-langwa. Warnimikirra Bilyena iya Jayabana akwa Akana wurrubukalakina-da.

28 Umba wunalakena wunambilyuma warnikuwabulena Dijena-langwa. Wunen-imikirra Wija iya Arena wunalakina-da.

29-30 Umba warne-ka warnungkwarba wur-rububungkawa WarningiYari-langwa warnumamalya, Ladena iya Jawubala iya Jibiyena iya Anaya iya Dijina iya Ejera akwa ngawa Dijena. Nuw-ambilyuma wurrakina akina-manja angalya aringbirra-manja Yiduma. Umba wur-reyebijeba na-bungkawadinuma aburra-langwamanja warnumamalya wurrakina-da.

Wurrububungkawa-langwa Yiduma-manja

31 Nara-wiya wurribina wurrububungkawa wurrarumuruma Yijireyila-manja, aburraja kembirra warna wurrububungkawa wurrarumuruma namurndaku-bungkawadinuma wurrakina WarningiYiduma-manja warnumamalya akwa ne-yuweyinuma wurrakina.

32 Neningadinuba-wiya Bela, nenikuwenikba Biyawa-langwa, nu-bungkawadinuma nakina Yiduma-manja. Umba ena-langwa angalya aminababurna alikira iya warnumamalya Dinyaba akina.

33 Ni-jungwunu-mulangwa Bela, enambalangwa kembirra Jawubaba, nenikuwenikba Jera-langwa, numa-manguma ena-langwa mamurukwa. Umba ena-langwa angalya Bajiraya akina.

34 Ni-jungwunu-mulangwa Jawubaba, enambalangwa kembirra Yajama NeningiDemena numa-manguma ena-langwa mamurukwa akwa nu-bungkawadinuma nakina.

35 Ni-jungwunu-mulangwa Yajama, enambalangwa kembirra Yadada, nenikuwenikba Budada-langwa, nu-bungkawadinuma nakina. Umba ena-langwa angalya aminababurna alikira iya warnumamalya Abuda akina. Umba na-wardiyinu-manja Yadada akwa WarninguMidiyena warnumamalya akina-manja angalya Mawaba, aburraja Yadadalangwa warnungkarba wurrawinyamba na-minangkirraja wurrumurndakakina WarninguMidiyena warnumamalya wurrakina.

³⁶ Ni-jungwunu-mulangwa Yadada, enambalangwa kembirra Jamula NeninguMajireka nu-bungkawadinuma nakina.

³⁷ Ni-jungwunu-mulangwa Jamula, enambalangwa kembirra Jawula nu-bungkawadinuma nakina. Ena-langwa angalya Riyabada adalyuma-manja nuw-ambilyumurra akina.

³⁸ Ni-jungwunu-mulangwa Jawula, enambalangwa kembirra Bali-Yenana, nenikuwenikba Akbawa-langwa, nu-bungkawadinuma nakina.

³⁹ Ni-jungwunu-mulangwa Bali-Yenana, enambalangwa kembirra Yadada NeninguBawa nu-bungkawadinuma nakina. Ngalaja Yadadalangwa dadingiyenikba dadimikirra Miyedabela. Umba eneja nungwadikba ngala-langwa Madireda, umba eneja numiradikba nenimikirra Mejeyeba nakina.

⁴⁰ Eneja nenungkwulyube-ka nakina Yijawa wurrababurna-langwa WarningiYiduma warnumamalya. Umba wurrumurdakenena wurububungkawa aburra-langwa, warnimikirra Dimina iya Alba iya Jededa ⁴¹ iya Awalibama iya Ela iya Binana ⁴² iya Keneja iya Demena iya Mibijara ⁴³ iya Makidiyela akwa ngawa Yirama. Umba aburra-langwa angalya ne-yengbijajungwunuma amurndakakina aburra-langwa-langwiya ekirra amamalyalangwiya akina-da.

37

Jekaba-langwa-langwa warnumamalya -

Jawijiba-langwa akwa wurrarrkwurrkuwena-langwa

¹ Eneje-ka Jekaba nakina n-ambilyumurra yakwujina ngawa Kenina-manja angalya n-ambilyu-murrumanja nungwenikba adinubawiya nakina. ² Eneja kembirra alawudawarra ena-langwa-langwa warnumamalya.

Eneje-ka nakina Jawijiba mememberrkwa mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra arakba. Kembirra Jawijiba akwa ena-langwa wurrukwalala wurrarrkwurrkuwena narr-embirrajuwama wurrakina jiba iya nenukwuda nungwarringba-langwa. Umba aburringaja wurrumurndakakina-langwa wurrirndirndarrngwa Bilya akwa Jilba, Jekaba-langwa wurridingabulena-kiya wurringalakina. Kembirra ena-langwa wurrarrkwurrkuwena nuw-arriyakajungwunumanja awurruwurrariya-langwa, eneja nilikenuma Jawijiba nakina Jekabu-wa akwa nenu-makama nungwenikba-manja akina-langwa awurrariya.

³ Umba eneja Jawijiba-langwa nungwenikba Jekaba Jawijiba-manja angwurra nakina nilyelyingminuma, mena ni-rukwularruma nakina n-eniyuwangkwudinu-manja nungwenikba. Kembirra Jekaba nakina nenuminu-warrkameka dukwulyubena dilingajirrirra dumbala Jawijiba-langwa. ⁴ Akena aburraja neni-rringkama wurrakina wurrarrkwurrkuwena nungwarringba nakina angwurra nilyelyingminuma Jawijiba-manja, kembirra nenu-

wirrikbama wurrakina angwurra Jawijibu-wa. Nara arakba ke-yengbina amarngkuwarruwalya ayakwa enuwa-wa-da.

⁵ Muwilyaba-manja meningalyarrngwalyilya marringa eneja nakina Jawijiba ni-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Kembirra nenuwurraku-makama wurrarrkwurrkuwena-manja akina-langwa akwulyangburarrka. Akena aminakina-langwa angwurra ngawa nenu-wirrikbama aburraja wurrakina kembirra ngarningka-da.

⁶ Eneja ni-yama nakina Jawijiba aburruwa-wa, “W-engkirraja-langwa enena akwulyangburarrka ningi-lyangburarrkinuma ngayuwa,” ni-yama. ⁷ “Ngarrakine-ka ngarrababurnalangwa ngarruwurraku-war•danguma warka errekba-manja. Ngarruwurraki-lamiranguma arakba merra-ma eninganinga amarda ebina ngarri-ngkarrngarnuma adinuba-wiya. Akena adirrariyaba ngalaja nganyangwa amarda akina na-kuwarjiyingama umba nungkwurra-langwa na-ngwurrkwarrngarnuma nganyangwa-manja. Kembirra amurndakakina nungkwurra-langwa nawurrak-abuluwenduma umba nganyangwa eyirrbiyirba ngawa na-kuwarjeyuma akina-da. Nawurrak-abuluwenduma akina nungkwurra-langwa mena eningma nganyangwa amarda aruma akina amikbiyiya alyengma-da,” ni-yama Jawijiba nakina-da.

⁸ Aburraja wurrarrkwurrkuwena ne-yama wurrakina enuwa-wa, “Kembirra ningki-lyangkiyaminama ningkakina kumbungkawadinama yirruwa-manja-na!” ne-

yama. Kemberra ngarningka ngawa wurrakina nenu-wirrikbama angwurra akina-langwa akwulyangburarrka akwa warningma-baba wurrakina ni-likenuma nakina nenikumarnjarringba nungwarringba-wa akwa nenu-makama nakina-manja ebina-langwa awurrariya nuw-arriyakajungwunu-mulangwa.

⁹ Bi..ya ambaka-murra ngarningka eneja ni-lyangburarrkinuma nakina Jawijiba, akwa nenuwurraku-makama ngarningka wurrakinu-wa wurrarrkwurrkuwena. “Ngarningke-ka ningena ningi-lyangburarrkinuma awilyaba akwulyangburarrka,” ni-yama. “Ngalaja mamawura akwa ngawa yimawura akwa dakilyingajanga dumemberrkwa duwilyaba nawurrak-abuluwenduma akina ngayuwa-manja,” ni-yama. ¹⁰ Akwa ngarningka nenu-makama ngawa nungwenikba-manja nakina-da.

Eneja nakine-ka nungwenikba n-awinyambada arakba nenikuwenikba-manja. “Amiyambene-ka akina akwulyangburarrka ningki-lyangburarrkinuma?” ni-yama nakina. “Ningki-lyangkiyaminama ningkakina ngayuwa iya dirndena akwa narrkuwena-murriya yiki-likajama yarna yik-abuluwendama nungkuwamanja-na?” ni-yama.

¹¹ Kemberra aburraja wurrumurndakakine-ka wurrarrkwurrkuwena namurndaki-yakwujaminuma enuwa-langwa umba eneja nungwenikba n-engkirrikenuma ngawa alakina-kiya-wa akwulyangburarrka nakina-da.

Wurrawuwena nuw-angburadinu-mulangwa

Jawijiba-manja akwa neni-larrka-mulangwa Yijibu-wa

¹² Akini-yada ngawa Jekaba akwa ena-langwa warninikuwena nuw-ambilyumurra wurrakina ekbilyuwalya-manja angalya emikirra Yebirena. Biya Jawijiba-langwa wurrarrkwurruwena nalikenuma wurrakina Jekemu-wa. Yakwujina narruwurra-akwurrājuwama nungwarringba-langwa jiba iya nenukwuda.

¹³ Eneja kembirra nungwenikba nenuma nakina Jawijiba-manja, “Ki-likajama ningkena nungkwajukwaba Jekemu-wa. Wurrakina narrkuwena-murriya narruwurra-akwurrājinama jiba iya nenukwuda yakwujina,” ni-yama.

Eneja ni-yama Jawijiba, “Yawa, ki-likajama ningena.”

¹⁴ Eneja ni-yama Jekaba, “Ki-likajama ningkena. Kamurndaki-ngarrenama narrkuwena-murriya warningaba-murrikba akwa amurndakakina jiba iya nenukwuda eningaba-murrikba. Akwa ki-lawurradina-manja yangkwurrangwa, kwa yiku-makina.” Biya nakina Jekaba neni-larrkama nakina Jawijiba. Eneja kembirra ni-likenuma nakina Jekemu-wa.

¹⁵ Biya nu-marrawarnume-ka n-abuburangkeyinuma ngawa wurrarrkwurruwenu-wa. Eneja nuwilyaba nenumamalya neni-rringkama nakina akwa kembirra ni-yama, “Miyambenu-wa ningkena ningk-aburangkeyinama?” ni-yama nakina.

16 “Ningene-ka ning-aburangkeyinama nganyangwu-wa nawarrka-murriya,” ni-yama eneja Jawijiba. “Wurrakine-ka narruwurrak-akwurrainama jiba iya nenukwuda aburra-langwa. Nungkwaja ningkeningma-manja ningkakina angalya ebina-manja nuw-ambilya-murrumanja wurrumurndakakina, aba yikuumakina,” ni-yama.

17 “Yawa,” ni-yama eneja. “Yelakwe-ka warna akena arakba na-likena. Nganja ning-engkirrikenuma wurrakina nalyelyimbukweyinuma yelakwa warniki-likiyada engembu-wa Dawudinu-wa,” ni-yama. Kembang enejukwaba Jawijiba ni-likena nakina Dawudinu-wa-da.

Biya kembang nenuwurrak-akburranga wurrakina ena-langwa wurrarrkwurruwena yakwujina ngawa. 18 Umba ni-likenu-wiya nakina ambaka awilyikerra, aburraja nuw-andeya wurrakina akena neni-rringka ni-likenuma nubukwaya awilyikerra-langwiya. Kembang wurrakina nalyangkuwerribikajungwunuma adinakba neniku-wardi-yada nakina nenikumarnjarringba.

19 Biya na-makijeyina wurrakina. “Nubukwaye-ka nibina nakwulyangburarrkama nenumamalya,” namurndaki-yama. 20 “Kwa kembang, ngeni-ngajina nakina akwa akerrikbina nenumadangkwa engburingka-wa emedirra,” ne-yama. “Kembang aka-makinama ngarna warnumamalya-manja nenu-wardangumulangwa yiningerriberriba yiningbala,” ne-yama wurrakina. “Kembang ak-eningmidinama

ngarna ena-langwa-langwa akwulyangburarrka amandangwa-murrikba akina,” ne-yama wurrakina-da.

²¹ Akena eneja nibina naruma-dangwa ena-langwa nawenikba n-engkirrikena ayakwa aburra-langwa akwa neni-ngayindanguma nakina Jawijiba neniba nenik-ambilyinga. Nenimikirra Rubina nakina. Ni-yama wurrukwalu-wa, “Nara ngarna a-ngajuma naka ²² a-lyandijuma umba ngenu-mena akwa ngarr-errikbina enenu-wa engburingka emedirra. Akini-lalikinama kembirra enena-manja angalya nara-murrumanja warnumamalya-da,” ni-yama nakina. Akena ni-lyangkiyama nakina, “Ningene-ka kinu-menama naka ambaka arija-langwa-da enena-langwa engburingka emedirra-da. Kembirra kini-lawurrakajinama nungwenikba-wa-da,” ni-yama nakina Rubina-da.

²³ Eneja kembirra Jawijiba nakina nubukwaya ni-likena n-akwudangwukajungwa akwa nen-akburranga wurrarrkwurruwena-manja. Umba aburraja nenu-murrakajuwa wurrakina dibina dumbala dilingajirrirra dukwulyubena ena-langwa ²⁴ akwa neni-rndarrka nakina akwa nuw-errikba angerriba ebinu-wa engburingka emedirra-da. ²⁵ Kembirra nuw-angmakayanga arakba wurrakina akwa ne-yebukeyina aninga wurrakina-da.

Biya ne-yebukeyinu-wiya ngawa wurrakina aninga, narrawurraki-rringka wurrubukwaya wurrukwala WarningiYijumeyila warnumamalya na-likenuma erribaba. Wurrakine-

ka na-likenuma angaluba engemba-langwa Kiliyada-langwa akwa angwurra ka-likajama angerriba Yijibu-wa. Kamila-ma na-likenuma akwa narruwurraku-warakama bungabungwa amalyirra iya amangwarra-murriya akwa amukwarnjirrema Yijibu-wa, kajungwa warniku-kwi-yada amurndakakina wurruminakina-manja angalya, warniki-rndirrki-yada angwarnda.

²⁶⁻²⁷ Akena eneja nuwilyaba narrkuwarringba nenimikirra Juda ni-yengbina nakina ayakwa wurrumurndakakina-manja wurrarrkwur-rkuwena. “Wayi!” ni-yama. “Ngarra-kwuna naka Jawijiba wurrumurndakangaba-manja warnumamalya kajungwa aka-yukwamajini-yada angwarnda. Akini-ngajina-manja naka kembirra nara ngarna a-manguma angwarnda-da. Kembirra mena-burra naka akini-ngajina akwa akin-abuwarrkina nenumadangkwa? Nake-ka ngakwurra-langwa nenikumarnjarrka,” ni-yama Juda nakina-da. Aburraja nalyangkuwama-da.

²⁸ Aburraja kembirra ne-yar•da arakba wurrumurndakakina WarningiYijumeyila warnumamalya nuw-embirrarinu-murrumanja Juda-murriya. Umba wurrumurndakakine-ka warnumamalya wurruminambilyuma ekirra wurrakina. WarningiYijumeyila warnimikirra akwa ngawa WarninguMidiyena warnimikirra warnumamalya wurrakina. Aburraja kembirra Juda-murriya na-likena ebinu-wa engburingka emedirra, nen-ambijangajuwa nakina Jawijiba akwa narra-kwa nakina wurrumurndakakinu-

wa warnumamalya. Kembirra aburraja arrkala narra-kwama arngkumemberrkwa-ma arngkambilyuma angwarnda wurrakina nakina-murrada. Biya wurrumurndakakina warnumamalya nenu-wilyakama nakina Jawijiba engku-wa Yijibu-wa arakba wurrakina-da.

²⁹⁻³⁰ Akena wurrarrkwurrkuwena narra-kwamanja Jawijiba wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, eneja Rubina nara nibina kin-ambilya yakwujina. Biya kembirra ni-lawurradina nakina aburruwa-wa akwa ni-likena ebinu-wa engburingka emedirra. N-andeya nakina akena nara nibina Jawijiba keni-rringka kin-ambilya yakwujina akina-manja engburingka emedirra. Nakine-ka nangamurndaku-kuwarranguma enalangwa dumbala dibina n-awiyebenuma mena nu-werrikawarriyadume-ka angwurra. “Nare-ka nibina enena-manja emedirra-da!” ni-yama. “Kiyamarrkiname-ka kembirra ningena ngayuwa?” ni-yama.

³¹ Aburraja kembirra wurrakina wurrarrkwurrkuwena narru-wardanga nenukwuda akwa kembirra narruma-manga wurrakina merra akina-langwa nenukwuda akwa ngawa narring-enjalkingambajuwa dibina dumbala Jawijibalangwa mibina-murra merra-da.

³² Bi...ya kembirra na-lawurradina arakba wurrakina angalyu-wa akwa narringa-lawurrakajuwa dibina dumerra-ma dumbala nungwarringba-wa. “Daka yirringakburrangama dumbala. Jerriya daka Jawijibalangwa dumbala?” ne-yama wurrakina-da.

³³ Eneja kembirra nakina Jekaba nanga-
rringka dakina akwa nanga-miringka Jawijiba-
langwa dakina dumbala. “Yawa, ena-
langwe-ka daka. Nenu-wardangume-ka
kembirra yiningerriberriba yiningbala-da,”
ni-yama nakina neniyuwangkwa. “Nenu-
kuwarranguma arakba nakina-da,” ni-yama.

³⁴ Nu-werrikawarriyadinume-ka nakina biya
nangamurndaku-kuwarranguma dumbala
dibina n-awiyebenuma. Kembirra n-awiyebena
duwurrariya dumbala dibina narringa-
warrkama amangwurrarajija nenukwuda-
langwa-murra. Ni-jakawaranguma ngawa
nenikuwenikba-wa nenungkwurakba.

³⁵ Nakinu-wa arakba na-likenuma aburraja ena-
langwa warninikuwena iya wurradidiyawena
neni-yekirrerrikama kwureya akena nara wur-
rakina keni-ngengmarngkajuwa. Eneja ni-yama,
“Ki-likaja-manja ngayuwa warninikijungwa-
langwu-wa angalya, ngarningka ngawa ki-
jakawarenama ningeningangkawura ngawa-da,”
ni-yama nakina. Kembirra ni-jakawarangume-
ka nakina neniyuwangkwa niyirrbiyirba
ngawa-da.

³⁶ Aburraja wurrumurndakibina
WarninguMidiyena warnungkwarba ne-
beyindangu-mulangwa nibina Jawijiba
kembirra nenu-wilyakama nakina Yijibu-
wa. Akina-manja angalya Yijiba n-
ambilyume-ka eneja nuwilyaba naruma
nubungkawa nibina ni-lyingama akina angalya
aringbirra Yijiba. Uмба nuw-ambilyuma
ngarningka aburrajukwaba wurrababurna

wurrububungkawa wurriyukwayuwa ena-langwa wurruminakina ngawa angalya. Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnungkwarba nenu-wilyaka-murruwiya Jawijiba Yijibu-wa nenu-kwama nakina nuwilyabu-wa nubungkawa niyukwujiya-wa nenimikirra Badiba. Kembirra arrkala nenu-kwama eneja nakina Badiba angwarnda nakina-murrada wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba. Nakine-ka Badiba nubungkawadinuma nakina wurrawinyamba-manja narr-akukwurrajuwa-murrumanja alikira naruma-langwa nubungkawa.

38

Juda-langwa akwa Damara-langwa

¹ Akini-yada ngawa eneja nakina Juda neni-lalikama arakba ena-langwa wurrarrkwurrukuwena akwa ni-likenumurra nakina nuwilyabu-wa nenungkwarba Yira nenimikirra, kajungwa nenik-ambilyingi-yada nakina enuwa-manja ena-langwa-manja angalya emikirra Adilama. Wunalakina-kiya Juda akwa Yira aburnuwa-murra wunalakina.

² Biya yakwujina akina-manja ngawa angalya nakina Juda nang-akburrangarna duwilyaba dadiyara dibina DadingiKenina. Umba eneja nungwadikba nenimikirra Juwa. Eneja kembirra nanga-manga arakba nakina Juda dakina dadiyara ena-langwi-yada dadingiyenikba.

³ Ngalaja kembirra yinginumina-arrangba arakba dakina nangariya ena-langwa. Kembirra eneja nungwenikba neni-yengbijuwamura

nakina niyukwujiya Era. ⁴ Ambaka-murra kembirra ngarningka yingu-mambakinuma dakina akwa yinginum-in-arrangbama ngarningka nangariya Juda-langwa akwa yingini-yengbijuwama nakina Anana.

⁵ Bi...ya kembirra ambaka-murra ngarningka yinginum-in-arrangbama nangariya nibina yingini-yengbijuwama Jela nakina. Akena ni-rukwularrinu-manja nakina numurrkbalya eneja n-ambilyumurra nungwenikba Juda eminingka-manja angalya emikirra Akijiba.

⁶ Eneja kembirra n-arumidinumurra Era nibina naruma-dangwa nenikuwenikba Juda-langwa nakina. Kembirra nanga-manga eneja nungwenikba duwilyaba dadiyara dadimikirra Damara nenikuwenikba-langwi-yada dadingiyenikba. ⁷ Akena nuwurrariye-ka eneja nakina Era. Ni-yaminjamama nakina awurruwurrariya ngawa. Eneja kembirra Yaweya nu-wara arakba nakina amurndakakina awurruwurrariya akwa neni-jungwajuwama arakba nakina nenumamalya-da.

⁸ Eneja kembirra nungwenikba Juda ni-yengbinuma nakina ayakwa Era-langwa-manja nenikumarnjenikba nibina nenimikirra Anana. Ni-yama nakina Juda enuwa-wa, “Ni-jungwuma arakba nawena, umba jeyi, likaja arakba dibinu-wa dadingiyenikba dingaya, akwa yikingu-mungkwula yakwujina, kajungwa kinumin-akumajungwuni-yada nungkuwa wurriyukwayuwa ena-langwi-yada. Kembirra nungkuwa ningkakina kinumin-arumurrkwuni-yada wurrakina wurriyukwayuwa ena-langwi-

yada,” ni-yama Juda nenikuwenikba-wa Ananu-wa.

⁹ Akena eneja nakine-ka Anana ni-lyangkumakajungwunuma. “K-akumajungwuna-manja ngayuwa wurriyuk-wayuwa daka-manja dingaya,” ni-yama, “kembirra nara nganyangwa wurrakina umba nenikijungwa-langwa kuw-ambilyamurra wurrakina-da,” ni-yama Anana nakina. Kembirra ni-likenu-manja dibinu-wa dingaya akwa nenu-mungkwulu-manja wunalakina, nare-ka keni-ngayindanga nakina wurriyukwayuwa nawenikba-langwa. Kembirra numa-kwularrijuwa mamungwurra ena-langwa ajiringka-wa nakina akwa nara kembirra kininga-ngbadika dakina-manja dingaya Damara-da.

¹⁰ Akena eneja nakine-ka Yaweya nu-wara akina, akwa kembirra neni-jungwajuma enejukwaba Anana wuburra adinuba-wiya neni-jungwajuwama nakina nawenikba Era. ¹¹ Eneja kembirra nuwilyaba-ma yimbukwa nenikuwenikba Juda-langwa arakba. Wunambilyuma neni-jungweyinuma arakba, umba nuwilyaba-ma wulkwa n-ambilyuma neniba ngawa nakina. Aminakina-langwa n-akbar•danguma eneja nakina Juda kini-jungwuna-mulangwa nenikuwenikba Jela, wuburra wunalakina-kiya warnikuwabulena-kiya wunaruma-kiya neni-jungweyinuma.

Biya kembirra ni-yengbina Juda ayakwa dibina-manja dingaya darngkiyenikba dadimikirra Damara. Ni-yama nakina ngaluwa-

wa, “Jeyi! Likaja arakba nungwena-langwu-wa alikira akwa k-ambilya yakwujina ningkingaya ngawa,” ni-yama. “Umba kin-arumida-manja nenikuwarrka niyukwujiya nibina nenimikirra Jela, kembirra ambaka-murra yikini-yakeyinama kinalakina,” ni-yama Juda. Kembirra ngalaja yingi-lawurradina Damara dakwukawura arakba nungwadikba-langwu-wa angalya-da.

¹² Ambaka-murra dadingiyenikba Juda-langwa yingi-jungwuma dakina ngalajukwaba. Eneja kembirra nu-werrikawarriyadume-ka nakina Juda, akwa n-ambilyumurra awilyaba-manja ngawa angalya. Biya kembirra ni-jadanga arakba nakina. Biya ni-lyanguwerribikajungwunuma neniki-liki-yada angerriba eminingku-wa angalya emikirra Dimina, mena ena-langwa jiba nuw-ambilyu-mubaba yakwujina akina-manja angalya. Kembirra ni-likena arakba nakina akwa ngawa nibina Yira enejukwaba mena aburnuwa-murra-baba wunalakina.

¹³ Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya ne-yama wurrakina Damara-wa, “Nubukwaye-ka narngkiyena Juda. Ni-likajama nakina Dimina-wa kajungwa neniki-ngkarrngi-yada amangwurracija ena-langwa-langwa jiba,” ne-yama wurrakina.

¹⁴ Ngalaja Damara dadingme-ka dakina nibina Jela nenikuwenikba niyukwujiya-dangwa Juda-langwa n-arumidinuma arakba nakina. Umba eneja nakina Juda nara ngawa kininga-kwa nakina ngaluwa-wa ngala-langwi-yada

neningiyadikba. Nare-ka nakina Juda kini-yarrkiyuwarna ayakwa ena-langwa. Umba ngalaja Damara ying-awiyuwiyebenuma ngawa dadingingaya-langwa dumbala. Biya kembirra nang-aburawaka arakba dakina umba ying-awiyebena diminingka dumbala, akwa ying-awiyebenuma ngarningka dumbala dadiki-lyawurumba. Biya yingi-likena dakina engembu-wa Eneyimu-wa akwa ying-ambarringa arakba akawiyuwiyeba-manja akwudangwa. Ngalajeka akina angalya Eneyima nuw-ambilyumurra mibina-manja ngawa mamurukwa numu-likenu-murrumanja Dimina-wa.

¹⁵ Bi...ya kembirra yakwujina ngawa eneja nanga-rringkama arakba Juda nakina. Ni-lyangkiyame-ka nakina duwurrariyabu didarringka dakina, dibina yingumungkungkwulume-ka warningerribirra-manja warnungkwarba akwa yingingbijanginumurra wurringku-wa iya wurringku-wa warnungkwarba dakina-da, mena ying-awiyebenuma dibina dumbala dadiki-lyawurumba dakina-da. Aburraja ne-yaminjamama wurramukwiya debina wurruwurrariya wurrididarringka wurruminakina angalya wurrakina-da. ¹⁶ Aminakinalangwa kembirra neningbale-ka eneja Juda darngkiyenikba Damara dakina-da.

Biya ni-likena nakina Juda ngaluwa-wa ying-ambarringu-murruwa dakina mulikarrkbidjina-manja mamurukwa. Ni-yama nakina, “Kwa. Ambarrngarna angwarnda ningki-ngayindena ningkakina?” ni-yama.

Umba ngalaja yingi-yama, “Amiyambena yiku-kwunama nungkuwa?”

¹⁷ Ni-yama eneja, “Ki-larrkajama ningena arija-langwa angariya nenukwuda.”

“Yawa,” yingi-yama. “Umba yu-kwa-langwa enena-wiya awilyaba eyukwujiya eningerribirra nungkwa-langwa-langwa kajungwa ku-wilyakini-yada ngayuwa yiku-kwuna-murruwa ebina nenukwuda, nari-yada e-yakuwabijuma ningkakina,” yingi-yama Damara.

¹⁸ “Amiyambena kembirra eningaduwaya yiba-kwunama aduwaba?” ni-yama eneja.

Yingi-yama ngalaja, “Angaba amakirnda nungkwa-langwa ebina emikirra-murra, akwa ngawa eka arnduwarra ebina ningku-wilyakinama ningkakina,” yingi-yama. Eneja nanga-kwa kembirra arakba nakina alakina-kiya ambilyuma. Biya nenu-mungkwula wunalakina arakba-da akwa nanga-ngbadika dakina-manja-da. ¹⁹ Ngalaja kembirra arakba yingilawurradina angalyu-wa dakina Damara. Biya nang-aburawaka dakina dibina dumbala dadiki-lyawurumba, akwa ying-awiyebena ngarningka dumbala dadingingaya-langwa arakba-da.

²⁰ Eneja kembirra nakina Juda nenu-kwa awilyaba angariya nenukwuda nibinu-wa nenungkwarba aburnuwa-murru-wa Yira. Ni-yama nakina enuwa-wa, “Nga-yikaja ena dibinu-wa didarringka akwa yimin-angkirna ebina eka akwa ngawa amakirnda ebina emikirra-murra ninginga-kwama ebina-wiya,” ni-yama. Kembirra eneja ni-likena Yira ebinu-wa angalya

Eneyima, akena nara kining-akburrangarna dibina didarringka.

²¹ Ni-yama kembirra nakina Yira wurrukwalu-wa warnungkwarba wurruminaku-wa angalya, “Dangamba dibina didarringka duwurrariya dibina ying-angmakwulaluma mulikarrkbidjina-manja mamurukwa?” ni-yama.

Aburraja ne-yama, “Nara wurribina kuw-ambambilya wurruwurrariya wurridarringka ena-manja angalya wurribina namungkungkwuluma warningerribirra-manja warnungkwarba. Akwa nare-ka wurribina yelakwa aduwaba-da,” ne-yama.

²² Kembirra eneja nakina aburnuwa-murra Juda ni-lawurradina arakba enuwa-wa, akwa ni-yama, “Nare-ka king-akburrangarna dibina didarringka-da,” ni-yama. “Aburraja wurrumurndakakina wurruminakina angalya bu-makama, ‘Nare-ka wurribina wurramukwiyadakina wurridarringka wurruwurrariya ena-manja angalya-da,’ namurndaki-yama wurrakina-da,” ni-yama Yira nenu-maka Juda-wa.

²³ Eneja ni-yama Juda, “Akumurndak-ambilya kembirra ngaluwa-manja ebina amurndakijika, mena nara yakuwa a-ngayinduma arinjarrkuma wurrukwala warnumamalya yakuwa-wa-da. Ningi-ngayindanguma ningeniku-kwi-yada nenukwuda ngaluwa-manja akena nara ningkakina king-akburrangarna-da,” ni-yama Juda nakina-da.

24 Bi...ya ngalaja yabiyakarbiya yimawura nu-merrkijerriduma arakba yakina. Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya ne-yama wurrakina Juda-manja, “Nungkwa-langwe-ka darngkiyena duwurrariye-ka dakina-da. Yingu-mungkwulijeyinuma erribirra dakina, biya arakba yingi-ngbadinamurra dakina-da,” ne-yama wurrakina-da.

Ni-yama eneja Juda, “Wurringa-wilyakina kembirra angwura-wa akwa yikinga-dakina kingi-jungwuna,” ni-yama.

25 Aburraja kembirra narringa-wilyaka warniki-daki-yada dakina akena ngalaja yingilarrkena ena-langwa amurndakijika wilyarra-langwa narngkiyadikba-wa. Akwa enena ayakwa ngarningka yingi-larrkenuma dakina enuwa-wa. Yingi-yama, “Ningu-mambakinama aduwaba wurrangariya akena nungkwaja alakena-kiya amurndakijika yimini-rringka-langwa,” yingi-yama. “Angkaburra-langwa dukwa ena?” yingi-yama dakina. “Alakena-kiya amurndakijika nginu-kwama ngayuwa-wa eneja nakina nenungkwarba nibina ngini-ngbadikama ngayuwa-da,” yingi-yama Damara-da.

26 Eneja Juda nakina ni-rringka-manja alakina-kiya amurndakijika, kembirra ni-yama, “Nganyangwa amandangwa ena-da. Nara kinga-kwa nenikuwarrka Jela dakina didarringka-da. Kinga-kwa-maka nenikuwarrka ngaluwa-wa akena nara kinga-kwa. Nganyangwe-ka kembirra awurrariya akina. Nara ngalalangwa,” ni-yama nakina. Biya nara arakba

ngarningka kenu-mungkwula wunalakina Juda akwa Damara-da.

²⁷ Bi...ya akwudangwa arakba aburraja warniki-rukwularri-yada wurrangariya Damara-langwa akena wurrambilyume-ka wurrangariya-kiya ngala-langwa. ²⁸ Ngalaja kembirra yingu-werribikajungwa arakba dakina. Biya wurruwilyaba narri-jadijuwama ayarrka. Ngalaja dibina didarringka nanga-mamurikajuwama Damara-manja yingirndarrka ayarrka ebina akwa yingi-lamiranga dumilyingarradada-murra dadumakirnda, kajungwa dadingmi-yada arija-langwa warningadinuba-wiya wurrakina. Biya yingiyama, “Warna-bina na-rukwularruma adinubawiya-da,” yingi-yama dakina-da.

²⁹ Akena eneja n-awiyebajuwa arakba ayarrka nakina numurrbalya. Umba eneja ningkadangwa ni-jadanga ni-rukwularrinuma adinubawiya nakina-da. Kembirra dibina didarringka yingi-yama enuwa-wa, “Wa! Ningkabakiyabe-ka ningki-jadanguma-na!” yingi-yama. Kembirra aburraja neni-yengbijuwama nakina Bereja, mena akina ekirra Bereja ne-yaminama “enabakiya-ba ni-jadanguma.”

³⁰ Kembirra ni-rukwularruma arakba eneja nenikumarnjenikba neningarija-langwa, nangawilyakamurra dibina dadumakirnda. Aburraja kembirra neni-yengbijuwama nakina Jera, mena akina ekirra Jera ne-yaminama “dumilyingaradada.”

39

Jawijiba-langwa akwa Badiba-langwa-langwa dadingiyenikba

¹ Ebina-manja angalya aringbirra-manja emikirra Yijiba n-ambilyumurra arakba eneja nakina Jawijiba. N-ambilyumurra nakina Yijiba-manja mena wurrumurndakibina-baba WarningiYijumeyila warnumamalya nenu-wilyakama nakina yenjerrikina akwa nenu-kwama nuwilyabu-wa nenungwarba nenimikirra Badiba. Kembirra eneja nakina Badiba nenu-kwama arrkala angwarnda nakina-murrada wurrumurndakibinu-wa WarningiYijumeyila warnumamalya. Nakine-ka Badiba nenuminu-war•duwar•danguma warka naruma-langwa nubungkawa, akwa nu-bungkawadinuma nakina wurrawinyamba-manja narr-akukwurrajuwa-murrumanja alikira naruma-langwa nubungkawa.

² Kembirra eneja nakina Jawijiba n-ambilyumurra yakwujina ngawa Badiba-langwa-manja alikira, akwa nenuminu-war•dangumurra nakina warka Badiba-langwa. Umba eneja Yaweya n-ambilyumurra nakina Jawijiba-manja akwa nenumini-yaminjamama ngawa eningaba-wiya Jawijiba-manja nakina.

³ Kembirra eneja Badiba ni-lyandarrkenuma Yaweya Jawijiba-manja n-ambilyuma nakina akwa nenu-mamurikajuwama nakina-manja Jawijiba neningangkawura neniku-war•di-yada warka eningaba. ⁴ Biya kembirra arakba nenu-werrungwur•dangume-ka nakina Badiba

Jawijiba-manja akwa nen-akumarnuma nakina nubungkawa ena-langwa-manja alikira akwa ena-langwa-manja amurndakijika ababurna-manja.

⁵ Yadikina akina-murrada ngawa n-aburradadu-mulangwa nakina Jawijiba nenuminu-war•dangu-mulangwa warka Badibalangwa, eneja nakina Yaweya ni-yamama eningaba Badiba-manja akwa ena-langwa-manja warnumamalya. Ni-yamame-ka Yaweya eningaba aburruwa-manja mena Jawijiba n-ambilyumurra nakina yakwujina Badibalangwa-manja alikira. Eningaba warka nu-war•duwar•danguma eneja nakina Jawijiba akwa *namurndaku-wulduma *namurndakungwur•duma eningaba ababurna-langwa Badibalangwa-manja alikira arrawa akwa ngawa ena-langwa-manja ajiringka errekba-manja ngarningka. ⁶⁻⁷ Nakine-ka Jawijiba neni-kalyikama angwurra Badiba-manja. Eneja kembirra nakina Badiba nenu-kwama ababurnalangwa amurndakijika ena-langwa Jawijiba-manja kajungwa nenik-akwurraji-yada nakina amurndakakina-da. Biya kembirra arakba nara nakina kin-engkirrikena Badiba ena-langwu-wa amurndakijika, umba ena-langwu-wa aninga wulkwa n-engkirrikenumurra nakina-da.

Bi...ya kembirra ngalaja dadingiyenikba Badibalangwa yingini-rringkame-ka dakina nukwulyubene-ka Jawijiba. Nenumebinga neningaba ningbuda akwa nenumukwurra neningaba, akwa yingini-ngayindanguma kenu-mungkwuluma aburnuwa. Yingini-

yengkilabena dakina ⁸ akena eneja nu-ware-ka nakina-da.

“Nare-ka,” ni-yama nakina Jawijiba ngaluwa-wa. “Kwuja, nubungkawa nganyangwa, nibina neningiyena, nara nakina engkirrikuma eningerribirru-wa amurndakijika ena-langwa enena-manja alikira ena-langwa, mena ningenena-baba ngayuwa yelakwa. Ngin-akumarnuma nakina ngayuwa ningubungkawa angkwulyumida-manja amurndakijika ena-langwa. ⁹ Ningene-ka ningenikuminuwar•duwar•da ena-langwa, akena ningubungkawa ngayuwa wuburra enuwa yelakwa enena-manja alikira. Nara ebina kini-lyingilyinga amurndakijika ena-langwa wulkwa nungkuwa ena-langwa ningkadingiyenikba. Ningene-ka ninguwarenama awurruwurrariya akwa nara kembirra arriyakajungwuma ngayuwa Yaweyalangwa,” ni-yama nakina Jawijiba dibinu-wa didarringka Badiba-langwa-da.

¹⁰ Akena ngalaja dakina ngawa yingini-yengkiyengkilabenuma adadinuba diyirrbiyir-rba ngawa. Umba eneja nu-wara ngawa akwa nara kenu-mungkwula wunalakina-da.

¹¹ Bi...ya arngkawura nakina Jawijiba n-awiyebena alikira-wa warki-yada, akena nara wurribina wurrukuala warnikumin-uwar•duwar•da yakwujina. Nakwukawure-ka nu-war•danguma nakina warka. ¹²⁻¹³ Kembirra ngalaja dibina didarringka Badiba-langwa nanga-rndarrka dumbala Jawijiba-langwa akwa yingi-yama enuwa-wa, “Kwa, yakuwa

yi-mungkwula.” Akena ni-lyumada eneja, n-angkarra errekbua-wa umba nanga-lalika nakina ena-langwa dumbala ngala-langwa-manja ayarrka. Kembirra nanga-rringka-manja dakina dumbala Jawijiba-langwa ngala-langwa-manja ayarrka, ¹⁴ ying-ardanga dakina ngala-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da warnumamalya. Biya, “Yimini-rringka-langwa daka dumbala,” yingi-yama. “Neningiyarrka nen-awiyebajuwama naka NiYiburuwa nenungkarba enenu-wa alikira akwa ngarreniyelijinama nakina ngakwuruwa aduwaba,” yingi-yama. “N-awiyebene-ka nganyangwu-wa angalya akwa ngini-ngayindanguma ngayuwa nakina, akena ningu-warduwardeminuma angwurra nganja-da. ¹⁵ Eneja n-engkirrika ningu-warduwardeminuma ngayuwa, biya nanga-lalika daka dumbala ngayuwa-manja-da, akwa n-angkarra errekbua-wa-da,” yingi-yama dakina didarringka Badiba-langwa ngala-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da warnumamalya-da.

¹⁶ Biya nanga-wilyaka ngawa dibina dumbala Jawijiba-langwa yanda-langwa ni-yar•da arakba neningiyadikba nakina yakwujina. ¹⁷ Biya kembirra yinginu-makama ebina-murrada ngawa ayakwa. Yingi-yama enuwa-wa, “Nake-ka NiYiburuwa nenikuminuwar•duwar•da ningkenu-wilyakama nungkuwa yangkwurrangwa n-awiyebenume-ka nakina nganyangwu-wa angalya akwa ngini-yelijuma ningena ngayuwa. ¹⁸ Nganja ningu-warduwardeminuma ngayuwa, kembirra juj

n-angkarra eneja nakina ni-jadinga erreku-wa umba nanga-lalikama daka dumbala ena-langwa ngayuwa-manja-da,” yingi-yama dakina-da.

¹⁹ Nenak-ar•darre-ka awinyamba eneja kembirra neningiyadikba, nibina Jawijibalangwa nubungkawa Badiba, n-engkirrikenu-mulangwa akina ayakwa dadingiyenikbalangwa. ²⁰ Biya nenu-maka ena-langwamanja warnungkwarba warnik-engkarrngi-yada wurrakina Jawijiba-manja. Aburraja kembirra nen-akumarna nakina angerriba nubungkawalangwu-wa akididijungwa. Kembirra yakwujina ngawa n-ambilyuma eneja nakina Jawijiba arakba-da.

²¹ Umba eneja nakine-ka Yaweya n-ambilyumurra yakwujina Jawijiba-manja ngawa akwa nu-marngkirradinuma nakina-manja. Eneja nibina nenikakukwurrabungwa akididijungwa nenu-werrungwur•danguma nakinamanja Jawijiba. ²² Biya nen-akumarnuma nakina Jawijiba nubungkawa wurrababurnamanja wurrukwalawarnungkwarba wurribina na-didijungwunu-murrumanja aburrajukwaba yakwujina ebina-manja ngawa akididijungwa.

²³ Kembirra amurndangekburna ena-langwa warka nu-war•danguma eneja nakina Jawijiba. Umba eneja kembirra nenikakukwurrabungwa nenungkwarba nara arakba kin-engkirrikena akinu-wa warka, mena nakina Yaweya Jawijibamanja n-ambilyu-murrubaba akwa nenu-mamurikajuwa-murrubaba enuwa-manja ngawa. Kembirra yadikina *na-wuldinume-ka *na-ngwur•dangume-ka ngawa eningangkawura

ababurna-langwa Jawijiba-langwa-da.

40

*Jawijiba nenumini-dirrburaka-mulangwa
wunenungkwarba-kiya-langwa akwulyangbu-
rarrka*

¹⁻² Bi...ya kembirra eneja naruma nubungkawa nibina nu-bungkawadinuma ababurna-manja angalya Yijiba n-awinyambadinume-ka nakina wunambilyuma-wa ena-langwu-wa wunenikuminuwar•duwar•da-kiya wunenungkwarba-kiya. Nuwilyaba nuwurrak-akwurrajuwama nakina ena-langwa akubibeka. Nu-war•danguma nakina warka amalyirra akwurena-langwa-manja. Umba eneja nuwilyaba numurndaki-dakama eminiminingka aninga nubungkawa-langwa-manja angalya. ³ Akena eneja nakina naruma nubungkawa nen-awiyebajuwama akididijungwa-manja wunalakina, mena nenilirraku-wirrikba-mubaba wunalakina-kiya-wa. Aburnaja kembirra nen-ambilyuma wunalakina alikira-manja nibina-langwa-manja nenikakukwurrjungwa akididijungwa, ebina-manja ngawa alikira n-ambilyu-murrumanja adinakba enejukwaba Jawijiba nakina. ⁴ Eneja kembirra nakina nenikakukwurrjungwa akididijungwa nenu-kwama Jawijiba wunalakina-kiya-wa wunenungkwarba-kiya kajungwa neniku-war•di-yada nakina Jawijiba warka aburna-langwa yakwujina.

Aburnaja nen-ambilyuma yakwujina wunalakina ngawu...wa. ⁵ Biya muwilyabamanja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa yakwujina akididijungwa-manja arrawa wunalakina wunenungkwarba-kiya neni-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Biya alakina akwulyangburarrka muwilyaba-murramanja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa neni-lyangburarrkinuma akena eminingka-kiya alakina akwulyangburarrka-kiya-da.

⁶ Wurdarriya-wiya eneja Jawijiba ni-likena nakina wunalakina-kiya-wa. Nenilirrakirringka-manja nakina wunalakina kembirra neningma nakina nen-ambilyume-ka wunuwerrikawarriya-kiye-ka arakba. ⁷ Ni-yama nakina Jawijiba, “Kini-yamarrkama-burra kembirra kinuwerrikawarriya aduwaba?” ni-yama.

⁸ Neni-yama aburnaja, “Yinalakene-ka yini-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka yineyebijeba, akena nara wurribina wurruwilyuwilyaba yelakwa amin-abilyerrikama yinuwa-manja alakena-kiya akwulyangburarrka,” neni-yama wunalakina.

Ni-yama eneja Jawijiba, “Neningikarrawareka yimbukwa kin-abilyerrikinama nakina warnumamalya-manja akwulyangburarrka umba nara wurrukwala. Umba yirru-makina nungkwurna-langwa akwulyangburarrka,” ni-yama.

⁹ Eneja kembirra nibina n-akwurrajuwamudangwa akubibeka nubungkawa-langwa ni-yama nakina, “Nganyangwa-manje-ka

akwulyangburarrka ningi-rringkama awilyaba akwurena ¹⁰ abiyakarbiya-ma amakirnda. Adinuba-wiya ningi-rringkama ngayuwa amarda. Kembirra warenja-bawiya ngarningka ngalaja amawalyuwa na-jadingama. Ngarningka kembirra amaninga na-walyuwama akina. ¹¹ Nganja ninguma-lyingama ngayuwa menarlamba nganyangwa-langwa nubungkawa ayarrka-manja. Kembirra ning-arrangbama amurndakakina akwurena akwa ningi-likakbama amalyirra makinu-wa menarlamba akwa ningenu-kwama-da,” ni-yame-ka nakina nenikakukwurrajungwa akubibeka.

¹² Ni-yama eneja Jawijiba enuwa-wa, “Yiba-makinama ngayuwa akina-langwa,” ni-yama. “Akine-ka abiyakarbiya amakirnda ne-yaminama akina mabiyakarbiya marringa.

¹³ Kembirra mabiyakarbiya-manja ngawa marringa eneja keni-jadijinama nungkwa-langwa nubungkawa ningkakina. Akwa kenumini-yakuwabijinama nakina ebina awurrariya ningki-yama-mulangwa, akwa kembirra nungkwaja kinuminu-war•denama ngarningka ningkakina ena-langwa warka wuburra adinuba-wiya ningkenuminu-war•danguma ningkakina. K-akwurrajinama ngarningka akubibeka ena-langwa akwa kinu-kwunama amalyirra akwurena-langwa ngarningka. ¹⁴ Akena *ka-wuldina-manja *ka-ngwur•dena-manja eningaba ngawa nungkwa-langwa, kembirra nare-ka e-yakuwabijuma ngayuwa. Umba yikumini-yengbina ayakwa kinu-makina nungkwa-langwa nubungkawa

ngayuwa-langwa, kajungwa keni-jadijini-yada nakina ngayuwa nganjukwaba enena-langwa akididijungwa. ¹⁵ Ningene-ka bu-manguma aburraja wurruwurrariya warnumamalya. Bilyumadikama angaluba nganyangwa-langwa angalya akwa ngawa nganyangwa-langwa WurriYiburuwa warnumamalya. Kajukwaba enena-manja ngawa angalya Yijiba nare-ka nganja ningena k-arriyakajungwuna awurrariya-langwa-da. Nara-maka kembirra kab-awiyebajuwa ngayuwa enena-manja akididijungwa-da,” ni-yama nakina Jawijiba nibinu-wa nenikuminuwar•duwar•da-da.

¹⁶ Umba eneja nibina nenikididaka nenungkwarba aninga n-engkirrika-manja nakina nuwilyaba-langwa ebina akwulyangburarrka eningaba akina, enambalangwa kembirra ni-yengbina nakina Jawijibu-wa ayakwa. Biya ni-yama nakina, “Nganjukwabe-ka ningi-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka,” ni-yama. “Ningene-ka ningi-ngabukweyinumurra abiyakarbiya eninganinga-langwa alabura nganyangwa-manja aringka. ¹⁷ Umba eningikarrawara-manja alabura ngalaja eminiminingke-ka aninga nuw-ambilyumurra ningenumini-daka-mulangwa ngayuwa nganyangwa-langwa nubungkawa. Akena aburraja wurrajija nuw-alyubarinuma wurrakina-da,” ni-yama nakina nenikididaka aninga-da.

¹⁸ Eneja ni-yama nakina Jawijiba enuwa-wa, “Yiba-makinama ningena kembirra nungkwalangwa-langwa akwulyangburarrka. Akine-

ka abiyakarbiya alabura ne-yaminama akina mabiyakarbiya mamawura. ¹⁹ Kembirra mabiyakarbiya-manja ngawa mamawura eneja nakina nubungkawa nungkwa-langwa keni-jadijiname-ka nungkuwa nungkwajukwaba. Akena aburraja kabumini-ngkarrnginame-ka nungkwa-langwa memirrama! Kembirra nakine-ka nubungkawa nungkwa-langwa kenu-makinama ena-langwa-manja wurrawinyamba warnik-alyadiji-yade-ka ningkakina ningkenumadangkwa eka-manja. Aburraja kembirra wurrajija kuw-alyubarinama ningkenumadangkwa wurrakina-da,” ni-yama nakina Jawijiba nibinu-wa nenikididaka aningada.

²⁰ Bi...ya kembirra mabiyakarbiya arakba mamawura numi-jerriduma makina. Eneja kembirra nakina nubungkawa narumadangwa nen-ardijuwa arakba wurrababurnalangwa ena-langwa wurrububungkawa wurriyukwayuwa ena-langwu-wa alikira aningiyada warnik-alyubara, kajungwa warniki-yakuwerribiki-yada mibina mamawura nirukwularrinu-mulangwa nakina nubungkawa. Biya nenilirraki-jadijuwa nakina wunalekbina wunenungkwarba-kiya ebina-langwa akididijungwa akwa nenilirrak-ardijuwa wunalakina enuwa-wa. Kembirra aburnaja neni-likena enuwa-wa wunalakina akwa nen-alkayanga yakwujina enuwa-manja akwa wurrumurndakibina-manja ngawa wurriyukwayuwa wurrububungkawa ena-langwa-manja. ²¹ Kembirra nibina n-

akukwurrājuwama akubibeka ena-langwa
 nenu-kwama eneja nakina arakba nubungkawa
 ebina-murrada warka nu-war•duwar•dangu-
 murrada adinuba-wiya nakina. ²² Umba neni-
 jungwājuwama nakina nibina nenikididaka
 nenungkwarba aninga. Nenu-makama ena-
 langwa-manja wurrawinyamba akwa aburraja
 nenumini-ngkarrngarnuma wurrakina ena-
 langwa memirra-da. Kembirra ababurna-
 langwa ne-yamama akina ebina-langwiya
 ngawa ayakwa ni-yengbinu-mulangwiya
 adinuba-wiya Jawijiba-da. ²³ Akena
 eneja nibina nenikuminuwar•duwar•da n-
 akukwurrājuwama akubibeka ena-langwa-
 langwa nubungkawa nare-ka nakina
 kin-engkirrikena Jawijibu-wa-da, umba
 numurndaki-yakuwabijuwama arakba-da.

41

Akwulyangburarrka naruma-langwa-langwa nubungkawa

¹ Bi...ya mambilyuma arakba mamarika iya
 yinungkwura nilirraki-jerridu-manja, eneja
 kembirra nibina naruma nubungkawa ni-
 lyangburarrkinuma nakina akwulyangburarrka.
 Umba ena-langwa-manja akwulyangburarrka
 nu-kuwarjeyumurra nakina adalyuma-manja
 ena-langwa-manja angalya. Emikirra adalyuma
 Nayila akina. ² Biya ni-rringkame-ka nakina
 amangbala ambilyuma bulukwa nawurrak-
 ambijanginuma akina akungwa-langwa.
 Ngalaja engmurra-wiya akwulyarrinja-wiya

amurndakakina. Nawurraki-riberrkinuma akwa kembirra ne-yebukeyinuma arakba akina amarda akwiyakbidjina akungwa. ³ Kembirra arngkidarrba-langwiya amangbala ambilyuma ngarningka nawurrak-ambijanga ngalajukwaba. Umba akine-ka bulukwa amurndakilarrkbulalawiye-ka akwa amirajamiyama-wiya akina. Nawurraki-riberrkinuma akina akwa nawurrak-alkayanguma ariba-manja amurndakibinamanja akwala bulukwa. ⁴ Kembirra akine-ka bulukwa amurndakilarrkbulala nuwalyubarinume-ka ebina-manja engmurra-dangwa-da. Kembirra akina-bu ngawa-da. Aba nu-mirajanga arakba eneja nakina nubungkawa-da.

⁵ Biya kembirra nu-mungkwulinga ngarningka nakina akena ni-lyangburarrkina ngarningka ngawa akwulyangburarrka. Umba ena-langwamanja akwulyangburarrka ni-rringkama nakina amamuwa amaninga amarda-murra. Awilyaba-murra-manje-ka ememiyeja amarda ni-rringkama nakina amangbala ambilyuma amamuwa amaninga. Ngalaja engmurre-ka amurndakakina akwa na-walyuwunumurra arakba akina. ⁶ Kembirra ngarningka amamuwa amaninga na-lingbijanginuma amangbala ambilyuma ngalajukwaba akina-da. Akena akine-ka amaninga amurndajamiyama eningaruma-ma, mena mamarika ne-ngburingkakama akina. ⁷ Kembirra akine-ka amaninga amurndakilarrkbulala-dangwa na-ngir•danguma na-janguma arakba akina engmurra-manja-da. Kembirra akina-bu ngawa

akwulyangburarrka-da. Eneja nu-mirajanga arakba nakina naruma nubungkawa akwa ni-lyandarrkenuma akwulyangburarrka ni-lyangburarrkinuma nakina-da.

⁸ Bi...ya ne-kbadinga arakba akina. Kembirra nakine-ka naruma nubungkawa nu-werrikawarriyadinuma nakina alakina-kiya-wa akwulyangburarrka. Kembirra mamawuramanja nen-ardijuwa nakina wurrababurna wurrarumuruma wurraringkiringkawa wurribina nuw-ambilyu-murrumurra ena-langwa-manja angalya Yijiba. Biya nenu-makama nakina ena-langwa-langwa akwulyangburarrka-da. Akena nara wurruwilyuwilyaba kenumin-abilyerrika alakina-kiya akwulyangburarrka ena-langwa-da.

⁹ Eneja kembirra ena-langwa nenikumin-uwar•duwar•da nibina n-akukwurrājuwama akubibeka ena-langwa ni-yengbinuma nakina ayakwa enuwa-wa. “Wa! Ningiyakuwabijuwa awilyaba ayakwa,” ni-yama.

¹⁰ “Ebina-wiya y-awinyambakama ningkakina ngayuwa-manja akwa ngawa nakina-manja nenikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa nibina ni-daka-murrumanja aninga nungkwa-langwa enejukwaba. Biya ningkakina kembirra yirrilirrak-awiyebājuwama yinuwa akididijungwa-manja arrawa. Akwa yinaja yin-ambilyumurra yakwujina kembirra nubungkawa-langwa-manja alikira. Eneje-ka nakina nubungkawa nu-bungkawadinuma wurrawinyamba-manja warnungkwarba narr-

akukwurrajina-murrumanja nungkwa-langwa alikira. ¹¹⁻¹² Kembirra yakwujina ngawa yirrubuk-ambilyuma yinuwa akwa ngawa nuwilyaba nenungkwarba neningengka-langwa angalya. Nakine-ka nenungkwarba NiYiburuwa nakina. Akwa nenuminuwar•duwar•danguma warka nakina-langwa nubungkawa. Yakwujina ngawa yinaja kembirra yinuwa yinenikuminuwar•duwar•dakiya nungkwa-langwa yini-lyangburarrkinuma yinalakina akwulyangburarrka muwilyabamanja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa. Akena eminingka-kiya alakina akwulyangburarrka yina-langwa. Biya kembirra yinuwa yinu-makama arakba yina-langwa akwulyangburarrka nibinu-wa NiYiburuwa nenungkwarba. Umba eneja nakine-ka nenungkwarba yirrenumin-abilyerrikame-ka alakina-kiya akwulyangburarrka yina-langwada.

¹³ “Kembirra ambaka-murra arija-langwa ne-yamame-ka ngalaja akina ababurnalangwa ni-yama-murrada adinuba-wiya nakina nenungkwarba yinuwa-wa. Nungkuwa nungkwaja yi-jadijuwame-ka ngayuwa ningi-didijungwunu-murrada ebina-langwa akididijungwa. Akwa y-awiyebajuwama ngayuwa ningkakina nungkwa-langwa-manja angalya kajungwa ningeniku-war•di-yada warka nungkwa-langwa, ebina-wiya wuburra ninguwar•danguma ngayuwa adinubawiya. Akena nibine-ka ningka-dangwa nenikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa

ningkeni-ngajama ningkakina-da,” ni-yama nakina nenikuminuwar•duwar•da ena-langwu-wa nubungkawa-da.

¹⁴ Eneja kembirra nakina naruma nubungkawa neni-larrka arakba wurrukwala warnungkwarba ena-langwa ebinu-wa akididijungwa kajungwa warniki-jadiji-yada nakina Jawijiba yadikina. Kembirra aburraja warenja-bawiya neni-jadijuwa arakba nakina Jawijiba. Eneja Jawijiba nu-wurranguma nakina ayama akwa n-awiyebenuma dumbala dadingaba-langwa akwa ni-likenuma nibinu-wa naruma nubungkawa.

¹⁵ Ni-yama eneja naruma nubungkawa Jawijibu-wa, “Ngayuwe-ka ningena ningilyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Akena nara aburraja wurribina warnumamalya amin-abilyerrikama akina. Umba bu-makama ayakwa nungkwa-langwa-langwa. Nganyangwa nenikuminuwar•duwar•da ni-yama ngayuwa-wa, ‘Jawijibe-ka nakina nakakiruma nenik-abilyerrika-langwa nakina akwulyangburarrka wurrukwala-langwa warnumamalya,’ ni-yama nakina,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa.

¹⁶ Umba eneja ni-yama Jawijiba, “Nare-ka ningena ngayuwa amin-abilyerrikama akina,” ni-yama. “Umba eneja nakina Neningikarrawara kenumin-abilyerrikinama akina nungkuwamanja kajungwa ningkiyekirrerri-yada ningkakina,” ni-yama nenu-maka Jawijiba enuwa-wa.

¹⁷ Eneja ni-yama nakina naruma nubungkawa,
 “Ebina-manje-ka akwulyangburarrka
 nganyangwa ningu-kuwarjeyuma ngayuwa
 akwudangwa adalyuma-manja. Emikirra
 adalyuma Nayila akina. ¹⁸ Biya ningi-
 rringkama ngayuwa amangbala ambilyuma
 bulukwa nuw-ambijanginuma akina akungwa-
 langwa. Umba ngalaja akwulyarrinja-wiya
 engmurra-wiya akina. Biya nawurraki-
 riberrkinuma akina akwa ne-yebukeyinuma
 amarda yakwujina akwiyakbidjina akungwa.
¹⁹ Kemberra arakba ngarningka amangbala
 ambilyuma bulukwa ngalajukwaba nuw-
 ambijanginuma akungwa-langwa akina.
 Akena alarrkbularrkbulale-ka angwurra akina
 bulukwa. Nara ambaka ngayuwa ningena
 ki-rringka-langwa amukwiyadakina bulukwa
 alarrkbularrkbulala-dangwa ababurna-manja
 angalya Yijiba-manja umba enena-manji-kba
 akwulyangburarrka ningi-rringkama arakba
 ningena-da. ²⁰ Ngalaje-ka akina bulukwa
 alarrkbulala-dangwa nuw-alyubarinuma ebina-
 manja engmurra. ²¹ Akena nare-ka akina
 ke-ngmurrina nuw-eyijinu-mulangwa ebina
 bulukwa engmurra-wiya. Umba alarrkbulala
 ngawa nuw-ambilyumurra akina wuburra
 adinuba-wiya-da. Kemberra nganja ningu-
 mirajanga arakba-da,” ni-yama nakina naruma
 nubungkawa Jawijibu-wa.

²² Biya ni-yama ngarningka, “Kemberra enena
 ngarningka ningi-lyangburarrkinuma ngayuwa
 akwulyangburarrka. Akwa ningi-rringkama
 ngayuwa amaninga amarda-murra. Umba

ningi-rringkama amangbala ambilyuma amamuwa amaninga awilyaba-murra-manja ngawa ememiyeja akena engmurra-wiya ngalaja akina. Na-walyuwinume-ka akina. ²³ Ngalaja kembirra amangbala ambilyuma ngarningka amamuwa na-lingbijanginuma arakba akina. Akena alarrkbularrkbulala-wiya akina amamuwa, mena ne-ngburingkakama makina mamarika. ²⁴ Umba akine-ka amamuwa eningeningabama-dangwa na-ngir•dangume-ka na-jangume-ka ebina-manja engmurra-manja-dangwa akina. Akina ngawa. Kembirra ningarramakama ngayuwa nganyangwa-manja wurrarumuruma wurraringkiringkawa-manja. Akena nara aburraja wurribina wurruwilyuwilyaba kabumin-abilyerrika alekbina-kiya akwulyangburarrka nganyangwa-kiya,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa-da.

²⁵ Eneja Jawijiba ni-yama nakina enuwa-wa, “Alakine-ka akwulyangburarrka-kiya nungkwa-langwa alirrakididirrbura ngawa. Umba eneja Neningikarrawara nginu-makama nakina nungkuwa-manja adinakba kini-yaminamulangwa ambaka-murra.

²⁶ “Akine-ka amangbala ambilyuma bulukwa engmurra-wiya ne-yaminama akina wuburra mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura. Umba ngalaja amaninga engmurra-wiya ne-yaminama ngarningka ngalajukwaba wuburra mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura. Umba alakine-ka akwulyangburarrka awilyabamurra ngawa akina. ²⁷ Umba ngalaja amangbala

ambilyuma bulukwa alarrkbularrkbulaladangwa, amurndakibina ne-ngbijeyinummurumurra arija-langwa akungwalangwa, akwa ngarningka amurndakibina amangbala ambilyuma amamuwa aninga amurndakilarrkbularrkbulala ngalajukwaba, ebina ne-ngburingkadinuma nuw-angkarrinumulangwa engburingka arrirra, ne-yaminama akina wuburra mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura. Umba akini-yada nare-ka yibina yelyukwa a-larruma-da akwa kembirra ngarningka nare-ka ebina amarda amaninga a-lungkuwarruma akina-da,” ni-yama Jawijiba nakinu-wa naruma nubungkawa.

²⁸ Biya kembirra ni-yama ngarningka, “Yirra-maka-murrada ngayuwa nungkuwamanja arakba ayakwa, eneja nakina Neningikarrawara nginu-mukangbijuwama nungkuwamanja akwulyangburarrka-murra adinakba ebina neniki-yama-langwa nakina arija-langwa.

²⁹ Adinuba-wiya ngalaja mubukwaye-ka kumu-likajama mamangbala mambilyuma mamarika meninginingabawiya iya yinungkwura yininginingabawiya. Kembirra akini-yada ngalaja ababurna aninga kuw-ambilyama amurndakenenamanja angalya ababurna-manja yelakwa Yijiba-manja.

³⁰⁻³¹ Kembirra arija-langwa ambaka-murra ngalaja mubukwaye-ka kumu-likajama mamangbala mambilyuma mamarika muwurruwurrariya-wiya iya yinungkwura yuwurruwurrariya-wiya. Umba akini-yada nare-ka yibina yelyukwa a-larruma

yakina akwa ngarningka nare-ka ebina amarda amaninga a-lungkuwarruma akina ngalajukwaba. Akini-yada ngawa aburraja kembirra wurrumurdakenena warnumamalya kamurndaki-yakuwabijinama akina ababurna aninga eninginingaba enena-manja angalya Yijiba. Kamurndaki-yakuwabijiname-ka wurrakina mena amurdakenene-ka angalya kamurndak-arriyadina-mubaba akina-da.

³² “Nungkuwe-ka ningkakina ningki-lyangburarrkinuma arngkambilyuma, mena Neningikarrawara ni-lyanguwerribikajungwunuma nakina, akwa arngkidarrba-langwiya kini-yaminame-ka nakina Neningikarrawara amurdakakina ababurna-langwa-da,” ni-yama Jawijiba nakinu-wa naruma nubungkawa.

³³ Biya ni-yama nakina ngarningka enuwa-wa, “Kembirra nungkuwa ku-wekbalyinama ningkakina nuwilyaba nenungkwarba aringkawa. Akwa kin-akumurnama nakina nubungkawa kajungwa kinu-bungkawadini-yada amurdakenena-manja angalya Yijiba-manja. ³⁴⁻³⁶ Akwa ngarningka ka-menama ningkakina wurrukwala warnikuminuwar•duwar•da kajungwa kenu-mamurikajini-yada wurrakina enuwa-manja. Kembirra mamurdakibina-manja ngawa mamangbala mambilyuma mamarika meningaba-wiya iya yinungkwura yiningaba-wiya, kuw-ambilyama ngalaja akina ababurna aninga Yijiba-manja. Kembirra karr-awiyebajinama aburraja wurrakina akwala

aniga eninganiga-langwa-manja alikira. Kum-ambilya-manja mamangbala beka maninga-murra makina, kuw-alyubarinama warningerribirra warnumamalya mabiyarbuwa umba karrum-awiyebajinama muwilyaba maninga-murra beka wurrakina arrawu-wa eninganiga-langwu-wa alikira. Nungkwaja ningkakina ka-makinama wurrumurndakibina-manja warnikuminuwar•duwar•da kajungwa karri-larrngkwaburreni-yada ababurna aniga amurndakibina-manja angalya aminababurna-manja alikira. Ka-makinama ngarningka wurrakina-manja kajungwa karr-akukwurracijini-yada ebina aniga nari-yada wurrukwala warnumamalya ngi-rndirrkama akina, umba engkinyungwurra ngawa kuw-ambilyi-yada akina ambaka-murri-yada. Kembirra kumulikaja-manja yimurndakibina yimangbala yambilyuma yinungkwura yuwurrariya-wiya enena-manja angalya Yijiba kembirra kuw-ambilyama ngawa akina aniga kajungwa wurrababurna-langwa warnumamalya kuw-alyubarini-yada akina. Nare-ka aburraja amureyama wurrakina umba kuw-alyubarinama akina-da. Kembirra nare-ka a-jungwuma wurrakina umba warniba ngawa kuw-ambilyama-da,” ni-yama Jawijiba nakinu-wa naruma nubungkawa-da.

Jawijiba nu-bungkawadinu-mulangwa Yijiba-manja

³⁷ Eneja nakina naruma nubungkawa akwa ngawa ena-langwa wurriyukwayuwa

wurrububungkawa na-lyelyingminuma
 wurrakina ebina ayakwa ni-yengbinu-mulangwa
 nakina Jawijiba. ³⁸ Biya kembirra nakina
 naruma nubungkawa ni-yama ena-langwu-wa
 wurriyukwayuwa wurrububungkawa, “Nare-
 ka akburranguma ngarna warningerribirra
 warnungkwarba warningaba wuburra naka
 Jawijiba, mena Neningikarrawara-langwa
 amawurrina nuw-ambilya-mubaba akina
 enuwa-manja,” ni-yama nakina aburruwa-wa.

³⁹ Biya kembirra ni-yama nakina arakba
 Jawijibu-wa, “Nakine-ka Neningikarrawara
 nginumina-abilyerrikama ena ababurna-langwa
 nungkuwa-manja. Kembirra aminakina-
 langwa nganja ningeningma ngayuwa nare-
 ka wurribina warnungkwarba wurraringkawa
 wuburra nungkuwa ningkakina. ⁴⁰ Kembirra
 ngayuwa yiba-bungkawakinama ningkakina
 enena-manja angalya nganyangwa. Aburraja
 wurrababurna-langwa warnumamalya
 nganyangwa kabumin-engkirrikajama
 arakba wurrakina nungkwa-langwu-wa
 ayakwa. Nganje-ka ngayuwa ningubungkawa
 ningaruma akwa ningi-lyinginama ababurna-
 langwa angalya Yijiba-manja. Uмба yik-
 aburrakiyuwarnama ningkakina ngayuwa-
 manja akwudangwa, kajungwa kabumin-
 engkirrikaji-yada nungkwa-langwu-wa
 ayakwa nungkwajukwaba. ⁴¹ Aduwabe-ka
 ngayuwa yiba-bungkawakinama ningkakina
 ningkubungkawa ababurna-manja angalya
 Yijiba-da,” ni-yama nakina naruma nubungkawa
 Jawijibu-wa-da.

⁴² Biya kembirra nakina naruma nubungkawa n-aburawaka nakina ebina eyukwujiya errumungkwa ena-langwa-langwa amamuwa ayarrka, ebina na-wilyakama akina ekirra ena-langwa. Akwa n-akumarna akina Jawijiba-langwa-manja amamuwa ayarrka. Akwa nen-awiyebaja arakba dadingaba dumbala dukwulyubena Jawijiba-manja akwa ngawa n-akumarna alarrngekburna arnarrirnarra akawulda-murra ena-langwa-manja memirra.

⁴³ Kembirra ngarningka nenu-kwama nakina muwilyaba makangkidikarra mibina yingum-arrkirrkirnama jarrangwa, kajungwa neniki-rijawudi-yada nakina Jawijiba. Meningabe-ka makina akwa nubungkawa-langwa wuburra numi-yamama ngawa makina-da.

Biya kembirra nakina naruma nubungkawa ni-yengbina ngarningka ayakwa nakinu-wa Jawijiba. Ni-yama nakina, “Kijawudiyina-manja nungkuwa mibinamanja ngawa makangkidikarra, kembirra aburraja warnikuminuwar•duwar•da nganyangwa ka-lyengmenama wurrakina, kalikajama mamurukwa-langwiya akwa kuwardenama wurrakina. ‘Erribaja-wiya karna karnumamalya!’ ke-yaminama wurrakina. ‘Wurumurndaki-rungwudarra nubukwaya nubungkawa!’ ke-yaminama wurrakina-da.

⁴⁴ “Ngayuwe-ka ningubungkawa ningarumadangwa ningena. Aburraja kembirra wurrababurna-langwa warnumamalya WarningiYijiba bumin-engkirrikajame-ka nganyangwu-wa ayakwa. Akwa enena

ayakwa ningarra-makama ngayuwa aburruwa-wa. Ningi-yamama, ‘Kirrababurna-langwa karnumamalya ababurna-manja angalya Yijiba yik-engkirrikajama ngawa Jawijiba-langwu-wa ayakwa. Akwa yiki-likajama kirrakina enuwa-wa kajungwa yikini-yendabaji-yada enuwa-wa nara-wiya e-yamama eningerribirra akina kirrakina karnumamalya-da,’ ningi-yamama ngayuwa wurrababurna-manja warnumamalya amurndakenena-manja angalya Yijiba-da,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa-da.

45-47 Biya kembirra nakina naruma nubungkawa nenu-kwa Jawijiba-manja enikaduwa ekirra EningiYijiba. Akine-ka ekirra Jebineda Baneya akina. Akwa ngarningka nenu-kwa nakina duwilyaba dadiyara dadimikirra Ajineda ena-langwi-yada dadingiyenikba. Ngalaja dadiyawenikba dakina nuwilyaba-langwa nenungkwarba nenimikirra Badibera nakina. Umba eneja nakina Badibera NuMinida nenungkwarba WarningiYijiba-langwa warnumamalya nakina. Umba ena-langwa angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Yeliyabulija akina.

Eneja Jawijibe-ka nakina n-ambilyumurra mamarika iya yinungkwura arngkabiyyakarbiyama arngkumemberrkwa. Biya n-aburradada arakba nakina ebina warka nenu-kwama naruma nubungkawa. Kembirra arakba makina-manja mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura ngalaja na-lungkuwarringinuma ababurna amarda amaninga, ni-yama-

murrada nakina Jawijiba nibina-manja naruma nubungkawa. Biya ni-lalika Jawijiba nubungkawa-langwa angalya akwa ni-likena nakina angerriba iya angerriba Yijiba-manja.
⁴⁸ Ni-likenuma nakina amurndakakinu-wa angalya aminuwurrakwulyumida alikira iya warnumamalya akwa nenu-makama nakina wurrumurndakakina-manja wurruminakina angalya warnumamalya warniki-yama-langwa. Kembirra ababurna-manja angalya aminuwurrakwulyumida alikira aburraja wurruminakina angalya warnumamalya narruwurra-murndukwama amadidira amaninga aburra-langwa ebina narri-lungkuwabijuwa-mulangwa engka-manja iya engka-manja angalya akwudangwa, akwa narri-larrngkwaburranguma akina ababurna aninga arumuruma-manja alikira eninganinga yakwujina aburra-langwa-manja angalya.
⁴⁹ Ababurne-ka aninga akwa nare-ka kembirra eneja Jawijiba kinu-murnduwarna arakba akina, mena-baba ababurne-ka akina wuburra ajiringka ebina mijiyelya-manja-da.

⁵⁰⁻⁵² Bi..ya kembirra akini-yada nalungkuwarringinu-manja ngawa ababurna amarda amaninga yakwujina akina-manja angalya Yijiba, ngalaja Ajineda yinginum-in-arrangbama dakina nenikuwenikba Jawijiba-langwa. Kembirra eneja ni-yama nungwenikba Jawijiba, “Neningikarrawara nakina nginum-mamurikajuwame-ka ngayuwa-manja, kembirra ningi-yakuwabijuwama arakba ababurna-langwa awerrikawarriya amurndakibina

na-likenuma ngayuwa-wa akwa ningi-yakuwabijuwama ngarningka nganyangwa warnumamalya aburrajukwaba,” ni-yama nakina. Kembirra neni-yengbijuwama nakina neningadinuba-wiya nenikuwenikba Muneja nenimikirra, mena akina ekirra Muneja ne-yaminama “ningi-yakuwabijuma.”

Bi...ya ambaka-murra na-lungkuwarringinu-manja ngawa ababurna aninga yakwujina Yijiba-manja akina, ngalaja Ajineda yinginum-in-arrangbama dakina nuwilyaba ngarningka nenikuwenikba Jawijiba-langwa. Kembirra eneja ni-yama Jawijiba, “Neningikarraware-ka nakina nginu-kwama warijira enena-manja ngawa angalya na-likenu-murrumanja ababurne-ka awurruwurrariya ngayuwa-wa,” ni-yama nakina. Kembirra neni-yengbijuwama nakina niyukwujiya Yibureyima nenimikirra, mena akina ekirra Yibureyima ne-yaminama “nginu-kwama warijira.”

⁵³ Bi...ya ngalaja mamurndakakina mamangbala mambilyuma mamarika meninginingaba iya yinungkwura yininginingaba numurndaki-yuweyinema Yijiba-manja. ⁵⁴ Kembirra arakba mamangbala mambilyuma mamarika muwurruwurrariya ngalamba-langwa iya yinungkwura yuwurruwurrariya numurndaki-yuweyinema, ni-yama-murrada adinuba-wiya nakina Jawijiba. Nara arakba kalungkuwarringina aninga akwa murumureya nuw-ambilyuma aburraja warnumamalya ababurna-manja angalya. Wulkwa Yijiba-manja awilyaba akina aninga nuw-

ambilyumurra ngawa aburra-langwa-manja alikira eninganinga.

⁵⁵⁻⁵⁶ Ngalaja num-arriyadinuma angwurra ngawa mamurndakakina mamarika iya yinungkwura ababurna-manja angalya Yijiba. Aburraja kembirra arakba WarningiYijiba warnumamalya namurndaku-mureyanguma akwa namurndaki-likenuma arakba wurrakina narumu-wa nubungkawa. Neni-yukwamajuwama aninga-wa, akena eneja naruma nubungkawa ni-yama aburruwa-wa, “Wurri-likaja angerriba Jawijibu-wa akwa wunumin-engkirrikaja ena-langwa ayakwa,” ni-yama. Kembirra aburraja namurndaki-likenuma wurrakina Jawijibu-wa. Kembirra eneja Jawijiba nakina nungwurrkbalijuwama arakba amurndakibina alikira eninganinga akwa nenu-kwama ebina aninga WarningiYijibu-wa warnumamalya. Kembirra aburraja arrkala nenu-kwama angwarnda Jawijiba-manja. ⁵⁷ Aburraja wurrababurna warnumamalya engka-langwa angalya namurndaki-likenuma Yijibu-wa warniki-beyindi-yada aninga, mena muwurrariya-babe-ka mamarika iya yinungkwura ababurna-manja angalya-da.

42

Jawijiba-langwa wurrarrkwurruwena na-beyindangu-mulangwa aninga Yijibu-wa

¹⁻⁵ Yande-ka eyukwujiye-ka aninga akina Kenina-manja nuw-ambilyu-murrumanja

Jekaba akwa ena-langwa warnumamalya. Aburraja murumureya nuw-ambilyume-ka. Biya n-engkirrika-manja nakina Jekaba akina ababurna aninga Yijiba-manja, kembirra ni-yama ena-langwu-wa warninikuwena, “Kwurruwa-yi! Kirri-yaminjamarrkinama kirrakina kirri-lyelyelyimbukweyinama? Wurri-likaja-langwa Yijibu-wa. Aba bu-makame-ka ayakwa ningena ababurne-ka aninga akina-manja angalya,” ni-yama. “Yiki-likaja yenjerrikina akwa yiku-beyindena aninga kajungwa nari-yada murumureya a-jungwajuma ngakwurruwa,” ni-yama.

Aburraja Jawijiba-langwa wurrarrkwur-rkuwena wurrumemberrkwa kembirra nalikenuma yenjerrikina akinu-wa angalya Yijibu-wa aburruwa wurrukwalala warnumamalya, kajungwa warniku-beyindi-yada aninga. Umba eneja aburra-langwa nenikumarnjarringba Benjimina n-ambilyuma nakina angalya-manja. Nara nakina keni-larrkena eneja nungwenikba wurrarrkwurruwena-manja kini-likena, mena ni-lyelyingminu-mubaba angwurra nakina niyukwujiya naburradikba Rejila-langwa, akwa n-engkirrikenu-mubaba nakina neniyuwangkwa kenak-arriyakama awurrariya. Kembirra nara keni-larrkena kini-likena engku-wa niyukwujiya Benjimina-da.

⁶ Akini-yada ngawa eneja Jawijibe-ka nakina nubungkawa Yijiba-manja adinakba. Umba aburraja wurrababurne-ka warnumamalya nawurraki-likenumurra ababurna-langwa angalya yenjerrikina enuwa-wa, kajungwa

warniku-beyindi-yada aninga. Aburrajukwaba ngawa ena-langwa wurrarrkwurrkuwena nalikenuma wurrakina yenjerrikina enuwa-wa akwa namurndak-abuluwendijeyinuma enuwa-manja nuw-engmudirruwajungwunuma warnumukwurra ajiringka-manja. Namurndak-abuluwendijeyinu-manja wurrakina, nenu-wilyakajuwama nakinu-wa warningma wurrakina narume-ka nakina numikbiyiya nilyengma. ⁷⁻⁸ Umba neni-rringkama eneja nakina Jawijiba wurrumurndakakina akwa nenu-mumiringkama nakina. Akena warningbale-ka aburraja wurrakina nakina Jawijiba-da. Nen-angungwarndirrangume-ka. Eneja nakina n-eningbalikajungwunuma wurrakina akwa ni-yengbinume-ka nakina ayarrkardidarra-murra ayakwa-da. “Ngambalangwa karna?” ni-yama.

“Angaluba yarna Kenina-langwa yirri-likenuma yiku-beyindeni-yada aninga,” ne-yama aburraja.

⁹ Eneja kembirra Jawijiba n-engkirrikenume-ka nakina alekbina-kiya-wa akwulyangburarrka arakba-wiya adinuba-wiya ni-lyangburarrkinumuruwa aburruwa-langwa. “Kirri-likenumeka karna yangkwurrangwa kajungwa yik-aburangkini-yada kwureya yiku-mekbalyini-yada yika-rringkini-yada wurrumurndakayuwaya-murrikba yirra-langwa warnumamalya amurndakenena-manja angalya Yijiba akwa awinyamba yiki-ngekburakini-yada kirrakina,” ni-yama.

10 “Nare-ka,” ne-yama aburraja. “Yarningerribirre-ka yarna yarnumamalya akwa yarningma nungkuwa ningkaruma ningkubungkawa ningkakina. Yirri-likenuma yarna yangkwurrangwa yarniku-beyindiyada aninga, nara akwala. ¹¹ Yarne-ka yirrumangadiyerra-manja-wiya yarningabe-ka yarnumamalya yarna yirrilyangmandukwuna, akwa nare-ka yarna a-ngayinduma amekbalyuma angalya,” ne-yama wurrakina.

¹² Eneja Jawijiba ni-yama, “Nara, kirri-likenuma-ka karna yangkwurrangwada kirramurndaki-rringkama warna warnumamalya wurrumurndakayuwaya-murrikba-da,” ni-yama.

¹³ Aburraja ne-yama, “Bungkawa, adinubawiya yirrumemberrkwa yirrambilyuma yarna yirrumangadiyerra-manja. Yarna ngawa yarinikuwena nuwilyaba-ma-langwa nungwarrka, akina-manja angalya Kenina. Akena nuwilyaba nakina ni-jungwuma umba niyukwujiya-dangwa nangaba-wiya nambilyama nungwarrka-manja,” ne-yama.

¹⁴ “Nare-ka. Ning-engkirrikajama ngawa karne-ka kirri-likenuma kirrumekbalyinuma enenu-wa angalya-da,” ni-yama eneja. ¹⁵⁻¹⁶ “Akwa k-engkirrikajama ngawa akina yanda-langwa k-eningmidinama ningena kwureya yiku-makina-murrikba alyangmandukwuna ayakwa,” ni-yama. “Kembirra ki-dirrukweyinama ayakwa nungkwurruwa-wa. Yelakwa ngawa

ka-didenama karna akididijungwa-manja. Umba kirruwilyaba karna yiki-lawurradinama angalyu-wa yikin-angkirnama nenikumarnjenungwu-wa yangkwurrangwa. Nara-manja kirrakina a-wilyakama nakina yangkwurrangwa ngayuwa-wa, kembirra nganja ki-lyangkuwerririkajungwunama ngayuwa kirri-likenuma karna yangkwurrangwa kirru-mekbalyinuma. Nara karna kirrukwala a-lawurrakajuma ngayuwa ambaka angalyu-wa yanda-langwa nakina nenikumarnjenungwa kini-yar•denama yelakwa. Ningena ena ayakwa ningi-yengbinama nungkwurruwa-wa aduwaba akwa ningi-yengbijinama ekirra naruma-langwa nubungkawa. Nakine-ka nubungkawa ni-lyinginama amurndakenena angalya ababurnalangwa Yijiba, akwa ningi-yengbijinama enalangwa ekirra kajungwa engbudi-yada ena ayakwa nganyangwa,” ni-yama. ¹⁷ Kembirra nen-akumarnuma wurrakina akididijungwa-manja. Akwa aburraja na-mungkwuluma yakwujina arrawa mabiyakarbiya marringa.

¹⁸ Mabiyakarbiya-manja ngawa mamawura eneja Jawijiba kembirra ni-yama nakina wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba, “Ningene-ka ningeni-yangmarngkwajinama Neningikarrawara akwa nara ngayuwa a-ngayinduma ngi-jungwuma karna karnumamalya. Kembirra nungkwurraja yikinu-wilyakina-manja nenikumarnjenungwa yangkwurrangwa karniba yik-ambilyama. ¹⁹ Kembirra nganja ka-larrkajama kirrukwala ningena, umba kirruwilyaba karna yik-

ambilyama yelakwa enena-manja akididijungwa kajungwa k-eningmidini-yada ngayuwa kirrilyangmandukwuna karnungkwarba kirrakina. Umba kirrukuala yiki-lawurradina angalyu-wa, aninga yiku-wilyakina ebina kirru-manguma, kajungwa nari-yada nungkwurra-langwa warnumamalya a-murumureyuma warningangkawura wurrakina. ²⁰ Kembirra yiki-lawurradina yikinu-wilyakina nungkwurra-langwa nenikumarnjenungwa yangkwurrangwa ngayuwa-wa. Kembirra nganja k-eningmidinama ngayuwa alyangmandukwuna ayakwa kirri-yengbinuma aduwaba ngayuwa-wa. Akwa nara kema a-ngajuma kirrakina,” ni-yama Jawijiba aburruwa-wa.

Aburraja namurndaki-lyangkuwama akwa ne-yama Jawijibu-wa, “Yiki-yaminama yarna ebina yirra-makama,” ne-yama. ²¹ Kembirra na-makijeyinuma wurrakina. “Yawe-ka,” ne-yama. “Ngarne-ka ngarri-didijungwunuma akididijungwa-manja mena ngarru-makwunu-mubaba nenikumarnjanyungwa ngakwurra-langwa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya. Nara ngarna ak-engkirrikena ena-langwa ayakwa nu-werrikawarriyadinu-mulangwa nakina akwa nu-warduwardeminu-mulangwa, akwa ngarreni-yendabenu-mulangwa ngarribina akinu-mamurikajuwi-yada nakina. Akina-langwa-bina kema ngarna ngarri-didijungwunuma-da,” ne-yama wurrakina-da.

²² Kembirra Rubina nakina ni-yengbinuma ayakwa wurrumurndakakina-manja

wurrarrkwurrkuwena ena-langwa. Ni-yama, “Kirribina-bina ngarra-makama nara-maka akini-ngajuwa nakina, akena nara yik-engkirrikena ayakwa nganyangwa. Akina-langwa-bina kembirra enena awurrariya na-likenuma ngakwurruwa-wa-da,” ni-yama nakina Rubina. ²³ Umba eneja Jawijibe-ka nakina neningma amurndakakina ayakwa ne-yengbinuma wurrakina. Akena aburraja warningbale-ka wurrakina, mena nara-baba kini-yengbina ena-langwa-murra ayakwa umba wulkwa EningiYijiba-murra ayakwa ni-yengbinuma nakina. Aburraja wurrukwala nenumini-yarrkuwarrukwajuwama ayakwa ena-langwa kajungwa warnik-engkirriki-yada wurrakina. ²⁴ Umba eneja Jawijiba nakina arakba akwudangwa kinu-ngwadina, akena nara keni-ngayindanga nakina keni-rringka wurrarrkwurrkuwena kinu-ngwadina akwa ni-jadinga aduwaya akina-langwa angalya nuw-ambilyu-murrilangwa. Biya ngarningka ni-ngayindangu-manja nakina neniki-yengba ayakwa ni-lawurradinuma aburruwa-wa. Kembirra nakina nu-wekbalyinuma Jimiyina neniki-didiki-yada nakina alikira-manja arrawa akwa nenu-makama wurrukwala-manja ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da, umba aburraja nen-ararikama nakina yakwujina ngawa wurrarrkwurrkuwena nuw-ambilyu-murrumanja wurrakina-da.

*Jawijiba-langwa
na-lawurradinu-mulangwa*

*wurrarrkwurrkuwena
Keninu-wa*

nungwarringba-wa

²⁵ Eneja Jawijiba nakina ni-yama nenu-makama ena-langwu-wa warniku-minuwar•duwar•da, “Wurramini-lyangburrukwajina madidirrunwarna beka meninganinga, kajungwa warniki-lawurrakajiyada warna warnungkwarba angalyu-wa. Akwa wurramini-lawurrakajiya ebina angwarnda aburra-langwa beku-wa muwilyuwilyaba-wiyu-wa wurramin-awiyebajiya. Akwa wurra-kwuna ngarningka aninga kajungwa kuw-alyubarini-yada lukwakwa,” ni-yama Jawijiba. Aburraja wurrumurndakakina ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da kembirra nalikena akwa ne-yamama akina nenu-makamurrilangwiya Jawijiba. ²⁶ Uмба kembirra aburraja Jawijiba-langwa wurrarrkwurrkuwena narruma-larrnjawudanga mamurndakakina beka dakina-manja dangki. Biya narri-lalika kembirra arakba akina angalya Jawijiba-langwa warniki-lawurradi-yada Keninu-wa.

²⁷ Biya nalikena ngawa wurrakina bi...ya yanda-langwa numu-merrkawiyebuma mamawura akwa nal-yarrngwalyilyaduma. Kembirra nuwilyaba nakina num-ambijangaja beka ena-langwa neniku-kwi-yada aninga dakina dangki. Akena n-akburrange-ka akina angwarnda makina-manja ngawa beka memedirra. ²⁸ Biya nenuwurrak-ardija nakina ena-langwu-wa wurrarrkwurrkuwena akwa ni-yama, “Ene-ka nganyangwa angwarnda memema-manja beka-da. Aburraja bumini-lawurrakajuwame-ka ngayuwa-wa-da!” ni-

yama. Kemberra aminakina-langwa nuw-arndirndaduma na-minjirrkakbar•dume-ka wurrakina. Akwa nawurraki-yendabijeyinuma wurrakina akwa ne-yama, “Ni-yamarrkame-ka nakina Neningikarrawara ngakwurruwa-manjabina?” ne-yama wurrakina-da.

²⁹ Nawurrak-alilikenume-ka ngawa wurrakina bi...ya yanda-langwa nawurraki-yar•duma wurrakina Kenina-manja. Biya na-likenuma angalyu-wa wurrakina, akwa nenu-makama nungwarringba-manja amurndakibina ne-yama-mulangwa akina. Ne-yama wurrakina,
³⁰ “Nakine-ka nubungkawa nibina yirrenukwama aninga ni-yengbinume-ka nakina ayakwa ayarrkardidarra yirruwa-wa. Ni-yamama nakina, ‘Dangbe-ka yarna yirri-likenumurra yenjerrikina kajungwa yarnikirringki-yada akina angalya aburra-langwa, akwa yarnik-eningmidi-yada wurrarrubadamurrikba akwa wurrumurndakayuwaya-murrikba warningakwujina warnumamalya,’ ni-yamama nakina.

³¹ “Umba yirraja yarna, ‘Nara amekbalyuma angalya-da,’ yirri-yamama enuwa-wa. ‘Umba yirrilyangmandukwuna-wiya yarna yarnungkwarba-da. ³² Yirruwe-ka yarna yirrumemberrkwa yirrambilyuma yirrarrkwurruwena yirr-ambilyumurra. Nuwilyaba-murra ngawa nungwarrka yirra-langwa. Umba eneja nuwilyaba ni-jungwuma nenikumarnjarrka nakina. Umba eneja nuwilyaba nijira-dangwa nungwarrka-manja

ngawa nakina Kenina-manja angalya,' yirriyamama.

³³ “Eneja nenungkwarba ni-yamama nakina, ‘Ki-dirrukweyini-yada ngayuwa ayakwa nungkwurruwa-wa kajungwa k-eningmidini-yada ngayuwa kirrilyangmandukwuna-murrikba karnungkwarba kirkakina. Kembangirra kirruwilyabe-ka karna yik-ambilyama ngayuwa-manja yelakwa. Umba kirrukwala yiki-likajama karna yiku-wilyakinama aninga nungkwurra-langwu-wa warnumamalya nari-yada murumureya a-jungwajuma wurrakina.

³⁴ Biya yiki-lawurradinama yangkwurrangwa, yikinu-wilyakinama nenikumarnjenungwa nungkwurra-langwa nibina niyukwujiyadangwa. Yikinu-wilyakina-manja nakina ngayuwa-wa kembangirra nganja k-eningmidinama ngayuwa kirrilyangmandukwuna karnumamalya kirkakina-da. Kembangirra ngayuwa kamini-lawurrakajinama naka nenungkwarba nungkwurruwa-wa. Nungkwurraja kembangirra yiki-ngayindena-manja kirkakina enena-manja ngawa angalya yik-ambilyamurra. Yik-ambilyamurra akwa yikumurndaki-likajama erribirra yelakwa enena-manja angalya,' niyamama nakina nubungwa yirruwa-manja,” namurndaki-yama wurrumurndakakina wurrarrkwurrukuwena neniyyuwangkwa-wa Jakabu-wa-da.

³⁵ Biya kembangirra narrumamurndakungwur•dangmajuwa aburra-langwa beka akena mamurndakakina-manja ngawa beka muwilyuwilyaba-wiya-manja narrumurndak-

akburrangarna ebina-murrada angwarnda
 narra-kwa-murrada WarningiYijiba-manja
 warnumamalya. Akine-ka angwarnda
 narri-rringka-manja wurrumurndakakina
 akwa enejukwaba nungwarringba na-
 minjirrkakbar•dume-ka wurrakina-da.

³⁶ Ni-yama nakina Jekaba, “Ena-bina kirri-
 yama-mulangwa nungkwurruwa-da. Kemberra
 akina-langwa kawurraki-lyumadinama aburraja
 wurrababurna-langwa nganyangwa warijira.
 Jawijiba arakba nara nibina-da. Enejukwaba
 Jimiyina nara nibina. Kemberra ngarningka kini-
 ngayindenama enejukwaba Benjimina yikinu-
 wilyakinama kirrakina engku-wa ngayuwa-
 langwa. Karne-ka yirru-werrikawarriyakinama
 ngayuwa angwurra,” ni-yama Jekaba nakina-da.

³⁷ Rubina eneja ni-yama nakina nungwenikba-
 wa, “Ngayuwa ningena kin-akwurrakinama
 nakina Benjimina,” ni-yama. “Nara-manja
 amini-lawurrakajuma nakina nungkuwa-
 wa, kamba ningkakine-ka ka-wardenama
 wunambilyuma nenikuwarrka-kiya-da. Akena
 amandangwa ningena kini-lawurrakajinama
 ngayuwa,” ni-yama nakina Rubina-da.

³⁸ Eneja Jekaba ni-yama, “Nara naka
 nenikuwarrka nganyangwa Benjimina ngi-
 larrkama mena nawenikba ni-jungwu-mubaba-
 da. Nakina-bina nuwilyaba-ma n-ambilyama
 arakba-da niyukwujiya-da. Ningene-ka
 ningeniyuwangkwa arakba. Umba kenak-
 akburranga-manja awurrariya ena-langwa
 lukwakwa, kemberra ningena ki-jungwuma-da.
 Nungkwurraja yiku-wurrariyakinama kirrakina

ngayuwa-da akwa yiki-jungwajinama ngayuwa ningeniyuwangkwa-da,” ni-yama nakina Jekabada.

43

Jawijiba-langwa wurrarrkwurrkuwena nenuwilyaka-mulangwa Benjimina Yijibu-wa

¹⁻² Aburraja wurrumurndakakina wurrarrkwurrkuwena nuw-ambilyuma Kenina-manja nungwarringba-manja wurrakina akena aningeka akina na-warrngkijerridinama arakba. Eneja Jekaba akwa ena-langwa warninikuwena ebina aninga angaluba narru-wilyakama wurrumurndakakina wurrarrkwurrkuwena nuw-alyubarinuma ababurna-langwa amurndakakina. Murumureye-ka namurndakambilyuma warningangkawura-da.

Biya kembirra nakina Jekaba ni-yama arakba warninikuwenu-wa, “Wurri-lawurradinalangwa ngarningka Yijibu-wa akwa wurru-beyindena-langwa aninga ambawura ngakwurraja,” ni-yama.

³ Akena eneja nakina Juda ni-yama ena-langwu-wa nungwenikba, “Numinakineka angalya nubungkawa nare-ka nakina awiyebajuma yirruwa-da yanda-langwa yikinu-wilyakinama nenikumarnjarrka. Akina-bina yirrenu-makama-da.

⁴ Benjimina nakina kini-larrkaja-manja nungkuwa yirruwa-manja yirraja kemba yarna yiku-beyindenama aninga.

⁵ Umba nara-manja nungkuwa ngi-larrkama, nara kemba yarna ngi-likama-da. Eneja nakina

nenumamalya yirrenu-makama nara yarna a-rringkama, wulkwa yirruwa-manja enejukwaba nenikumarnjarrka kini-likaja-manja-da,” ni-yama Juda nungwenikba-wa-da.

⁶ Eneja Jekaba ni-yama, “Mena-burra kinu-maka naka-langwa nenikumarnjenungwa? Akina-langwa-bina mijawara ngumu-wardanguma aduwaba-da. Nara-maka yikinu-maka kirrakina-da,” ni-yama Jekaba.

⁷ Aburraja kembirra warninikuwena arakba nenu-makama, “Akena niyirrbiyirrbe-ka ngawa nakina yirreni-yendabenuma yirra-langwa-langwa warnumamalya akwa ni-yamama, Jerriya neniba ngawa nungwenungwa? Umba kinu-wilyakina ngarningka nenikumarnjenungwa yakwujina? Kembirra akina-langwa ni-yama-mulangwa yirraja yinu-makama akina-da. Yarningbale-ka yarna yikenu-maka nakina yarniku-wilyakalangwa nenikumarnjarrka yirruwa,” ne-yama.

⁸ Juda ni-yama, “Ni-larrkiya eni-likaja ngayuwa-manja, kemba yiki-likajama yarna enena-wiya. Kembirra yiki-likaja-manja yarna, nare-ka murumureya a-jungwajuma ngakwurruwa akwa ngakwurra-langwa wurriyukwayuwa.

⁹ Ngayuwa-bina kin-akwurrainama naka-da. Nara-manja ngayuwa a-lawurrakajuma naka ningkinyungwurra, kemba nungkwaja ningkakina yiki-lekbajama ngayuwa-wa.

¹⁰ Nara-manja yarna yik-embirrarina amiyerra kemba arngkambilyuma arakba yiki-likenuma Yijiba-langwa yarna-da,” ni-yama Juda nungwenikba-wa.

11 Eneja Jekaba ni-yama nakina, “Nara-manja naka Benjimina ngi-likama, nara ngarna akburranguma aninga. Wunu-wilyakina kembirra wurri-likaja. Akwa yiku-wilyakina akwala eninginingaba amurndakijika yadada aminenena-langwa angalya ngakwurra-langwa, kajungwa yikinu-kwuni-yada nubungkawa. Yiku-wilyakina amukwarnjirrema eyukwujiya iya yilyakwa yiyukwujiya iya bungabungwa akwa amadidira amaninga. 12 Akwa yiku-wilyakina angwarnda wuburra ebina kirru-wilyakama ngarningka arngkambilyuma-ma. Yikamini-lawurrakajina kirrakina ebina narr-akumarnuma nungkwurra-langwa-manja beka. Dukwa aburraja na-lekbijungwumada. 13 Kembirra yiki-lawurradina warenjabawiya nakinu-wa nenungkwarba, Benjimina yikinu-wilyakina. 14 Nganja ningena ninguburiyaminama Neningikarrawaru-wa, kajungwa nakina nenungkwarba kin-errukwulini-yada nungkwurruwa-wa akwa keni-larrkaji-yada wunalakina Jimiyina akwa ngawa Benjimina keni-lawurradini-yada nungkwurruwa-manja. Dukwa nara aburnaja wunalakina ngilawurraduma, akena nara-manja a-likama Benjimina, nare-ka ngarningka nungkwurraja akburranguma aninga-da,” ni-yama nakina neniyuwangkwa-da.

15 Aburraja kembirra wurrumurndakakina wurrumangadiyerra-manja na-likenuma nalawurradinuma Yijibu-wa Benjimina aburruwa. Narru-wilyakama angwarnda wuburra adinubawiya, akena arngkambilyuma-ma narru-

wilyakama. Akwa ngarningka amurndakijika warniku-kwi-yada nubungkawa narru-wilyakama Kenina-langwa. Biya na-likena arakba-da. Nawurrak-alilikenu...wa. Yijiba-manja ne-yar•da. Biya Jawijibu-wa arakba na-likenuma.

¹⁶ Kemberra eneja nakina Jawijiba neni-rrikingkama wurrakina akena Benjimine-ka aburruwa-manja nakina. Biya nen-ardijuwa ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da nenu-war•dika-murruwa wurrukwa-manja warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa-manja alikira. Biya ni-yama, “Wurra-wilyakina wurrumurndakeyina warnumamalya nganyangwu-wa alikira,” ni-yama. “Kuw-alyubarinama wurrakina ngayuwa-manja memerrkuwilyarra mamawura. Nungkwurraja kema yiki-ngajina bulukwa, yiki-dakina akwa akwala aninga yiku-mena, yiki-larrngkwaburrena adinakba,” ni-yama nakina Jawijiba.

¹⁷ Kemberra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da nenu-wilyakama arakba wurrakina ni-yama-murrada Jawijiba ena-langwu-wa alikira. ¹⁸ Akena aburraja naminjirrkakbar•danguma wurrakina mena nenu-wilyakama nakina Jawijiba-langwu-wa alikira. Na-lyangkiyama-bu wurrakina, “Nenaka ngarrenu-wilyakinama yenjerra ebina-langwa angwarnda-da beka-manja narri-lawurrakajuwa-murrilangwa adinuba-wiyana! Kemberra dukwa akabu-menama warenjabawiya-da akabu-ngajinama wurrakina akwa

akabu-murrakajinama ngakwurra-langwa dangki-da. Kembirra ngarna akabu-menama ena-langwi-yada ngarnikuminuwar•duwar•da ngarningangkawura-da,” na-lyangkiyama-bu wurrakina-da.

¹⁹ Kembirra narr-akburranga-manja akawiyuwiyeba Jawijiba-langwa-manja alikira, ne-yama wurrakina nakinu-wa nenikuminuwar•duwar•da, ²⁰ “Marrakba. Engkirrikiya-langwa yirruwa-wa. Yarne-ka yirri-likenuma ebina-wiya yangkwurrangwa yarniku-beyindi-yada aninga. ²¹⁻²² Yirri-likenu-manja kembirra angalyu-wa wilyarra yirr-ambarringu-manja alyarrngwalyilya yirruma-ngwur•dangmajuwama yirra-langwa beka. Kembirra yirruma-ngwur•dangmajuwa-manja makina, yirra-langwa-manja memedirra beka yirri-rringkama yirrakina angwarnda ebina ngarra-kwama adinuba-wiya aninga-langwa. Dukwa angkaburra narr-akumarnuma akina angwarnda yakwujina? Yarningbale-ka yarna. Kembirra yarna ngarningka yangkwurrangwa yirri-lawurrakajuwama ababurna-langwa arakba ebina angwarnda akwa ngarningka angwurra ababurna angwarnda yirru-wilyakama yarniku-beyindi-yada enikaduwa aninga,” ne-yama wurrakina Jawijiba-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da.

²³ Akena eneja ni-yama nakina aburruwa-wa, “Nara engkirrikuma akinu-wa. Nare-ka akbar•duma. Dukwa eneja nakina kirrenumin-akumarnuma akina angwarnda Neningikarrawara, nibina-murrada kini-

yangmarngkwajinama nungkwurruwa akwa nungwenungwa-da. Yawa, ningu-mangume-ka nganja akina angwarnda adinuba-wiya aninga-langwa,” ni-yama. Kembirra ni-likena nakina akididijungwu-wa akwa nenu-manguma Jimiyina akwa nenu-wilyakama arakba nakina wurrarrkwurruwenu-wa-da.

*Wurrarrkwurruwena ne-yebukeyinu-
mulangwa aninga Jawijiba-manja*

²⁴ Biya kembirra nakina nenikumin-uwar•duwar•da nen-awiyebajuwa arakba wurrakina arrawu-wa Jawijiba-langwu-wa alikira akwa nenu-kwa akungwa warnik-ajarri-yada alika. Akwa nanga-kwa aninga aburra-langwa dangki. ²⁵⁻²⁶ Akwa nenu-maka wurrakina warnik-alyubara-langwa aninga Jawijiba-manja. Aburraja kembirra narri-larrngkwaburranga adinakba wurrakina amurndakibina amurndakijika narru-wilyakama Kenina-langwa kajungwa warniku-kwi-yada nakinu-wa Jawijiba.

Kembirra memerrkuwilyarra-manja mamawura ni-yar•da arakba eneja nakina Jawijiba yakwujina. Aburraja kembirra narr-awiyebajuwa amurndakibina amurndakijika alikira-wa akwa nenu-kwa wurrakina Jawijiba-manja akwa ngawa nawurrak-abuluwendinga nuw-engmudirruwajungwunuma warnu-mukwurra ajiringka-manja enuwa-manja. ²⁷ Kembirra eneja ni-yama nakina, “Laka, karningaba? Ebina-wiya yirru-makama nungkwurra-langwa-langwa nungwenungwa.

Laka, nakina neningaba? Nakina neningaba ngawa akwa neniba n-ambilya?” ni-yama.

²⁸ Aburraja ne-yama, “Yirra-langwa nungwarrka nenibe-ka nakina ngawa akwa neningaba,” ne-yama. Akwa ngarningka wurrakina nuw-abuluwendinga enuwa-manja, mena nubungkawa nakina-baba.

²⁹ Eneja Jawijiba n-andiyinga akena neni-rringka nakina nenikumarnjenikba Benjimina nibina naburradikba dirndenikba-langwa. Ni-yama, “Naka-bina nibina yirru-makama niyukwujiya nenikumarnjenungwa nungkwurra-langwa-na?” Kemberra ni-yama nakina Benjiminu-wa, “Ngeniyerriya nungkuwa. Enu-marngkirradina Neningikarrawara nungkuwa-manja,” ni-yama.

³⁰ Jawijibe-ka nakina neni-kbarrngajume-ka neni-rringka-mulangwa nenikumarnjenikba Benjimina. Akwudangwe-ka ne-yar•danguma angwada. Kemberra ni-lalika akina angalya warenja-bawiye-ka akwa ni-lika ena-langwu-wa angalya akwa nu-ngwadina yakwujina. ³¹ Kemberra n-ajarrijajungwunuma nenumukwurra nu-mungkwur•dinuma angwada nakina akwa ngarningka ni-lawurrada nu-mungbudirrkajungwuna. Akwa nenu-maka nakina wurrukwalamanja warnikuminuwar•duwar•da warniku-wilyaki-yada aninga yenjerrickina.

³² Nakine-ka Jawijiba n-enjawurikajungwuma, nakwukawura ni-rrakarjeyuma awilyabamanja debula umba aburraja waka

engka-langwa-langwa wurrakina nuw-
 angmakayanguma wurrarrkwurrkuwena.
 Aburrajukwaba wurrakina wurrukwala
 wurruminakina angalya WarningiYijiba
 warnumamalya nuw-alyubarinuma aninga
 yakwujina. Wurreyebijeba aburrajukwaba
 mena na-waranguma wurrakina nara
 kuw-ambarrina wurruminjirrkingka-manja
 warnumamalya. ³³ Umba aburraja
 wurrakine-ka wurrarrkwurrkuwena nuw-
 angmakayanguma akwudangwa Jawijiba-manja
 na-kwurukweyinuma, narra-maka-mubaba
 adinakba-kiya wurrakina warnik-ambarringa-
 langwa. Kembirra Rubina adinuba-wiya n-
 ambarringa mena-baba neningadinuba-wiya
 naruma nakina, kembirra Jimiyina-murriya,
 kembirra arija-langwa Benjimina niyukwujiya-
 dangwa n-ambarringa. Nuw-angmakayanguma
 wurruwurrangekburne-ka, naruma-dangwa
 adinuba-wiya akwa jujuj angerriba niyukwujiya-
 wa. Umba narri-rringka-manja akina kembirra
 ne-yakibijangeyinume-ka wurrakina-da.

³⁴ Eneja kembirra Jawijiba nenu-
 kwama akina aninga ena-langwa-manja
 warnikuminuwar•duwar•da umba aburraja
 narri-lyilyanguma ena-langwu-wa wurrarrk-
 wurrkuwena. Akena Jawijiba nakina nenu-
 kwama angwurra ababurna aninga Benjimina-
 manja. Arngkumangbala-me-ka aninga
 Benjimina-langwa-da. Aburraja kembirra
 nuw-alyubarinuma wurrakina akwa ngawa
 akubibeka ne-bekeyinuma yanda-langwa
 nawurraku-bungwurridinuma wurrakina-da.

44

Menarlamba-langwa mibina numi-lyumadu-mulangwa

1 Kembirra narri-jerrukwa-mulangwa aninga, eneja Jawijiba nakina nen-ardijuwa ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da nibina nenu-war•dika-murruwa wurrukwala warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa-manja alikira. Akwa ni-yama nakina enuwa-wa, “Wurramini-lyangburrukwejina mababurnalangwa beka meninganinga,” ni-yama nakina. “Akwa yikamini-lawurrakajina akina ngarningka angwarnda mamurndakakina-manja beka memedirra muwilyuwilyabawiya-manja. ² Akwa kum-akumurna ngarningka nganyangwa menarlamba meningilyamarmba mijilba-murra yakwujina nenikumarnjarringba-langwa-manja beka memedirra,” ni-yama Jawijiba. Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da nilikena akwa ni-yamama akina nenu-makamurrilangwiya Jawijiba.

³ Mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja Jawijiba nu-mirajanga akwa neni-larrka wurrakina warnungkwarba akwa aburra-langwa dangki. Aburraja kembirra na-likena arakba. ⁴ Akena na-likenu-manja wurrakina arngkidarrba-langwiya, ni-yengbina eneja nakina Jawijiba nibina-manja nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa. “Jeyi warenja!” ni-yama nakina. “Wurra-larrmiya wurrakina warnungkwarba. K-akburrangamanja wurrakina, ena ayakwa ka-makina.

‘Kirri-yamarrkama karna nganyangwa-manja nubungkawa?’ ki-yama. ‘Neningabe-ka nakina nungkwurruwa-manja akena nungkwurraja kinumini-lawurrakajuwama awurrariya enuwa-wa. ⁵ Mena-burra kirr-angmaduma kirrakina mibina menarlamba meningilyamarmba ena-langwa wuburra mungkwabukwaba numiyamama? Nara ngarrukwala ngarningerribirra ngarnumamalya e-bekuma makina-langwa, wulkwa enuwa yimbukwa nabalija-baba. Kini-ngayindangu-manja nenik-eningmida-langwa warnumamalya-langwa ne-yama-mulangwa wurrakina, kembirra makina-bina kinumamanguma kenamu-wilyakajuwi-yada. Karne-ka kirri-yamama awurrariya!’ ki-yamina,” ni-yama Jawijiba nenu-makama ena-langwa-manja nenikuminuwar•duwar•da kajungwa neniki-yengbi-yada nakina ena-langwa ayakwa wurrakinu-wa wurrarrkwurrkuwena.

⁶ Eneja kembirra nakina nenikuminuwar•duwar•da ni-likena akwa nen-akburranga wurrakina. Kembirra arakba nenu-maka wurrakina-manja Jawijiba-langwa ayakwa. ⁷ Aburraja ne-yama wurrakina enuwa-wa, “Mena-burra ningki-yamina ena ayakwa? Nare-ka yirraja yarna yik-angmada menarlamba nubungkawa-langwa. ⁸ Nungkwaja ningkeningma ningkakina akena yirri-lawurrakajuwama angwarnda Kenina-langwa yangkwurrangwa ebina yirr-akburrangarnuma yirra-langwa-manja beka. Mena-burra yirraja yarna yik-angmadiya alarrngekburna angwarnda ajilba-murra iya akawulda-

murra akwa eningerribirra amurndakijika alarrngekburna nungkwa-langwa-langwa nubungkawa? ⁹ Nungkwaja kum-akburranga-manja ningkakina makina menarlamba yirruwilyaba-manja, kembirra ningkakina kini-ngajinama nakina nenungkwarba. Kemba yirrumurndakenena yirrukwala aduwaba nungkwa-langwa yarnikuminuwar•duwar•da yirrababurna-langwa,” ne-yama wurrakina nakinu-wa nenikuminuwar•duwar•da Jawijiba-langwa.

¹⁰ Ni-yama kembirra enamba-langwa nakina, “Eningabe-ka akina ayakwa kirri-yengbinama, akena kirribina yikuma-wilyaka-manja menarlamba kemba kirrakina karnikuminuwar•duwar•da nganyangwa kirruwilyaba-ma yik-ambilyama-da. Umba kirrukwala karningaba yiki-likajama erribirra kirrakina angalyu-wa-da,” ni-yama.

¹¹ Kembirra warenja-bawiya aburraja wurrakina narruma-larrijuwa dangki-langwa beka akwa narrumamurndakungwur•dangmajuwa. ¹² Eneja n-andeya numurndamurndirra ambaka-langwa nakina mamurndakakina-manja beka. Adinubawiya nakina n-aburradaduma n-aburangkama naruma-langwa-manja beka, Rubina-langwa-manja. Kembirra nuwilyaba-langwa-manja ngarningka nenikumarnjenikba akwa ngarningka nuwilyaba-langwa-manja n-aburangkama. N-aburangkeyina nakina yandalangwa nenikumarnjarringba-langwa-manja

beka num-akburranga mibina menarlamba-da, Benjimina-langwa-manja beka makina-da.

¹³ Aburraja wurrakina wurrarrkwur-rkuwena narringamurndaku-kuwarranga aburra-langwa dumbala mena na-werrikawarriyadinu-murrubaba angwurra. Akwa narrumamurndaki-larnjawudanga beka aburra-langwa ngarningka dangki-wa akwa na-lawurradina wurrakina ebinu-wa angalya nuw-ambilyu-murruwa awurrakwulyumida alikira iya warnumamalya arakba-da.

Juda neni-yendabenu-mulangwa nubungkawu-wa Benjimina-langwa

¹⁴ Eneja nakina Jawijiba n-ambilyuma ngawa ena-langwa-manja alikira. Aburraja kembirra ne-yar•da arakba yakwujina wurrarrkwurrrkuwena wurrakina akwa nuw-abuluwenduma enuwa-manja nuw-engmudirruwajungwunuma warnumukwurra ajiringka-manja. ¹⁵ Biya, “Miyambena-burra kirri-yamama akina?” ni-yama Jawijiba aburruwa-wa. “Karningbala-burra kirrakina ngayuwa ningubungkawa? Ningeningme-ka amurndakibina nuw-abuwarrkajungwunama wurrukwal-langwa warnumamalya, akwa kembirra ningeningma amurndakakina eningerribirra kirri-yama-mulangwa kirrakina,” ni-yama nakina.

¹⁶ Eneja ni-yama Juda, “Karukwa. Nara ebina ayakwa yarniki-yengba-langwa nungkuwawa. Eneja Neningikarrawara nakina nginu-wilyakajuwama awurrariya yirra-langwa akena

nara yirraja yarna a-wilyakajuma nungkuwamanja yarna yarningaba yarnumamalya. Kembirra yirrumurndakeyina aduwaba yirrababurna-langwa nungkwa-langwa yarnikuminuwar•duwar•da arakba, umba nara nuwilyaba nakina nibina numa-manguma makina menarlamba umba yirrababurna-langwa,” ni-yama nakina Juda.

¹⁷ Eneja Jawijiba ni-yama, “A•a! Awurrariye-ka akina. Wurribina wulkwa narruma-wilyakama menarlamba nganyangwa wurrakina yimbukwa nganyangwa warnikuminuwar•duwar•da. Kirrukwalala kirrakina yiki-lawurradinama kirringkinyungwurra nungwenungwa-wa,” ni-yama.

¹⁸ Kembirra eneja nakina Juda ni-likena Jawijibu-wa akwudangwu-wa akwa ni-yama, “Yimini-lalika-langwa ngi-yengba-langwa ambaka,” ni-yama. “Nare-ka awinyambaduma ngayuwa-wa. Ningkakina ningki-yaminama wuburra naruma nubungkawa nibina ni-lyinginama amurndakenena angalya ababurna-langwa Yijiba-manja-da. ¹⁹ Ningkakina

ningki-yamama, ‘Jerriya neniba ngawa nungwenungwa? Umba kinu-wilyakina ngarningka nenikumarnjenungwa yakwujina?’ ningki-yamama yirruwa-wa-da. ²⁰ Yirraja

kembirra yirra-makama yirribina yirra-langwa-langwa nungwarrka akwa nenikumarnjarrka-langwa. Nakine-ka ni-rukwularruma nenierringka-manja arakba nungwarrka-da. Naka-langwa nawenikba nara nibina, naka yimbukwa neniba ngawa aduwaba duwilyaba-

ma-langwa dirndarringba-da. Umba ni-lyelyingminame-ka eneja nungwenikba nakina angwurra-da. ²¹ Nungkwaja yirru-makama yarniku-wilyaka nakina yangkwurrangwa ningkeni-ngayindangu-mubaba nungkuwa ningkakina ningkeniki-rringki-yada. ²² Akena yirraja yirri-yamama yirribina, ‘Nara nakina a-lalikama nungwenikba, mena keni-lalika-manja nakina kema nungwenikba kini-jungwu-mubaba-da,’ yirri-yamama. ²³ Ningki-yamama kema nungkwaja, ‘Nara-manja nakina nungkwurra-langwa nenikumarnjenungwa a-wilyakama yangkwurrangwa, kema nara ngarningka awiyebajuma kirrakina enenu-wa alikira nganyangwu-wa-da,’ ningki-yamama ningkakina-da.

²⁴ “Yirraja kembirra yirri-lawurradinu-manja nungwarrku-wa akina ayakwa nungkwa-langwa yinu-makama nakina-da.

²⁵ “Bi..ya arakba-langwa eneja yirrenu-makama yirra-langwa nungwarrka yarniki-lawurradi-yada yangkwurrangwa Yijibu-wa yarniku-beyindi-yada ngarningka akwala aninga. ²⁶ Akena yirraja yinu-maka nakina, ‘Nare-ka. Nara-manja a-likama yirra-langwa nenikumarnjarrka yirruwa-manja, nara kembirra yarna ngi-rringkama nubungkawa. Yiki-likajama yarna wulkwa kini-likaja-manja nenikumarnjarrka enejukwaba yirruwa-manja,’ yirri-yamama-da. ²⁷ Eneja ni-yama nungwarrka yirruwa-wa, ‘Karningma kirrakina nganyangwa dadingiyarrka Rejila narringalirraku-wilyakama wulkwa wunambilyuma wuniyukwujiya-kiya.

²⁸ Nara arakba nibina nuwilyaba. Dukwa ngalaja yiningbala arakba yakina nenu-wardangumada. Eneja ni-likenuma nakina engku-wa akena nara kini-lawurradina-da. ²⁹ Kembirra yikinu-wilyakina-manja naka nenikuwarrka aduwaba akwa ke-yama-manja awurrariya enuwa-manja, kembirra nganja ningena ki-jungwunama-da. Nungkwurraja yiku-wurrariyakinama kirrakina ngayuwa-da akwa ki-jungwunama ngayuwa ningenyuwangkwa-da.’ Akina-bina eneja nganyangwa nungwarrka yirrenu-makama-da,” ni-yama nakina Juda Jawijibu-wa.

³⁰⁻³¹ Biya ngarningka ni-yama Juda, “Kembirra ki-lawurradina-manja nungwarrku-wa, nara-manja a-wilyakama nenikumarnjarrka, kembirra nakina nungwarrka kini-jungwumada. Kini-jungwunama neningangkawura nara-manja a-rringkama nakina niyukwujiya a-likama yirruwa-manja-da. Nakina ni-lyelyingminame-ka angwurra nakina-manja. Nenyuwangkwa-baba nakina, ngalaja kembirra kenamu-wardena-manja makina mijawara kenami-jungwajiyama makina mijawara nakina-da.

³² “Akwa ngarningka nganja ningenu-makama nungwarrka-manja ngayuwa-bina kin-akwurrajina-mulangwa akwa kini-lawurrakajina-mulangwa nakina enuwa-wada. Ningi-yamama, ‘Nara-manja ngayuwa a-lawurrakajuma nakina ningkinyungwurra, kema ningkakina yiki-lekbajama ngayuwa-wa ningkeningangkawura,’ ningi-yamama nungwarrku-wa. ³³ Marrakba, ni-larrkaja

naka eni-likaja wurrumurndakakina-manja wurrukwala wurrarrkwurrkuwena. Umba ngayuwa nganja yelakwa ningenikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa. ³⁴ Naramanja a-lawurrakajuma naka nungwarrku-wa ningena, nare-ka a-lawurraduma-da. Naramanja naka nenikumarnjarrka nganyangwa a-lawurraduma enuwa-wa eneja kembirra nungwarrka kini-jungwunama nakina-da. Nara kembirra a-ngayinduma akina ningena nganja a-rringkama-da,” ni-yama nakina Juda Jawijibu-wa-da.

45

Jawijiba nenu-maka-mulangwa wurrarrkwurrkuwena-manja enuwa-langwa

¹ Eneja nakine-ka Jawijiba nara nakina amiyerra kinu-mungbudirrkajungwuna wurrakina-manja warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa. Kembirra nenu-maka aburruwa-wa, “Wurri-jadiya-langwa erreku-wa,” ni-yama. Aburraja kembirra na-jadinga wurrakina. Akwa kembirra nara wurribina wurrukwala yakwujina akini-yada ngawa nenu-maka-manja akina ayakwa enuwa-langwa akwa ni-yama-manja wurrarrkwurrkuwenu-wa, “Ngayuwe-ka ningena ningarrkuwenungwa Jawijiba.” ² Akena nara kini-lyinga angwada ena-langwa umbanu-ngwadina angwurre-ka. Aburraja wurribina ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da nuw-engkirrikenuma wurrakina erreku-langwa ni-ringirriyadinuma nakina. Wurrukwala kembirra wurrakina narri-lyilyanguma akina

ayakwa nu-ngwadinu-mulangwa nakina naruma-wa nubungkawa ni-lyinga-murruwa ababurna-langwa angalya Yijiba-manja.

³ Eneja Jawijiba nakina ni-yama wurrarrkwurruwenu-wa, “Ngayuwe-ka ningena ningarrkuwenungwa Jawijiba. Nungwarrka nakina neniba?” ni-yama. Aburraja wurrarrkwurruwena nuw-engkirrika-manja nakina enuwa narrkuwarringba, nawurrakakbar•duma wurrakina. Nara kembirra keyengbeyina ayakwa.

⁴ Eneja Jawijiba ni-yama nakina, “Kwa, wurri-likaja yangkwurrangwa akwudangwu-wa,” ni-yama. Nuw-akwudangwukajungwuna aburraja. Kembirra ni-yama nakina, “Ngayuwe-ka ningena nungkwurra-langwa ningarrkuwenungwa Jawijiba, ningibina kirrakwa-murrada wurrukwalu-wa warnumamalya. Kembirra kirrabu-kwama angwarnda akwa bu-wilyakama yangkwurrangwa enenu-wa angalya Yijibu-wa. ⁵ Nare-ka nungkwurraja a-werrikawarriyaduma a-lekbijajuma kirrakwa-mulangwa karna ngayuwa wurrukwalu-wa warnumamalya. Neningikarrawarabina ngini-larrkama ningeniki-lika-langwa ningena yangkwurrangwa-da. Nginu-wilyakama adinakba yangkwurrangwa kajungwa kenenibikini-yada wurrababurna warnumamalya nakina-da. ⁶ Mambilyuma arakba wulkwa mamarika iya yinungkwura ngalaja eyukwujiya ena aninga, umba mamangbala mamarika iya yinungkwura yubukwaya ngarningka ni-likaja-wiya eyukwujiya kuw-ambilyama

aninga. Akini-yade-ka ngawa nare-ka aburraja amaninga-ma amarda a-lungkuwarrijuma warnumamalya mamurndakakina-manja mamarika iya yinungkwura.

⁷ “Ningene-ka nginu-wilyakama eneja Neningikarrawara adinakba yangkwurrangwa kajungwa ka-mamurikajini-yada karna nari-yada murumureya a-jungwajuma nungkwurruwa akwa ngawa nungkwurra-langwa wurriyukwayuwa, akwa kajungwa yiki-jungwuna-manja nungkwurruwa kuw-ambilyi-yada numirena-murriya arija-langwa. ⁸ Nare-ka nungkwurraja yiki-larrkena yangkwurrangwa ngayuwa, umba eneja Neningikarrawara nakina nginu-wilyakama yenjerra-da. Ngayuwe-ka ningena nginu-bungkawakama Neningikarrawara ningubungkawa ningaruma-dangwa. Kembirra nganja ningu-bungkawadinama ngayuwa wurrababurna-langwa-manja wurriyukwayuwa wurrubungkawa amurndakenena-manja angalya. Wuburra nibina narumadangwa nubungkawa nganjukwaba ningu-bungkawadiname-ka ngayuwa amurndakeyina-manja arakba ababurna angalya enena-manja Yijiba.

⁹ “Ena-wiya arakba wurri-likaja nungwarrkuwa akwa yikinu-makina enena ayakwa nganyangwa. Yiki-yamina, ‘Neningikarrawara nen-akumarnuma nenikuwena Jawijiba nubungkawa ababurna-langwa-manja angalya Yijiba-manja. Kembirra nungkwaja nara ambudiduma umba likaja warenja enuwa-wa,

¹⁰ nungkuwa akwa ngawa nungkwurra-langwa wurriyukwayuwa akwa ngawa nungkwurra-langwa numirena-murriya aburrajukwaba. Yikuwurraku-warakina ngawa nungkwurra-langwa jiba iya nenukwuda iya bulukwa akwa ababurna-langwa amurndakijika nungkwurra-langwa angerriba enuwa-wa Yijibu-wa. Yakwujina kirrakina yik-ambilyama Yijiba-manja engemba-manja Kawijina. ¹¹ Kemberra yik-ambilyama akwudangwa enuwa-manja kajungwa yiken-akwurrajini-yada nakina. Ngalaja akine-ka aninga kuw-ambilyama eyukwujiya mamangbala-manja ngarningka mamarika iya yinungkwura. Nara eneja a-ngayinduma murumureya a-jungwajuma nungkwurruwa iya nungkwurra-langwa warnumamalya akwa nungkwurra-langwa bulukwa-murriya,' yiki-yamina kirrakina," ni-yama Jawijiba. Akina-bu ayakwa nenu-makama nakina Jawijiba wurrarrkwurrukuwena-manja warniki-lawurrakaji-yada wurrakina ayakwa nungwarringba-wa-da.

¹² Kemberra ni-yama ngarningka aburruwawa, "Kirrumurndakeyine-ka yirri-rringkinama ningena amandangwa nungkwurra-langwe-ka ningenikumarnjenungwa Jawijiba. Nungkwajukwaba Benjimina yi-rringkinama ningena Jawijiba. ¹³ Yikinu-makina nungwarrka ningena ningubungkawa enena-manja Yijiba, akwa yikinu-makina amurndakenena kirri-rringkinama ababurna-langwa aduwaba, akwa yikinu-wilyakina kwa yangkwurragwa warenja," ni-yama Jawijiba nakina ena-langwu-

wa wurrarrkwurrkuwena-da.

¹⁴ Biya kembirra nen-engkarrnga nakina Jawijiba Benjimina-manja akwa nu-ngwadina arakba nakina. Enejukwaba nakina

Benjimina enamba-langwa nu-ngwadina.

¹⁵ Kembirra Jawijiba nenumurndak-engkarrnga wurrababurna-langwa wurrarrkwurrkuwena-manja akwa ngawa nenumurndaki-lawurangka wurrakina angwada-murra nakina. Na-

jerridu-manja akina angwada kembirra wurrumurndakakina wurrarrkwurrkuwena na-lyelyimbukweyinumurra Jawijiba-manja arakba.

¹⁶ Eneja kembirra nakina nubungkawa naruma-dangwa n-engkirrika-manja akina ayakwa ne-yar•du-mulangwa wurrakina wurrarrkwurrkuwena Jawijiba-langwa

Yijiba-manja, ni-lyelyingmame-ka nakina.

Akwa ngawa ena-langwa wurriyukwayuwa wurrububungkawa na-lyelyingmeyinuma

aburrajukwaba wurrakina. ¹⁷ Ni-yama nakina

naruma nubungkawa Jawijibu-wa, “Wurra-

makina nungkwa-langwu-wa narrkuwena-murriya karri-larnjawudena wurrakina aburra-

langwa amurndakijika dangki-manja, akwa ka-

lawurradina angerriba Keninu-wa. ¹⁸ Akwa

wurra-makina kenu-wilyakina nungwena akwa

ngawa aburra-langwa wurradidingiyarrngwa

akwa wurriyukwayuwa aburra-langwa

yangkwurrangwa enenu-wa angalya. Ningene-

ka ka-kwunama angalya eningaba-dangwa

yelakwa Yijiba-manja aburra-langwi-yada akina-

da. Ababurne-ka kembirra aninga aburraja

kuw-alyubarinama. Nare-ka wurrakina a-jerrukwama akina aninga,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa.

19 Akwa ngarningka nenu-maka nakina Jawijibu-wa warniku-wilyaki-yada wurrakina wurrarrkwurrukuwena mukwala marumuruma makangkidikarra mibina na-wilyuwilyakinama amurndakijika angerriba iya angerriba makina. Ni-yama nakina, “Angum-arrkirna jarrangwa mamurndakakina meyebirra angerriba Keninu-wa, kajungwa ka-lawurradina-manja Yijibu-wa wurradidingiyarrngwa akwa wurriyukwayuwa narrkuwena-murriya-langwa kembirra karrawurra-jawudeni-yada makina-manja. Akwa wurra-makina kenu-wilyakina ngarningka nungwena yangkwurrangwa Yijibu-wa aburruwa,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa.

20 Biya ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Wurra-makina nungkwa-langwu-wa narrkuwena-murriya, ‘Mama yiki-lalikina-manja ababurna-langwa amurndakijika nungkwurra-langwa yakwujina Kenina-manja, mena ababurne-ka amurndakijika eninginingaba yelakwa nungkwurra-langwa akina,’ ki-yamina ningkakina aburruwa-wa,” ni-yama nakina Jawijibu-wa-da.

21 Aburraja kembirra Jekaba-langwa warninikuwena narri-larrnjawudanga arakba wurrakina aburra-langwa amurndakijika aburra-langwa-manja dangki. Eneja nakina Jawijiba ni-yamama nakina nubungkawa-langwiya ayakwa akwa nenu-kwama

ena-langwa-manja wurrarrkwurrkuwena
 mamurndakibina makangkidikarra akwa
 ngawa aninga warnik-alyubari-yada lukwakwa
 wurrakina. ²² Akwa nenu-kwama ngarningka
 nakina Jawijiba dadikaduwa dumbala
 wurruwilyuwilyaba-wiya-manja kajungwa
 warnik-awiyebi-yada. Umba Benjimina-manja
 yimbukwa nenu-kwama nakina dumangbala
 dumbala akwa ngawa 300 angwarnda ajilba-
 murra. ²³ Akwa ni-larrkenuma nakina Jawijiba
 ababurne-ka amurndakijika eninginingaba
 EningiYijiba nungwenikba-wa. Aburraja narri-
 larrnjawudanguma kembirra amurndakakina
 dumemberrkwa-manja dangki. Akwa
 ngarningka dukwala-manja dumemberrkwa
 dangki narri-larrnjawudanguma wurrakina
 ababurne-ka aninga eminiminingka
 warnik-alyubari-yada wurrumurndakakina
 warnumamalya wurrababurna ka-lawurradina-
 manja wurrakina wurrarrkwurrkuwena
 karra-wilyakina-manja aburra-langwa
 wurradidingiyarrngwa iya aburra-langwa
 wurriyukwayuwa akwa nungwarringba
 angaluba Kenina-langwa akwa Yijibu-wa n-
 ambilyu-murruwa Jawijiba nakina.

²⁴ Umba lukwuniyawa nara-wiya ka-
 likena wurrakina wurrarrkwurrkuwena, ni-
 yama nakina Jawijiba aburruwa-wa, “Nare-
 ka a-wurruwirrikbajuma lukwakwa,” ni-
 yama nakina. Kembirra neni-larrka arakba
 wurrakina. ²⁵ Aburraja kembirra na-likena
 arakba, narri-lalika akina Yijiba umba na-
 lawurradina Keninu-wa-da.

Bi...ya yakwujina Kenina-manja ne-yar•da arakba wurrakina. Biya na-lawurradinuma aburra-langwu-wa angalya akwa ngawa nungwarringba-wa Jekabu-wa. ²⁶ Biya ne-yama wurrakina nungwarringba-wa, “Jawijibe-ka nakina neniba ngawa aduwaba! Akwa ni-lyinginama nakina ababurna angalya Yijiba-manja,” ne-yama. Akena eneja Jekaba n-arndirndade-ka akwa nenu-minikalyika nakina ebina ayakwa aburra-langwa ne-yengbeyinuma wurrakina enuwa-wa. ²⁷ Umba nenu-makama wurrakina nungwarringba-wa ababurna-langwa ayakwa Jawijiba-langwa. Akwa nenu-wilyakajuwama enuwa-wa mamurndakibina makangkidikarra nenu-kwama Jawijiba kajungwa neniki-liki-yada enuwa akwa ngawa ena-langwa wurrukwalala warnumamalya aburrajukwaba Yijibu-wa. Eneja kembirra nungwarringba nu-werringekburada arakba nakina n-engkirrikenu-mulangwa aburra-langwa ayakwa akwa ni-rringka-mulangwa amurndakibina ababurna-langwa.

²⁸ Biya kembirra ni-yama nakina Jekaba warninikuwenu-wa, “Nganyangwa nenikuwar-rka Jawijiba neniba ngawa nakina-da. Eningabe-ka akina. Akwa ningi-ngayindenama-ka ki-likajama kini-rringkinama nakina ki-jungwuna-murruwa ngayuwa ningena-da,” ni-yama nakina Jekaba-da.

Nawurraki-likenu-murrilangwa *Jekaba-murriya Yijibu-wa*

¹ Biya kembirra nakina Jekaba akwa ngawa ena-langwa warnumamalya narruwurra-murndukwama aburra-langwa amurndakijika warniki-liki-yada wurrakina angerriba Yijibu-wa. Namurndaki-likenuma akena adinuba-wiya engembu-wa Biyajiba-wa namurndaki-likenuma. Biya yakwujina Jekaba nakina nenumini-daka bulukwa-murriya Neningikarrawara-langwa. Nakine-ka Neningikarrawara nibina-murrada nungwenikba-langwa Ajika-langwa. ² Biya kembirra makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya Jekaba nenu-marngkirringkama Neningikarrawara nakina-da. Eneja Neningikarrawara n-ardanga enuwa-wa akwa ni-yama, “Nungkuwa Jekaba!”

Eneja ni-yama Jekaba, “Miyambena?”

³ Eneja kembirra ni-yama Neningikarrawara Jekabu-wa arakba, “Ngayuwa Ningeningikarrawara ningena nungwena-langwa. Nara akbar•duma, umba likaja Yijibu-wa. Yiba-kwunama ningkena wurrababurne-ka numirena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwa akina-manja angalya. Aburraja wurrakina kuw-ababurnadinama yanda-langwa wurrilyimberrkwulyumide-ka wurrilyimberrkuwilyaba warnumamalya ke-yaminama. ⁴ Umba ngayuwa ki-likajama ningena yakuwa Yijibu-wa. Kembirra ki-jungwa-manja ningkakina yakwujina, eneja nakine-ka Jawijiba kin-ambilyama ngawa

nungkuwa-manja akwudangwa. Kembirra arija-langwa ambaka-murumurra nganja kawurrakilawurrakajinama ngayuwa nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa enenu-wa angalya,” ni-yama nakina Neningikarrawara Jekabu-wa-da.

⁵ Aburraja kembirra arakba Jekaba-langwa warninikuwena nen-akumarna nungwarringba iya aburra-langwa wurriyukwayuwa akwa wurradidingiyarrngwa mamurndakibinamanja ngawa makangkidikarra numalarrkenu-murrujanja Jekabu-wa adinubawiya nibina nubungkawa naruma-dangwa NeningiYijiba. Biya narri-lalika arakba wurrakina Biyajiba ⁶⁻⁷ kajungwa warnikiliki-yada Yijibu-wa. Umba narruwurrakuarakama aburra-langwa bulukwa-murriya akwa ngawa ababurna-langwa amurndakijika amurndakibina narru-manguma wurrakina nuw-ambilyu-wiya yakwujina Keninamanja. Umba Jekaba nakina nenuwurrakuarakama ena-langwa warninikuwena iya dadiyawenikba akwa warnungkwarba iya wurridarringka wurrumirumirena enuwa-manja.

⁸ Eneja nenikuwenikba Jekaba-langwa nibina numilyengma Rubina ni-likenuma nakina enuwa-manja Yijibu-wa ⁹ akwa ngawa ena-langwa wurrabiyarbuwa warninikuwena aburrubukwurrajukwaba. Warnimikirra wurrubukalakina Yenakwa iya Balu iya Yejirena akwa ngawa Karmi. ¹⁰ Aburrajukwaba Jimiyina akwa ngawa ena-langwa wurrumangbala wurruwilyaba warninikuwena na-likenuma

wurrakina. Warnimikirra wurrakina Jemuwela iya Jamina iya Awada iya Jakina iya Jawura akwa ngawa Jawula. Umba Jawula-langwa dirndenikba DadingiKenina didarringka dakina.

¹¹ Aburrubukwurrajukwaba Libaya akwa ngawa ena-langwa wurrabiyakarbiya warninikuwena nabuki-likenuma.

Warnimikirra wurrubukalakina Kijena iya Kiyada akwa ngawa Marari.

¹² Aburrubukwurrajukwaba Juda akwa ngawa ena-langwa wurrabiyakarbiya warninikuwena nabuki-likenuma.

Warnimikirra wurrubukalakina Jela iya Bereja akwa ngawa Jera. Umba wunambilyuma warnikuwabulena Juda-langwa wunenimikirra

Era iya Anana neni-jungweyina adinubawiya Kenina-manja ngawa wunalakina. Umba aburnaja Bereja-langwa warnikuwabulena

wunenimikirra Yejirena iya Yamula aburnajukwaba neni-likenuma wunalakina

Yijibu-wa. ¹³ Aburrajukwaba Yijakara akwa ngawa ena-langwa wurrabiyarbuwa

warninikuwena na-likenuma wurrakina. Warnimikirra wurrubukalakina Dawula iya Buwa iya Jejuba akwa ngawa Jimirena.

¹⁴ Aburrubukwurrajukwaba Jebulina akwa ngawa ena-langwa wurrabiyakarbiya warninikuwena nabuki-likenuma.

Warnimikirra wurrubukalakina Jereda iya Elena akwa ngawa Jaliyela. ¹⁵ Wurrumurndakakina

wurrumangbala wurruwilyaba warninikuwena Jekaba-langwa yinginum-in-arrangbama Liya n-ambilyu-wiya nakina Jekaba Mejubudamiya-manja. Umba ngalaja dadiyawenikba Jekaba-

langwa dadimikirra Dayina yingi-rukwularruma ngalajukwaba yakwujina Mejubudamiya-manja. Dirndadikba ngalajukwaba Liya dakina. Kembirra wurrababurnalangwa wurrumurndakakina Liya-langwa wurrabuburrada iya wurrumurndakakina warnikabijada iya wurrebulada akwa ngawa daburradikba Dayina 33 warnumamalya wurrakina-da.

¹⁶ Aburrajukwaba Keda akwa ngawa enalangwa wurrumangbala wurrambilyuma warninikuwena namurndaki-likenuma Yijibu-wa. Warnimikirra wurrakina Jebena iya Yaki iya Juni iya Ejibena iya Eri iya Arada akwa ngawa Areli. ¹⁷ Aburrajukwaba Ajera akwa ngawa enalangwa wurrabiyarbuwa warninikuwena iya darrkuwarringba dadimikirra Jera namurndaki-likenuma wurrakina. Warnimikirra wurrubukalakina Yimina iya Yijibaya iya Yijibi akwa ngawa Beraya. Umba Berayalangwa warnikuwabalena wunenimikirra Yebera iya Malkiyela aburnajukwaba neni-likenuma wunalakina. ¹⁸ Kembirra arakba wunalakina naburradikba-kiya Jilba-langwa iya warnikabijada akwa ngawa wurrebulada 16 warnumamalya wurrakina. Umba dakine-ka Jilba dadikuminuwar•duwar•da dakina, dibina Liya-langwa nungwadikba Lebina nanga-kwama dadiyawenikba-manja Liya-manja.

¹⁹ Umba ngalaja dakina Rejila dadingiyenikba Jekaba-langwa yinginummin-arrangbama wunambilyuma warnikuwabalena wunenimikirra Jawijiba iya Benjimina. ²⁰ Ngalaja kembirra n-

ambilyu-wiya Jawijiba yakwujina Yijiba-manja dadingiyenikba Ajineda narring-arrangbama dakina wunambilyuma warnikuwabulena wunenimikirra Muneja iya Yibureyima. Umba nakina nungwadikba Ajineda-langwa Badibera nakina. NuMinida nenungkwarba nakina WarningiYijiba-langwa warnumamalya, umba ena-langwa angalya Yeliyabulija akina. ²¹ Aburrajukwaba Benjimina-langwa warninikuwena wurrumemberrkwa namurndaki-likenuma nungwarringba-manja Yijibu-wa. Warnimikirra wurrakina Bela iya Beka iya Ajibela iya Kera iya Neyumena iya Yiyeya iya Rawija iya Mabima iya Wubuma akwa ngawa Arda. ²² Kembirra arakba wunalakina naburradikba-kiya akwa wurrumurndakakina warnikabijada Rejila-langwa wurrumemberrkwa akwa wurrabiyarbuwa warnumamalya wurrakina-da.

²³ Aburnajukwaba Dena akwa ngawa nenikuwenikba nenimikirra Wujima neni-likenuma wunalakina Yijibu-wa.

²⁴ Aburrajukwaba Nabudali akwa ngawa ena-langwa wurrubukarbiyarbuwa warninikuwena na-likenuma. Warnimikirra wurrubukalakina Jaiyela iya Kwuni iya Jejera akwa ngawa Jilema.

²⁵ Kembirra arakba wunalakina wunambilyuma naburradikba Bilya-langwa akwa warnikabijada ngala-langwa wurrumangbala wurrambilyuma warnumamalya wurrakina. Umba dakine-ka Bilya dadikuminuwar•duwar•da dakina, dibina Rejila-langwa nungwadikba Lebina nanga-

kwama dadiyawenikba-manja Rejila-manja.

²⁶ Umba wurrababurna-langwa wurrumurn-dakakina wurrumirumirena Jekaba-langwa namurndaki-likenu-murrumurra Yijibu-wa 66-eka warnumamalya wurrakina-da. Akwa ngawa aburrajukwaba wurrarngkirngkiyena Jekaba-langwa nawurraki-likenumurra-da.

²⁷ Umba nara-wiya ka-likena Jekaba-murriya Yijibu-wa wurrakina, eneja Jawijiba n-akumajungwunuma nakina wunambilyuma nenikuwenikba-kiya. Kembirra akini-yada n-ambilyu-wiya ngawa nenyuwangkwa Jekaba Yijiba-manja nakina, enuwa akwa ena-langwa warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murrumurra akina-manja ngawa angalya Yijiba 70-eka warnumamalya wurrakina-da.

Jekaba-murriya nuw-alambarringa-mulangwa Yijiba-manja

²⁸ Kembirra nakina Jekaba akwa wurrababurna-langwa ena-langwa warnumamalya narri-lalika aburra-langwa angalya Kenina akwa nawurraki-likena Jawijibu-wa Yijibu-wa. Biya kembirra Jekaba neni-larrka nenikuwenikba Juda ni-lyengmanga nakina adinakba kajungwa neniki-yarrkuwilyaki-yada Jekaba-langwa ayakwa Jawijibu-wa. Eneja kembirra Juda ni-lyengmanga ni-likena arakba nakina-da.

Bi...ya ni-yar•da Yijiba-manja akwa ni-likena angwurra ngawa Jawijibu-wa. Biya ni-yama nakina enuwa-wa, “Nubukwaya arakba nung-warrka, umba nungkwaja likaja engembu-wa

Kawijina-wa, kajungwa yikin-akburrangeyini-yada nakina yakwujina,” ni-yama.

Aburraja Jekaba-murriya nawurrakilikena ngawu...wa. Bi...ya nawurraki-yar•da aburrajukwaba Yijiba-manja akwa nawurrakilikena Kawijina-wa. ²⁹ Umba eneja nakina Jawijiba ni-njawudija ena-langwa-manja makangkidikarra meningaba-dangwa jarrangwa yingum-arrkirrkarnu-murrumanja akwa nilikena nakina angerriba Kawijina-wa nenuminu-wengkarrngarna nungwenikba-wa.

N-alilikenu...wa. Biya ni-yar•da arakba nakina nuw-ambilyu-murrumanja Jekaba-murriya Kawijina-manja. Biya nu-kuwabijanga mibina-langwa makangkidikarra akwa n-angkarra nen-engkarrnga nungwenikba-manja akwa nu-ngwadina neningamiyerra. Nungwadungwadina nakinu...wa. Biya kembirra ni-yengminjada ni-jerrukwa arakba ebina angwada-da.

³⁰ Eneja ni-yama Jekaba Jawijibu-wa, “Ningkena yirra-rringkama arakba nganyangwamurra menba, akwa ningeningma arakba ningkeniba ngawa ningkena. Kembirra ningeniki-jungwangeni-yada ngayuwa arakba-da,” ni-yama.

³¹ Umba eneja ni-yengbina Jawijiba ayakwa ena-langwu-wa wurrarrkwurrkuwena iya nungwenikba-wa akwa ngawa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya ena-langwu-wa nawurraki-yar•dangu-murruwa nungwenikba-manja. “Ningi-likajama ningena narumu-wa nubungkawa,” ni-yama. “Kembirra

kinu-makinama ningena nungkwurruwa-langwa karnumamalya nganyangwa kirri-likenu-mulangwa karna Kenina-langwa ngayuwa-wa aduwaba. ³² Kembirra ki-yaminama ngayuwa enuwa-wa, 'Warne-ka narrkuwarrka-murriya nganyangwa narruwurraku-wilyakama ababurna-langwa jiba iya bulukwa aburra-langwa Kenina-langwa yangkwurrangwa aduwaba, kajungwa karruwurrak-akukwurraini-yada enena-manja angalya amurndakakina. Warnikakukwurraini-jiba-murriya wurrakina warnungwarba. Akwa ngarningka ababurna-langwa amurndakijika aburra-langwa narru-wilyakama yenjerra enenu-wa angalya aduwaba-da,' ki-yaminama ngayuwa narumu-wa nubungkawa-da.

³³ "Umba yiken-ardijina-manja nakina nubungkawa nungkwurruwa-wa, akwa yikeniyengkilabaja-manja nakina nungkwurra-langwa-langwa warka, ³⁴ yikinu-makina kembirra ebina-murrada ngawa ayakwa enuwa-wa kirrakina. Akwa yiki-yamina ngarningka, 'Yirra-langwe-ka wurrumirumiranyungwa wurrumuruma narr-akukwurraini-wurra jiba iya bulukwa warningangkawura. Akwa yirramba-langwa yarna yarnumamalya yirrakukwurraini-manja ngawa jiba iya bulukwa yirrajukwaba. Yirri-yaminjamama akina yirriyukwayuwa-wiya yanda-langwa aduwaba,' yiki-yaminama karna nakinu-wa naruma nubungkawa. Umba kin-engkirrikajamanja eneja akina ayakwa nungkwurra-

langwa, kembirra nara nakina a-waruma umba yikeni-lalikinama nakina enena-manja aringbirra angalya Kawijina kirr-ambilya-murrumanja karna aduwaba,” ni-yama Jawijiba, nenu-maka nakina ena-langwa-manja warnumamalya. Amurndakenena ayakwa ni-yengbinuma nakina Jawijiba mena-baba neningma na-warena-mulangwa WarningiYijiba warnumamalya ebina warka akwa na-warena-mulangwa ngarningka warnumamalya narr-akukwurrarina-murrumurra jiba iya bulukwa wurrakina-da.

47

¹ Biya kembirra Jawijiba nenu-manga wurrumangbala wurrarrkwurrkuwena akwa na-likena arakba naruma-langwu-wa nubungkawa angalya. Nuw-alilikenu...wa. Biya ne-yar•da arakba naruma-langwa-manja nubungkawa angalya akwa ni-yama Jawijiba enuwa-wa, “Nganyangwa nungwarrka akwa narrkuwarrka-murriya nawurraki-likenuma wurrakina angaluba yirra-langwa-langwa angalya Kenina yangkwurrangwa. Akwa narruwurraku-warakama wurrakina aburra-langwa jiba-murriya akwa ngawa aburra-langwa amurndakijika-murriya. Wurrangabawiya kembirra, ne-yar•duma Kawijina-manja arakba wurrakina,” ni-yama Jawijiba. ² “Umba warnarna wurrukwala ningarra-wilyakama wurrambawura yangkwurrangwa ngayuwa-manja,” ni-yama.

³ Eneja kembirra ni-yama naruma nubungkawa aburruwa-wa, “Amiyambene-ka warka kirru-war•duwar•denama karna?” ni-yama.

Aburraja ne-yama, “Yarne-ka yirr-akukwurrajinama jiba-murriya, wuburra arakburakba-kiya yirra-langwa wurrarumuruma wurrumirumiranyungwa ne-yaminjamamura aburrajukwaba wurrakina.

⁴ Yarna kembirra yirri-likenuma yarnik-ambilyingi-yada enena-manja angalya, mena eyukwujiye-ka aninga yakwujina Keninamanja akwa nara ebina amarda yirra-langwa-langwa jiba-murriya. Ngarra-marrakbakinama kembirra nungkuwa-wa kajungwa yiku-kwuniyada nungkuwa ayakwa yarnik-ambilyingi-yada yarna angaba-manja angalya aringbirra-manja Kawijina,” ne-yama.

⁵ Ni-yama eneja nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa, “Wurrumurndakakina nungkwalangwa narrkuwena-murriya akwa nungwena nawurraki-yar•duma arakba, ⁶ kembirra amurndakenena angalya Yijiba aburra-langwa aduwaba. Ab-ambilya kembirra akina-manja angalya Kawijina, ebina eningaba-langwa-langwa angalya Yijiba. Umba wurrakina-manja wurrabarda warka warnungkwarba, kembirra kabumin-akwurrajinama akwala jiba-murriya wurrakina,” ni-yama nakina Jawijibu-wa.

⁷ Eneja kembirra nakina Jawijiba nilawurradina nungwenikba-wa nen-angkarna nakina akwa nenu-wilyaka enejukwaba narumu-wa nubungkawa. Eneja kembirra

nakina Jekaba n-akwudangwukajungwunuma enuwa-wa akwudangwu-wa akwa ni-yama, “Eni-yamina Neningikarrawara eningaba nungkuwamanja.”

⁸ Eneja ni-yama naruma nubungkawa Jekabuwa, “Mambarrngarna mamarika iya yinungkwura ningkena ningk-ambilyuma?” ni-yama.

⁹ Eneja ni-yama Jekaba, “Ningene-ka ningumarrawarnuma engku-wa iya engku-wa angalya 130 mamarika iya yinungkwura. Ningi-yaminjamame-ka ngawa yanda-langwa aduwaba. Umba muwurruwurrariyawiya mamurndakakina mamarika iya yinungkwura ning-ambilyuma yambawura. Nare-ka wuburra nganyangwa numirarrkamurriya ki-yama k-ambilya ningakina. Nganyangwa numirarrkamurriya nuwambilyumurra mababurne-ka meninginingabawiya mamarika iya yinungkwura akwa engku-wa iya engku-wa angalya na-marrawarnuma wurrumurndakakina,” ni-yama nakina Jekaba nakinu-wa naruma nubungkawa-da.

¹⁰ Biya kembirra nara-wiya Jekaba kenilalika nakina naruma nubungkawa ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Eni-yamina Neningikarrawara eningaba nungkuwamanja,” ni-yama. Biya ni-yengbinu-mulangwa nakina lukwuniyawa akina ayakwa, ni-likena arakba neni-lalika nakina naruma nubungkawa-da.

¹¹⁻¹² Eneja kembirra nakina Jawijiba nenu-kwa angalya eningaba-langwa-langwa nungwenikbawawa iya wurrarrkwurrkuwenu-wa, ebinalangwiya ayakwa nenu-maka-mulangwiya

adinuba-wiya naruma nubungkawa enuwa-manja. Akine-ka angalya eningaba akwudangwa nuw-ambilyumurra angalya aminuwur-rakwulyumida alikira iya warnumamalya emikirra Ramijeja. Akwa nenu-kwama nakina ngarningka aninga nungwenikba-wa iya ena-langwu-wa wurrarrkwurrukena akwa wurrababurna-langwu-wa warnumamalya nungwenikba-langwu-wa, wurrarumurumalangwa akwa angerriba arrawu-wa wurriyukwayuwa-wa. Nakina-bina Jawijiba nenu-mamurikajuwama wurrumurndakakina ena-langwa warnumamalya yakwujina Yijiba-manja, kajungwa warnik-ambarringi-yada arakba warningaba wurrakina awilyaba-manjada.

Nuw-ambawuradinu-mulangwa aninga

¹³ Akini-yada ngawa nare-ka ebina aninga, mena muwurrariya-wiya ngawa mamurndakakina mamarika iya yinungkwura. Umba aburraja wurruminakina angalya warnumamalya wurribina nuw-ambilyumurrumurra Yijiba-manja akwa ngawa Kenina-manja namurndaku-mureyanguma akwa namurndak-ayuwayanguma angwurra wurrakina-da. ¹⁴ Biya nawurraki-likenuma wurrakina engka-langwa iya engka-langwa angalya Jawijibu-wa akwa nenu-kwama wurrakina angwarnda enuwa-wa kajungwa neniku-kwi-yada nakina arrkala aninga. Kembirra nakina eneja Jawijiba nenu-kwama aninga ebina narr-akumarnuma WarningiYijiba

warnumamalya adinakba eninganinga-langwa-manja alikira ebina-wiya nuw-ambilyu-wiya aruma aninga Yijiba-manja. Biya nu-wilyakama nakina ebina angwarnda nu-mangu-mulangwa aburra-langwa angerriba naruma-langwu-wa nubungkawa angalya.

¹⁵ Ne-yaminjamama wurrakina ngawu...wa. Bi...ya akine-ka angwarnda na-jerriduma arakba ababurna-manja angalya Yijiba akwa Kenina-manja. Aburraja kembirra wurrumurndakibina WarningiYijiba warnumamalya nawurraki-likenuma Jawijibu-wa akwa neni-yukwamajuwama aninga-wa. “Yirru-kwuname-ka aninga,” namurndakiyamama. “Nara yarna ambambilyuma murumureya akwa a-jungwuma. Angwarnde-ka yirra-langwa na-jerriduma arakba akina, kembirra yirru-mamurikajina yirraja aduwaba,” ne-yama.

¹⁶ Eneja ni-yama nakina Jawijiba aburruwawa, “Wurumurndaku-wilyakina kembirra yangkwurrangwa nungkwurra-langwa jarrangwa-murriya iya jiba-murriya. Nara ebina angwarnda nungkwurra-langwa. Kembirra aminakina-langwa yirru-kwuna amurndakakina kajungwa ka-kwuni-yada ngayuwa aninga nungkwurruwa-wa,” ni-yama nakina Jawijiba.

¹⁷ Kembirra narruwurraku-warakama aburra-langwa jarrangwa-murriya iya jiba-murriya enuwa-wa akwa kembirra nenu-kwama nakina arrkala aninga-da. Makini-yada ngawa mamarika nakina Jawijiba nenu-kukwama aninga. Aburraja kembirra nenu-

kwama dumurndakibina jarrangwa iya jiba
iya nenukwuda iya bulukwa akwa ngawa
dangki aburra-langwa. Ne-yaminjamama ngawa
wurrakina enuwa-wa-da.

¹⁸ Bi...ya mingki-yada ngarningka mamarika
nawurraki-likenuma wurrakina WarningiYijiba
warnumamalya Jawijibu-wa akwa ne-
yengbinuma ayakwa enuwa-wa. “Yirra-langwe-
ka angwarnda yirrumini-jerridume-ka yarna
arakba,” ne-yama. “Akwa ngarningka yirra-
langwe-ka bulukwa-murriya nungkwa-langwa
kembirra amurndakakina arakba aduwaba.
Nare-ka yarna abuwarrkama enena ayakwa
umba amandangwa ngarra-makinama. Nara
ebina yarna ngu-wilyakama awilyuwilyaba
yarniku-kwi-yada nungkuwa-wa. Enena
awilyaba yirra-langwa yarnumadangkwa akwa
yirra-langwa angalya-da. ¹⁹ Nara a-lalikama
umba yirru-mamurikajina yirraja, marrakba,
nari-yada a-jungwuma yarna. Nara kajukwaba
a-lalikama enena yirra-langwa angalya eyebirra.
Beyindena yirruwa akwa ngawa yirra-langwa
angalya, akwa kembirra yirru-kwuna aninga
aduwaba. Kembirra yirraja yarna yirruwa
naruma-langwa nubungkawa yarnumamalya
yarnikuminuwar•duwar•da arakba akwa
ngarningka amurndakenena angalya yirra-
langwa ena-langwa amurndakenena kajukwaba
arakba-da. Yirru-kwuna nungkwaja kembirra
aninga aduwaba kajungwa nari-yada a-
jungwuma umba yarniba yik-ambilyi-yada
ngawa. Akwa ngarningka akwala amadidira
yirru-kwuna kajungwa yiki-lungkuwabijini-yada

amaninga amarda yirra-langwa-manja ajiringka, kajungwa nari-yada arakba ambilyuma eyebirra akina,” ne-yama wurrakina WarningiYijiba warnumamalya Jawijibu-wa-da.

²⁰ Kemberra eneja nakina Jawijiba nenuminu-beyindanguma amurndakibina angalya nuw-ambilyu-murumurra Yijiba-manja naruma-langwa nubungkawa. Umba mamurndakibina mamarika iya yinungkwura yuwurruwurrariye-ka yakina ngawa. Aburraja kemberra wurumurndakibina WarningiYijiba warnumamalya wurruwilyuwilyaba-wiya namakwunuma ebina angalya aburra-langwa aburra-langwu-wa naruma nubungkawa, yandalangwa amurndakibina kemberra angalya ababurna-langwa ena-langwa arakba-da.

²¹ Eneja Jawijiba nakina nu-beyindanguma warnumamalya WarningiYijiba wurrababurnalangwa kajungwa warnikuminuwar•duwar•da naruma-langwa nubungkawa kuw-ambilyiyada arakba wurrakina.

²² Akena nara angalya kinu-beyindanga nakina WurruMinidalangwa warnungkwarba yimbukwa. Aburraja wurribina WurruMinida warnungkwarba nara ka-makwuna ebina aburra-langwa angalya, mena nakina naruma nubungkawa nenukwama angwarnda warniku-beyinda-langwa wurrakina yimbukwa aninga umba nara wurrukwalu-wa kenu-kwa nakina.

²³ Eneja kemberra ni-yama nakina Jawijiba WarningiYijibu-wa warnumamalya, “Kwuja!” ni-yama. “Ningenuminu-beyindanguma naruma-langwa nubungkawa nungkwurruwa

karnumamalya akwa ngawa nungkwurra-langwa angalya. Wiya, amurndakenena kembirra nungkwurra-langwa amadidira kajungwa yiki-lungkuwabijini-yada ngarningka.²⁴ Arija-langwa kembirra ka-lungkuwarreyina-manja amurndakakina amaninga akwa yikumenamanna-manja, kembirra nungkwurra yikinkwuna akwala nubungkawu-wa kirrakina. Yikumenamanna-manja mamangbala beka kirrakina, kembirra muwilyaba yikinkwuna kirrakina enuwa-wa. Umba akwala yiku-minambilya akina nungkwurra-langwi-yada yik-alyubarini-yada nungkwurruwa iya nungkwurra-langwa warnumamalya. Akwa ngarningka yik-akumurna adinakba akwala kajungwa yiki-lungkuwabijini-yada ngarningka arija-langwa akina,” ni-yama nakina Jawijiba wurrumurndakakinu-wa warnumamalya-da.

²⁵ Aburraja ne-yama enuwa-wa, “Yirrenibikama nungkuwa yarna yarnumamalya, akwa ningki-yamama ngarningka eningaba yirruwa-manja. Kembirra yirraja yarna arakba naruma-langwa nubungkawa yarnikuminuwar•duwar•da yarnumamalya-da,” namurndaki-yama wurrakina-da.

²⁶ Eneja kembirra nakina Jawijiba ni-yarrkakumarna ayakwa WarningiYijibalangwa warnumamalya amurndakakina-langwa angalya aburra-langwa-langwa. Ni-yama nakina nenu-makama wurrababurna-manja warnumamalya nuw-ambilyu-murrumanja yakwujina Yijiba-manja, “Mababurna-langwa mamarika yikuwurra-murndukwuna-manja

ebina amaninga yiki-lungkuwabijinamurra kirrakina, kembirra akwala yikinu-kwunama narumu-wa nubungkawa. Yikuma-wilyakina-manja mamangbala beka maninga-ma, kembirra yikinu-kwunama muwilyaba ena-langwi-yada. Akwa ngarningka yikuma-wilyakina-manja memberrkwa beka maninga-ma, kembirra yikinu-kwunama mambilyuma ena-langwi-yada makina. Yiki-yaminjaminama ngawa kirrakina mababurna-langwa mamarika yikuwurra-murndukwuna-manja nungkwurra-langwa amaninga,” ni-yama Jawijiba nakina-da. Akwa enena ayakwa Jawijiba-langwa nuw-ambilyama ngawa aduwaba-da. Ababurna-langwa angalya Yijiba-manja naruma-langwa nubungkawa amurndakakina-da. Wulkwa WurruMinida warnungkwarba yimbukwa nara kenu-kwa aburra-langwa angalya narumu-wa nubungkawa-da.

Jekaba nenumini-yarrkilalika-mulangwa ayakwa Jawijiba-manja

²⁷ Aburraja wurrumurndakibine-ka warnumamalya WarningiYijireyila kembirra nawurrak-ambilyuma yakwujina ngawa Kawijina-manja akina-manja angalya Yijiba. Ne-yaminjamamurra nuw-ambambilyumurra warningaba ngawa, yanda-langwa namin-ababurnadinume-ka aninga iya amurndakijika iya jiba-murriya akwa angwarnda wurrakina-da. Akwa ngarningka wurrababurna arakba wurriyukwayuwa narra-wilyakamurra

wurrakina warnumamalya WarningiYijireyila-da. ²⁸ Umba Jekaba n-ambilyuma nakina yakwujina 17 mamarika iya yinungkwura. Umba nenyuwangkwe-ka arakba nakina, mena n-ambilyumurra 147 mamarika iya yinungkwura. ²⁹ Kemberra neniki-jungwangenana arngkidarrba nakina akwa nen-ardijuwa nenikuwenikba-wa Jawijiba. Eneja Jawijiba ni-likena nakina nungwenikba-wa Jekabu-wa.

Eneja ni-yama Jekaba enuwa-wa, “W-akuma nungkwa-langwa ayarrka malakena-kiya-manja nganyangwa makarra wilyarra, kajungwa ki-yarrkakumurni-yada ningkakina ayakwa akwa nari-yada a-yarrkuwarrukwajuma akina. Akwa yi-makina arakba amandangwa nari-yada a-rungkwabuma nganyangwa ningenumadangkwa yelakwa enena-manja angalya Yijiba. ³⁰ Yirra-ngayindenama ningkena nungkuwa yiku-rungkwabini-yada ngayuwa ebina-manja ngawa angalya nawurraki-rungkwabajungwunu-murrumanja nungwarrka iya numirarrka-murriya aburrajukwaba. Nungkwaja kemberra yiku-wilyakinama ngayuwa yadada angerriba akinu-wa angalya Keninu-wa-da,” ni-yama nakina Jekaba Jawijibu-wa-da.

Eneja ni-yama Jawijiba, “Yawa. K-engkirrikajama ningena ngayuwa nungkwa-langwu-wa ayakwa,” ni-yama.

³¹ Eneja ni-yama Jekaba, “Ki-yarrkakumurna ayakwa akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma.”

“Amandangwa,” eneja ni-yama Jawijiba, akwa n-akumarna ena-langwa ayarrka nungwenikba-

langwa-manja makarra wilyarra akwa ni-yama, “Ningi-yarrkakumurnama enena ayakwa. Kijungwa-manja ningkakina, kembirra yiba-wilyakinama ningkena Keninu-wa akwa yiba-rungkwabinama yakwujina-da,” ni-yama nakina Jawijiba nungwenikba-wa-da.

Kembirra n-engkirrika-manja eneja Jekaba akina ayakwa nenikuwenikba-langwa, kembirra neni-yangmarngkwajuwa arakba Neningikarrawaru-wa, nu-murrkwulinga-murrumanja ena-langwa-manja ngawa mamukumungkwulinga-manja nakina-da.

48

Jekaba ni-yengbinu-mulangwa eningilya-marmba ayakwa Yibureyimu-wa akwa Muneju-wa

¹ Bi...ya aburraja wurrukwala nenu-makama arakba Jawijiba-manja n-angbilyuwadu-mulangwa ena-langwa nungwenikba. Eneja kembirra nenilirraku-manga Jawijiba ena-langwa warnikuwabulena wunenimikirra-kiya Muneja iya Yibureyima, akwa nabuki-likena wurrubukalakina angerriba Jekaba-langwu-wa angalya kajungwa warniki-ngarri-yada enuwa-wa. ² Biya nabuki-yar•da wurrubukalakina Jekaba-langwa-manja angalya, akwa kembirra aburraja wurrukwala nenu-makama arakba Jekaba-manja ni-likenu-mulangwa nenikuwenikba yenjerrickina kajungwa nenikiringki-yada nakina. Eneja nakine-ka nenyuwangkwa nu-murndakayuwayanguma arakba. Akena neni-rringka-manja nakina

nenikuwenikba Jawijiba ni-rrakarjiyinga nakina nu-murrkwulu-mulangwa ena-langwa-manja mamukumungkwulinga.

³ Ni-yama nakina Jekaba nenikuwenikba-wa, “Arakba-wiya Neningikarrawara nibina nar-rubuda nilyengma n-abilyerrikajungwunuma nakina ngayuwa-manja ning-ambilyu-wiya Kenina-manja. Nakine-ka Neningikarrawara ni-yengbinuma eningaba ayakwa ngayuwa-manja ebina-manja ngawa angalya Luja,
⁴ akwa ni-yama, ‘Yiba-kwunama ningena wurrababurna wurriyukwayuwa nungkwa-langwa, kajungwa ka-wurrakwulyumidadini-yada nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa yanda-langwa kuw-ambilyame-ka wurrilyimberrkwulyumida warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba wurrakina. Umba ka-kwunama enena angalya wurrumurndakakinu-wa warnikinikaduwa numirena-murriya aburra-langwi-yada akina eningangkawura,’ ni-yama nakina Neningikarrawara ngayuwa-wa-da,” ni-yama Jekaba Jawijibu-wa nakina. Akena akine-ka angalya Luja ngala-langwa emikirra Bedela aduwaba.

⁵ Biya ni-yama nakina ngarningka enuwa-wa, “Umba wunalakina nungkwa-langwa nenikuwena-kiya Yibureyima akwa Muneja nganyangwe-ka wunalakina. Neni-rukwularrinuma yelakwa enena-manja ngawa angalya Yijiba nara-wiya ki-yar•danga ngayuwa. Umba wunalakina-kiya wuburre-ka Rubina iya Jimiyina nganyangwa-kiya

nenikuwarrka-kiya neni-yaminama wunalakina Yibureyima akwa Muneja. ⁶ Ka-wilyakina-manja ningkakina wurrukwala ngarningka nenikuwena-murriya, nara arakba nganyangwa wurrakina. Wulkwa Yibureyima-kiya nganyangwa wunalakina. Kembirra ki-jungwa-manja ngayuwa wunalakina nenikuwena-kiya nungkwa-langwa Yibureyima iya Muneja wuneningadinuba-wiya kenu-menama akwala amurndakijika nganyangwa. Wurrukwala nenikuwena-murriya ka-wilyakina-manja ningkakina arija-langwa nare-ka a-manguma wurrakina. Wulkwa karra-kwuna-manja arija-langwa wunalakina Yibureyima-kiya karru-menama wurrakina-da,” ni-yama nakina Jekaba Jawijibu-wa.

⁷ Biya ni-yama ngarningka neniyuwangkwa Jekaba Jawijibu-wa, “Ngayuwa ningi-yaminama enena, mena dirndena Rejila dadingilarrngek-burna dadingiyarrka nganyangwa dakina. Kembirra yingi-jungwu-manja dakina arakba-wiya ningu-werrikawarriyadinume-ka nganja ningakina. Ngalaja yingi-jungwuma dakina Kenina-manja ebina-manja ngawa angalya akwudangwa Eburada akini-yada ngawa ningi-lawurradinu-manja ningakina lukwakwa Mejubudamiya-langwa. Umba ninginga-rungkwabama dakina ajiringka-manja mibina-manja ngawa mamurukwa akwudangwa numu-likenu-murrumanja Eburadu-wa makina-da,” ni-yama Jekaba nakina Jawijibu-wa nenikuwenikba-wa. Akena akineka angalya emikirra ngala-langwa Eburada adinuba-wiya umba emikirra Bediliyema akina

aduwaba.

⁸ Biya neni-rringka-manja nakina Jekaba wunalakina-kiya-wa Yibureyima akwa Muneju-wa, ni-yama nakina Jawijibu-wa, “Wunumiyambena-kiya wunalakena wunenungkwarba-kiya?” ni-yama nakina.

⁹ Eneja ni-yama Jawijiba, “Nganyangwe-ka wunalakena nenikuwarrka-kiya, nginu-kwamulangwa Neningikarrawara yelakwa enenamaja angalya Yijiba,” ni-yama.

Eneja ni-yama Jekaba, “Wurralirrakuwilyaka yangkwurrangwa ngayuwa-wa kajungwa ki-yengbi-yada ngayuwa ayakwa nganyangwa eningaba eningilyamarmba aburnuwa-wa,” ni-yama. ¹⁰ Ngalaja menba nenyuwangkwa-langwa muwurrariye-ka makina muwarrngkabiyya. Nara nakina kinandeya angwurra mena n-eniyuwangkidinumubaba arakba nakina. Kembirra eneja nakina Jawijiba neniliraku-wilyaka wunalakina Yibureyima akwa Muneja nenyuwangkwa-wa akwudangwu-wa. Umba nakine-ka nenyuwangkwa nenilirrak-engkarrnga akwa nenilirraki-lawurangka wunalakina-manja-da.

¹¹ Ni-yama nakina Jekaba Jawijibu-wa, “Ningi-lyangkiyama-bu ngayuwa nara-bu yibarringka nungkuwa. Akena eneja nakina Neningikarrawara ngini-larrkama ningenikirringka nungkwa-langwa wuniyukwujiya-kiya,” ni-yama.

¹² Kembirra eneja Jawijiba nenilirrakirndirra wunalakina nungwenikba-langwa akwa n-abuluwendinga nungwenikba-manja

akwa n-engmudirruwajungwa nenumukwurra ajiringka-manja nakina. ¹³ Biya kembirra ni-yama nakina Jawijiba ena-langwu-wa warnikuwabulena, “Yibureyima, jeyi likaja, nginakilarrina nenyuwangkwa-manja nekalyarra-langwa. Umba nungkwaja, Muneja, yadada likaja nekbudu-wa,” ni-yama. Aburnaja neni-likena neni-nginakilarrina yalina iya yalina nenyuwangkwa-manja. ¹⁴ Akena eneja nenyuwangkwa Jekaba ni-lawulawaja akwa ni-kilyangbaka ayarrka ena-langwa, akwa nekbuda-langwa n-akumarna Yibureyima-langwa-manja aringka, mame-ka nakina niyukwujiya. Umba nekalyarra-langwa n-akumarna nakina Muneja-manja, nibina numangaruma-manja.

¹⁵ Kembirra ni-yengbina arakba nakina nenyuwangkwa ena-langwa eningaba ayakwa eningilyamamba nenikuwenikba-wa Jawijibu-wa akwa ni-yama,

“Nganyangwa numirarrka Aburiyama iya nung-warrka Ajika nenumini-yarrkuwarakama wunalakina Neningikarrawara-langwa ayakwa.

Eneja nibina-murrada Neningikarrawara ngin-akukwurrajuwama ngayuwa ningiyukwujiya-wiya yanda-langwa ning-eniyuwangkwardinuma arakba ngayuwa aduwaba.

Kembirra eni-yamina arakba eningaba nibina-murrada Neningikarrawara wunalakena-manja wunenjarrngalyilya-kiya.

16 Eneja Neningikarrawara-langwa nenikuma-murikaja ngini-didirrakama ngayuwa awurrariya-langwa,
kembirra eni-yamina nakina eningaba wunalakena-manja enejukwaba.

Ngalaja nganyangwa ekirra ak-ambilya akina wunalakena-kiya-manja wunenjarrngalyilya-kiya,
akwa ngarningka numirarrka-langwa ekirra iya nungwarrka-langwa ekirra ngalajukwaba.

Kembirra aburnaja ken-akumajungwuni-yada wunalakena aburna-langwa wurriyukwayuwa wurrababurna akwa ngawa wurrumirumirarrngwa aburna-langwa wurrababurna aburrajukwaba,”
ni-yama nakina Jekaba-da ena-langwu-wa nenikuwenikba Jawijibu-wa-da.

17 Umba eneja nakina Jawijiba nu-werrikawarriyade-ka nakina nungwenikba ni-kilyangbaka-mulangwa ena-langwa ayarrka ekbuda Yibureyima-langwa-manja aringka. Kembirra nenumini-rndirrka Jawijiba ayarrka nungwenikba-langwa kajungwa kinukuwarrukwajuwi-yada Yibureyima-langwa-langwa aringka angerriba Muneja-langwu-wa.

18 Akwa ni-yama nakina nungwenikba-wa, “Nara akina e-yamama. Naka-bina naruma numilyengma-da. Umba w-akuma nungkwa-langwa ekbuda ayarrka naka-manja,” ni-yama.

19 Eneja ni-lyangkilyuwaka nungwenikba. “Ningeningme-ka ningena,” ni-yama. “Muneja-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa

wurrilyimberrkwulyumida wurrilyimber-
 rkuwilyaba kuw-ambilyame-ka wurrakina
 aburrajukwaba. Umba nenikumarnjenikbe-ka
 nakina angwurre-ka kin-ambilyama naruma-
 da, akwa ena-langwa wurrumirumirena
 warnikinikaduwa ka-wurrakwulyumidadinama
 wurrakina yanda-langwa kuw-ambilyame-ka
 wurrilyimberrkwulyumida warnumamalya
 wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimber-
 rkeyebijeba wurrakina-da,” ni-yama nakina.

²⁰ Kembirra akwala ngarningka ayakwa
 eningaba eningilyamarmba ni-yengbinuma
 Jekaba wunalakina-kiya-wa Yibureyima-kiya.
 Ni-yama nakina,

“Keni-yengbina-manja warningerribirra
 WarningiYijireyila warnumamalya
 eningaba ayakwa wurrukwala-
 manja warnumamalya aburra-langwa,
 kembirra karri-yengbijinama wurrakina
 nungkwurna-langwa ekirra. Akwa ke-
 yaminama wurrakina,

‘Eni-yamina Neningikarrawara eningaba
 nungkuwa-manja aduwaba, wuburra laka
 arakba-wiya ni-yamama nakina eningaba
 wunalakina-kiya-manja Yibureyima-
 manja akwa Muneja-manja,’ ke-yaminama
 wurrakina-da,”

ni-yama nakina Jekaba. Umba ni-yengbinu-
 manja amurndakakina ayakwa neni-
 lyengmajuwama nakina Jekaba neningadinuba-
 wiya Yibureyima, umba Muneja nen-arjikama
 nakina-da.

21 Biya ni-yama nakina Jekaba nenikuwenikba-wa Jawijibu-wa, “Yi-rringkiname-ka ningena ki-jungwunama arngkidarrba ningena. Umba eneja Neningikarrawara kin-ambilyama nakina nungkwurruwa-manja akwa yikenilawurrakajinama kirrakina akinu-wa angalya nuw-ambilyu-murruwa arakba-wiya nungkwurra-langwa wurrumirumirenungwa. 22 Nganja yirra-kwunama ngayuwa Jekema angalya ebina angakarjiyinga nungkwalangwi-yada. Nara a-kwama akina angalya eningaba nungkwalangwu-wa narrkuwena-murriya umba yirra-kwunama akina nungkuwawa. Arakba-wiya ngayuwa ningarramurrakajuwama awinyamba-ma akina angalya WarningAmara-langwa warnumamalya. Umba aduwaba nungkwalangwa arakba akina angalya-da,” ni-yama Jekaba Jawijibu-wa nakinda.

49

Jekaba ni-yengbinu-mulangwa eningilya-marmba ayakwa warninukuwenu-wa

1 Biya kembirra nakina Jekaba nenuwurrakardijuwa ena-langwu-wa warninikuwena akwa ni-yama, “Kwa, wurruwurraki-likaja ngayuwa-wa akwa wurruwurra-murndukwa yelakwa ngayuwa-manja akwudangwa, kajungwa ki-yengbini-yada ayakwa nungkwurruwa-wa,” ni-yama nakina. “Ngayuwa kawurrakumakinama ayakwa ka-ngekburakajungwunamulangwa arija-langwa nungkwurralangwi-yada iya nungkwurralangwi-yada

wurriyukwayuwa iya nungkwurra-langwi-yada
wurrumirumirenungwa akwa aburra-langwi-
yada wurriyukwayuwa aburrajukwaba akina,”
ni-yama nenyuwangkwa Jekaba.

² Nakina nenyuwangkwa Jekaba nu-
wilyakamurra ambilyuma ekirra. Awilyaba
ekirra Jekaba akina, umba awilyaba ngarningka
nenu-kwama Neningikarrawara aruma ekirra
Yijireyila akina. Biya ni-yama nakina
warninikuwenu-wa,

“Wurruwurra-murndukwuna kajungwa
yik-engkirrikaji-yada enena ayakwa
nganyangwa.

W-engkirrikiya ningungwenungwu-wa
Yijireyilu-wa,”

ni-yama. Kemberra ni-yengbinuma arakba
nakina aburruwa-wa wurruwilyuwilyaba-wiyu-
wa amurndakenena ayakwa eningarija-langwa
kini-jungwunu-wa nakina. ³ Ni-yama nakina
adinuba-wiya Rubinu-wa,

“Ningkena Rubina ningkumilyengma ningke-
nungkwulyuba ningkenikuwarrka.

Ningki-rukwullarru-manja ningkakina kem-
birra aburraja warningma arakba warnu-
mamalya ningingbuda ningenungwarba
ningena ngayuwa-da.

Umba nungkwaja ningkarrubuda
angwurra wurrumurndakenena-
manja narrkuwena-murriya ningk-
ambilyamurra ningkenikuwarrka
aduwaba.

4 Akena nungkuwa yimini-yamama
awurrariya ningku-mungkwulu-
mubaba nganyangwa-manja dadikumin-
uwar•duwar•da didarringka.

Akwa nare-ka k-errukwulina ngayuwa-wa
nungkwa-langwu-wa ningungwena.

Nungkuwe-ka ningkena wuburra laka yaruma
yelyukwa yibina nare-ka ngarna a-
bungkawakama,

mena nare-ka warningerribirra warnu-
mamalya a-bungkawakama ningkakina
ningkenumamalya nungkwajukwaba-da.

Kembirra akina-langwa awurrariya ningki-
yama-mulangwa ningkakina, nare-
ka arakba ningkakina ambilyuma
ningkaruma wurrumurndakenena-
manja narrkuwena-murriya-da,
umba ningkiyukwujiya k-ambilyama
ningkeningangkawura ningkakina-da,”

ni-yama Jekaba Rubinu-wa.

5 Biya kembirra ni-yengbina Jekaba
amurndakenena ayakwa wunalakina-kiya-wa
warnikuwabulena-kiya Jimiyinu-wa iya Libayu-
wa. Ni-yama nakina,

“Kinalakena Jimiyina akwa Libaya duwilyaba-
mulangwa dirndenungwa.

Umba nungkwurnaja arakba kinu-
wilyakinama kaliwanga engbudi-yada
awinyamba.

6 Akena nara nganja ningena e-yakajuma
nungkwurnuwa-manja yikini-
lyelyimbukweyina-manja kinalakina
amurama-langwiya.

Nare-ka ningena ambarruma ayakwi-yada
nungkwurnuwa-manja,
mena kin-awinyambadinu-manja kinalak-
ena kinadiyerra-manja kirra-wardanguma
wurrukwala warnungkwarba,
akwa ngarningka akwala bulukwa kini-
rrengmurnirnakwama abadakalya-manja.

7 Kembirra awurruwurrariya ka-
ngekburakajungwunama nungkwurna-
langwa akina,
mena kini-ngayindenama ngawa kinalakina
awinyamba akwa kinu-werrikardadinama
ngawa kinalakina-da.

Kinubardijena-kiye-ka ngawa kinalakina
kinenungkwarba-kiya-da.

Ningene-ka kembirra k-errbalijinama
nungkwurna-langwa warnuma-
malya angerriba iya angerriba
WarningiYijireyila-manja warnumamalya
wurruwurrakuwilyarra-da,”

ni-yama Jekaba wunalakina-kiya-wa Jimiyinu-
wa iya Libayu-wa.

8 Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Juda.

“Nungkwaja Juda,” ni-yama, “aburraja nungkwa-
langwa narrkuwena-murriya kabi-
yangmarnngkwajinama ningkakina.

Ka-likajama kuw-abuluwendama
nungkuwa-manja wurrakina, mena
ningkingbuda-baba ningkakina-da.

Nungkwaja ka-rndirrkina wurrukwala-
manja warnumamalya kabu-wirrikbina-
murrumanja ningkakina.

Ka-majinginama wurrakina ayarrka-murra
yambiya-manja ningkakina-da.

⁹ Ningkakine-ka wuburra yiningerriberriba yin-
ingbala ningki-yaminama aduwaba-da.

Yakine-ka yiningbala kini-lawurradinama
ena-langwu-wa medirra ka-wardena-
mulangwa yukwala yinungungwangba.

Kini-lawulawajinama ena-langwa alika
yibina kin-errikerrikarrngina-mulangwa
akwa kinu-mungkwulama yakina.

Akwa akini-yada nare-ka ngarna a-
mirajangajuma yakina, mena yabarda
awinyamba yakina-da.

¹⁰ Nungkwaja nungkuwa Juda ku-
bungkawadinama ambaka-murra
ningkena.

Aburrajukwaba numirena-murriya
warnikinikaduwa ka-bungkawadinama.

Ke-yaminjaminama yanda-langwa
nubungkawa naruma-dangwa kini-
yar•denama nakina enena-manja angalya.

Umba aburraja wurruwurrakwulyumida warnu-
mamalya engka-langwa iya engka-langwa
angalya ka-likajama wurrakina enuwa-
wa,

karru-wilyakinama ababurna amurndaki-
jika kajungwa kenu-kwuni-yada enuwa-
wa.

Akwa ngarningka kuw-abuluwendama
enuwa-manja wurrakina mena
warningma wurrakina naruma nakina-da.

¹¹ Nungkwaja ki-yaminama ningkakina wuburra

laka nuwilyaba nenumamalya nu-
minababurna akwurena eninginingaba.

Amurndakakina akwurena ena-langwa
kuw-arumidinama. Umba eneja kining-
ararikinama ena-langwa diyukwujiya
dangki akinu-wa ememeka akwurena
eningaba-dangwu-wa.

Akwa kining-ajirrenama ena-langwa
dumbala akwurena-langwa-murra
amalyirra, mena ababurna-baba
amalyirra akwurena-langwa akina-da.

¹² Umba ngalaja ena-langwa menba kum-
abiyidinama makina kini-bekina-
mulangwa amalyirra akwurena-langwa.

Akwa ngarningka ena-langwa akarrnga ka-
kwulyarriyiname-ka akwulyadada kini-
bekina-mulangwa nakina milka-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Juda.

¹³ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Jebulina.

“Jebulina,” ni-yama, “nungkwaje-ka k-
ambilyama akwudangwa makarda-manja
ningkakina.

Akine-ka angalya nungkwa-langwa ka-
lawurradinama Jayidina-langwa angalya.

Ngalaja mijiyanga kumu-likajama
kum-awiyebenama ngala-langwu-wa
abalmungwur•da-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Jebulina.

¹⁴ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Yijakara.
Ni-yama,

“Umba ningkakine-ka nungkwaja Yijakara ki-yaminama wuburra duwilyaba dangki yingu-warenama warka.

Dakine-ka dangki yingu-kuwamurrkwulama wilyarra umba ngalaja beka mambilyuma yalina iya yalina yingamu-wilyarrakinama makina,

mena nara-baba dakina a-ngayinduma a-wilyakama malakina beka ngala-langwanmanja mirirrba-da.

¹⁵ Akena kingu-mirajanginama akwa kingumawilyakinama malekbina beka-kiya ngalangwanmanja mirirrba, mena eningabababa angalya akina-da.

Umba dakine-ka wuburra dangki nungkwaja ki-yaminama ningkakina kaminuwar•denama warka wurrukwalangwan ningkakina-da,”

ni-yama Jekaba ena-langwu-wa nenikuwenikba Yijakara.

¹⁶ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurndakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Dena. Ni-yama,

“Umba nungkwaje-ka ningkakina Dena ki-lyanguwerribikajungwunama nungkwalangwanlangwa warnumamalya warningabamurrikba akwa wurruwurrariyamurrikba wurrakina.

Umba nungkwalangwa warnumamalya aburrajukwaba ne-yaminama WarningiYijireyila warnumamalya.

¹⁷ Umba nungkwaja ki-rarrkajungwunama ningkakina adinakba mamurukwanmanja,

wuburra laka yibina yingarna n-
 abuwarrkajungwunama amarda-manja
 akwa n-anginama amulurrngwa jarrangwa-
 langwa-manja alika,
 kajungwa warnumamalya ka-wurdena-
 manja karrawara jarrangwa-manja
 kembirra ke-ngkilarrini-yada mirirriba-
 ma ajiringka-wa wurrakina-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Dena.

¹⁸ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
 dakenena ayakwa Neningikarrawaru-wa. Ni-
 yama nakina,

“Ningene-ka ning-embirrarinama nungkuwa-wa
 Yaweya, kajungwa yiku-ngwureni-yada
 ningkakina ngayuwa-manja,”

ni-yama Jekaba.

¹⁹ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
 dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Keda. Ni-
 yama,

“Wurrukwa-ka wurrengkengmina warnuma-
 malya kabu-wardenama nungkuwa,
 akena nungkwaja nungkuwa ku-
 minangkirreyinama wurrakina-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Keda.

²⁰ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
 dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Ajera. Ni-
 yama,

“Umba nungkwaja nungkuwa Ajera, ngalaja
 nungkwa-langwa angalya kuw-
 arrangbinama ababurna aninga eningaba.
 Eningabe-ka akina kin-alyubarina-
 mulangwa nubungkawa naruma-dangwa-
 da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Ajera.

²¹ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Nabudali. Ni-yama,

“Umba nungkwaja Nabudali ki-yaminama ningkakina wuburra laka duwilyaba bambi dibina ying-angkarrinama erribirra angerriba iya angerriba, akwa nang-arrangbinama dangariya diyuk-wayuwa deninginingaba-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Nabudali.

²² Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Jawijiba. Ni-yama,

“Umba nungkwaja Jawijiba ki-yaminama wuburra laka eningaba eka ebina nuw-arndurkwarjiyama amukwa-manja akungwa.

Na-mungkuwarruwalyadinama akwa nuw-arrangbinama ababurna amaninga.

²³ Aburraja wurrawinyamba warnungkwarba bu-wirrikbama angwurra nungkuwa-manja.

Akwa nuw-alilikenuma nungkuwa-wa awinyambu-wa narruma-wilyakama maminjirrada akwa bu-ngajingajama ningkakina-da.

²⁴ Bu-larrmanguma wurrakina menungkwamurra, akena ngalaja nungkwa-langwa ayarrka nare-ka ka-murndaburridanga akina.

Kembirra nungkwaje-ka ningkingbuda
angwurra ningkakina ningk-arjeyuma
aburruwa-manja-da.

Ningkingbude-ka ningk-arjeyuma mena
nganyangwa Neningikarrawara nginu-
ngwurangu-mubaba nungkuwa-manja.

Eneja nakina Neningikarrawara nganyangwa
ningbude-ka nilyengma,
nibina ngini-ngbudirrkama ngayuwa,
akwa ngin-akwurrajuwama ngayuwa-
manja.

25 Amandangwa nakina-bina nganyangwa
Neningikarrawara nginu-
ngwungwurenama ningkakina.
Nakina-bina nganyangwa Neningikar-
rawara narrubuda nilyengma nakina
akwa ni-yaminama eningaba nungkuwa-
manja.

Nginu-kukwunama yelyukwa angubina-langwa
akwa ngawa akungwa ajiringka-langwa
arrawa-langwa nginu-kukwunama.
Akwa nginu-kukwunama nakina ababurne-
ka bulukwa iya wurriyukwayuwa.

26 Nakine-ka nginu-kukwunama ababurne-
ka aninga eminiminingka ningkenik-
alyubara-langwa akwa ngawa
amawalyuwa eninginingaba ningkeniki-
rringka-langwa akina.
Akwa nginu-kukwunama ngarningka
eninginingaba angakingakarjiyinga-
langwa angalya.

Umba nganja ngayuwa ningeni-yendabajame-ka
 Neningikarrawaru-wa kajungwa kini-
 yamini-yada nakina amurndakenena
 eninginingaba nungkuwa-manja
 ningkenikuwarrka.

Ningkakina-bina eneja nu-wekbalyinuma
 nakina akwa nginu-miningkakama
 wurrumurndakeyina-langwa wur-
 rukwala narrkuwena-murriya, ngin-
 eyebijebakama nakina-da,”

ni-yama nenyuwangkwa Jekaba
 nenikuwenikba-wa Jawijiba.

²⁷ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba
 amurndakenena ayakwa neningarija-langwu-
 wa nenikuwenikba Benjiminu-wa. Ni-yama,
 “Umba nungkwaja ningkakina ki-yaminama
 wuburra yinungwenimbaluba yibina ni-
 jungwunama yakina murumureya.

Yakine-ka yinungwenimbaluba nu-
 wardenama yukwala yinungungwangba
 akwa n-alyubarinama yakina.

Umba nungkwaja ningki-likajama
 wurdarriya-wiya awinyambu-wa
 ningkakina akwa ningkarra-wardenama
 warnumamalya-manja akwa ningkarra-
 murrakajinama aburra-langwa
 amurndakijika.

Biya kum-awiyeba-manja mamawura
 nungkuwa akwa nungkwa-langwa
 warnumamalya yiki-larrmburrenama
 amurndakakina,”

ni-yama Jekaba neningarija-langwu-wa
 nenikuwenikba Benjiminu-wa nakina.

28 Wurrumurndakenena-bina wurrumem-berrkwa wurrambilyuma warnumamalya WarningiYijireyila wurrilyimberrkingka-langwa iya wurrilyimberrkingka-langwa. Akwa amurndakenena ayakwa eningarija-langwa ni-yengbinuma nungwarringba Jekaba warninikuwenu-wa nakina. Umba eminiminingka ayakwa ni-yengbinuma nakina wurrumurndakakina-manja warnungkwarba wurruwilyuwilyaba-wiya-manja.

Ni-jungwunu-mulangwa Jekaba

29-30 Kembirra nakina Jekaba nenu-makama wurrumurndakakinu-wa warninikuwena warniki-yami-yada wurrakina arija-langwa. Akwa ni-yama, “Ki-jungwuname-ka ningena arngkidarrba arakba. Ki-likajama ningena nungwarrka-langwu-wa warnumamalya. Nungkwurraja kembirra yiki-rungkwabinama karna ningenumadangkwa nungwarrka-murriya-manja. Yik-akumurnama ngayuwa mibina-manja ngawa medirra Makbela-manja. Umba nuw-ambilyama Makbela Mamura-manja akwudangwa yakwujina Kenina-manja angalya akina. Karningme-ka makina medirra mibina num-ambilyama Ebirena-langwa-manja ajiringka. Nakine-ka Ebirena NeningiYida nenumamalya nakina. Umba eneja nakina Aburiyama nu-beyindanguma akina ajiringka ena-langwa akwa ngawa makina medirra ena-langwa, kajungwa ken-akumurni-yada makina-manja medirra ena-langwa warnumamalya

warninikijungwa nakina. ³¹ Uмба makina-manja ngawa medirra aburraja narralirrak-akumarnuma wunalakina Aburiyama iya dadingiyenikba Jera yakwujina. Bi...ya narralirrak-akumarnuma ngarningka Ajika iya dadingiyenikba Ribeka aburnajukwaba yakwujina. Nganjukwaba ninging-akumarnuma Liya makina-manja ngawa medirra. Yaweka. ³² Nungkwurraja kembirra ngayuwa yik-akumurnama kirrakina nganjukwaba yakwujina makina-manja ngawa medirra, nu-beyindangu-murrumanja adinuba-wiya Aburiyama nakina-da,” ni-yama nakina Jekaba warninikuwenu-wa. ³³ Biya ni-jerrukwamulangwa nakina amurndakakina ayakwa ena-langwa eningarija-langwa warninikuwena-manja, nu-kwunumurrkwulijajungwa nakina akwa nu-werrikarrnga arakba-da.

50

¹ Eneja nakina Jawijiba neni-rringka-manja nungwenikba ni-jungwuma, n-akumajungwume-ka nakina nungwenikbawa akwa neni-lawurangkama akwa nungwadinume-ka angwurra. ² Kembirra arakba ni-yama nakina ena-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da, “Wurr-angkirna bungabungwa amalyirra akwa ngawa engburingka amangwarra akwa yik-akumurna nungwarrka-langwa-manja nenumadangkwa,” ni-yama.

Aburraja narr-angkarna akwa narr-akumarna Jekaba-langwa-manja nenumadangkwa

kajungwa nari-yada ngu-minjirrkirruwanjuma nakina, mena akini-yada wurrumurndakibina-baba WarningiYijiba warnumamalya ne-yaminjamama akina. ³ Ne-yaminjamama ngawa arngkababurna-langwa umba aburraja na-jijakawaranguma wurrakina WarningiYijiba warnumamalya. Bi...ya arngkabiya buwa-ma arngkumemberrkwa marringa numi-jerriduma makina akwa narri-jerrukwama arakba ebina bungabungwa wurrakina warnikumin-uwar•duwar•da. Umba kembirra ngarningka na-jijakawaranguma wurrumurndakakina WarningiYijiba warnumamalya yuwilyaba yimawura.

⁴ Kembirra narri-jerrukwama arakba akina awerrikawarriya. Eneja kembirra nakina Jaw-ijiba ni-yama naruma-langwu-wa nubungkawa wurrububungkawa wurriyukwayuwa, “Yikinu-makina enena ayakwa nganyangwa naruma-manja nubungkawa. Yiki-yamina karna, ⁵ ‘Nara-wiya kinu-werrikarrngina nganyangwa nungwarrka enena ayakwa ni-yengbinuma nakina ngayuwa-manja. Ni-yama nakina, Kijungwunama arngkidarrba ningena. Umba nungkwaja yiki-lyilyena angerriba Keninu-wa akwa yiku-rungkwabina ningenumadangkwa mibina-manja ngawa medirra nungwarrka-langwa-manja num-ambilya-murrumanja adinakba makina yakwujina. Yiminu-wilyakina ngawa enena ayakwa nganyangwa akwa nara e-yakuwabijuma, ni-yama nungwarrka ngayuwa-wa. Nungkwaja kembirra yilarrkaja ngeni-lyilyena arakba makinu-wa

medirra. Kembirra nganja ki-lawurradinama ngayuwa ngarningka yangkwurrangwa,' yiki-yamina karna nubungkawa-manja, yikuminu-makina nganyangwa ayakwa," ni-yama nakina Jawijiba nubungkawa-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da.

⁶ Aburraja narru-wilyakama Jawijiba-langwa ayakwa narumu-wa nubungkawa. Enambalangwa kembirra nakina naruma nubungkawa ni-lawurrakaja ayakwa Jawijibu-wa akwa ni-yama, "Likaja nu-wilyakina nungkwa-langwa nungwena mibinu-wa medirra, nginu-makamulangwiya nungwena nungkuwa-wa," ni-yama nakina naruma nubungkawa, ni-larrkama ayakwa Jawijibu-wa nakina.

⁷ Eneja kembirra arakba nakina Jawijiba ni-likenuma neni-lyilyanguma nenumadangkwa nungwenikba-langwa angerriba Keninu-wa mibinu-wa medirra. Aburraja narumalangwa nubungkawa-langwa wurriyukwayuwa wurrubungkawa nawurraki-likenuma wurrababurna-langwa Keninu-wa akwa ngawa wurrababurna-langwa wurrarumuruma WarningiYijiba warnumamalya aburrajukwaba nawurraki-likenuma. ⁸ Akwa Jawijiba-langwa wunambilyuma warnikuwabulena akwa aburna-langwa wurradidingiyarrngwa akwa ngawa aburna-langwa wurriyukwayuwa nawurraki-likenuma wurrakina. Akwa ngawa wurrarrkwurrkuwena Jawijiba-langwa nawurraki-likenuma akwa aburra-langwa warnumamalya aburrajukwaba. Wurribina wurruwarrngkiyukwayuwa nawurraki-

likenuma wurrakina umba wurriyukwayuwa-
murrumurra wulkwa nuw-ambilyumurra
angalya-manja yakwujina Kawijina-manja
wurrakina. Akwa ngarningka ngalaja
jiba iya nenukwuda akwa bulukwa nuw-
ambilyumurra angalya-manja Kawijina-manja
akina. ⁹ Umba wurrukwala warnungkwarba
na-njawudiyinuma wurrakina jarrangwa-
manja umba aburraja wurrukwala na-
wurdanguma makangkidikarra-manja mibina
yingum-arrkirrkarnu-murrumanja jarrangwa.
Wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya
namurndaki-likenumurra wurrakina Jawijiba-
manja angerriba Keninu-wa-da.

¹⁰ Nawurraki-likenumurra wurrumurn-
dakakina ngawu...wa. Engku-we-ka
nawurraki-likenuma yanda-langwa narr-
akburrangarna angalya emikirra Adada. Ngalaja
alyengmilyengma-langwa nuw-ambilyumurra
akina angalya umba akwaburrangarna-
langwa nuw-ambilyumurra akina akungwa
adalyuma emikirra Jardina. Umba aburraja
wurruminakina angalya warnumamalya na-
war•danguma warka yakwujina eninganinga-
manja amadidira. Kemberra yakwujina
ngawa aburraja na-ngwanjuma Jawijiba-
murriya wurrakina akwa na-ngwadeyinuma
aruma angwada. Na-jijakawaranguma
warningamiyerre-ka. Nuw-ambukambarrinuma
angwada-manja na-ngwadungwadeyinuma
ngawa wurrakina yakwujina mamangbala
mambilyuma marringa.

¹¹ Umba aburraja wurruminakina

angalya WarningiKenina warnumamalya
 narramurndaki-rringkama Jawijiba-
 murriya-wa na-ngwadungwadeyinu-
 murruwa yakwujina Adada-manja angalya
 wurrakina. Biya namurndaki-yama, “Wa!
 Wurrumurndakangabe-ka WarningiYijiba
 warnumamalya nuw-angmakayenama ngawa
 angwada-manja wurrakina-na!” namurndaki-
 yama. Kembirra narri-yengbijuwamurra akina
 angalya Ebula Mijirayima emikirra akina, mena
 akina ekirra ne-yaminama “WarningiYijiba
 warnumamalya na-ngwadungwadeyinema
 wurrakina.”

¹² Aburraja kembirra Jawijiba-murriya
 narruwurraki-lalika akina angalya akwa
 nawurrak-alilikena angwurra ngawa. Biya
 narri-yakuwarrukwa ebina adalyuma akungwa
 emikirra Jardina akwa nawurrak-alilikena
 Kenina-manja yanda-langwa namurndaki-
 yar•da arakba ebina-manja angalya Makbela
 wurrakina-da.

Biya yakwujina ngawa Makbela-manja
 wurrakina warninikuwena Jekaba-langwa ne-
 yamama ababurna-langwa ebina-langwiya
 nenu-maka-murrilangwiya nungwarringba
 adinuba-wiya neniba-wiya nakina. ¹³ Nen-
 akumarna ena-langwa nenumadangkwa
 yakwujina ngawa Makbela-manja mibina-
 manja medirra nuw-ambilyu-murrumanja
 Mamura-manja akwudangwa. Adinuba-wiya
 makina medirra Ebirena-langwa, umba nakina
 Ebirena NeningiYida nenumamalya nakina.
 Kembirra arakba-wiya eneja Aburiyama

nu-beyindanguma nakina Ebirena-langwa angalya akwa mibina medirra akina-manja ngawa angalya. Nu-beyindanguma makina kajungwa nenik-akumi-yada yakwujina warnumadangkwa ena-langwa warnumamalya wurrakina. ¹⁴ Eneja kembirra nakina Jawijiba nen-akumarnu-mulangwa nungwenikba yakwujina ni-lawurradina nakina arakba Yijibu-wa. Enuwa iya wurrarrkwurrukuwena akwa ngawa wurrumurndakibina nawurrakilikenu-murruwurra enuwa-manja namurndakilawurradina arakba Yijibu-wa wurrakina-da.

Jawijiba-langwa ayakwa amerrukwula ni-yengbinu-mulangwa ena-langwa-manja wurrarrkwurrukuwena

¹⁵ Biya kembirra ni-jungwu-mulangwa nungwarringba Jekaba, wurrumurndakakina wurrarrkwurrukuwena Jawijiba-langwa nalyelyimbukweyinumurra Jawijiba-langwa-langwa arakba. Ne-yama wurrakina, “Jawijibe-ka nakina dukwa ngarrenuwirrikbinama ngawa-da. Akwa ni-lyanguwerribikajungwunama nakina akenumini-lawurrakajini-yada awurrariya ngakwurramba-langwa dukwa-da, mena ngarri-yamama awurrariya enuwa-manja adinuba-wiya ngarrakina-da. Kembirra akiyamarrkinama ngarna?” ne-yama wurrakina.

¹⁶ Kembirra narri-larrka wurrakina ayakwa Jawijibu-wa. Ne-yama, “Nara-wiya kinuwerrikarrngina ngakwurra-langwa nungwarrka,

17 yirrenu-makama nakina yarniki-yengkilabi-yada nungkuwa-wa kajungwa yikumini-yakuwabijini-yada ebina awurrariya yirri-yama-mulangwa nungkuwa-manja yirrakina. Yirraja yarna yarnikuminuwar•duwar•da nungwarrka-langwa-langwa Neningikarrawara. Nungkwaja kembirra marrakba, yirrumini-yakuwabijina akina aduwaba,” ne-yama wurrakina, narri-larrka ayakwa Jawijibu-wa. Umba eneja n-engkirrika-manja akina ayakwa Jawijiba kembirra nu-ngwadina nakina angwada-da.

18 Aburraja kembirra wurrumurndakakina wurrarrkwurruwena na-likenumurra aburrabakiya-ba Jawijibu-wa akwa nuw-abuluwenduma enuwa-manja. Biya ne-yama wurrakina, “Yarna-bina nungkwa-langwa yarnikuminuwar•duwar•da-da,” ne-yama wurrakina.

19 Eneja nakina Jawijiba ni-yama aburruwa-wa, “Nara akbar•duma. Nare-ka ningena e-yamama wuburra Neningikarrawara ni-yaminama nakina. ²⁰ Arakba-wiya nungkwurraja kirrakina kirri-lyanguwerribikajungwunuma awurrariya nganyangwa. Akena eneja Neningikarrawara nakina ni-kuwarrukwajuwama akina awurrariya eningabu-wa, kajungwa nakina Neningikarrawara ken-enibikini-yada wurrababurna warnumamalya. Kwuja, warniba arakba wurrakina aduwaba amurndakibinalangwa ne-yama-mulangwa arakba-wiya. ²¹ Kembirra nara akbar•duma, mena ngayuwa k-akwurrainama nungkwurruwa

iya nungkwurra-langwa wurriyukwayuwa,” ni-yama nakina Jawijiba ena-langwu-wa wurrarrkwurrkuwena. Kembirra akina-murra ayarrkuwarruwalya ayakwa neningbudirrkama nakina Jawijiba ena-langwa wurrarrkwurrkuwena. Aburraja kembirra yiningaba yukwudukwuda nuw-ambilyuma arakba wurrakina-da.

Ni-jungwunu-mulangwa nakina Jawijiba

²² Bi..ya eneja Jawijiba n-ambilyumurra Yijiba-manja nakina neningangkawura, enuwa iya ena-langwa warnumamalya wurrababurna-langwa aburrajukwaba. N-ambambilyumurra yakwujina ngawa nakina yanda-langwa n-eniyuwangkwudinuma arakba. Uмба 110 mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra arakba nakina. ²³ Akwa neniba-wiya ngawa nakina neni-rringkama wurriyukwayuwa nenikuwenikba-langwa Yibureyima-langwa. Aburrajukwaba neni-rringkama nakina ngarningka Yibureyima-langwa wurrumirumirena. Akwa ngarningka neni-rringkama nakina wurriyukwayuwa numirenikba-langwa Makira-langwa. Uмба Makira-langwa nungwenikba Muneja nakina, nibina naruma-dangwa nenikuwenikba Jawijiba-langwa.

²⁴ Biya kembirra kini-jungwunu-murruwa nakina, ni-yengbina ayakwa wurrarrkwurrkuwenu-wa. Ni-yama, “Ki-jungwunama arakbe-ka ningena, umba eneja Neningikarrawara yiken-akwurrajinama

nakina nungkwurruwa-manja. Akwa yikenu-wilyakinama kirrakina enena-langwa angalya angerriba ebinu-wa angalya nenu-makamurruwa adinuba-wiya Aburiyama-manja. Nenumini-yarrkakumarnuma amurndakakina ayakwa akina-langwa angalya Aburiyama-manja iya Ajika-manja akwa ngawa Jekaba-manja,” ni-yama nakina Jawijiba.

²⁵ Biya kembirra ni-yama ngarningka ena-langwu-wa wurrarrkwurruwena, “Ngarra-ngayindenama karna yiki-yarrkakumurnama enena ayakwa aduwaba akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma. Yikenu-wilyakina-manja nakina Neningikarrawara akinu-wa angalya, nungkwurraja kembirra yiku-wilyakina kirrakina nganyangwa ningenumadangkwa nungkwurruwa-manja,” ni-yama nakina. Aburraja kembirra neni-yarrkakumarna arakba akina ayakwa-da.

²⁶ Eneja Jawijiba kembirra nakina ni-jungwa arakba yakwujina ngawa Yijiba-manja. Mababurne-ka mamarika iya yinungkwura 110 n-ambilyumurra nakina akwa ni-jungwa arakba. Aburraja kembirra ena-langwa warnumamalya narr-akumarnuma bungabungwa amalyirra akwa ngawa engburingka amangwarra ena-langwa-manja nenumadangkwa. Biya kembirra nen-akumarnuma arakba nenumadangkwa bada-manja wurrakina-da.

Ena ngawa-da.

ccclxxx

Anindilyakwa Bible
Portions of the Holy Bible in the Anindilyakwa
language of Australia

copyright © 2019 Bible Society of Australia

Language: Anindilyakwa

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 27 May 2022

353fd10f-41bb-5083-824e-1419c6ac6abc